

მაია ლომია
რუსუდან გერსამია

მაია ლომია რუსუდან გერსამია

მეორეული ტექსტები

2

მეორეული ტექსტები

ილიას
სახელმწიფო
უნივერსიტეტის
გამომცემლობა
ILIA
STATE
UNIVERSITY
PRESS

ISBN 978-9941-18-171-9

9 789941 181719 >

ნაწილი
PART 2

მანა ლომია
რუსულან ბერსამია

მეგრული ტექსტები
MEGRELIAN TEXTS

ნაწილი 2
PART 2

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
თბილისი – 2012

მეგრული ტექსტები MEGRELIAN TEXTS

დაიბეჭდა ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროექტის (გრანტი №A-43-09) ფარგლებში სსიპ შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის ფინანსური მხარდაჭერით. წინამდებარე პუბლიკაციაში გამოთქმული ნებისმიერი მოსაზრება ეკუთვნით ავტორებს და, შესაძლებელია, არ ასახავდეს ქართველოლოგიის, ჰუმანიტარული და სოციალური მეცნიერებების ფონდის (რუსთაველის ფონდის) შეხედულებებს.

Published under the project (Grant №A-43-09) of the Ilia State University with financial support of Shota Rustaveli National Science Foundation. All ideas expressed herewith are those of the author, and not represent the opinion of the Foundation itself.

© 2012, მანა ლომია, რუსუდან გერსამია

სარედაქციო ჯგუფი:
მანანა პერტენავა
სოფია შამუგია
ანა შანავა
ირმა ხარამიშვილი

კომპიუტერული
უზრუნველყოფა: **მაკა ცომია**

ISBN 978-9941-18-105-4

ISBN 978-9941-18-171-9

UDC (უაკ)811.353.32.366
ლ-815

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა
ქაქუცა ჩოლოყაშვილის 3/5, თბილისი, 0162, საქართველო

ILIA STATE UNIVERSITY PRESS
3/5 Cholokashvili Ave, Tbilisi, 0162, Georgia

წინასიტყვაობა

წინამდებარე კრებული შეიცავს სამეგრელოში 2007-2011 წლებში ლინგვისტური ექსპედიციებისას მოძიებული მასალის მცირე ნაწილს. აღნიშნული ექსპედიციები განხორციელდა შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული ორი სამეცნიერო პროექტის ბაზაზე: (1) „მონოგრაფიის - მეგრულის ლინგვისტური ანალიზი – მომზადება გამოსაცემად“ (№021-08), (2) „მეგრული ტექსტების ელექტრონული კორპუსი“ (№043-09).

მასალის უანრული მრავალფეროვნებისა და თანამედროვე ენობრივი ტენდენციების წარმოჩენის გამო წიგნი საინტერესოა როგორც ქართველოლოგების, ასევე მკითხველთა ფართო წრისათვის.

სარჩევნი

შესავალი 7

აღმოსავლური არეალი

1. არაკი 14/15
2. რაც გამახსენდა 32/33
3. დამწვრობის წამალი 36/37
4. ჩვენი სასაცილო ამბავი 38/39
5. მდინარის, სოფლის ისტორიები..... 42/43
6. წმინდა გიორგის ეკლესიის ამბავი 44/45

ცენტრალური არეალი

7. სამი ტყუილი (ზღაპარი) 48/49
8. სოფელ ხიბულასა და საჯიჯაოს ისტორია 62/63
9. ძველი დროსტარება 70/71
10. დედისა და მამის [ქორწინების] ამბავი 78/79
11. ჩემი ცხოვრების ამბები 82/83

დასავლური არეალი

12. ვეზირად დადგომის ამბავი (ზღაპარი) 92/93
13. ალექსანდრე და კიჭოიას ზღაპარი 118/119
14. ხვამა 132/133
15. ლოცვის ამბავი და მაშინდელი იდეოლოგია 154/155
16. სოფლის სახელი (ჩხორია) 160/161
17. გოგოს მოტაცების ამბავი 162/163
18. მთაში ასვლის ამბავი 176/177

საკატალოგო მასალა 191

შესავალი

I. მეგრული ტექსტების თემატური დახასიათებისათვის. წინამდებარე კრებულში შესულია სამეგრელოს სამივე არეალის (ალმოსავლეთი, ცენტრალური, დასავლეთი) მომცველი გაბმული მეტყველების ტექსტები – ზღაპრები, ეთნოგრაფიული ხასიათის მასალა, სოფლის სახელდების ისტორია, ინფორმატორებს თავსგადახდენილი ან მათ მიერ მოსმენილი სხვათა სათავგადასავლო ამბავი, რაც საბოლოო ჯამში მრავალფეროვან თემატიკას ქმნის. ცნობილია, რომ თითქმის საუკუნის წინ გამოცემული მეგრული ტექსტების უმთავრესი ნაწილი ზღაპრებია, ჩვენი ხანგრძლივი ქრონომეტრაჟის მასალა კი მხოლოდ 4/5 ზღაპრითაა წარმოდგენილი. ეს მიანიშნებს იმაზე, რომ ზღაპრების მთქმელი ინფორმატორები უკვე იშვიათობაა. ზღაპრები ჩვენ მიერ სხვადასხვა არეალშია ჩანერილი. ისინი ზოგჯერ სიუჟეტურ მსგავსებას ავლენენ ბექდურად გამოცემულებთან. შესაძლებელია ერთ ზღაპარში რამდენიმე ცნობილი სიუჟეტიც კი იყოს შეჯერებული (მაგალითად, ასეთია *ალესანდრე დო კიჭოიაშ არიკი* „ალექსანდრე და კიჭოიას ზღაპარი“ – დასავლური არეალი). გარდა ამისა, ხშირად ინფორმატორს აქვს თხრობის ინდივიდუალური სტილი; კერძოდ, საუბრისას შემოაქვს ისეთი ლექსიკური ერთეულები, რომლებიც, სავარაუდოდ, არ იცის ჩამწერმა/მსმენელმა და მთქმელი ტექსტშივე ხსნის მას, რაც თავისთავად საინტერესოა, თუმცა ზღაპრის სიუჟეტური ხაზი რომ არ დარღვეულიყო, სქოლიოში ჩავიტანეთ (იხ. ზღაპარი *სუმ ტყურა* „სამი ტყუილი“ – ცენტრალური არეალი). ზღაპრებში დასტურდება სიმბოლური დატვირთვის ლექსიკა, რომელთაგან ზოგიერთის ეტიმოლოგია ნათელია (მაგალითად, *თარმუმულე*, სიტყვასიტყვით: „მთავარი მამალი“ ანუ მამრი), ზოგიერთისა კი – არა (მაგალითად, *მაშუბა/მაშუფა* – ადამიანისა და დათვის შვილის სახელი).

ეთნოგრაფიული მასალაც მრავალფეროვანია. კრებულში

შესულია: ხვამაშ ამბე, რომელიც გადმოსცემს ლოცვისა და ძღვენის გაცემის რიტუალს. მასში ნათლად ჩანს თავდაპირველი წარმართული და მოგვიანო ქრისტიანული ნაკადის შერწყმა და ამ უკანასკნელის უპირატესობა. ეთნოგრაფიულ თემატიკას ამდიდრებს ძღაბიშ მოტაცებაშ ამბე „გოგოს მოტაცების ამბავი“, ასევე, ხალხური მედიცინის ამსახველი წამალუაშ ამბე „წამლობის/მკურნალობის ამბავი“ და სხვა. ამ ტიპის მასალა ასახავს სამეგრელოს მცხოვრებთა ყოფას, მისწრაფებებსა და თვისებებს, რომლებიც ეთნიკურად სპეციფიკური და, ამავდროულად, ზოგადქართულიცაა.

II. ტექსტის ქართული ვერსიის გადმოცემისათვის. მეგრული ბეჭდური ტექსტების გამოცემის ისტორია XIX საუკუნის მიწურულიდან იწყება და დღემდე გრძელდება, მათგან ზოგიერთ კრებულში მეგრულ ტექსტებს ახლავს ქართული ვერსია; ესენია: ქართული ხალხური სიტყვიერება, ტ. I, მეგრული პოეზია, გამომცემელი ტ. გუდავა, თბილისი, 1975; კ. სამუშია, ქართული ხალხური პოეზიის მასალები (მეგრული ნიმუშები), თბილისი, 1971; კ. სამუშია, ქართული ხალხური პოეზიის საკითხები (მეგრული ნიმუშების მიხედვით), თბილისი, 1979; კ. სამუშია, ქართული ხალხური ზეპირსიტყვიერება: მეგრული ნიმუშები, თბილისი, 1990; ტ. გუდავასა და კ. სამუშიას მიერ შეგროვილი პოეზიის ნიმუშები პნკარედულადაა ნათარგმნი. ქართული ხალხური სიტყვიერება, ტ. II, ზღაპრები და მცირე ჟანრი, (ქართული თარგმანით), გამომცემლები კ. დანელია და ა. ცანავა, თბილისი, 1991; ხალხური სიბრძნე, I, მეგრული და ლაზური ანდაზები, შემდგენლები რ. შეროზია, ო. მემიშიში, თბილისი, 1994; ლოლა ნანა, გამომცემლები მ. თოდუა და ლ. ბასილაია, თბილისი, 2007; მასში მოცემულია ერთი ინფორმატორის ნაამბობი სხვადასხვა თემაზე. მეგრული და ლაზური ტექსტები, გამომცემელი გ. კარტოზია, თბილისი 2008; მასში მოცემულია გამომცემლის მიერ სამეგრელოსა და ლაზეთში გასული საუკუნის 40-იან წლებში ჩანერილი ტექსტები.

განსაკუთრებით რთულია მეგრული პროზაული ტექსტე-

ბისტვის ქართული ვერსიის იმგვარად მისადაგება, რომ მაქსიმალურად წარმოჩნდეს პირველწყაროს თავისებურება. არადა, ამის მოთხოვნილება ჩნდება უპირველეს ყოვლისა მაშინ, როცა ამ ტიპის ტექსტები სამეცნიერო მიზნით გამოიცემა. „იდუალური იქნებოდა... დედანსა და თარგმანს შორის მაქსიმალური ეკვივალენტურობის მიღწევა როგორც შინაარსობლივი, ასევე გრამატიკული თვალსაზრისით, მაგრამ თარგმანში საერთოდ ძნელად შესათავსებელია (ან ზოგჯერ აშკარად შეუძლებელია) დედნისადმი სიზუსტე და თავისთავად ბუნებრიობა“ (დანელია, ტ. II, შესავალი, 1991, 6). ამგვარად გამოცემის აუცილებლობასა და სირთულეზე მიუთითებდა ყველა ავტორ-გამომცემელი (იხ. ზემოდასახელებულ გამოცემათა წინასიტყვაობები და შესავალი წერილები). ბუნებრიობის გარდა, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში მეგრული ტექსტების გაგებინების საკითხიც დგას, რადგან დედნის ზუსტად გადმოცემა, ანუ სიტყვასიტყვითი თარგმანი, ზოგჯერ აბუნდოვანებს შინაარსს. ჩვენმა საგამომცემლო ჯგუფმა გაითვალისწინა როგორც საკითხის სირთულე, ასევე წინამორბედთა გამოცდილება და შემოიღო პირობითი ნიშნები, რომელთა საშუალებითაც მეგრულისთვის დამახასიათებელი ხატოვანი გამოთქმები, სინტაქსური და სტილისტური თავისებურებანი, ფონოსემანტიკური ლექსიკის მნიშვნელობა შეძლებისდაგვარად შენარჩუნებული და გადმოტანილია.

III. ე. წ. პირობითი ნიშნები და მათი გამოყენების პრინციპები. ე. წ. პირობითი ნიშნები და, შესაბამისად, ლექსიკური ჩანართები ჩნდება როგორც მეგრულ, ასევე ქართულ ტექსტში, ხოლო ფონემური ჩანართი მხოლოდ მეგრულ ტექსტში. პირობითი ნიშანი, შეიძლება ითქვას, ცოტა გვხვდება ტექსტში – *მრგვალი ფრჩხილი ტოლობით ან პლუსით და კვადრატული ფრჩხილი*, თუმცა მათი სხვადასხვა ფუნქციით გამოყენება ქმნის მეტად მრავალფეროვან სურათს. კერძოდ, მრგვალი ფრჩხილი ტოლობის ნიშნითა და სათანადო განმარტებით მეგრულ და ქართულ ტექსტებში ან მხოლოდ ქართულში მოცემულია მაშინ, როცა: (1) დაზუსტებულია ის წევრი, რომელზეც

ჩვენებითი ნაცვალსახელი მიუთითებს. მაგალითად, მიდართ თე ბოშიქ (=მოახლექ) „წავიდა ეს ბიჭი (=მოახლე)“. (2) ხატოვანი ფრაზის შინაარსია გადმოცემული სიტყვასიტყვითი თარგმანის გვერდით: სუმ ტყურამ ამბე რე მაფუ „სამი ტყუილის ამბავი არის მაქვს“ (=ამბავს ვყვები). მრგვალი ფრჩხილი პლუსით ქართულ თარგმანში გვხვდება მაშინ, როცა გადმოცემა მეგრულ ტექსტში თხრობის დროს გამოყენებული: (3) ჭარბი დო „და“ კავშირი: ქიმერთუ დო უნუ დო მიდართუ დო სი რექ ჩქიმი პატონი... „მივიდა (+და), უთხრა (+და), წავიდა და შენ ხარ ჩემი ბატონი...“. (4) ჭარბი ჩვენებითი ნაცვალსახელი დეიქსაციის ფუნქციით: გეგმოკითხუ თე ამბე, მუ რე ხემ კვათუამ მიზეზი, თენა „გამოჰკითხა ეს ამბავი, რა არის ხელის კვეთის მიზეზი, (+ეს). (5) ვიშო/იშო „იქით“ ზმნიზედა¹: ...დოდურუ ვიშო „მოკვდა (+იქით)“. (6) ე. წ. სიტყვა-ფილერები: ასე „ახლა“, იახანი „ღიახ რომ“, იახადო „ღიახ და“... და მისთ. ასე, ჩქინ ჭაეს გითმურს რგვი წყარი „(+ახლა), ჩვენს ჭალაში გამოედინება ცივი წყალი“. (7) ზმნას დართული დადასტურებითი ქო- ნაწილაკი: სი ქოიჩქუ თე ამბე „შენ (+ქე) იცი ეს ამბავი“. ცნობილია, რომ კვადრატული ფრჩხილით საერთოდ აღდგენილი ფორმები გადმოიცემა. წინამდებარე კრებულშიც ამ ფუნქციითაა. კონკრეტულად, გამოიყენება მაშინ, როცა: (8) აღდგენილია მორფემა სახელში არაბუნებრივი ფორმის გამო, ზმნაში – არაკანონიკური თანხმოვანთკომპლექსების თავმოყრის გამო: მორღია[ქ] ქუმადირთ „გამთენიის ხანია“, არ[თ] ჯა გეჩანს „ერთი ხე ხარობს“; მიკურს[გ]ნი „რომ ჩამოივლის“. (9) აღდგენილია ის ლექსიკური ერთეული, რომელსაც თხრობისას ვერ იხსენებს ინფორმატორი: კოროცხუნა თეს, მუ ჯოხო, ის [ფუტკარს] „ითვლიან ამას, რა ჰქვია, იმას [ფუტკარს]. (10) აღდგენილია სახელი ან ზმნა, რომლებიც იგულისხმება, ხოლო თხრობის დროს, როგორც წესი, გამოტოვებულია: ქიმილუ ბუყუნმა [ნიჩვი] „მიიტანა ბუყუნთან [პირი]; ნეძი, ა, კისერმა

1. ამ ტიპის კონტექსტში ზმნიზედური ერთეული ძირითადი ტექსტისგან გამოცალკევდება, რადგან მოდალური გაგება აქვს, რაც მომავალი კვლევის თემაა.

[გითოდუ] „ნიგოზი აჰა, ყელამდე [ყრია]“; ქანიხუნუანს დო... დადიარუანს. არჩა, მაჟიაშა, მასმაშა, მათხაშან, თე ოსურსუ ვემენონუ თექ „კალთაში ჩაისვამს და დააპურებს. ერთხელ, ორჯერ, სამჯერ, მეოთხედ რომ [დააპურებს], ამ ცოლს არ მოენონა ეს“; ა, თუნთი ლურელი¹ „[ნახა] აი, დათვი მკვდარი“. (11) აღდგენილია ქართულ ტექსტში -ც ნანილაკი, რომლის გარეშე აზრი ბუნდოვანია: ამდლა რენ, ჭუმე უმოსი რენ, გელანი... „დღეს რომ არის, ხვალ უკეთესია, ზეგ[აც]...“.

ამრიგად, ჩვენი მიდგომა ემსახურება როგორც ტექსტის გაგებინებას, ასევე სამომავლოდ საკვლევი პრობლემური საკითხების წარმოჩენას.

---

1. მეგრულ ტექსტში ნახვა ზმნის აღდგენის საჭიროება არ არის, რადგან ინტონაციით აზრი გასაგებია.

აღმოსავლური არეალი

არისპი

- ცხოვრებნდუ თურმე ართ სოფელს ჩილ დო ქომონჯი. მარ-
თალ ამბე რე, ჯვეშ მონახვამილეფი ამბე. ათეს ცუნს ართ ბო-
ში ოდო თე ბოშიქ დიდი მონადირექ იუ დო ნადირენს თენა,
გილურცუ დო თითქმის ნანადირევით არჩენს ოჯახის. ართი
5. მშვენიერ დლას თენა დიდ ბოშიენ თეშ, თე ოჯახის ქეშეძინ
ძლაბიქ ოდო გვალო გეგნილას ე ბოშიქ , და პუნსია დო ოხიოლ
თენა, ჩქიმ პატონ სი რექენ დო ქიმურსუ თე ბოშ, ქიმიდანს
ნანადირევს, დოხაშუნს დიდან, ქანიხუნუანს თე დასგ დო დაა-
დიარუანს თეს, მუ ჭკომუნს ოჭკომალსი თეში.
10. დოლურ დიდაქ. ხოლო თაში ორთ თენა, ჩქიმ პატონ სი რექინ.
მუკილ დროქენ, დოლურუ მუმექ. ხოლო თაში ორთ თენა ოდო
ესე იგი ა, შურს ეკმუჭკომუნა ართიანს. უკვე დეძლაბუ, ძლაბო
გინირთე, ჩქიმ პატონ სი რექინ, მარა თენა ოჭკომალს ჭკომუნ-
სუნ, ქანიხუნუანს კინ დო ათაშ ულუანს თე დას დო და დო ჯიმას
15. ართიანიშ ოსხუნურ ვაცუნა მუთუნი. არ[თ] მშვენიერ დლას აუჩემ
თე ძლაბიქ, ქიმიცონია ოსურ. ვარია, ოსურია ოჯახის აკომრთი-
ნუანანია ჩქია, უნუ, სი გეთხუაფუქიე, უკულ ქიმიპონანქია. ვა-
რია, იშეიშენ ქიმიცონ-ქიმიცონია დო ქიმიცონ თექ ოსური.
20. ათე ოსური მიცონუნ, კინ თაშ გაგრძელუ. ქანიხუნუანს თე
დას თენა დო დადიარუანს. არჩა, მაჟიაშა, მასმაშა, მათხა-
შან, თე ოსურსუ ვამენონ თექ. ვამენონ თექ დო გორჩქინდ
დავაქ ჩილ დო ქომონჯ შორის. სია მა ვაიცორქია–და მუშა
მომიცონია. თე დას გინმადგნქია დო დას ინანქიე [მუკმულუან-
ქიე], მა ოსური ვაორექიაო დო და დათ დეკინია დო ოსური
25. ოსუროვა დო თაშია, მარა ჯიმაქ უნუ, თენა რენია ჩქიმ ნარდი,
ოდო ვაგეთხუაფუნია, ათაშ ინანქია [მუკმულუანქია] მა თესია-
ვა, უნუ.
- არ[თ] მშვენიერ დლას ქეშეძინეს თენემს ბოშიქ, ანგილო-
ზიჯგუა ბალანაქ, თე ჩილ დო ქომონს. თე ბალანას, თე ჯი-

არაკი

ცხოვრობდა თურმე ერთ სოფელში ცოლი და ქმარი. მართალი ამბავია, ძველად მოხდარი ამბავი. ამას ჰყავს ერთი ბიჭი და ეს ბიჭი დიდი მონადირე შეიქმნა და ნადირობს ეს, დედის და თითქმის ნანადირევით არჩენს ოჯახს. ერთ მშვენიერ დღეს, ეს დიდი ბიჭი რომ არის ისე, ამ ოჯახს შეეძინა გოგო და მთლად გადაირია ეს ბიჭი, და მყავსო და უხარია ეს-ის. მოვა ეს ბიჭი, მოიტანს ნანადირევს, რომ მოხარშავს დედა, ჩაისვამს ამ დას [კალთაში] და დააპურებს თვითონ რომ ჭამს ისე.

5.

მოკვდა დედა. ისევ ასე აკეთებს, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი. რომ გავიდა დრო, მოკვდა მამა. ისევ ასე აკეთებს ეს, ჰოდა, ესე იგი, სულში უძვრებიან ერთმანეთს [სიყვარულით]. უკვე დაქალდა, შენ ხარ ჩემი ბატონი, მაგრამ, ეს რომ საჭმელს ჭამს, ისევ ჩაისვამს და ასე უვლის ამ დას და და და ძმას ერთმანეთზე უმჯობესი არ ჰყავთ არაფერი (=არავინ). ერთ მშვენიერ დღეს დაუჩემა ამ გოგომ, მოიყვანეო ცოლი. არაო, ცოლი ოჯახს დაგინგრევსო ჩვენო უთხრა, შენ რომ გათხოვდებიო, მერე მოვიყვანო. არაო, მაინცდამაინც მოიყვანეო და მოიყვანა ამან ცოლი.

10.

15.

ეს ცოლი რომ მოიყვანა, ისევ ასე გააგრძელა. ჩაისვამს ამ დას და დააპურებს. ერთხელ, მეორეჯერ, მესამეჯერ, მეოთხეჯერ რომ [დააპურებს], ამ ქალს (=ცოლს) არ მოეწონა ეს. არ მოეწონა ეს და წარმოიქმნა დავა ცოლსა და ქმარს შორის. შენ მე თუ არ გიყვარვარო, რატომ მომიყვანეო. ამ დას ზედ ჰყვებო და დას უვლიო, მე ცოლი არა ვარო? და დად გყავდესო და ცოლი ცოლადო და ასეო. მაგრამ ძმამ უთხრა, ეს არისო ჩემი გაზრდილი და სანამ არ გათხოვდებო, ასე მოუვლიო მე ამასო, უთხრა.

20.

25.

ერთ მშვენიერ დღეს ეყოლათ ამათ ბიჭი, ანგელოზივით ბავშვი, ამ ცოლს და ქმარს. ამ ბავშვს, ეს ძმა რომ ექცევა

მა ოქციუ დასგნ, თემ ოქციუ თე მამიდა თე ბაღანას. შურმა ქუსხუნ თე ბაღანა, ჯიმასკუა, ჩქიმ პატონ სი რექენ, თენა ქიმერთ თე ოსურქუ დო მარანი დოჭუ, მარანი, ქუმუნტუ მარანს დო ქიგოჭუ. ქუმორთ ჯიმაქ ონადირუშე დო ხორც დოხამ ე ოსურქ, ქანიხუნუ თე და დო ოდიარუნს. ოვა, ოვა, ათამ გათამამია სი სკანი დავა დო გოლა მარანი დოიჭუა დო ჭუმე მაღაზას ქიგეფუანცია, უნუ. ენყინუ, მარა მუ ქიმიანას, გაჩერდგ ასე. ქიმერთუ დო მაყია მარას მიდართ თექენი, მაღაზა ქიგოჭუ. ხოლო თამ ქუნუ თე ბოშის, ქუმორთენ, ო, თამ გათამამია დო ე მუ ქიმიანუე, მაღაზა დოჭუა, და მუს ჭკომუნქია. სიმინდამო, ირფელამო დიჭუა, მუთუნქ ვამმანვარნესიე თემ. ვარა მუშე ორთექ, ვარა მუშე ლოლ, ართ ნინა ვაურაგადუ თე ბოშის, ქანიხუნუ დო დადიარუ კინ. ვართ თე და ურაგადუ მუთუნს, ნამდა მა ვამლოლამუ დო თენა-თინავე. ქიმერთგ დო ქუხნა დოჭუ, თე ბოშიქ მიდართგ. ქუხნას ქუმუნტუ დო დოჭუ. ქუმორთენ, ქუხნა ვარე. ქიმიხვარუ მეზობლები დო ქიგაკეთ მუდგარენი. აკარძეს თაქ დაჩხირი, დოხამეს თაქ ხორცი, ჩქიმ პატონ სი რექენ, დო ქინიხუნუ თე და დო დადიარუ.

ჭუმევა ოდა ვეგეიჭუა-და, თის ქოძირუნქია, უნუ [ოსურქ]. გაჩერდ ე კოჩიქ, მუ ქიმიანას დო ორ მარას გილურსუ, ჟირ მარას ვედ ასე, მარა თე ბაღანა დო მამიდაში ქცევა ვარაგადაფუანს თეს, მუშე ქიმიანიე, მუშენდა დარწმუნებულიე თვითონ, ნამდა თე ოსური, თე და, თეს ვექენსგნ თენა. ათეზმა ქოროფა ულუ ბაღანაშინ, თენა თეს ვაგაკეთენსია, ფიქრენს თე ბოში გურსუ.

ქიმერთ ართ მშვენიერ დღას, მიდართ თე ქომონჯქენ დო თე ოსურქ ქიმერთუ დო დიდი დაჩხირი აკაარზუ დო ნორცხვაქ ქიგეციუ თაქ დო გუთუკუნუ თე ნორცხვას დო ჟირხოლო ხე ქიგუდუ ბაღანას დო ათემ გიმე დოდგვარდგვალუ იშო ხე. გეგნილას ე მამიდაქ, ჩქიმ პატონ სი რექენ, რკიაფ ქიგიაშკუ, ქუდოციუ მეზობლემქ, ინა, მარა მუ გოკო, ა, მუ ლოლუა დო თეს ქიგნაბრალ აშო. მუ მილოლუა ბაღანაშა დო

დას, ისე ექცევა ეს მამიდა ამ ბავშვს. სულს ურჩევნია ეს ბავ-
 შვი, ძმისშვილი, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი. მივიდა ეს ქალი
 (=ცოლი) და მარანი დანვა, მარანი. წაუკიდა მარანს და დანვა.
 მოვიდა ძმა ნადირობიდან და ხორცი მოხარშა ამ ქალმა, ძმამ
 ჩაისვა ეს და და აპურებს. ჰო, ჰო, ასე გაათამამე შენ შენი
 დაო და გუშინ მარანი დაგინვაო და ხვალ ბელელს დაგინვა-
 სო, უთხრა. ეწყინა, მაგრამ რა ქნას, გაჩერდა ახლა. მივიდა და
 მეორე კვირას რომ წავიდა ეს (=ბიჭი), ბელელი დანვა. ისევე ასე
 უთხრა ამ ბიჭს, რომ მოვიდა, ჰო, ასე გაათამამეო და აი, რა
 ქნაო, ბელელი დანვაო, აბა, რას შეჭამთო! სიმინდიანად, ყვე-
 ლაფრიანად დაინვაო, ვერაფერი რომ ვერ ვუშველეთო ისე. ან
 რატომ აკეთებ, ან რატომ ქენი, ერთი სიტყვა არ უთქვამს ამ
 ბიჭს, ჩაისვა და ისევე დააპურა. არც ეს და ეუბნება არაფერს,
 რომ მე არ გამიკეთებია და ეს-ისო. მივიდა და სამზადი სახლი
 დანვა, ეს ბიჭი რომ წავიდა. სამზარეულო სახლს წაუკიდა და
 დანვა. რომ მოვიდა, სამზადი სახლი არაა. დაიხმარა მეზობ-
 ლები და გააკეთა რაღაცა. დაანთეს აქ ცეცხლი, მოხარშეს აქ
 ხორცი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, და ჩაისვა ეს და დააპურა.

5.

10.

15.

ხვალ სახლი თუ არ დაგინვა, იმასაც ნახავო, უთხრა [ცოლ-
 მა]. გაჩერდა ეს კაცი, რა ქნას, ყოველ კვირას დადის, ორი
 კვირა არ წავიდა ახლა, მაგრამ ამ ბავშვისა და ამ მამიდის
 ქცევა ვერ ათქმევინებს ამას, რატომ გააკეთეო. რატომ—და,
 დარწმუნებულია თვითონ, რომ ეს ქალი, ეს და, ამას არ გაა-
 კეთებს. ამხელა სიყვარული რომ აქვს ბავშვისადმი, ეს ამას არ
 გააკეთებსო, ფიქრობს ეს ბიჭი გულში.

20.

25.

მივიდა ერთ მშვენიერ დღეს, ეს ქმარი რომ წავიდა, ეს ცო-
 ლი მივიდა და დიდი ცეცხლი დაანთო და ნაკვერჩხალი ბლო-
 მად დარჩა აქ და გამოჩხრიკა ეს ნაკვერჩხალი და ორივე ხელი
 დაადებინა ბავშვს და ამის ქვევით (=ინფორმატორი შესტით
 აზუსტებს ხელის მონაკვეთს) და ძლიერ დაუნვა ხელი. გაგიჟდა
 ეს მამიდა, ჩემი ბატონი შენ ხარ, კვილი დაინყო, მოცვივდნენ
 მეზობლები (+ის), მაგრამ რა გინდა, აი, რა გაუკეთაო და ამას

30.

ა, პილგნქია დო, ინა დო ქუმორთ ჯიმაქ. ქოძირ თენა დო მუჭომ მდგომარეობა რე ასე, ანგილოზიჯგუა ბაღანას მუ-
მაქ მიოჯინგ, ტარიელჯგუა დიტუ დო ბაღანას ჟირხოლო ხე
ჭვილი აფუნ დო. დოხაშ ხორცი დო ქანხუნუ თე ბაღანა, კინ
5. თე და, დადიარუ თენა. გედირთგ დო ხოჯ დო ურემ ცუნსუ
ოდო ათე ხოჯ დო ურემ... ქუსქუ ხოჯეფი დო მიდართგ, მა-
რა სო მეურსუნ მის გიჩქ, ე, მიდართ ე კოჩქ დო თე ურემი
ეუშაფ ქობალით, ქუციდირ ქობალი, ეუშაფ თენა, ჩქიმ პატონ
10. სი რექინ, დო ქომორთ ცურა, ქიგიოხუნუ თე და დო მიდეცონ
ტყაშა. მიდართეს ტყაშა, ჩქიმ პატონ სი რექინ, დო ათაქ გაგ-
თუუნწყუ ხოჯეფი თე ურემცგ თე ურემიმ გაშა ქიგუდუ ხე თე
დასე დო სიდე სქუას აფუდუ ჭვილ ხელეფი, თექ მეკვათ იშო
ჟირხოლო. ასე ქაკო დაქ ქოთქუას თენა. [თე ბოში] მეურს
15. იშონი, [დას ოკო] ქუჩქუდას [ჯიმას], მუი რენ, მარა ვარაგა-
დაფუ მუდგაქირენ დო ვათქუ თენა მა ვამექიმინ, სკან ოსურ
ორთუნია თენა. თე ჯიმას ჩილამურ გელუციუ. ნანწილობრივ
დარწმუნებულიე, მუჭო თაქ ვარე [დამნაშავე] დან, მარა ათექ
ვამათიმინინ ასე, თე ბაღანაშ ხეშ ჭუალაქ დო აქ ქიმიარდ თე
ხექ ჭიჭე დო ზისხირქ ულა მიოტუ, თენა-ინა. [თე ძღაბის]
20. ქიმაშკირენ, მუდა დლა რე ოჭკომალ ვაუჭკუმუნ. ათაქ ქო-
ბალს გეჭოფუნს, ჩქიმ პატონ სი რექინ, დო ჭკომუნს თეს დო
ამუდლა, ჭუმე, გელან, თუთა, ჟირ თუთა დო გეთუ ე ქობალქ
იშო. გეთუ ქობალქ] დო ქომაშკირენ. ქომაშკირენ, მარა თიმ
25. მანწარათ ქომაშკირენ, ა, ულა ხოლო ოზარ. მეურსუ, მეურ-
სუ, მეურსუ დო ვაძირ მუთუნინ, მინ პანტე უშკური მიკო-
ჩანს, მინ პანტე სხული, მარა მუ ინუას [ქიმინას] ენა, მუთუნ
ვაქიმინე, ხე ვაულუ დო.

თექ მიოჯინუო, არდიხას ქოძირე უშკურეფ ქინოჩანსე, სა-
ხეს გოძირანსგნ ფერ, ცურძენ გოჩანს, ესე იგი ზღაპრულ ბა-
30. ლი ქორე, მარა ჩიტის ვემნაფურნენ თიჯგურა მასარეფით რე
შემოლობილ თენა დო გილართ თექ მუკე-მუკე დო გილართ
აურე-ეურე დო სოდგარე ქოძირ დუდიშ მითაღალარჯგუა. დო

(=ამ გოგოს) გადააბრალა ყველაფერი. რა გამიკეთაო ბავშვის-
 თვის და აი, მოკვლავო (+ის) და აი მოვიდა ძმა. ნახა ეს და
 როგორი მდგომარეობა არის ახლა. ანგელოზივით ბავშვს მამამ
 შეხედა, ტარიელივით დატოვა და ბავშვს ორივე ხელი დამწვა-
 რი აქვს და... მოხარშა ხორცი და ჩაისვა ეს ბავშვი, ისევ ეს და, 5.
 დააპურა (+ეს). ადგა და ხარი და ურემი ჰყავდა და ეს ხარი და
 ურემი... შეაბა ხარები და ნავიდა, მაგრამ, თუ სად მიდის, ვინ
 იცი[ს], ეგერ ნავიდა ეს კაცი და ეს ურემი აუვსია პურით, უყი-
 დია პური, აუვსია ეს, შენ ხარ ჩემი ბატონი, და მოვიდა სახლში,
 დასვა ეს და და ნაიყვანა ტყეში. ნავიდნენ ტყეში, ჩემი ბატონი 10.
 შენ რომ ხარ, და აქ გამოხსნა ხარები ამ ურმიდან და ამ ურმის
 ზესადგარზე დაადებინა ხელ[ებ]ი ამ დას და სადაც დამწვარი
 ჰქონდა ხელები შვილს, იქ მოაჭრა (+იქეთ) ორივე. ახლა კი უნ-
 და დას თქვას ეს [სიმართლე]; [ეს ბიჭი] რომ მიდის იქით, [დას
 უნდა] იცოდეს [ძმამ] რა არის [სიმართლე], მაგრამ არ ათქმევინა 15.
 რალაცამ და არ თქვა, რომ ეს მე არ გამიკეთებია, შენი ცოლი
 აკეთებსო (+ეს). ამ ძმას ცრემლები ჩამოსცვივდა. ნანილობრივ
 დარწმუნებულია, რომ აქ არაა [დამნაშავე] და, მაგრამ (+აქ) ვერ
 მოითმინა (+ახლა), ამ ბავშვის ხელის დაწვა. (+აქ) შეუხორცდა
 ეს ხელი [დას] ცოტა და სისხლდენამ იკლო. [ამ გოგოს] მოშივ- 20.
 და, რამდენი დღეა საჭმელი არ უჭამია. (+აქ) პურს აიღებს, შენ
 რომ ხარ ჩემი ბატონი, და ჭამს ამას და დღეს, ხვალ, ზეგ, ერთი
 თვე, ორი თვე და დამთავრდა ეს პური. დამთავრდა პური და
 მოშივდა. მოშივდა, მაგრამ ისე მწარედ მოშივდა, აი, ნასვლაც
 ეზარება. მიდის, მიდის, მიდის და ვერ ნახა ვერაფერი. ხან პან- 25.
 ტა ვაშლი ასხია, ხან პანტა მსხალი, მაგრამ რას გააკეთებს ეს,
 ვერაფერს აკეთებს ხელი არა აქვს და.

ამან რომ შეხედა, ნახა ერთ ადგილას ვაშლები ასხია, სახეს
 რომ გაჩვენებს ისეთი (=სარკესავით), ყურძენი ასხია, ესე იგი
 ზღაპრული ბაღია, მაგრამ ჩიტი რომ ვერ შეფრინდება ისეთი მეს- 30.
 რებით არის შემოღობილი (+ეს) და იარა ამან გარშემო და იარა
 აქეთ-იქეთ და სადღაც ნახა თავის შესაყოფი ადგილი. შეყო აქ

გემთილ თაქ დუდი დო ჟურძენქ ვამკანილ დო თე ით [პიჯით] ჭკომუნს, მიკოჩანცენ თეში თეს. გინილენს დო მოლურს აშო დო თე ის ვამაგუ ანნი, ეს სგდე რდენი ექ დო თექ ჯაი ჯინს ქიქთინჯირუ იშო. კინ ქამაშკირენუ, კინ მინილენს. თენა ცოფე

5. თავადიში ბალი, თენა შემოლობილ ცოფ თე თავადის დო მცვე-
 ლეფი გეცოფ ხოლო, ყარულეფი. თენეფი მარაშე არჩა ქუმულა
 დო გილენა თეს. ქოძირეს ათაქ თე ჟურძენ ჭკომილიენ თენა.
 ქუდუყარულეს თეს. ჟირიე თენეფი დო ქუდუყარულეს. ართ
 ყარაულენს, მაჟია ყარაულენს, ყარაულენა, მარა ვეჭოფ თაქ,

10. მუთუნ ვაძირეს, მუთუნ ინა [საეჭვო] თაქ. კინი ვითოხუთიქ
 მუკილ დო ქომორთესინ, კინ ჭკომილ ქოძირეს თენა. ხოლო
 ყარულენა ინა, მარა ვეძირ მუთუნქ. ენა ორწყე, ღორონდგიე,
 ყარაულენანი დო ინკვმა ვამურს ენა. მიდულან თინკვმა რე
 ინან [მურსუ] დო ანნი იძულებულიენა, [ქუნუანი], თენა თე

15. თავადიქ ქიგეგასგ დო ჩქი გეგმორღვან იშონ, [ფიქრენა], დო
 მეუდინგნა [თინეფს] უკულ სამუშა დო ქუნუათი უჯგუშოინია
 დო გინოჭყვიდეს ქუნუანი დო ქემორთეს დო ქუნის. ათაშიე-
 ნია საქმე, ათაშია დო მიდგარე გერჩქვანილიენია სქან ის [ბა-
 ლის], მენალექ ხოლო ვამაგორესია, თაქ მუ გილურსუ დო მუ

20. ვარიან, თექ.

გაძლიერ თავადიქ ყარული, მარა ართგანი ე ის ვეგიორინუ
 – შელობილიმ ტერიტორიასგნ, ჭე იქილე ქიგიორინუ ოდო თე
 იქილე გერენ თინემქ დოლანტეს ადამიანიჯგუა მუდგარენ;

25. ქუჯინეს თეს, ქუჯინეს დო მოლართ თექ, მოლართ, ჩქიმ პა-
 ტონ სი რექენ, დო ეთეურე სოდგარენ მითილ ექ, ბირგულ
 ქუდაშკუ. ენა] მუ უჩქ ენემს, ეს ხე ვაულუნი, ენეფ შორს
 რენა დო. ბირგულ ქუდაშკუ დო ქოჭკომუნსუ დო ქუმორ-
 თეს ხოლოშა, ქუმორთეს დო ქოძირესგ, ხე ვაულუნ თენა დო
 ეცოდეს, მარა მუ ლოლან?! ანგილოზიჯგუა ძლაბი, არაჩვეუ-

30. ლებრივ მეჯინელიე ხოლო. ოჭოფეს დო ქუმუცონეს თავადის
 თენა. თავადი რე ასე თენანი იშენი, ჩილამურქ გელუციუ,
 თეჯგუა ძლაბი [ქოძირუ] დო ქოკითხ თეს, მუი რე ტყას ცხოვ-

თავი, ყურძენი ვერ მონყვიტა და ამ იმით [პირით] ჭამს, რომ ასხია ისე (=მსხმოიარეს), ამას (=ყურძენს). გამოვა და წამოვა აქეთ, გამოვა და წამოვა აქეთ და ამ იმას (=სამყოფელს) ვერ მოაგნებს (+ახლა), სადაც იყო იმ ადგილს და ხის ძირში დანვება (+იქით). ისევ მოშივდა, ისევ შევა. ეს ყოფილა თავადის ბალი, ეს შემოღობილი ჰქონია ამ თავადს და მცველებიც ეყენა, ყარაულე-ბი. ესენი კვირაში ერთხელ მოდიან და დაივლიან ამას (=ბალს). ნახეს აქ რომ ეს ყურძენი შეჭმულია (+ეს). დაუდარაჯდნენ ამას. ორნი არიან ესენი და დაუდარაჯდნენ. ერთი დარაჯობს, მეორეც დარაჯობს, დარაჯობენ, მაგრამ ვერ დაიჭირეს (+აქ), ვერაფერი ნახეს, ვერაფერი ის [საეჭვო]. ისევ თხუთმეტი დღე გავიდა და რომ მოვიდნენ, ისევ შეჭმული ნახეს ეს. ისევ დარაჯობენ, მაგრამ ვერ ნახეს ვერაფერი. ეს [გოგო] ხედავს, ღმერთმანი, რომ ყარაულ-ლობენ და მაშინ არ მოდის (+ეს). რომ წავლენ, მაშინაა რომ ის [მოდის], და უკვე იძულებული არიან [მცველები, რომ უთხრან]; ეს ამ თავადმა რომ გაიგოს და ჩვენ რომ გაგვყაროს (+იქეთ), [ფიქრობენ] და სამუშაო დაეკარგებათ [იმათ] მერე. უკეთესია, რომ ვუთხრათ და გადანყვიტეს, რომ უთხრან და მივიდნენ და უთხრეს. ასეაო საქმე, ასეო და ვილაცა შემოეჩვიო [შენ ბალს], შესვლის ადგილს ვერ მივაგენითო, აქ რა დადისო და რა არაო, ამას.

გააძლიერა თავადმა დარაჯი, მაგრამ ერთი ნაწილი აი, იმაზე რომ არ (=კი არ) დააყენა – შემოღობილ ტერიტორიაზე, ცოტა იქით დააყენა, ჰოდა, (+ეს) იქით რომ დგანან იმათ დალანდეს ადამიანისმაგვარი რალაცა. უყურეს ამას, უყურეს და წამოვიდა ეს, წამოვიდა, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, და იქით სადღაცადან შევიდა ეს, მუხლზე დაიჩოქა. ეს რა იციან ამათ, ამას ხელი რომ არ აქვს, ესენი შორს არიან და. მუხლზე დაიჩოქა და ჭამს და მივიდნენ ახლოს, მოვიდნენ და ნახეს, ხელი რომ არ აქვს და შეეცოდათ, მაგრამ რა ქნან?! ანგელოზივით გოგო, არაჩვეუ-ლებრივი შესახედაობისაც. დაიჭირეს და მოუყვანეს თავადს ეს. თავადი რომ არის ახლა ეს (=თავადი კი არის ეს, მაგრამ), მაინც

რებაში მიზეზი დო მუი რე ხემ კვათუაშ მიზეზი, მუქ მოხ-
ვადუ, მუქ იჟუ, მუ რენ თენა დო ვათქუ თექ, დაბადებულო
მა ფშენ თაშ ვორექია დო მუთუნ ვამჩქენია, უნუ. თენა მუჭო
5. მალოლ, მუი რენ, მუთუნ ვამჩქენია თექ. ათე თავადის ართ
ბოში ცუნცუ. თენა გურაფულენს რუსეთის, თე ბოში. ათე
ბოშიქ ქიდელახ, ოდო დელოგინ იშო დო ლოგინს ჯან თენა,
ათენა [თე ძღაბი] ხე კვათილი, ენა [ე ბოში] ლოგინს ეთმე-
დირთ ვითოხუთმე არჩა, გედირთუდა თენა [რე], ვარდა ნინას
ვეჩიებუ, ლოგინს ვედირთუ დო ჯან მიკორთელო კვდაშე დო
10. ათეს ქემუცონანქია თეს ოსურო. რახან განგებაქ თაშ ისრუ-
ლუა, ათექ ჩქიმ ცუჩა ქიმიცონუა თენა თაქია დო ქუმუცონეს
თე ბოშის ოსურო თენა.

ამსერ ქიდიჯირეს თენემქ, ჭუმსერი, ართ მარაქ მუკილ დო
გედირთ ე ბოშიქ, ჩიება ქედიიჭყე, ქიგლუურსუ ინა დო წარ-
15. მონანაქ მუკილ დო თე ბოშიქ მიდართუ დო გაგრძელ გურაფა
დო გურაფულენს თე ბოშ. დროქ ქუმორთ, მუჟ დროქ დო ქი-
დებად ანგილოზი ბალანაქ, უნახავი, ვარა მუთუნ ინავო. გვერ-
დი ოქრო დო გვერდი ვარჩხილიენიე – იჩიებუ ბაბუ. ათეჯგუა
ბალანაქ ქიდებადუ თაქ. გეჭოფ თე მოახლე ცუნსუნი თენა დო
20. დოჭარ წერილ: „მართალიენია, სკან ოსურს ხელეფ ვაულუნია,
მარა ბალანაქ ქიდებადუა გვერდი ოქრო დო გვერდ ვარჩხილქ
ოდო ქემორთ დო ქოძირია სკანი ბალანავა“.

მიდართ თე ბოშიქ (=მოახლექ), ქიდეკინ წერილი, გედო-
ხოდ ცხენს დო მეურცუ დო სოფელი გიშალ აფ ასე, სოდ-
25. გარენ სოფელ ადგილი დო ათე სოფელიშ ბოლო ოჯახიშა
ქიმერთუ დო ისერუ. სო იდას ასე, იშო ტყაჯგუა ირწყებ დო
მინიბლენქია დო ქედოძახ: ეი მენძელ, ეი მენძელ! გინარჩილ
ოსურქ. ამსერია ქიგმოსერაფეთია, უნუ [თიქ] ოდო მოზოჯია
პატონია, უნუ ე ოსურქუ. ქომონჯ ვარენია ჩქიმ, მარა... ენა
30. ონადირუშა გილურს. ვემუტებ ე კოს ნადირება. ენა ცოფე
თურმე ათე ოჯახს, თე ძღაბი[ს] ხე კვათენ თი ოჯახი ცოფე
თენა. ქედოდოხოდეს ასე. ოსერშე გამკულ, ჩქიმ პატონ სი რე-

ცრემლი გადმოსცვივდა, ასეთი გოგო [ნახა] და ჰკითხა ამას, რა არის ტყეში ცხოვრების მიზეზი და რა არის ხელის მოჭრის მიზეზი, რა მოხდა, რა იქნა, რა არის (+ეს) და არ თქვა ამან. დაბადებული, მე რომ მახსოვს, ასე ვარო და არაფერი არ ვიციო, უთხრა; ეს როგორ დამემართა, რა არის, არაფერი არ ვიციო, ამან. ამ თავადს ერთი ბიჭი ჰყავს. ეს სწავლობს რუსეთში, ეს ბიჭი. ეს ბიჭი ავად გახდა და ლოგინად ჩავარდა (თიქეთ) და ლოგინში წევს (+ეს), ეს [გოგო] ხელმოჭრილი, ეს [ბიჭი] დგება თხუთმეტ დღეში ერთხელ, საერთოდ თუ ადგა; თუ არადა, არ ლაპარაკობს, ლოგინიდან არა დგება და წევს კედლისკენ მიბრუნებული და ამას მოვუყვანო [მამამ] ამას (=გოგოს) ცოლად. რადგან განგებამ ასე ისურვაო, ამან (=განგებამ) ჩემს სახლში მოიყვანა ეს (+აქო) და მოუყვანეს ამ ბიჭს ცოლად ეს.

5.

10.

ამალამ დაწვინეს ესენი, ხვალ სალამოსაც. ერთი კვირა გავიდა და ადგა ეს ბიჭი, ლაპარაკი დაიწყო, დადის ეს და წელიწადი გავიდა, (+და ეს) ბიჭი წავიდა (+და), გააგრძელა სანავლა (+და სწავლობს ეს ბიჭი). დრო მოვიდა, თავისი დრო და დაიბადა ანგელოზი ბავშვი, [თვალით] უნახავი, თორემ რამე ისა [უბრალო]. ნახევარი ოქრო და ნახევარი ვერცხლიაო, ამოხს ბაბუა. ამგვარი ბავშვი დაიბადა აქ. აიყვანა (=მოიხმო) მოახლე რომ ჰყავს ეს და დაწერა წერილი: „მართალიაო, შენს ცოლს ხელეები არ აქვსო, მაგრამ ბავშვი დაიბადაო, ნახევარი ოქრო და ნახევარი ვერცხლი, ჰოდა, მოდი და ნახეო შენი შვილიო.“

15.

20.

წავიდა ეს ბიჭი (=მოახლე), დაიჭირა [ხელში] წერილი, დაჯდა ცხენზე და მიდის და სოფელი გასავლელი აქვს ახლა, სადღაც სოფელი ადგილი და ამ სოფლის ბოლო ოჯახში მივიდა და ღამდებდა. სად წავიდეს ახლა, იქით ტყე მოჩანს და შევალო და დაიძახა: ჰეი, მასპინძელო, ჰეი, მასპინძელო. გამოხედა ქალმა. ეს სალამო გამათენებინეთო, უთხრა იმას. ჰოდა, მობრძანდიო ბატონოო, უთხრა ამ ქალმა. ქმარი არ არისო ჩემი, მაგრამ... ეს სანადიროდ დადის. არ მიუტოვებია ამ კაცს ნადირობა. ეს ყოფილა თურმე ის ოჯახი, ამ გოგოს რომ ხელი მოჰკვეთა, ის ოჯახი ყო-

25.

30.

ქინ, ენა, ინა დო ქომაცუნეს ჩიებას, სოშა მეურქ, სონი ექ, მინ რექ, მუი რექენ, ქუნუ თექ ათაშ, ათაშ, ათაშ მოხვადუა დო თენა ირფელ ქეჩიუ თექ, თენა დო თე ბოშ გურაფულენდგ, დეინვალიდგ, ლოგინს ჯანგდგ, ხეკულე ძღაბ ოჭოფეს, ქუმუონეს დო ქიდებად ბალანაქ არაჩვეულებრივ, გვერდ ოქრო დო გვერდ ვარჩხილქენ ფერი დო ახიოლ თე ოსურსუ, შურ ქუნოდგენია ხოლოვა დო ლორონთქია ქომჩუა შურიშძიებაშ საშუალება. ათექ ახიოლ ასე, ქაშუოლენ, ქიმერთუ დო დოჭარუ თექ, გელელუ თენა ამსერ, თე ნაჭარა, თე კოს ალუძუნ თენა ოდო დოჭარ: „თინა ვაბაღდუაო სკან ოსურ ხეკულე დუე, თოლი უხუ ლაკვიქ ქიდებადუა, ჯოლორიშ ჯიშიქია ოდო მუჭო ფქიმინათი ქუმომეჩინია.“ ქალუდუ თენა დო ე კოჩქ ოჭუმარეს გედირთენი, პურ-მარილ გუნწყუ ხოლო ე ოსურქ, ჩქიმ პატენ სი რექინ, დო მეფურინგენს ე კოჩი, ინა, ბოი, მერსუ, ოქროჯგუა ინა [ამბე] მეულუ დო. ოდო მუდგარენი დროეფიშ ინასგ [უკული], ქიმოჭირინუ თექ თე ბოშიშა დო ქიმერთ; დაკინუ თენა, ჩქიმ პატონ სი რექინ, დო ქიმიახვამ დო ქიმეჩგ დო ბოშის ჩილამურქ გელუოლ, ბოი, ქიგარც. გებორე ე კოჩქ, ბოი, მუ ოგარ ჯიმაღურელი, მუი რენია დო ინა, მარა ვაგაბედ ასე მუთუნია რაგადი. თეს ასე ეწყინ, ვაკოდუა სკუავა დო ინა დო... ქიმერთე დო დოჭარ ბოშიქ წერილი: „მუაჩქიშია, ჯოლორიშ [ჯიშის] მოგენსინ ფერ ვარ, ჭერჭე გვერ ქორდასიე, ჩქიმ მულაშა ხე ვემეთხათია.“ ქიმეჩ თეს დო მოლართ ე კოჩქ. ათაქ ქიგასერ კინ აშონას. გელულ თე ოსურქ, ხოლო ქომონჯ ვარე, გელულ თექ ნაჭარა ამსერ დო დოჭარე: „გვერდი ოქრო დო გვერდ ვარჩხილ ვარი, ართო ოქრო ქორდასიე, კულახუნეთია ხუს, ქომაბუნეთია ორძოლი დო გოუტეთია“.

ქემიღეს თე წერილი, ჩქიმ პატენ სი რექენ, დო მუმაქ, დიდაქ გეგნიწერე, მოახლეემქ, ირკოს ოწყინ, მარა მუ ქიმინან, ბოშიშ ბრძანება რე დო თე ბალანა ქეკლახუნეს ხუცუ დო წოხოლე ქიგობუნეეს ჩახვია დო გოუტეეს. მეურს, მარა შკირენს, მარა მუ ქიმინას ასე შკირენსე დო ბალანა ვადა-

ფილა ეს. დასხდნენ ახლა. ვახშამი გამოუტანა, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, და დაინყეს საუბარი, თუ სადაური ხარ, ვინ ხარ, რა ხარ, უთხრა ამან [მოახლემ] ასე, ასე, ასე მოხდაო და ეს ყველაფერი უამბო, ეს და ეს ბიჭი სწავლობდა, დაინვალიდდა, ლოგინად ჩავარდა, უხელო გოგო დაიჭირეს, მიოუყვანეს და დაიბადა ბავშვი არაჩვეულებრივი, ნახევარი ოქრო და ნახევარი ვერცხლი რომ [არის] ისეთი და გაუხრდა ამ ქალს (=ამ კაცის ცოლს), ცოცხალი ყოფილაო კიდევ და ღმერთმა მომცაო შურძიების საშუალება. ეს გაუხარდა ამას ხელში რომ ჩაუვარდა. მივიდა და დაწერა ამან (=ქალმა), ამაღამ ამოულო ეს ნაწერი ამ კაცს რომ უდევს ის [წერილი] და დაწერა: „ის არ იყო საკმარისი შენი ცოლი უხელო რომ იყოო, თვალაუხელებელი (=ბრმა) ლეკვი დაიბადაო, ძაღლის ჯიშისო, ჰოდა, როგორ გავაკეთოთ, შემომითვალეო.“ ჩაულო ეს (=წერილი) და ეს კაცი დილით რომ ადგა, პურმარილი გაუწყო ისევ ამ ქალმა, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, და მიფრინავს ეს კაცი, კაცო, მიდის, ოქროსავით [ამბავი] მიაქვს და. ჰოდა, რაღაცა დროის [შემდეგ] მიაღწია ამან იმ ბიჭამდე და მივიდა. გადასცა ეს, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, (+და) მიულოცა და მისცა და ბიჭს თვალეებიდან ცრემლი ჩამოუგორდა, კაცო, ტირის. გასულელდა ეს კაცი, კაცო, რა ატირებს, ეს ძმამკვდარი (=ოხერი), რა არისო, მაგრამ ვერ გაბედა (+ახლა) ვერაფრის თქმა. ამას (+ახლა) ეწყინა, [ალბათ] არ უნდოდაო შვილიო და ისა და... მივიდა და დაწერა ამ ბიჭმა წერილი: „მამაჩემოო, ძაღლის [ჯიშს] რომ ჩამოჰგავს ისეთი კი არა, ჭრელი გველიც რომ იყოს, ჩემს მოსვლამდე ხელი არ ახლოთო.“ მისცა ამას ხელში [ეს წერილი] და წამოვიდა ეს კაცი. აქ (=ამ ადგილას) შემოალამდა ისევ აქეთობისას. ამოულო ამ ქალმა, ქმარი ისევ არ არის, ამოულო ეს ნაწერი ამაღამ და დაწერა: „ნახევარი ოქრო და ნახევარი ვერცხლი კი არა, მთლიანად ოქრო რომ იყოსო, შეუსვითო ზურგზე [ქალს ბავშვი], აჰკიდეთო საგზალი და გაუშვითო.“

მიიღეს ეს წერილი, შენ ხარ ჩემი ბატონი, და მამა, დედა დამწუხრდა, მოახლებებს, ყველას სწყინს, მაგრამ რა ქნან, ბიჭის

- ხუნე, ქუდახუნუას, ვაკლახუნე, ენა ვეშალინე ოდო მეურსუ დო ქუმაყუმენ წყარქ, თიშ მანწარათ ქუმაყუმენ წყარქ, ა ოჭკომალ[ს] შურო ვაჭკომუნს, წყარ ქორე; მეურს, მეურსუ დო ქოძირ მდინარე მეურს დიდი, წყარ მეურსი ოდო ახიოლ,
5. ქიმერთ თაქი დო მიშელ წყარშა, ადო იკინანსგნ თეში დო ინა [ჰა-ჰა, გითიანჭუ წყარს], მარა დიკინასინ, ბალანა ქუდუოლ დო წყარშა მიშელ თექ, წყარ ვაყაფე ნიჩვი გიანჭუნ თიზმა თექ; თეიშა ქათადირთას წყარქ, ნამდა პიჯქ ქიგიანჭასუ, თეზმა ვაყაფე თე წყარ. ვარ მუ ქიმინას, ლორონდგიე, დო
10. დიკინ თექ, ა, ქიდიყუცუ დო თაქი ინა დო დიკინ დო ასე შუნსუ წყარს, შუნსუ დო იშო გააჭყორდ თეს [ბალანაქ], თე წყარი თიზუმა ინა [მიმზიდველი] რე, დეხარბუ ინა დო ბალანაქ იშ ქინუოლ წყარშა. ქინოლ ბალანაქ წყარს, ჩქიმ პატენ სი რექინ, დო გამათხოზ თეს ოდო ითომუ დო წუმუპუტონუ
15. ხე დო ჟირხოლო ხექ ქიმიარდ იშო, ხეთ გინირთე (=გეთელუ) დო ოჭოფუ, გეშეცონ, ეშელ, დირძღე ოჭკომალით, ჩქიმ პატონ სი რექინ, დო ე სკანი თავადი დო ინა კუჩხიშა ქიგლე-ბუნუ. ბალანა ცუნს ოქროფგუა, მუს ხელეფ ჟირხოლო [ულუ] დო მეურცუ.
20. ქუმორთ მუე ცუჩა. მინაჯინე ცუდესგნ, ქედისახ იშო. ისერუ. აქ ცუდე რე მუში დო ქედისახუნი, გინარჩქილ თე ოსურქ, ქომონჯ[ქ] ამსერ მორთას ოკო. გინარჩქილ თე ოსურქუ დო ათაში ქინაჯინუნი, გებორგ, ბოში. ა მუშ ოხორასკილი, ა, ბალანა გადასარევი, მარა ხე ულუ ჟირხოლო. ათექ აბორჯ ასე, თე ხექ,
25. ვარა ოხორასკილ მუში [რე] ოდო მოზოჯია დო გამნიცონ. ელახენა, იჩიებუნა ეთემ ქომორთ ქომონჯქ. ქუმორთ ქომონჯქინ, ვეჩინუო ე ჯიმა[ქ], ბალანა დუო, ძლაბი'დ გოთქვიშინაფილ. ჯიმას გეუოლ გარაქ დო გალე გიმილ იშო. მუშ და ელახე ამარ დო ხე ულუ, მარა და რე მუშ სინამდულეს დო დეკმაყოფილ
30. თე გარათ, დირძღუ დო მუნილ, ქუდოდოხოდეს დო ოსერშოს ხენა, ჩქიმ პატონ სი რექინ, დო ეი, მენძელია, ქიდგძახ მიდგაქირენ დო გინარჩქილ თე კოჩქ. ქიგმოსერაფეთია ამსერ დო

ბრძანებაა და ეს ბავშვი შეუსვენს მხარზე, წინ ჩამოჰკიდეს პატარა ტომარა და გაუშვეს. მიდის, მაგრამ შია, მაგრამ რა ქნას ახლა რომ შია და ბავშვს ვერ ჩამოსვამს, რომ ჩამოსვას, ვერ ასვამს ზე-ვით. ამას [პურს] ვერ ამოიღებს, ჰოდა, მიდის. და მოწყურდა წყალი, ისე მწარედ მოწყურდა წყალი, საჭმელს საერთოდ არ შეჭამს, წყალი რომ დააღვინო. მიდის, მიდის და ნახა მდინარე მიდის (=მიედინება) დიდი, წყალი მიდის, ჰოდა, გაუხარდა, მივიდა აქ და შევიდა წყალში. ჰოდა, რომ იხრება ის [ჰა და ჰა თითქმის წვდება წყალს], მაგრამ რომ დაიხაროს, ბავშვი დაუვარდება და წყალში შევიდა იქ, წყალი არ ყოფილა, პირი რომ დასწვდება იმდენი იქ; იქამდე რომ მოადგეს წყალი, რომ პირი დასწვდეს [დაუხრელად], ამხელა არ ყოფილა წყალი. რა ქნას, ღმერთმანი, და დაიხარა ეს, აი, ჩაიკუზა და დაიხარა და (+ახლა) სვამს წყალს, სვამს და (+იქით) დაავიწყდა ამას [ბავშვი], ეს წყალი იმდენად ის [მიმზიდველი] არის, ამ წყალს დახარბდა და ბავშვი (+იქით) ჩაუვარდა წყალში. ჩავარდა ბავშვი წყალში, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, და გამოეკიდა ამას, ჰოდა, ვითომდა ხელით წაეპოტინა და ორივე ხელი გამთელდა. ხელად იქცა [მოჭრილი ნაწილი] და დაიჭირა, ამოიყვანა [ბავშვი], ამოვიდა, გაძლა საჭმლით, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, და ეს შენი თვალი და ის [ქმარი] ფეხზე დაიკიდა. ბავშვი ჰყავს ოქროსავით, მას ორივე ხელი [აქვს] და მიდის.

მოვიდა თავის სახლში. რომ შეიხედა სახლში, დაიძახა (+იქეთ). ღამდება. აქ სახლია მისი და, რომ დაიძახა, გამოხედა ამ ქალმა, ქმარი ამალამ მოვიდეს უნდა. გამოხედა ამ ქალმა და ასე რომ შეხედა, გასულელდა, კაცო, აი, თავისი მული, აი, ბავშვი გადასარევი, მაგამ ხელი აქვს ორივე. ამან დააბნია ახლა, ამ ხელმა, თორემ მული მისი; ჰოდა, მობრძანდით და შეიყვანა. სხედან, საუბრობენ ისე, მოვიდა ქმარი. რომ მოვიდა ქმარი, არ იცნო ამ ძმამ?! ბავშვი იყო?! გოგო იყო დაქალბუღი. ძმას აუტყდა ტირილი (=ატირდა) და გარეთ გავიდა (+იქეთ). თავისი და ზის აგერ და ხელი აქვს, მაგრამ და არის თავისი სინამდვილეში და დაკმაყოფილდა ტირილით, გაძლა. შევიდა, დასხდნენ

მოზოჯ პატონი დო...

- ცხენ ქინკაკირესე დო თე ბოშიქ მინილ თე იმ ნოხოლე, თე ხაზენიში დო ა, მუშ ოსურ ქელახე, ბოი, ამარი, ა, ბა-
5. ღანა ამარ ქელახე, გვერდი ოქრო დო გვერდი ვარჩხილი, ა, უჯგუშ ვეი ბალანან ფერი დო ა, ხე უღე ჟირხოლო. ათენა [რე გასაკვირი], მუჭო ნოგურაფუენია კორ კოსია, დირაგა-
დუ ასე თე ბოშიქ. ექ ქირინუ, მუშ ქომონჯიენ დო ვერინუო ასე ე ოსურქ, მარა ვერებუ მუთუნს. მუშენია, პატონია, უნუ
10. თე ჯიმაქ ასე, თე ოჯახიშ კორქ. ოსურ პუნდუა ცუდესია, უნუ, ოსურ პუნცია ცუდეს ოდო ქერიუ ასე თექ მუჭო რე, მუ ვარ, ირფელ ქერიუ თეს ოდო ხე ვაულუნია ჟირხოლოვა დო მუაჩქიმქ ქომოპჭარუა, ბალანა დაბადებენია ათეჯგუთვა დო ათაშიენია მოხვალამირია დო თექ მეურქია დო ათექია ამა-
15. ბორჯუა, გვალო ჩქიმ ოსურიენია ცვალ გოკვათე, ართიანს მეუდგე თიჯგუთვა; ხოვა, სი ვარ მა ხოლო ებობრჯია, თე ბოშქ უნუ დო ექ მუში ამბე ქერიუ თაქ: და ცუნდუ, ათაშ ორ-
თუდუ, თაშ ორთუდუ, უკულ ჟირხოლო ხე მეკვათუ ბოლოსი დო ტყას გაჩემუ ურემი დო ქერიუ თექ დო ურჩქილ, ურჩქილ თე ბოშიქ ერებუნ თესე დო თინა ვარდასია თენავა, თე სკანი
20. და ვარდასია, ტყას რენია ნაჭოფავა ჩქიმი ოსურია დო მოლა-
ვა ოჭუმარეს მიდმაყუნია დო ქობძირათია. მავა ათაში დიდი განთქმული კორიშ სკუა ვორექია დო გინოჭყვიდეს ასე ულა, ოჭუმარეს ქაყუნას ოკო თე კორქ, თე ჯიმაქ ასე თი ჟანს თემ, თე ოსურქ გედირთგ დო თქვავა სოთინ ვაგაფუნანია ოლუა,
25. უნუ, მა ვორექია თი სი ჩქიმ და რენიე იჩიებუქიე თინა დო მა ვორექია ჩქიმ ოსურიენიე, იჩიებუქია, თინა დო ქერიუ თექ მუჭო მოხვადგ, მუჭო ალოლ, ასე თე გაჭირება ქერიუ ირფელ დო ათაქია მუთ მოთმოხვადუდუე, თესია ათე სკანი ოსუ-
რი ორთედუა, მარა თქვავა აკოცენდითია დო ათე ბალანაშ
30. ცოროფა გურშენ ვეჭიებუდია მა თესია, უნუ.

გემილ თე კორქ, ჭიე ხანქ მუკილ დო ქიძახ, ქუდ[გ]ძახ ოსურს, ქიმიორკიუ ოსურქ, გაგმოლ თე ბოშიქ ხოლო, მა-

და ვახშმად სხედან, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, და [ამ დროს] ჰყი, მასპინძელოო, დაიძახა ვილაცამ. გამოხედა ამ კაცმა. ღამე გამათევეინეთო ამალამ, უთხრა, და მობრძანდი ბატონო და...

ცხენი მიაბეს და ეს ბიჭი შევიდა ამაზე წინ, ამ ოჯახის უფროსზე და აი, თავისი ცოლი აგერ ზის, კაცო, აი, ბავშვი აგერ ზის, ნახევარი ოქრო და ნახევარი ვერცხლი. აი, უკეთესი რომ არ იქნება ბავშვი ისეთი და აი, ხელი აქვს ორივე [ამ ქალს]. როგორ ემსგავსებაო კაცი კაცს, ჩაილაპარაკა ახლა ამ ბიჭმა. ამან იცნო, თავისი ქმარია და არ იცნო ახლა ამ ქალმა, მაგრამ არ ამბობს არაფერს. რატომო, ბატონოო, უთხრა ამ ძმამ ახლა, ამ სახლის კაცმა. ცოლი მყავდაო სახლშიო, უთხრა, ცოლი მყავსო სახლში, ჰოდა, მოჰყვა ახლა ამან, როგორ არის, როგორ არა, ყველაფერი უამბო ამას; ჰოდა, ხელი არ აქვსო ორივე და მამაჩემმა მომწერაო, ბავშვიო, ბავშვი დაბადებულაო ასეთიო და ასე მომხდარაო და იქ მივდივარ და ამან მთლად ამრიაო, მთლად ჩემი ცოლია ყველი რომ გაჭრა და ერთმანეთს დაატოლოო იმგვარადო (=გაჭრილი ვაშლივით ჰგავსო). დიახო, შენ კი არა, მეც ავირიეო, ამ ბიჭმა უთხრა და ამან თავისი ამბავი უამბო (+აქ): და ჰყავდა, ასე ექცეოდა, მერე ორივე ხელი მოაჭრა ბოლოს და ტყეში რომ გააჩერა (=დატოვა) ურემი, და მოჰყვა ეს. (+და) უსმინა, უსმინა ამ ბიჭმა რომ ესაუბრება ამას (=ამბავს) და ის არ იყოსო ეს, ეს შენი და არ იყოსო, ტყეშია დაჭერილი ჩემი ცოლი და წამოდი, დილას წამომყევი და ვნახოთო. მეო განთქმული კაცის შვილი ვარო და გადაწყვიტეს (+ახლა) წასვლა, დილით უნდა გაჰყვეს ეს კაცი, ეს ძმა, იმ დროს ეს ქალი (=და) ადგა და თქვენ არსად არ ხართ წასასვლელიო, უთხრა. მე ვარო ის, შენ რომ ამბობ ჩემი და არისო და მე ვარო ის, ჩემი ცოლია რომ ამბობო და უამბო ამან როგორ მოხდა, როგორ დაემართა, (+ახლა) ეს გაჭირვება მოუყვა ყველაფერი და აქო რაც ხდებოდაო, ამას ყველაფერს ეს შენი ცოლი აკეთებდაო, მაგრამ თქვენ გაიყრებოდითო და ამ ბავშვის სიყვარულით არ ვამბობდიო, უთხრა.

5.

10.

15.

20.

25.

30.

რა ხამ გელენწყე, ვამორთა ვარა დორცვილუნქია, უნუ ოდო ქეკუსკუ ცხენც თომათ თე ოსური, გეიონწყ თე ლაგამი დო ქაქათუ ცხენქ, ინა ცხენქ მუი რე ეკმობუნია დო გეერიუ ცხენქ დო დუდი ეკაკვენელუდგნ თიმ მეტი ქეკისოფ იზო.

5. აქ ართ მარას [ი]ქეიფეს, ჭკომეს, შვეს დო მიდართეს თექ. ი კოჩქ გვალო გეგნილასგ დო ართო მუმ გუბერნია ქუდაპატიჟუ ოდო იყუ ქეიფიქ დო ათე ბალანაქ მირდგ, ჩქიმ პატონ სი რექენ, დო ართი-ართი მეფეში კარიშკაცო გინირთუ თიქ. თიმ მამან-გარა ნიჭიერ ბალანაქ იყუ დო კარისკაცი'დ მეფეშინ ფერქ დო
10. ცხოვრენდგ ი ჩილ დო ქომონჯი დო დოლურუდეს ალბეთ, აბა მუ იყიდუ, დირჩინუდუ.

[თენა] ნამდვილ ამბავიენია, თქუანდ ჩქიმ ბეზი ჩხონაფილი.

ინფორმატორი ნოდარ ბერია, 75 წლის
ს.კურზუ, მარტვილის რაიონი
2008 წლის სექტემბერი

გამოვიდა ეს კაცი, ცოტა ხანი გავიდა და იძახის, დაუძახა ცოლს; დაიკვილა ცოლმა. გამოვარდა ეს ბიჭიც (=სტუმარი), მაგრამ დანა ამოიღო [მასპინძელმა], არ მოხვიდე, თორემ მოგკლავო, უთხრა ჰოდა, მიაბა ცხენს თმით ეს ქალი, ახსნა ეს ლაგამი და გაათრია ცხენმა, რა არისო ცხენმა რომ აკიდებული მაქვსო და დაფეთდა ცხენი, [ქალის] თავი რომ ეკიდა იმის მეტი ყველაფერი დაფლითა (+იქეთ).

5.

აქ ერთი კვირა იქეიფეს, ჭამეს, სვეს და ნავიდნენ იქ (=ბიჭის სახლში). ის კაცი (=ბიჭის მამა) მთლად გაგიჟდა და მთელი თავისი გუბერნია დაპატიჟა, ჰოდა შეიქნა ქეიფი და ეს ბავშვი გაიზარდა, შენ რომ ხარ ჩემი ბატონი, და ერთ-ერთი მეფის კარისკაცი გახდა. ისეთი მაგარი ნიჭიერი ბავშვი იყო და კარისკაცი იყო მეფის და ცხოვრობდა ის ცოლი და ქმარი და მოკვდა ეს (=მამა), აბა, რა იქნებოდა, დაბერდა და.

10.

ეს ნამდვილია ამბავიაო, იტყოდა ბებიაჩემი, ცხონებული.

მუქიტი გაგაშინუ...

ვითოჟირი ნანუ ვორდი, გლანდეფიშ ოპერაცია გამიკეთუ ექიმ ნოვე ქაჯაიაქ, ოდო გვაე ჯგირო ჩეტარინუ თე ოპერაციაქ დო მშვენიერ ჯგირო გევსქიდი დო თიშ უკუი ქოვორექ.

– სო გიკეთუ ოპერაცია?

5. – თაქ, სოფერს, მუშ ცუდეშა' დ მუირი ქართიშე დო გამიკეთ მუშ ცუდეს.

– ექრთანი მინი დუ?

10. – ექრთანი მითინი ვაყუნდუ ის, თვითონი ინანდუ [აკეთენდუ] დო ოხვარულუ თექ ნოსა დო ჩქიმინაფეი გაე მიჯინედეს, მიახაე ვემიაშქუ.

– ოპერაცია გიკეთუ, მუ გინულუ მინჯეს?

– ვარ, მუთუნი ვარი შურო. კაპეიკი ვაუგაფუაფ, ართი მანათი ვეანულაფუ.

– დო ვართი მუთუნი სოფეიშ ნანარმიო?

15. – ვარ, ვარ, ვარ, მუთუნ ვეანულაფუ. თინა მუდგადუ სოფერს ცუდეე მშენებლობას იჭყანდუ დო ეთიმნკია უნუ ჩქიმ მუმას, ნამ-და ქიიმოხვარია ართი დლასი ხვაე, მეტი მუთუნ ვამოკონია სკა-ნია, უნუ. მეტი მუთუნი ვეანულაფუ შურო.

– ქიმეხვარუო?

20. – ქო, ქო.

– გეიაშენესო ცუდე?

– ქო, ცუდე გეაშენეს ჯიმაემქ, საჯიმაფო ცუდე გეაშენესი დო თექ ოხვარულუ ჯიმაემს.

25. ჩქიმი მუმაქ უნუუ, თი საჯიმაფო ცუდეს აშენენდესი თიმნკია, ქოვა, მავა ართი დლას ვარია, ართი მარა ორდასი, მეგოხვარე-ბუქია, მარა ჟირხოფო ჯიმაემს ქორთხინითია თისია, ნამდავა სა-შეე ცუდეს ნუ გაკეთენთია. ენა თქვა ქო, ჯიმაეფი, ჯგიროეთია ართიმაჟიანკიავა დო ძამ ჯგირო უხუჯანთია, მარავა თქვანი ოსურეფი ქიმიხუჯუანსიაო, თქვანი სქუაეფი ქიმიხუჯანსიაო?

30. ათენეფი ქიქინანიაო ჯგირო, ათენა ოკო გეთვალისნინათ ოკო-

რაც გამასხენდა...

თორმეტი წლის ვიყავი, გლანდების ოპერაცია გამიკეთა ექიმმა – ნოე ქაჯაიამ და ძალიან კარგად ჩატარდა ეს ოპერაცია და მშვენივრად გადავრჩი და იმის მერე კი ვარ.

– სად გაგიკეთა ოპერაცია?

– აქ, სოფელში, თავის სახლში იყო მოსული აქ თბილისიდან და თავის სახლში გამიკეთა.

– ექთანს ვინ იყო?

– ექთანი არავინ არ ჰყავდა იმას, თვითონ იმას შვრებოდა [აკეთებდა] და ეხმარებოდა იქ რძალი და ჩემები გარეთ მელოდებოდნენ, შიგნით არ შეუშვა.

– ოპერაცია რომ გაგიკეთა, რა გამოართვა პატრონს?

– საერთოდ არაფერი. ერთი მანეთი არ გადაუხდევინებია, ერთი მანეთი არ გამოურთმევია.

– და არც რაიმე სოფლის ნაწარმი?

– არა, არა, არა, არაფელი გამოურთმევია. ის რაღაც სოფლის მშენებლობას იწყებდა და მაშინ უთხრა მამაჩემს ერთი დღე მომეხმარეო, მეტი არაფელი არ მინდა შენისო, უთხრა.

– მოეხმარა?

– კი, კი.

– ააშენეს სახლი?

– კი, სახლი ააშენეს ძმებმა, საძმო სახლი ააშენეს და იქ ეხმარებოდა ძმებს.

მამაჩემმა უთხრა, იმ საძმო სახლს რომ აშენებდნენ მაშინ, კიო, მე ერთი დღე არა, ერთი კვირა იყოს მოგეხმარებო, მაგრამ ორივე ძმებს გთხოვთო იმას, რომ საზიაროდ ნუ გააკეთებთო. თქვენ კიო, ძმები, კარგად ხართ ერთმანეთთან და ძაან ეწყობითო, მაგრამ თქვენი ცოლები შეეწყობიანო, თქვენი შვილები შეეწყობიანო? ხო, ესენი იქნებიანო კარგად, ეს უნდა გაითვალისწინოთ. არ გაითვალისწინეს ეს, გააკეთეს და შედეგიც ... ძალიან ცუდად დამთავრდა. სულ ჩხუბობს ახლები.

5.

10.

15.

20.

25.

30.

ნია. ვეგეტაალისწინეს თენა, გააკეთეს დო შედეგი ხოლო .... დამ ცუდას დემთავრინუ. ირიათო ჩხუბენს ახაფევი.

– ჯვეშეფი ვაჩხუბენდუო?

5. – ჯვეშეფი ხოლო ჩხუბენდეს: ი ნოსაფი, მუ რაგადი ოკო, ი ჯიმაემქ დოლურუ ართიქითი, მაჟიაქითი, თი ჩქიმ ექიმი დუ, თიქ დოლურუ, თიჲ ჯიმაქ ხოლო, კოლია ჯოხოდ სახეი თიქ, დოლურუ, უკუი ოსურემქ ქიდოსქიდესი, თი ოსურეფი ჩხუბენდესი, უკუი თი კოლიამ ოსურქ დოლურუ, ნოვეში ოსურქ ქოდოსქიდუ ოდო ასე თი კოლიამ ბოში დო თიმ ოსური დო თინეფი ჩხუბენდეს დო
10. შედეგი ორე გლახა. ჩხუბის მოცუნს თინა, ნამდა შეწირუ თი ბოშიქ თე ჩხუბის დუდი, კოლია ქაჯვიაშ ბოშიქ.

– ჯიმაეფი ხოლო ჩხუბენდესო?

- ჯიმაეფი ვარი, ჯიმაეფი ვაჩხუბენდეს, ჯიმაეფი ქორდეს, სოიმახ ორდესი, ქორდეს დო ვართ ოსურემს არაგადედეს მუთუ-
15. ნი, მარა აათე ჯიმაემქ დოლურუ უკუნეშე იცუ თექი...

– ო, ენა დამ გლახაე, ეჯგუა ჯიმაეობა გლახაე.

- ენა თინა რაგადანს „ჩქიმიე“ დო თენა რაგადანს „ჩქიმიე“ დო... მეჩქუ თექ თემ ნამუე დო თიმ ნამუე; თეს ცალკე ულუ კარი, თის ცალკე ულუ კარი. თიმ ინა გორთიე ცუდე, თემ გორ-
20. თიე ცუდე, თის მუშოთ ულუ ბინა, თეს მუშოთ ულუ ბინა, ქარ-თის ხოლო ბინეფი ულუნა დო მუ მიჩქუ, მუ აჩხუბენდესი, ჩხუბენდესი დო ვენტირენა ქიანას.

* * *

25. ასე, ჩქინ ჭაეს, ჩქი დიდ ჭაე მილუნა, სოფერს ოდო თექ, შქა არდგირს ბუნებრივი წყარიე გიშუირი, ნამუსითი უძახუნა კორზემი წყაროს. თის ირ წანას იშმანშიმოდანს გლეხეფი, ეთექ არძა მეურს დო ორე ძაამ რგიიშე რგიი წყარი, გადასარეც მუთუნე თი წყარი, არძა სარგებლენს თითი. კორზემ წყარი ჯოხო თის, მარ-
30. გააჟურო უძახუნა კორზემი წყარს.

ინფორმატორი ვენერა ქაჯაია, 77 წლის
ს. ონოლია, მარტვილის რ–ნი
2008 წლის აგვისტო

- ძველები არ ჩხუბობდა?
- ძველებიც ჩხუბობდნენ: ის რძლები, რა თქმა უნდა, იმ ძმე-
ბიდან ერთი გარდაიცვალა, მეორეც, ჩემი ექიმი რომ იყო ის გარ-
დაიცვალა, იმისი ძმაც, კოლია ერქვა სახელი ის, გარდაიცვალა, 5.
მერე ქალები დარჩნენ, ის ქალები ჩხუბობდნენ, მერე იმ კოლიას
ცოლი გარდაიცვალა, ნოვეს ცოლი დარჩა და ახლა იმ კოლიას
ბიჭი და იმის ცოლი და ისინი ჩხუბობდნენ და შედეგი არის ცუდი.
ჩხუბს მოჰყვება ის, რომ იმ ბიჭმა შენირა ამ ჩხუბს თავი, კოლია
ქაჯაიას ბიჭმა.
- ძმებიც ჩხუბობდნენ? 10.
- ძმები არა, ძმები არ ჩხუბობდნენ, ძმები იყვნენ, სანამდეც
იყვნენ, იყვნენ და არც ქალებს ეთქმოდათ რამე, მაგრამ აი ეს
ძმები რომ გარდაიცვალა, მერე შეიქმნა იქ...
- ო, ეს ძალიან ცუდი, ასეთი ძმობა ცუდია.
- ეს ის ლაპარაკობს „ჩემია“ და ეს ლაპარაკობს „ჩემია“ დო 15.
... ჩანს იქ ამის რომელია და იმის რომელი, ამას ცალკე აქვს
კარი, იმას ცალკე აქვს კარი. იმის ის გაყოფილია სახლი, ამის
გაყოფილია სახლი, იმას თავისთვის აქვს ბინა, ამას თავისთვის
აქვს ბინა, თბილისშიც ბინეფი აქვთ და რა ვიცი, რა აჩხუბებდათ.
ჩხუბობდნენ და ქვეყანაზე არ ეტყვიან. 20.

* * *

- ახლა, ჩვენს ქალაში, ჩვენ დიდი ქალა გვაქვს, სოფელში და
იქ, შუა ადგილას ბუნებრივი წყალი ამოდის, რომელსაც ეძახიან 25.
კორზეს წყაროს. იმას ყოველ წელს წმენდს გლეხები, იქ ყველა
მიდის და არის ძალიან ცივზე ცივი წყალი, გადასარევი რამეა
ის წყალი, ყველა სარგებლობს იმით. კორზეს წყალი ჰქვია იმას,
მეგრულად ეძახიან “კორზეში წყარს“.

ჭვიიზ წამაი

- ჭვიიზ წამაი იკეთებუ ათაში: ჭიჭე ქოკოკ კეთებადა, ოში გრამი თოფურ-სანთეი, ოში გრამი ლეჯიშ ამნალები უჯიშოი, ხოდო, გვერდი ჭიქა ზეთი. წათენეფი ართო ქიგიოცოთეოკო, ნუ, სოდე გოკონ თექ, ასე სკოროდას გოკონ თენა თუ მუსიე დო თექ გინ-
5. დღვიუაფ თინა, ხოდო, მააფუნუანქ თის, გეგნოდგუნქ, ქოდოდ-გუნქ, მორგიდუ თინა, ჭიჭე მორგიაფი იყინ ფერ პერიოდის, მითმორგიდუდასი ფერ პერიოდის გეეჭოფუნქ ის, მუ ჯოხო, ჭიქა იყინო ჭიე, შუშა იყინო ჭიე, დინინტირე თიფერს, ქიდნაბუნქ. თინა იყინ ირიათო. ჭვიიზ წამარს ჟირ-სუმ დღამ მეტი ვაკო, გააქ-
10. რენს თის, გოხვარხვადანს. წათენა რე ჭვიიზ წამაი.
– თენა მიქ დოგოგურუ?
– წანა მა დომოგურუ ჩქიმ დიდაქი, ოდო მიჩქ თამ.
– ბრეი გაფუნო სკიიდერი?
– ქო, დამ ბირეი. გვაე მანგარ ჭვირი'დ მეზობეიშ ბალანა, კი-
15. სერიშახ, თეი კუჩხი, ინა, მუჯოხო, ათე კისერ, წოხოენ კიდირი, კიე, იფრეი ჭვირი აფუდუ დო თის მა უნამაჲანდი თითქმის ეჩი დღას. მუშენდა, მანგარი ჭვირი'დ; ის წყარქ ქუდნუდირთ უკუ-
ნეშე, თის ხვაე ოშ გრამი დო ინა ვაუბალუდუ დო ინა ბრეი მო-
მილ მუმ მინჯექ სანთეი დო თიშ მიხედვითი ახაი-ახაი წამაემს
20. უკეთენდი; თუმცა ის გააკეთენქ დო ქუდოდვანქი, ინა ჟიროში წანას ორდასი... მა მილ ინა კეთებუი, ემერი გოძირანქ ის მუნე-
რიე; თინა ჟიროში წანას ქორდასი, ვანურს, თექ. ვართ მაცივარ-
რი ოკო ის დო ვართ მუთუნი. მაცივარი ქოილუდა, მითოდვანქ, მარა მაცივარი ვაილუდა, თემ ხოლო ირგუ.
25. – მინ დო მინ ოსქიიდე?
– გოგუცამ და ვოსქიიდე. უკუი ხოლო, ემერი მანანაში ნინო ვოსქიიდე, ნატომ ქომოჯი ვოსქიიდე ალიმი; ო, თი ოჯახი ხოლო, თექ თიშ ძღაბი ვოსქიიდე დო მის უჩქუ, ბრეი ხოლო, დამ ბრეი, ასე სო გამაშინუ თისხეი, დამ ბრეი მაფუ სქიიდაფირი.

ინფორმატორი ვენერა ქაჯაია, 77 წლის
ს. ონოლია, მარტვილის რ–ნი
2008 წლის აგვისტო

დამწვრობის წამალი

დამწვრობის წამალი კეთდება ასე: ცოტა თუ გინდა გააკეთო, ასი გრამი თაფლის სანთელი, ასი გრამი ღორის უმარილო გადამდნარი ქონი, ჰოდა, ნახევარი ჭიქა ზეთი. ესენი ერთად უნდა დაყარო (= მოათავსო), ნუ, სად[აც] გინდა იქ (=იმაზე), ახლა, ტაფაზე გინდა ეს თუ რაზეც და იქ დადნება ის[ინი], ჰოოდა, ოდნავ წამოადუღებ, გადადგამ, დადგამ, ოდნავ გაცივდება ის; ცოტა შეციებული რომ იქნება ისეთ დროს, რომ მოცივდება ისეთ დროს აიღებ იმას, (+რა ჰქვია), ჭიქა იქნება პატარა, შუშა იქნება პატარა, რომ ჩაეტიოს ისეთს, ჩაასხამ. ის სულ იქნება (=არ გაფუჭდება). დამწვრობის წამალს ორი-სამი დღის მეტი არ უნდა, გააქრობს იმას (=დამწვრობას). ეს არის დამწვრობის წამალი.

– ეს ვინ გასწავლა?

– ეს მე დედაჩემმა მასწავლა და ასე ვიცი.

– ბევრი გყავს მორჩენილი?

– კი, ძალიან ბევრი. ძალიან მაგარი (=ძლიერ) დამწვარი იყო მეზობლის ბავშვი, კისრამდე, მთელი ფეხი (+ ისა, რა ჰქვია), ეს კისერი, წინა მხარე – მკერდი, მკლავი, ყველაფერი დამწვარი ჰქონდა და იმას მე ვწამლობდი თითქმის ოცი დღე. რატომ-და, მაგარი (=ძლიერ) დამწვარი იყო. იმას წყალი ჩაუდგა მერე. იმას მარტო ასი გრამი (+და ის) არ ეყოფოდა და (+ის) ბევრი მომიტანა მისმა პატრონმა სანთელი და იმის მიხედვით ახალ-ახალ წამლებს ვუკეთებდი, თუმცა, იმას რომ გააკეთებ და დადებ, ის ორასი წელი რომ იყოს... მე მაქვს ის გაკეთებული, ეგერ გაჩვენებ, ის როგორია. ის, ორასი წელი რომ იყოს, არ გაფუჭდება (+იქ); არც მაცივარი უნდა იმას და არც არაფერი. მაცივარი თუ გაქვს, ჩა-დებ, მაგრამ, მაცივარი თუ არ გაქვს, ისედაც გაძლებს.

– ვინ და ვინ მოარჩინე?

– გოგუცას და მოვარჩინე. (+მერე კიდევ) ეგერ მანანას წინო მოვარჩინე, ნატოს ქმარი მოვარჩინე ალიმი; ო, ის ოჯახი კიდევ, იქ იმის (=ნატოს) გოგო მოვარჩინე და, ვინ იცის, ბევრი, (+კიდევ) ძალიან ბევრი, ახლა სად გამახსენდება იმდენი, ძალიან ბევრი მყავს მორჩენილი.

ჩქინი ოქიცე აბჰე

- ომიანობაშ პერიოდიე, აბაშაშა ვიდათ ოკო, მოსავალიე იო-
ჭოფალი. დამიბარეს აბაშაშე დიდა დო მუმაქ დო მთელ კურ-
თხუ მურთი ასე დო თან გამაფრთხილეს, ორე ჯიბგრობა,
ორე ქურდობა, მთელ ამბეფი დო ჯვეშ ტანსამოსეფ ქიმკიქუ-
5. ნითია დო, მუ რაგადი ოკო, მუთ მილუდეს ჯვეშ ირფელ ქინ-
კივექუნით, პალტო გოკონო, ჩექმეფ გოკონო. შემოდგომაშ პე-
რიოდიე. ჭიჭე ჩხურუე. მოლავრთით მატარებელით ჩქი, ოდო
ქომოვრთით აბაშაშა მეზობელეფ, ინეფ არძო ართო ჩქინ კურ-
თხუშ ხალხი [რე] დო მუ ვქიმინათ ასე, თან მოშკურუნა, მუ
10. რაგად ოკო, მარა იშენით მურთი, სერით კურჩხით ქომოვრთით.
მაჟია დღას ასე მოსავალს ვოხვარუთ, მუ რაგადი ოკო, ჩქინ
დიდა დო მუმას, ვორეთ ართ ამბეს დო ჩქიმ დას დულურუ
დიანთილქ დო მიდავრთათ ოკო ოგარუშა, მარა მიკაქუნალ ვა-
მილუნა; მუ ვქიმინათ ასე, შხვა სოფელიშა მეურთ, მუ რაგად
15. ოკო, სუჯუნა რე ათეჯგუა სოფელი, ოდო მიკაქუნალ ვამი-
ლუნა. მეზობელეფინკუმა დივტრიალეთ არძოქ, რამოდენიმე
კორქ ვიდათ ოკო, თეჯგუარ წესი რე ჩქინკუმა, ცხენ დო კაჭ-
კათ ვიდათ ოკო, ტრანსპორტ ვარე, მუთუნ ვარე დო მუაჩქიმს
უუნდუ ართ [ცხენი], „ ხვიხვი“ ჯოხოდუ ცხენს.
20. ჩქიმ მამიდაშსკუაქ, მუ რაგადი ოკო, ქითუსკუ ასე თე ისი,
კაჭკას, ცხენი დო გომივდაცით არძოქ, ქიმკივექუნით მიკაქუ-
ნალეფ მეზობელეფიშ, მის ჯემპრ ქოვთხით, მის პალტო ქოვ-
თხით, მის კურჩხუნდალი დო ათაშ დიდი ამბეთ დო მიდავრთით.
ქემევრთით ასე აბაშაშა, აბაშა ათენა რე ცენტრი სადგურინ-
25. კუმა დო ვიპიდათ ოკო ყვავილეფ. მუ რაგად ოკო, ეშ ვაგანე
დო ვიპიდათ ოკო გვაზდიკეფ დო ძიუთ ქივშით ათე გვაზდი-
კეფ დო მიკებუნა ასე თენა ხე[ს]. ართ შკვით კორ ქეგევხეთ
ცხენ დო კაჭკას. ათე ცხენ ვემეურს. მუთუნფერო ვედმეგვიან-
ნან ოკო ასე გარაშა, ოდო ვოხვენუქ ათე ჩქიმ მამიდასკუას,

ჩვენი სასაცილო ამბავი

ომიანობის პერიოდია, აბაშაში წავიდეთ უნდა, მოსავალია ასალები. დამიბარეს აბაშიდან დედამ და მამამ. (+და) მთელი სოფელი მოვდივართ ახლა და თან გამაფრთხილეს, არის ყაჩაღობა, არის ქურდობა, მთელი ამბები და ძველი ტანსაცმელი ჩაიცვითო და, რა თქმა უნდა, რაც ძველი გვექონდა, ყველაფერი ჩავიცვით, პალტო გინდა, ჩექმები გინდა. შემოდგომის პერიოდია. ცოტა ცივა. წამოვედით მატარებლით ჩვენ, ჰოდა, მოვედით აბაშამდე. მეზობლები, ისინი, ყველა ერთად, ჩვენი კუთხის ხალხი და რა ვქნათ ახლა, თან გვეშინია, რა თქმა უნდა, მაგრამ მაინც მოვდივართ, ლამით ფეხით მოვედით. მეორე დღეს (+ახლა) მოსავლის ალებაში ვეხმარებით, რა თქმა უნდა, ჩვენს დედა-მამას. ვართ ერთ ამბავში და ჩემს დას გარდაეცვალა დედამთილი და წავიდეთ უნდა სატირალში, მაგრამ ტანსაცმელი არ გვაქვს, რა ვქნათ ახლა?! სხვა სოფელში მივდივართ, რა თქმა უნდა, *სუჯუნა* არის ასეთი სოფელი ჰოდა, ტანსაცმელი არ გვაქვს. სამეზობლოში დავტრიალდით ყველა, რამდენიმე კაცი უნდა წავიდეთ, ასეთი წესია ჩვენთან; ცხენით და ტაჭკით (=საზიდარით) უნდა წავიდეთ, ტრანსპორტი არ არის, არაფერი არ არის და მამაჩემს ჰყავდა ერთი [ცხენი], „ხვიხვი“ ერქვა ცხენს.

ჩემმა მამიდაშვილმა, რა თქმა უნდა, შეაბა ახლა ეს იმას, ტაჭკას ცხენი და ყველა გამოვეწყვეთ, მეზობლების ტანსაცმელი ჩავიცვით, ზოგს ჯემპრი ვთხოვეთ, ზოგს პალტო ვთხოვეთ, ზოგს ფეხსაცმელი და ასე დიდი ამბით წავედით. მივედით ახლა აბაშაში, აბაშა ეს არის ცენტრი სადგურთან და ყვავილები უნდა ვიყიდოთ. რა თქმა უნდა, ისე ვერ წახვალ და უნდა ვიყიდოთ მიხაკები. ძლივს ვიშოვეთ ეს მიხაკები და ეს ახლა ხელში გვიკავია. ერთი, შვიდი კაცი კი ვზივართ ცხენსა და ტაჭკაზე. ეს ცხენი არ მიდის. სატირალში არაფრით არ უნდა

5.

10.

15.

20.

25.

მუთუნფერო, ზურა, ჩქარა, ასე ვედმეგვიანან დო ონჯლორე ვავძირათ. ჩქიმ სინჯა უკრაინაშე იი მოფურინელი.

ათეჯგუა წეს მილუნა სამარგალოს, დუდ მივწონუათ ოკო.

- ათე დროს ჩქინ ბედიშა მიკილუ ათე ცხენ დო კაჭკაქ, მირულე
5. ათე ცხენ, ქათხოზუ თე ჩქინ ცხენქ დო, აბა, ჩქარ-ჩქარა ქემ-
ვოჭიშეთ მუჭოთიე, ქემვოჭიშეთ ოგარუს დო ათე ჯაყყაყის თე
ჩქიმ ყვავილს მოჭყორდ დუდემქ. ენა იკოვკათე მუჭოთიე, ქე-
დევეკე დო მოხუჯურო ქოდოვდვი მიცვალებულიწკუმა. მუშოთ
გოკო, ჩქიმ ილბალიშა ქომორთუ ათე ჭირისუფალქ, გეჭოფუ
10. ათე ჩქინ ყვავილეფ, ყვავილეფ გეჭოფუ დო სოი, ყუნწიქ ქაას-
კიდუ ხეს დო ე ყვავილეფ ცალკე ქოძუ. დედა, მუ ვქიმინა, ა,
ონჯლორე გოკოდა. მუთუნ ვაგაქიმინე, მუ რაგადი ოკო. ე ინა
დოვთხორით ე ჟუჟუნა, ჩქი ხოლო ძამ ვიქელეხითი დო მო-
ლავზოჯით უკულ ცუჩა.

ინფორმატორი ნანული ბალათურია , 55 წლის
ს. ძველი აბაშა, აბაშის რაიონი
2010 წლის ივლისი

დაგვაგვიანდეს (+ახლა), ჰოდა ვეხვეწები ამ ჩემს მამიდაშვილს, ზურა რამეფრად ჩქარა, არ დაგვაგვიანდეს და სირცხვილი არ ვნახოთ. ჩემი სიძე უკრაინიდან იქნება ჩამოფრენილი.

ასეთი წესი გვაქვს სამეგრელოში, თავი უნდა მოვიწონოთ. ასეთ დროს ჩემს ბედზე ცხენმა და ტაჭკამ გამოიარა. გარბის ეს ცხენი, ჩვენი ცხენიც გაეკიდა და როგორც იქნა (+აბა) ჩქარ-ჩქარა როგორც იქნა მივუსწარიტ, მივუსწარიტ სატირაღს და ამ ჯაყჯაყში ამ ჩემს ყვავიღს მონყდა თავები. ეს როგორც იქნა შევაგროვე, დავიკავე და მოხერხებულად დავდე მიცვაღებულთან. რად გინდა, ჩემს ბედზე მოვიდა ეს ჭირისუფალი, აილო ეს ჩვენი ყვავიღები, ყვავიღები აილო და სად არის, ყუნწი შერჩა ხელში და ეს ყვავიღები ცალკე დეღს. დედა, რა ვქნა. აი, სირცხვილი თუ გინდა. ვერაფერს ვერ იზამ. რა თქმა უნდა, ეს ის დავასაფღავეთ, ეს ჟუჟუნა, ჩვენც კარგად ვიქეღებეთ და მერე წამოვბრძანღით სახღში.

5.

10.

მდინარეებ, სოფელი სახელი ისტორია

- ჩქინ სოფელს, ჯვემ აბაშას, ჟირ წყარი რე. ართ წყარს ზანას უძახუნა, მაჟიას – აბაშას. ზანა ბრელო ჭიჭე რე აბაშაშე. თე აბაშამ წყარიშე თეცალ თქმულება ორე, სოურე გიოდვეს სახელ აბაშა. გივი ელიავა ხოლო ჭარუნდუ, თე კორ ისტორი-
5. კოს ორდუ, მარტვილს ცხოვრენდუ დო გიმიძუ დო თეჯგუარ თქმულება ცოფე ჯვემ აბაშაშე: მარუო საუკუნეს, ათაქ მუჟამს არაბებქ ქომორთესია, თე ადგილს, აბაშის პისია მურვან ყრუმ ლაშქარ ორდუა დაბანაკებული. თიმსერს ცოფე მანგარ ჭვიმა დო ედიდუ თე მდინარექ დო თე ლაშქარს ცოფერე ბაშის ტომ
10. დო მთლიან ლაშქარი წყარს მიდულალუ დო თემ უკულ თეე წყარს ქიგიოდვეს ბაში, აბაშა, რადგან დოღურესია მთლიანას თე ლაშქარქ, მითინ ვეგესკილადერე დო ქიგიოდვეს თურმე აბაშა. უკულ, მუჟანს ნიკო ნიკოლაძექ ქიდიჭყუ ფუთიმ დაპროექტება, თექ სარკინიგზო მაგისტრალეფ გომნიცონეს დო
15. ჩქინ სოფელქ გინირთუ ძველი აბაშა[თ] დო თი ადგილს ახალ დასახლებაქ გინირთუ დო ქიგიოდვეს ქალაქი აბაშა. თე აბაშამ წყარ გვალო ჯგირ წყარი რე დო რაგადანა, ნამდა სამკურნალო ხოლო ორენია.

მდინარის, სოფლის სახელის ისტორიები

ჩვენს სოფელში, ძველ აბაშაში, ორი წყალია (=მდინარეა). ერთ წყალს ზანას ეძახიან, მეორეს – აბაშას. ზანა ბევრად პატარაა აბაშაზე. ამ აბაშის წყალზე ასეთი თქმულებაა, როგორ შერქვეს სახელი „აბაშა“. გივი ელიავაც წერდა, ეს კაცი ისტორიკოსი იყო, მარტვილში ცხოვრობდა და გამოიკვლია და ასეთი თქმულება ყოფილა ძველ აბაშაზე: VIII საუკუნეში, აქ როდესაც არაბები მოვიდნენო, ამ ადგილას, აბაშის პირასო, მურვან ყრუს ლაშქარი იყო დაბანაკებული. იმ ღამეს ყოფილა კოკისპირული წვიმა და ადიდდა ეს მდინარე (+და) ამ ლაშქარში ყოფილა ბაშის ტომი და მთლიანი ლაშქარი წყალს წაუღია და ამის მერე ამ წყალს დაარქვეს „ბაში“, „აბაშა“, რადგან დაიხოცნენო მთლიანად ლაშქარი, არავინ დარჩენილა და დაარქვეს თურმე „აბაშა“. მერე, როდესაც ნიკო ნიკოლაძემ დაიწყო ფოთის დაპროექტება, იქ სარკინიგზო მაგისტრალები შემოიყვანეს და ჩვენი სოფელი გადაიქცა ძველ აბაშად და იმ ადგილას ახალი დასახლება გაჩნდა (+და) დაარქვეს აბაშა. ეს აბაშის წყალი ძალიან კარგი წყალია და ამბობენ, რომ სამკურნალოც არისო.

წმინდა გიორგიმ ეკლესიას ამახ

ექვთიმე თაყაიშვილს უჭარუ, წამდა ჯვემ აბაშასია რამდენი-
მე ეკლესია ორდუა. ართ-ართ ეკლესია ორდუა წმინდა გიორგიმ
სახელობაში. თენა ცოფერე თოფურიებში საგვარეულო ეკლესია.

– სო რდუ თე ეკლესია?

5. – ნანულ თოფურიაშ ეზოს.

უკულ ორდუ რაგადი აღვადგინათია თე ეკლესია, მარა ნანუ-
ლი წინააღმდეგი რდუ. თე ეკლესია ორდუ ეზოს XIX საუკუნეს.
თენა ცოფე ჯამ ეკლესია. თენა მულალუნა სენაკიშე, ურემით.
შარას თურმე ქეგეტრიხელე თენა დო ურემქ გოტრიხუ თურმე
10. თე ადგილს დო გინოჭყვიდეს თე ადგილს ქეგევდგათი თე ეკ-
ლესია, დიხა ითხინსია დო თექ ქეგეუდგუმუნა. მიკილუ ხანქ დო
ართ კოჩქ დოღურუ. ჭირისუფალს გეუჭოფუ თე ლურელი დო
ქუდუსგანჯუაფუნა დო დუთხორუნა თე ეკლესიაშ ეზოსი. თე-
ქიან მაცხოვრებელს ვანოკობუე თე ეზოს ლურელ თხორუდუ;
15. გიშუთხორუნა, ჭირისუფალს მუდგან მიზეზ ქუნუეს დო მაჟია
დღას ქეშიოტყვირუნეს დო შხვადო გინუსგანჯუაფუნა ლურელი.
კომუნისტეფიმ დროს დანგრუეს თე ეკლესია დო ასე თი ად-
გილს ნანული თოფურიას, ცუდემ უკახალე, ცვანა უდუ.

სოიშახ თეს წეგკითხენდი, თიშახ თე ისტორია მომიყვეუ
20. ლავროსი პერტენავაქ, თინა ხოლო ისტორიკოსი რდუ დო პირ-
ველას თე ეკლესიაშ არსებობაშენ ჯვემ აბაშას თიშე გევეგი.
ჩქინ სოფელიშ მაცხოვრებელი რდუ, გვალო ჭკვერი დო პა-
ტივსაცემ კოჩი რდუ, ჭკუა იკითხირედუ თიცალი. ასე ცოცხალ
ვარე, ვარა თიმ მონაყოლ უმოსო საინტერესო ივაფუდუ.

25. ინფორმატორი შორენა თოფურია, 44 წლის
ს. ძველი აბაშა, აბაშის რაიონი
2010 წლის აგვისტო

წმინდა გიორგის ეკლესიის ამბავი

ექვთიმე თაყაიშვილს უწერია, რომ ძველ აბაშაში რამდენიმე ეკლესია იყო. ერთ-ერთი ეკლესია იყო „წმინდა გიორგის“ სახელობის. ეს ყოფილა თოფურების საგვარეულო ეკლესია.

- სად იყო ეს ეკლესია?

- ნანული თოფურიას ეზოში.

მერე იყო ლაპარაკი, აღვადგინოთ ეს ეკლესია, მაგრამ ნანული წინააღმდეგი იყო. ეს ეკლესია იყო ეზოში XIX საუკუნეში. ეს ყოფილა ხის ეკლესია, (+ ეს) მოუტანიათ სენაკიდან, ურმით. გზაზე თურმე გამტყდარა ეს და (+ურემი გატყდა თურმე ამ ადგილას) გადაწყვიტეს ამ ადგილას დაედგათ ეს ეკლესია, მინა ითხოვსო და იქ დაუდგამთ. გავიდა დრო და გარდაიცვალა ერთი კაცი გარდაიცვალა. ჭირისუფალს აულია (=ჭირისუფალი ამდგარა), ეს მიცვალებული დაუსვენებიათ [მიცვალებული] და დაუსაფლავებიათ ამ ეკლესიის ეზოში. იქაურ მაცხოვრებელს არ ნდომებია, ამ ეკლესიის ეზოში მიცვალებული რომ იყო დასაფლავებული; ამოუთხრიათ, ჭირისუფალს რაღაც მიზეზი უთხრეს და მეორე დღეს შეატყობინეს და სხვაგან გადაუსვენებიათ მიცვალებული. კომუნისტების დროს დაანგრიეს ეს ეკლესია და ახლა იმ ადგილას ნანული თოფურიას, სახლის უკან, ყანა აქვს.

სანამ ამ იმას წავიკითხავდი, მანამდე ამ ისტორიას მომიყვავა ლავროსი პერტენევა. ისიც ისტორიკოსი იყო და პირველად ამ ეკლესიის არსებობაზე ძველ აბაშაში მისგან გავიგე. ჩვენი სოფლის მაცხოვრებელი იყო, ძალიან ჭკვიანი და პატივსაცემი კაცი იყო. ახლა ცოცხალი არ არის, თორემ მისი მონაყოლი უფრო საინტერესო იქნებოდა.

5.

10.

15.

20.

25.

ცენტრალური არეალი

სუმ ტყურა

(არიკი)

- მის მეტ ტყურა არაგადენ, ოდო ნიზლავ ქუდოდვეს, მეტი ტყურა ოკო ქოთქუკონ. ქიდიჭყე ართიქ: ჩქი პუნდეს საქონელი, ორინჯი. საქონელ პუნდეს აუარებელი; ასე, გვალაშე ცვალ გაგტილე, თენა ქაკვეთარუე, თეშე მუდა [ცვალ] ქემილე,
5. ხომ ძნელი რე? ათეშგურშენ დობთოლი ორა¹, ათეს გვეობუნთ ბუას. ათაქ თუდო ბუყუნ ათუდგე² დო ათაქ ბუყუნი [ათუდგე], ოდო ათეშა ინურს ბუა. ათეს ქიგიოგაფე თუნთი. თუნთი სგრქენსე ბუას. ართი შვენეიერ დლას ბუაქ ნაბეტანქ იყუ გებუნილქ დო თუნთ ხო გეხე, სგრქენს, ქარაგუ თეს,
10. აშ ქიმილე ბუყუნშა [ნიჩვი] დო იშ ქინანთხე დო ქინიშქვიდე თუნთიქ. სუმ კოჩიშ ტყურაშ ამბე რე მაფუნ. ქინოლურ თაქ; დოლურ თუნთიქ, დიშქვიდე დო ასე ცვალში ეშალალა დო თე ცერემონიას ქუმაცუნეს დო [ე]უკუნეს თე მუდას [ბუყუნს], მარა ვეშელინ. აქ ცვალი, აქ თუნთი... გოვჭკირათია დო გე-
15. შევვლათია; ვეჭკირენ? თუნთი – ღურელი.

- ასე მაჟია ტყურა. მაჟია იჩიებ ასე³: ირი ონჯუას დო ირი ოჭუმარეს კოროცხენა თეს [ფუტკარს]; ვამორთე ართიქ, ძა, ვარე ართი. აქ ხვალე ართი მუდა ხო ვარე? ვამორთე ართიქ, მუქ ალოლე? გორენა, გორენა..... ბოლო-ბოლო ქიძირე დო
20. ვაგგოჭყორდას, ნიკორა ჯოხო თეს, ნიკორა. ენა მიდგარენც უჭოფუ, ულუ ქიგუდგუმუ, უხონაფუაფ, მუმინქე დო ულუსე დაუშებუ. ყუს მეთხე ხე ე კოჩქ დო ქუმიცუნ აშო, ქუმიცუნ

---

1. ორა ქოიქენო, მუ რენი? აბა მუ ბოლით, ბოი? ორა ჯა ეშათოლირ ათაში, მილი რა, მარა ნახევრად ღია.

2. ბუყუნე ქოიქენანო? გეთუ, აბა, ინა ქოიქე, ინა ქოიქე დო ბუა ქიგიობი აშო, გიტლიენც.

3. ფსკა ქოიქენა, ფუტკარი. ძლიერ ოჯახში, მა ზოოტექნიკოს ვორექ, ძლიერ ოჯახში, სკის ძლიერ ოჯახში ითვლება ოთხმოცდახუთიდან ოთხმოცდაათამდე ფუტკარი, მუშა ფუტკარი.

სამი ტყუილი

(ზღაპარი)

ვინ მეტი ტყუილის თქმას შეძლებდა, ჰოდა, დანიძლავდნენ, მეტი ტყუილი რომ უნდა ეთქვა[თ] [იმაზე]. დაიწყო ერთმა: ჩვენ გვყავდა საქონელი, სანაშენო პირუტყვი; საქონელი გვყავდა აუარებელი. (+ახლა) მთიდან ყველი რომ ჩამოიტანო, [მანამდე] ეს რომ ჩააყენო, ამისგან ის [ყველი] რომ მიიღო, ხომ ძნელია? ამიტომ გავთალე ორა¹. ამას დავასხამთ რძეს; აქ ქვევით ბუყუნი უდგას² და იქ ბუყუნი რომ [უდგას], ჰოდა, ამაში ჩავა რძე. ამას დაჩვევია დათვი. დათვი ლოკავს რძეს. ერთ მშვენიერ დღეს რძე ნამეტნავად [ბევრი] იქნა დასხმული და დათვი ხომ ზის, ლოკავს, დაეჯახა ამას, აქეთ მოიტანა ბუყუნთან [პირი] და (+იქით) ჩავარდა ამაში და ჩაიხრჩო დათვი. სამი კაცის ტყუილის ამბავი მაქვს (=ამბავს ვამბობ) – ჩაკვდა აქ (=შიგნით); მოკვდა დათვი, დაიხრჩო და ახლა ყველის ამოყვანას და ამ ცერემონიას რომ მოჰყენენ და ასწიეს ეს რალაცა ისა [ბუყუნი], მაგრამ ვერ შეძლეს ამოღება. აქ ყველი, აქ დათვი... გაფჭრათო და ამოვიღოთო. რომ ვერ გაიჭრა? [ნახეს] დათვი მკვდარი.

ახლა მეორე ტყუილი: მეორე ლაპარაკობს ახლა³: ყოველ საღამოს და ყოველ დილას ითვლიან ამას [ფუტკარს]. არ მოვიდა ერთი, გო[გო], არ არის ერთი; აქ მხოლოდ ერთი ის (=ფუტკარი) ხომ არ არის? არ მოვიდა ერთი, რა დაემართა? ეძებენ, ეძებენ... ბოლოს და ბოლოს ინახა და არ დაგავინყდეს, ნიკორა ჰქვია ამას, ნიკორა. ეს ვილაცას დაუჭერია და უღელი დაუდგამს. უხვნევინებია,

1. ორა იცი (+თუ) რა არის? აბა, რა ვთაღეთ, კაცო? ორა ხის ამოთლილი ასე [ხელით აზუსტებს როგორ], მიღი რა, მაგრამ ნახევრად ღია.

2. ბუყუნი იცი? გათავდა. აბა, ის იცი, ეს იცი და რძე დაასხი, აქეთ გამოვა.

3. სკა იცი, ფუტკარი. ძლიერ ოჯახში, მე ზოოტექნიკოსი ვარ, სკის ძლიერ ოჯახში ითვლება ოთხმოცდახუთიდან ოთხმოცდაათამდე ფუტკარი, მუშა ფუტკარი.

დო, დაცემული, ოდო, გაჭირებული, შურმაღაფუ. ასე მკურ-
ნალობა თეში; ვაპილათ თენავა დო ნედი ქოიჩქენა; ათე ნე-
დიი ლეყეპი ოხვარენია¹ თე დაშებულც², ოდო ათენა [ლეყეპი]
ხო გეშელესგ ხეთ, ოდო კვსერს ქიგუდვეს; კაკალ ქოცუნავ
5. ნედიში, ათექ ვეფალუო – ნედიი კაკალქ?! თე ნაიარევს კა-
კალქე ქაცუნუნ, გეფალუ. სკა გილურსუ, თოფურ გილულუ
დო ნედი ირდუ დო მირდგ ჯათგ დო რაყენა ნედიი დო ნედი
მესორგ, აყ...

ათეს ქიგიაგვ კვარიაქ, კვარია ქოიჩქენა. ათექ ქიგიაგვ
10. დო გეჭოფგ ართ–ართ წარმომადგენელქ დო დიხა ქაცათ
თე კვარიას. დიხა ქაცათგ, დიხაქ ქიგმასქიდგ ჟიი. მუკილ
დრო დო ხანქ დო დიხაქ რამოდენიმე გეკტარო გინირთგ.
ასე აურე სკა რე, თოფური ლე, ნედი რე ოდო ათაქ ქო-
ბალ დოთასეს, ადო უხვი მოსავალი, მერეთმოსლა; ასე
15. ეოჭოფალი რე თე ქობალი, ეოჭოფალი რე დო მაგანა
დო ა მკად დრო ქუმორთ, ა, ეჭოფუა. ათაქ მუშენს კორ
ხო, იჭვგრჭკინგ კორ, ათაქი კურდღელქ გაკლასხაპუ, ონი
ართიქ ქაცათგ მაგანა. ათექ, მაგანაქ, ქემოხვადგ ტარით
20. უკანალც კურდღელც. მაგანა ხომ ღერაკილი დგ, კურ-
დღელ გილერულე, თხოზ არძა დო დოთიბგ თე ქობალი
თე კურდღელქ. თეში თიბუაქ გეთუ დო კურდღელ ხოლო
დოპილითგ.

ასე მასმა ტყურა: მოხუცებულ კორ მეურს შარას, ოდო თუნ-
თიქ ქაუხვადგ, ბარძღეფ თუნთიქ³. საშველ ვაულგ თე თუნთიქ
25. ვადემაკასინ; თაში რე თენა, ოდო მოხუცებულ კორ ქოძირგ,
ბურჭულ მეულუ სანყალს დო მეხოხგნს, ჩქიმდგ ხოლო უარე-
სი. ბურჭული მიდულუ თუნთიქ, ოდო მუდგათიყინი, ათე საქ-
მექ ათამ ოკო იყუასიე, „უნდა დამაგრილო,“ – ურაგადგ თუნ-
თი, მარა მარგალურ მუდათ, კილოთ. ვაგაბედგ, თუნთმა ომ-

1. ლეყეპი თინა რე, აღნაჭვიმა ფუთქურ მუდგარენ დო ათეს ჯოხო ლეყეპი.

2. დაშებულ რე ქორთულო „ნაიარევი“.

3. ასე ბარძღეფ თუნთ ქოიჩქენანო? – „აყრილი დათვი“.

რა ვიცი და უღელს დაუშავებია (=დაუზიანებია). ყურზე მოჰკიდა ხელი ამ კაცმა და მოიყვანა აქეთ; მოიყვანა და, დაცემული, ჰოდა, გაჭირვებული, სულს [რომ] ლაფავს, [ისეთი]. ახლა მკურნალობა ამისი; [როგორმე] არ მოვკლათ ესო და ნიგოზი (+ქე) იცით. ამ ნიგ- 5. ვზის ლეყები უშველისო¹ ამ დაშავებულს², ჰოდა, ეს [ლეყები] ხომ ამოიღეს ხელით, ჰოდა, კისერზე დაუდევს. კაკალი შეჰყოლია ნიგ- ვზისა; ამან არ იხეირა – ნიგვზის კაკალმა?! ამ დაშავებულს კაკა- 10. ლი რომ შეჰყვა, იხეირა. ფუტკარი დადის (=დაფრინავს), თაფლი დააქვს (+და) ნიგოზი იზრდება და გაიზარდა ხედ და ბერტყავენ კაკალს და კაკალი დახვავებულია, აი, [ყელამდე].

ამას დაეჩვია ყვავი; ყვავი იცით [რაც არის]. ამას დაეჩვია და აილო ერთ-ერთმა წარმომადგენელმა და მიწა ესროლა ამ ყვავს. მიწა რომ ესროლა, მიწა შერჩა ზევით; გავიდა დრო და ხანი და მიწა რამდენიმე ჰექტრად იქცა. ახლა აქეთ ფუტ- 15. კარია, თაფლია, ნაძვია, ჰოდა, აქ პური (=ხორბალი) დათე- სეს, ჰოდა, [მოვიდა] უხვი მოსავალი, მეორედ მოსვლაა; ახლა ასაღებია ეს პური, ასაღებია და ნამგალი [ავერ არის] და აი, მკის დრო მოვიდა, [მოსავლის] ალების [დრო]. აქ მუშაობს კაცი ხომ, ხმაურობს კაცი, აქ კურდღელი გამოხტა, (+ჰო რომ), ერ- 20. თმა ესროლა ნამგალი; ეს, ნამგალი, მოხვდა ტარით უკანალ- ზე კურდღელს; ნამგალი ხომ დაღვარჭნილი იყო. კურდღელი დარბის, დასდევს ყველა და მოცვლა ეს პური ამ კურდღელმა. ამის თიბვა დამთავრდა და კურდღელიც მოვკალით.

ახლა მესამე ტყუილი. მოხუცი კაცი მიდის გზაზე, ჰოდა, დათ- 25. ვი შეხვდა, აყრილი დათვი. სხვა გზა არა აქვს ამ დათვს, რომ არ დამაკდეს, ასეა ეს, ჰოდა, მოხუცი კაცი ნახა, ცული მიაქვს საცო- დავს და მიხობავს, ჩემზე კიდევ უარესი [ინფორმატორი საკუთარ თავზე ამბობს]. ცული წაართვა დათვმა, ჰოდა, რითაც იქნება, ეს საქმე ასე უნდა იქნესო; „უნდა დამაგრეილო“ – ეუბნება დათვი,

1. ლეყები ის არის, წვიმის შედეგად ხავსი რალაცა და ამას ჰქვია ლეყები;
2. დაშავებული ქართულად არის „ნაიარევი“. ახლა, “ბარძღეფი თუნთი” იცით? - “აყრილი დათვი”

ქურ ეს, მოხუცებულიე; იშენ ქიმკუნანუ. ორსულო ვეგნირთუო
თუნთიქ?! დემაკე, ბალანა ქოხუ. თუნთიქ ქიგიოდგ თეს მაშუბა.
ამდლა რენ, ჭუმე უმოსი რე, გელანი... თუთაქ მუკილგ დო ირ-
დუ დო ირდუ. ე თუნთი დოხვადგ ხალხისგ, მიდმულანს ბარგის
5. დო ასაზრდოვენს თე ბალანას. ბალანაქ დიდო გინირთგ, რაშო
გინირთგ; ოდო ასე მუჭო რე თაქ საქმე-და, თუნთიქ უნუ – ასე
მეუა სი წურჩავა, უნუ, სქანი. სო იბდავა – ურაგად. ე ბალანას
ხომ ვაურქ, თუნთიშ იშო ვაურქ მუთუნი, დიდა რე დო რდენც.
ათე ბურჭული ქედაკინუ ხეს, მეუა ათაქ სოფელშავა დო მიდგა
10. გინინსია, ბურჭულ ჩქიმ რენიე, თიშ სკუა რექია.

ართ მოხუცებულ კოც ქეშეხვად თე თუნთიქ – მაშუფაქ.
ჰაი, ჩქიმ ბურჭულ სო გილუდუა, ბაბა. ნანა, მა ხოლო სკან
სკუა ვორექია; ჰანი, ახიოლ მოხუცებულც, მარა ათე სოფელც
კოჩი ნაკლებო რე, მოხუცებულებიი გარდა. ათაქ მუდგარენ
15. თიჯგუა რე, ცვანა უღუნა შორსგ; ათე ცვანა უღუნა შორსგ დო
ათაქი, მიქვთ მიდართგ ცვანაშანი, ვერთუ უკახლე აკა დო ათე
მოხუცებულც ხოლო წუნც ბრელ სკუალეფ, მარა ათაქ მიდაფ-
რთე ოკო ცვანაშავა, – უნუ თექ, თე მაშუფაქ მუმ მუმას. მამო-
ბილს ვარ, მუმა ნალდი, ე თუნთიშე [წუნს] დო ათეჯგუა [ამბე].
20. ონდლემა მუშენა. ნაონდლგს დიმუნგ, დირუმ ქიანაქ ოდო ირ-
კორ მირტებგ, მაშუბაქ – სო მირტებუთ, ჰაი, ვაი დო ვაგირემინ
ხალხიქ.

ჟირი ნდემეფი¹ ცოფენა. ათექ ქემაჭიშუუ თაქ.
ვემემიწოთათია მაშუბა ლუკა, უნუეს თეს. მუჯოხო ესია
25. დო ათაქ მიდართ ლემაქ². ათაქ ნოლგმუერს მაშუბაქ გე-
მორძგუ თაქ, ქუდარაგუ თენეფი დო დოუძახ ათე ხალხის
ასე, მით ქორდ თენკემანი: არიქა, მუდა ქემომლითია, ჭუნგ
აკა. ნერხი ოკო³, მარა მითინქ ვამეხვარ დო ენა ცალ ხეთ

1. მარგალურო „ნდემი“, ქორთულო „დევი“.

2. ლემა რე ჩხუპი. მარგალურო ლემა ჯოხო თეს.

3. – ნერხი ქოჩქენა[ნო]?
– ვამიქენა.

მაგრამ მეგრული (+იმით) კილოთი. ვერ გაბედა, დათვის ემინია ამას, მოხუცია; მაინც შეეხო, ორსული (+ქე) არ გახდა დათვი?! დამაკდა, ბავშვი შვა. დათვმა დაარქვა ამას მაშუბა. დღეს რომ არის, ხვალ უფრო მეტია, ზეგ[აც]. თვე გავიდა და იზრდება და იზრდება. ეს დათვი ხვდება ხალხს [გზაში], ართმევს ტანსაცმელს, ძარცვავს და ასაზრდოებს ამ ბავშვს. ბავშვი დიდი გახდა, რაში (=ლონიერი) გახდა, ჰოდა, ახლა როგორ არის აქ საქმე-და, დათვმა უთხრა – ახლა წადიო შენ შენს სახლშიო (+უთხრა). სად წავიდეო – ეუბნება (=ეკითხება). ამ ბავშვმა ხომ არ იცის დათვის იქით (=გარდა) არ იცის არაფერი, დედა და ზრდის. ეს ცული დააჭერინა ხელში, [უთხრა], წადიო აგერ სოფელში და, ვინც გეტყვისო, რომ ცული ჩემიაო, იმისი შვილი ხარო.

ერთ მოხუც კაცს შეხვდა ეს დათვი – მამუფა. აჰა, ჩემი ცული სად გეკონდაო, შვილო? დედა, მეც შენი შვილი ვარო! (+ჰო რომ), გაუხარდა მოხუცს, მაგრამ ამ სოფელში კაცი (=ხალხი) ნაკლებად არის, მოხუცებულების გარდა. აქ რალაც იმგვარია, ყანა აქვთ შორს; (+ეს) ყანა აქვთ შორს და აქ, ვინც წავიდა ყანაში, არ ბრუნდება უკან არცერთი და ამ მოხუცსაც ჰყავს ბევრი შვილები, მაგრამ აქ წავიდე უნდა ყანაშიო – უთხრა ამ მამუფამ თავის მამას. მამობილს არა, მამა[ა] ნაღდი, დათვისგან [ჰყავს] და ამგვარი [ამბავი]. შუადღემდე მუშაობენ. ნაშუადღევს მოიღრუბლა, დაბნელდა ქვეყანა, ჰოდა, ყველა (+კაცი) გარბის. მამუბამ [დაუძახა], სად გარბიხართ, ჰაიო და [მაინც] ვერ შეაჩერეს ხალხი.

ორი დევები ყოფილა¹; ამან (=მამუბამ) მოუსწრო აქ. არ დაგვიკარგოო, მამუბა, ლუკმა, უთხრეს ამას, რა ჰქვია ამასო და აქ გაიმართა ჩხუბი². აქ ჩუბი რომ დამთავრდა, მამუბამ გაიმარჯვა (+აქ), დააგდო ესენი [ძირს] და დაუძახა ამ ხალხს ახლა, ვინც იყო ამასთან: არიქა, ის მომიტანეთო, წკნელი (+ერთი). გრეხილი უნდა

1. მეგრულად „ნდემი“, ქართულად „დევი“.

2. „ლგმა“ არის ჩხუბი. მეგრულად „ლგმა“ ჰქვია ამას.

გესოფუ, დონირხუე, ცუჯ გაკლუ[რ]ხე თენეფს დო ართიანს ქიმიოსქუ ცუჯით ოდო გოუტუ თენეფი; გოუტუ თენეფ დო ენემქ მიდართეს იშო. თეშ უკულ ქოთ ხონგნდეს, ქოთ თასგნდეს, ქოთ ირფელ დო უხვ მოსავალი ა, კისერშა [დუ].

5. ართ შვენიერ დღას თე მუშ მუმას უნუ თე მაშუფაქ, მავა ქიანას ოკო ქიგიბჯინევე; ვარია, ბაბა, დო ვაკო ე მუმას, თენა ცუნს ართი. ვარია დო მიდაართ დო მეურს ასე, გეჭოფ ქაშ-ქვილ დო ქასაგანი, ტყაშა მიშელ. დო მიდგარენი კოს ქაშქვილ დო ქასაგანი ქუკინებუ, ოდო თეს ოკო ოცოთას, ლანკიშა აფვ ეჭოფილ¹.

10. – არიქა, ვადოპილათე ართიანი, ჯიმალებო გინიფრთათია. ჯიმალობა ქიმიოფუჩეს ართიანც; სახელი – ელეკრე, მა – მა-შუფა². გაგრძელეს იშო ულან, ხოლო ქოძირეს ეჯგუა მეღანკე ხოლო. ხოლო ვადოპილათე ართიანი, სახელი – გიორგი; დე-
15. ჯიმალეს, გაგრძელეს შარა დო მიდართეს ტყააშა, დამზადეს ჯა ოდო დოსქვეს ჯარგვალი. დო ათეჯგუა გაკეთეს დო მუ-რე? ნანადირევ მოუღუნა დო ონწყუნა თაქ. ოდო ქემორთეს ონჯუას, სუმ დღაქ მუკორთუო თუ ხუთიქო დო ართ კაკალი ხორც ვეპალუ, ხორც ვარე.

20. რიგ დადგინეს, ართ დო ართიქ ქუყარაულან ოკო, და მუჭკომუნს თე ხორცის, მუს მეულუ. ოდო ქედოსქვდგ ირაკლიქ. სასნაული, დიდება უფალს! დო ცი, ცი, ცი! – მუმულქ ქიმიოციუ დო გეგმასხაპ კორქ მუმულშე, მუმულს გეხე კორი, ქოთომიი მუმულს. ართ ცინდა რე კორი ოდო ჟირ ტკუ ოშმეში [ულუ].

25. ქოფრია, ირაკლი, ხორცია – ურაგად თენა, თე ჭიჭე. სი გან-დი გაჭკომენია, [ჭკომია], ე.ი. გამკოციზონგ [ირაკლიქ]. ქოფრია ხორცი, ვარა სით ორჭკომუნქ დო სქან ხორცისია, – ურაგადგ.

– მიჩქე, ვაჩქენა. წერხი რე წკუმონტილი, ათამ დონკუმონტენა ჭენეს დო ათეს ჯოხო წერხი, ოდო თოკიჯგუა რე უკულ თინა.

1. „ღანკი“ ქოჩქენანო? – „მიზანი“, „სანიშნე“. ღანკი რე, „სანიშნე“ ვარენი, ნიშანშა, ლანკიშა აფვ ეჭოფილი.
2. ელეკრე ირაკლი რე, მარგალურო – ელეკრე, ქორთულო–ირაკლი.

[გააკეთოს]¹, მაგრამ არავინ არ დაეხმარა და ეს ცალი ხელით მოგ-
ლიჯა, დაგრიხა ულელად, ყური გაუხვრიტა ამათ და ერთმანეთს
მიაბა ყურით ჰოდა, გაუშვა ესენი; გაუშვა ესენი და ესენი წავიდნენ
იქით. ამის შემდეგ კიდევ ხნავდნენ, კიდევ თესავდნენ, კიდევ ყვე-
ლაფერს [აკეთებდნენ] და უხვი მოსავალი ა, ყელამდე [იყო].

5.

ერთ მშვენიერ დღეს (+ამ) თავის მამას უთხრა ამ მაშუბამ,
მეო ქვეყანაზე უნდა გავიხედ-გამოვიხედოო. არაო, მამა (=შვი-
ლო), და არ უნდა ამ მამას [გაშვება], ეს ჰყავს ერთი. არაო (=არ
დაუჯერა) და წავიდა და მიდის ახლა, აილო მშვილდი და ისარი
ტყეში შევიდა და [ნახა], ვილაცა კაცს მშვილდ-ისარი უჭირავს,
ჰოდა, ამას უნდა ესროლოს, მიზანში ჰყავს ამოღებული¹.

10.

– არიქა, არ დავხოცოთ ერთმანეთი, ძმებად გადავიქცეთო.
ძმობა შეჰფიცეს ერთმანეთს. სახელი – ერეკლე, მე – მაშუფა².
რომ გააგრძელეს იქით სვლა, კიდევ ნახეს ამისთანა მოისარი
(+კიდევ). ისევ, არ მოვკლათ ერთმანეთი, სახელი – გიორგი.
დაძმობილდნენ, გააგრძელს გზა და წავიდნენ ტყეში, დაამ-
ზადეს ხე (=მორები), ჰოდა, შეკრეს ჯარგვალი და ამნაირი
გააკეთეს და რა არის? ნანადირევი მოაქვთ და აწყობენ აქ.
ჰოდა, მოვიდნენ სალამოს, სამი დღე გავიდა თუ ხუთი და არ-
ცერთი ნამცეცი ხორცი (=ნანადირევი) არ მოიპოვება, ხორცი
არ არის.

15.

20.

მორიგეობა დაანესეს, ერთ-ერთმა უყრაულონ უნდა, აბა რა
ჭამს ამ ხორცს, რას მიაქვს, [უნდა გაიგონ]. ჰოდა, დარჩა ირაკ-
ლი. სასწაული, დიდება უფალს! ყიყლიყო! – მამალმა დაიცივლა
და ჩამოხტა კაცი მამლიდან, მამალზე ზის კაცი, ქათმის [სახეო-
ბაზე] – მამალზე. ერთი ციდაა კაცი ჰოდა, ორი მტკაველი [აქვს]
ულვაში. მაჭამეო, ირაკლი, ხორციო – ეუბნება ეს, ეს პატარა.

25.

-ნერხი იცით?

-არ ვიცით.

-ვიცი, არ იცით. „ნერხი“ არის გრეხილი. ასე დაგრეხენ წკნელს და ამას ჰქვია
„ნერხი“; ჰოდა, თოკისნაირია ის;

1. „ლანკი“ იცით?- „მიზანი“, „სანიშნე“. ლანკი არის, „სანიშნე“ არ არის, ნიშანში
აქვს ამოღებული.

2. ერეკლე ირაკლია, მეგრულად - ერეკლე, ქართულად - ირაკლი.

ათაქ ლემაშა მიდართუ საქმეჲ. ბრელ ინვალეს, ბრელ ლემაქ იყუ, ქედარაგუ ილაკრი თე ჭიჭეჲ, გოლახზ, დობორკვ, თაქ ქედიტუ დო მიაყუნ დო ხორც არძა ოჭკომუ თეჲ. მიდართ.

5. ქემორთეს ენეფქ – ხორც ვარე. ექ ინვალგ, ოდო გინწყ თე მუდა ობორკალი, ოდო უბორკუო ქედოხვადგ მუშ ჯიმაკათას; დო იკეკვ, იკეკვ¹, ქედოხვადგ მუშ ჯიმაკათას; ქუდოხვად მუშ ჯიმაკათას დო ურაგადგ ნამდა... ასე აშქურინ ენემს. ეზ-მა ხორცი ეს ვაჭკომე, ენეფს, თე ჟირ ჯიმაკათას; ონი, თენა ჩქინ უმოს მანგარ ცოფენია. სო რე ხორცი? ჟირ დლა დო სერც ვორდია დო ოპჭკომია ხორცი. გიორგიში ოჩერედიქ ქემორთ. გიორგინკემა ხოლო ქემორთე თე ართ ცინდა დო ჟირ ტკუ ოშ-მემ ულუნ თე კოჩქ. თენკემა ხოლო ოჭკუმე, თამ იყუ.

15. მაშუფამ ოჩერედიქ ქემორთენ, მაშუფას ხოლო თამ უნუ თეჲ. თაქ დასურო იყუ [ამბეჲ]. თაქ დასურო იყუ [ამბეჲ]. ქოც-ხეს ხე ართიანს დო თაში, მარა მერიუ მაშუფაქ დო გაგნერტე თეჲ, თე ართ ცინდა კოჩქ; ოდო, მირულენ – გამათხოზ. ათე ქაშქვილ დო ქასაგანი ქაყათე დო დოჭყოლ დო ზისხირს მოთ-ხოზ ასე მაშუფა. დიიდი ქუა გეძე, ჟირი ცუდეშ მაშხვა ქორენ ფერ დო თე ქუა გეჭოფუ დო გარამს ქენასხაპ იშო². ოდო
20. ქემორთ ჯიმაკათაქ დო ანნი ხორცი რე. ათაქ ვარა ვამურთუმ თის, თი ართ ცინდა კოჩ დო ჟირ ტკუ ოშმემ ულუდუნ თის, დო ვარდა მუდგარე რენ, [იფიქრეს] დო ქუნუ მაშუფაქ, ათა-შია დო ქეჩიუ ირფელი. ქიგიაყუნეს თეს ბანარით; ქუმუსქუეს ართის ნელშა დო გოუტუეს. რკიაფი ქედიჭყე კოჩქ, კიჟინუა,
25. ღვარაფი. ეუფ! ეშაყუნაფა თეში აშო! გეშეყუნესენი, ოშმემი თეს ვენკაპალუ, გატრუსული, ა, გომანელე დო გომანილ კოჩ გეშეყონეს, ოშმემი, ნარბი ვაულუ. გოუტუეს გიორგი, გიორგის ხოლო თამ ალოლგ.

1. ინვალგ ვარ, იკეკვ მარგალურო.

2. „გარამ“ ვაიქენა, ნაღდას ვაიქენა, მიჩქ ვაიქენანი, ენა გასაკვირ ვარე. „გარამ“ ჯოხო „ვერტიკალური მღვიმეს“, ინჭა ვარ: „ჟირი კოჩი მინოყვედგ, სოდგარდენი შარასია, უკახალენქ ნოხლენ ქოძირე ინონთხაფილ გარამსია“. მღვიმე პირდაპირ რე, მარა „გარამი“ რე ვერტიკალური.

შენ რამდენის ჭამასაც შეძლებო, [ჭამეო], ე.ი. მოციცქენა [ირაკ-ლიმ]. მაჭამეო ხორცი, თორემ შენც შეგჭამ და შენს ხორცსაცო, – ეუბნება. აქ ჩხუბამდე მივიდა საქმე. ბევრი ინვალეს, ბევრი ჩხუბი (შე)იქნა, ნააქცია ირაკლი ამ პატარამ, სცემა, შეკრა, აქ დატოვა (+და), მიჰყვა და ხორცი ყველა შეჭამა ამან. წავიდა.

5.

მოვიდნენ ესენი – ხორცი არ არის. ამან ინვალა, ჰოდა, გაიხსნა ეს ისა, შესაკრავი, ჰოდა, შეუკრავად დახვდა თავის ძმაკაცებს. და ინვალა, ინვალა.¹ დახვდა თავის ძმაკაცებს, დახვდა თავის ძმაკაცებს და ეუბნება, რომ... ახლა შეეშინდა[თ] ამათ. ამდენ ხორცს ეს ვერ შეჭამს, ესენი [ვერ შეჭამენ], ეს ორი ძმაკაცი. (+ჰო რომ) [იფიქრეს], ეს ჩვენზე უფრო მაგარი (=ძლიერი) ყოფილაო. სად არის ხორცი? ორ დღე-ღამეს ვიყავიო და შევჭამეო ხორცი. გიორგის რიგი მოვიდა. გიორგისთანაც მოვიდა ეს, ერთი ციდა და ორი მტკაველი უღვაში რომ აქვს, ეს კაცი. ამასთანაც შეჭამა, ასე იქნა.

10.

15.

მაშუბას რიგი რომ მოვიდა, მაშუბასაც ასე უთხრა ამან. აქ მართლა (შე)იქნა [ამბავი]. შეებნენ ხელი[თ] ერთმანეთს და ასე, მაგრამ მოერია მაშუფა და გაუსხლტა [ხელიდან] ეს, ეს ერთი ციდა კაცი; ჰოდა, რომ მირბის – გამოეკიდა. (+ეს) მშვილდ-ისარი ესროლა და დაჭრა და სისხლის [კვალს] მოსდევს ახლა მაშუფა. დიდი ქვა დევს, ორი სახლის სიდიდის რომ არის ისეთი და ეს ქვა აიღო და ვერტიკალურ მღვიმეში ჩახტა (+იქით)². ჰოდა, მოვიდა ძმაკაცობა და (+ახლა) ხორცი არის. აქ ან არ მოსულა (+ის), ის ერთი ციდა კაცი და ორი მტკაველი უღვაში რომ ჰქონდა ის და, თუ არადა, რალაცა არის (=რალაცაშია საქმე), [იფიქრეს] და უთხრა მაშუბამ, ასეო და მოუყვა ყველაფერს. მიჰყვნენ ამას თოკით, შეაბეს ერთს წელზე და გაუშვეს. კვილი დაინყო კაცმა, ყვირილი, ღრიალი. აუფ, [ახლა] ამის ამოყვა-

20.

25.

1. ინვალა არა, მეგრულად „იკეკუ“.

2. „გარამი“ არ იცით, ნაღდად არ იცით, ვიცი, რომ არ იცით, ეს გასაკვირი არ არის. „გარამი“ ჰქვია ვერტიკალურ მღვიმეს, ჭას არა: „ორი კაცი მოდიოდნენ, სადაური სადმე გზასა, უკანამან წინა ნახა, ჩავარდნილი შიგან ჭასა“. მღვიმე პირდაპირ არის, მაგრამ გარამი არის ვერტიკალური.

- ასე მაშუფაქ ათეჯგუა სიტყვა შეთავაზზე მუშ ჯიმაკათას: მუდგია მეტ ვაბღვარუევე, ირო გომტეთია გიმე, ვეშამიღუნათია ჟი. ღვარაფ ქიდიჭყე, გვალო კჳჳინგდღ, მარა ხომ გიმე გუტუეს დო გუტუესგნი, მუდგია ვაღვარუკონგ, იშენ ვაგეგონენდეს, თიზმა ქოცოფე გიმე თენა, თე გარამი. დემთავრე თეთი დო ქალაქი ცოფე აქ თუდო, სოფელი, ტყა, წყარი, ოდო ათაშ დო. გილურს ასე თაქ დო ათვალიერენს, სო იდას? ქოძირე ართი დედგბი. ათე დედგბი, თითო ტკუ ქიგეჩანც კიბირინ ფერი, მარა ეცგმილი აფუ კიბირი, დახე ჩქიმორო ვარ, ჭე მეტი, მარა გედგე იშენი, ოდო ათაქი დერაგადგ დედგბის:
5. –ქირსიანე რექო, ნანა? –უნუ დედგბიქ.
–ქო, ვორექია.
–აკა ფშკვრენსია დო ხორც ქოფჩია.
– აქ მუშ ხორც მიღუნია, – უნუ ექ, მაშუფაქ – მუთუნ სა-
10. ნადირო ადგილ ქორენია-და, მოიღანქია – უნუ.
– ჰმ, მუჭო ვარენია! სუმ სქუალეფ პუნდუა ბოშეფი, დემეფი. ჟირ გუთოჭყვადილ მაშუფას გულახუდუა, ცუჯ გაკლურხუდუა დო წერხ ქუკლურხვაფუდუა დო ეთი ოთახგს ჯანგნანია მალურუეფი. ართი თინეფიშ უმოს მანგარი დუა, შუ-
15. რო ვარინუანდუა მუთუნს დო თინა ხოლო გუთოჭყვადილ მაშუფას, თინა ხოლო ათაშ დო, თინა ხოლო ლეხ რენია, მალურუ დო თექ ჯანგნია.
თე მაშუფაქ თენა ქიგეგგნი, ხო ვათქუანდ, მა ვორდი თენა-ვე?! მიდართ სანადიროთ დო ქიმიღე ნადირ ქიანაში, ქუმულუ თე მოხუცებულც, თე დედგბის. თაქი, ინა, ქისადილეს, ჭკომეს.
20. – ათაურე მუჭო ეშმართენია ეშე? აშო თოკით ხო ქინახუნეს, მარა იშო ხო ქაკო ეშუულა?
– ჩქიმ სქუას ცუნცია მუმული. ათე მუმულიშ კარს განჯანქენი, თიჯგუას ქიმგოციანსია, ბირგულს ქუდგომქუ-
25. მალაფუანსია, მარა ვადანთხევე ოკო. თიჯგუა ქინაკჳჳინევე ოკო, მუმულქ ქედანთხასიე ოკო, ვარდა ვეგეჯხუნუანცია. მუდა სუას აკუფაფუანს მუმულინი, იდა ლუკა ხორცი ოკო ქორჩევე,
- 30.

ნა აქეთ. რომ ამოიყვანეს, [ნახეს], უღვაში ამას არ მოეპოვება, შეტრუსულა და შეტრუსული კაცი ამოიყვანეს: უღვაში, წარბი არა აქვს. გაუშვეს გიორგი. გიორგისაც ასე დაემართა.

ახლა მაშუფამ ამისთანა სიტყვა შესთავაზა თავის ძმაკაცებს: რაც გინდა მეტი ვიყვიროო, სულ გამიშვითო ქვევით, არ ამომიყვანოთო ზევით. ღრიალი დაიწყო, მთლად ყვიროდა, მაგრამ ხომ ქვევით გაუშვეს და რომ გაუშვეს, რაც რომ [უნდა] ეყვირა, მაინც ვერ გაიგონებდნენ, ისეთი [სიღრმის] ყოფილა ქვევით ეს, ეს მღვიმე. დამთავრდა ესეც და ქალაქი ყოფილა აქ, ქვევით. სოფელი, ტყე, წყალი, ჰოდა, ასე და დადის ახლა აქ და ათვალიერებს, სად წავიდეს? ნახა ერთი დედაბერი. ეს დედაბერი, თითო მტკაველი რომ ადგას (=აქვს) კბილი, ისეთი[ა] [და] აცვენილი აქვს კბილი, თითქმის ჩემნაირად (ინფორმატორი საკუთარ თავს გულისხმობს), ცოტა მეტი, მაგრამ ადგას (=აქვს) მაინც; ჰოდა, ასე, დაელაპარაკა დედაბერს.

5.

10.

15.

– ქრისტიანი ხარ, შვილო? – უთხრა დედაბერმა.

– კი, ვარო.

– (+ერთი) მშიაო და ხორცი მაჭამეო.

– აქ რისი ხორცი მაქვსო, – უთხრა მამან, მაშუფამ. – თუ რაიმე სანადირო ადგილი არისო, მოგიტანო – უთხრა.

20.

– ჰმ, როგორ არ არისო! სამი შვილები მყავდაო, ბიჭები, დევები. ორი ამონყვეტილ (=დასაქცევ) მაშუფას ეცემაო, ყური გაეხვრიტაო და გრეხილი [წკნელი] გაეყარაო, [ერთმანეთისთვის გადაუბამს] და იმ ოთახში წვანანო მომაკვდავები.ერთი იმათზე მეტად მაგარი (=ძლიერი) იყოო, საერთოდ არ აჭაჭანებდა არაფერს და ისიც ამონყვეტილ (=დასაქცევ) მაშუფას, ისიც ასე და... ისიც ავად არისო, მომაკვდავი და იქ წევსო.

25.

ამ მაშუფამ ეს რომ გაიგო, ხომ არ იტყოდა, მე ვიყავი ესო?! წავიდა სანადიროდ და მოიტანა ნადირი (=ნანადირევი) ქვეყნის, მოუტანა ამ მოხუცს, ამ დედაბერს. აქ, ისა, ისადილეს, ჭამეს.

30.

– აქედან როგორ შევძლებ ზევით ასვლასო? აქეთ თოკით ხომ ჩამოუშვეს, მაგრამ იქით ხომ უნდა ასვლა?

ვარდა გიმე ქიდიჭყანცია ულა[ს].

- ე ნადირ, ხოლო მიდართ მაჟიაშა, გოჭყვიდ დო ქემილ დო დედების ქუდუტუ, მუმულშო ხოლო მეულუ; განჯგ კარი, ქინაკეჟინგ, ქინაცუ მუმულქ; ეკირთო დახე მაშუფაქ, მარა
5. ქიდემარგ დუდ დო ქინაკიჟინ დო მუმულ ქედარაგგ, ქიგეზოჯ მუმულს... ჟირ სუაში აკოფაფაფა ოკო, ოდო ხორც ვაულუ, გეთუ; გეჭკვრე ათაქ კუნთი, ართ ქიმლუჭკომუ, გეჭკვრე მაჟია დო ქიმლუჭკომუ დო მუმულქ ჟი ქიგეზოჯ დო – ეთი ბოლო ხორცი ფჩინ თინა, მუში დუა. ქაძირ მაშუფაქ.
10. –ჰმ, ეჯგუა გემუანი ხორცი ქოილუდკონ ქომჩქედკოვე, მავა ვემაიკონანდია აშო, მარა რახანგ ათენა სი გემეტიე ჩქიმონ, ე ხორცი, სკან ხორცინ, ათეშგურშენ მა დოისკილიდუანქია დო სუა ქელუუსუ მუმულქ. მუმირქ ასე თენა მართალ რენო, ტყუ-რა რენო, ტყურა მუჭო იყი, მიჩქენო?
- 15.

ინფორმატორი იორდანე აფშილავა
ს. თაია, ჩხორონწყუს რაიონი
2007 წელი, სექტემბერი

– ჩემს შვილს ჰყავსო მამალი.ამ მამლის კარს რომ გააღებ, ისეთს ჩაგაყივლებსო, მუხლს მოგახრევენებსო (=დაგაჩოქებსო), მაგრამ არ უნდა დაეცეო, ისეთი უნდა ჩააყვიროო, მამალი უნდა დაეცესო, თუ არადა, არ შეგისვამსო. რამდენ[ჯერაც] ფრთას დაიქნევს მამალი, იმდენი ლუკმა ხორცი უნდა აჭამოო, თუ არადა, ქვევით დაიწყებსო სვლას. 5.

ეს ნადირი, კიდევ ნავიდა მეორედ, გაყლიტა და მოიტანა და დედაბერსაც დაუტოვა [ხორცი], მამლისთვისაც მიაქვს. გაალო კარი, ჩააყვირა [მაშუფამ], ჩააყივლა მამალმა. ნაიქცა კინალამ მაშუფა, მაგრამ შეიკავა თავი და ჩააყვირა [თვითონაც] და მამალი წააქცია; დაბრძანდა მამალზე... ორი ფრთის დაქნევა დარჩა, ჰოდა, ხორცი არა აქვს, გათავდა; ააჭრა აქ, კუნთი. ერთი შეაჭამა, ააჭრა მეორე[ჯერ], შეაჭამა და მამალი ზევით დაბრძანდა და [თქვა] – ის, ბოლო ხორცი რომ მაჭამე ის, რისი იყოო. აჩვენა მაშუფამ. 10.

– აჰ, ამნაირი ტკბილი ხორცი რომ გქონოდა მცოდნოდა, მე არ ამოგიყვანდიო აქეთ, მაგრამ რადგან ეს შენ გაიმეტე ჩემთვის, ეს ხორცი, შენი ხორცი, ამიტომ მე მოგიჩენო და ფრთა წაუსვა მამალმა. რა ვიცი ახლა ეს მართალია, ტყუილია, ტყუილი როგორ იქნება, ვიცი?! 15.

სოფელ სიბულაში დო საჯიჯაომ ისტორია

- ჩქინ სოფელიშ ისტორია რე ათეშნერი: ადრე თენა ცოფე დაუსახლებელი, მითინ ვანობორუე დო ართ გლეხის, „ჭკორს“ უძახუნა გლეხის მარგალურო, ნოკობუე თე ადგილეფიშ დამუშება. ნოცვე ხოჯეფი. სახელო თე ხოჯენს ნოჯოხონუე ბუ-
5. ლა დო უთხუ თე ხოჯეფმა: ქანმოკინაფეთია ბულა დო თენა დოხორეთ გინმორთინააფეთია. ხოჯენს ანუუტკინუნა, დუმუშებუნა თე ადგილეფ ოდო თემ უკული სოფელს ქიგიოდვეს სიბულა. „სი-სი-ბულავა“ თე გლეხიში ნარაგად დო ნაძახინამ მიხედვითი.
10. თე სოფელს ულირ საუკუნეეფს ნოპატრონებუნა დადიანეფი, მარგალურო დადიეფი. დადიეფ ცოფენა სოფელიშ მუჭო თავადეფინ, თეში პატრონეფი, მართველეფი დო თე სოფელიში პატრონობა მაია დადიანს გეუჭოფუ მუშ დუდმა, ნოკობუე თაქ დიდი დოხორემ კეთება, თემ გურშენ ქუმუცონაფუ ქიანამ
15. ხალხი ადგილიშ ოგორალო. თე ადგილი ართ ცოფე ამდლარი ჯვეშ სიბულამ მიდამოენს, თი ადგილენს, დო თექ ქუმუცონაფ ართ აფხაზი, თექ ცოფე ართ აფხაზი, მოწონებ თე ადგილ დო უთქუალ: თენა ნამდვილ „ახიბლი“ რენია დო „ ახიბლი“ ნატვრის თვალს ნოჯოხონუე დო თი სახელ მოწონებ მაიას დო
20. ნატვრიშ თვალშე – „ახიბლშე“ სიბულა გეგნუკეთებუ.
რე ჟირი აზრი: ართი, ეთი გლეხიში „სი-სი ბულაშ“ მიხედვით გეუდვალნა თე სოფელშა თე სახელინ დო მაჟია, მაიამ, აფხაზიშ, ასე ვთქვათ, წამოძახილინ „ო, ახიბლი“ ცოფე თე ადგილინ, ნანატრი ცოფე თე ადგილეფია.
25. დადიეფი ცოფენა დიდგვარიანეფი, ნოცვენა გლეხეფი. მუნეფიშ მსახურ გლეხეფი ცოფე თე ქარცხიეფი, ლომაიეფი, ხეციეფ ვარ, ხეცურიეფ, მა მგონი, თე გვარიშ ხალხი ასე ხოლო

სოფელ ხიბულასა და საჯიჯაოს ისტორია

ჩვენი სოფლის ისტორია არის ასეთი: ადრე ეს ყოფილა დაუსახლებელი, არავინ ცხოვრებდა თურმე და ერთ გლეხს, „ჭკორს“ ეძახიან გლეხს მეგრულად, ნდომებია ამ ადგილების დამუშავება. ჰყოლია ხარები. ამ ხარებს სახელად რქმეგია ბულა და უთხოვია ამ ხარებისთვის, გამანვეინეთო [უღელი], ბულა, და ეს [ადგილი] დასახლებად გადამაქცევინეთო. ხარებს გაუწევიათ, დაუმუშავებიათ ეს ადგილები და ჰოდა, ამის მერე ამ ადგილს დაარქვეს ხიბულა, „ხი-ხი, ბულაო“ ამ გლეხის ნათქვამითა და დაძახილის მიხედვით.

ამ სოფელს გასულ საუკუნეებში პატრონობდნენ თურმე დადიანები, მეგრულად დადიები. დადიანები ყოფილან სოფლის როგორც თავადები, ისე პატრონები, მმართველნი. (+და) ამ სოფლის პატრონობა მათა დადიანს აულია თავის თავზე, ნდომებია აქ დიდი სასახლის გაკეთება, ამის გამო აქ მოუყვანია ხალხი ადგილის მოსაძებნად. ეს (=ამგვარი) ადგილი ერთი ყოფილა დღევანდელი ძველი ხიბულას მიდამოებში, იმ ადგილებში და იქ მოუყვანია ერთი აფხაზი, იქ ყოფილა ერთი აფხაზი და მოსწონებია ეს ადგილი და უთქვამს: ეს ნამდვილი „ახიბლი“ არისო და „ახიბლი“ ნატვრის თვალს რქმეგია და ის სახელი მოსწონებია მათსა და ნატვრის თვალისა და, „ახიბლიდან“, „ხიბულა“ გადაუკეთებია.

არის ორი აზრი: ერთი, რომ იმ გლეხის „ხი-ხი-ხიბულას“ მიხედვით დაურქმევიათ ამ სოფლისთვის ეს სახელი და მეორე, მათსა, აფხაზის, ასე ვთქვათ, წამოძახილით „ო, ახიბლი“ რომ ყოფილა ეს ადგილი, [ანუ] ნანატრი ყოფილა ეს ადგილებიო.

დადიანები ყოფილან დიდგვაროვნები, ჰყოლიათ გლეხები, ამათი მსახური გლეხები: ეს ქარცხიები, ლომაიები, ხეციები არა, ხეცურიები, მე მგონი. ამ გვარის ხალხი ახლაცაა, მაგრამ

რე, მარა – ნაკლებო. ადგილობრივ დადიეფნკუმა ცოფენა ჩი-
ჩუეფ ხოლო. ჩიჩუეფ თავადეფი, ფალავეფი, ფალეფი იგივე,
დო ნოლვენა დიხეფი. თე დიხეფ ინანილებუდუ თურმე თიმ
მიხედვით, მისით მეტ ულუდუნ. მის მეტ დიხა ულუდუნ, თის
5. მეტ უფლება, გავლა ულუდუ სოფელს დო ჩქინ სოფელიმ დო
ათე საჯიჯაო დო ხიბულამ ადგილენს ნოუფლებუენა ჩიჩუეფი
დო „საჯიჯაო“ ამდლარი სახელიენ, თენა ჯვეშო საჩიჩუოში
ეტიმოლოგიით, ანუ აქედან გამომდინარე, საჩიჩუოშე უკული
მოგვიანებით გეგნიქიმინ დო საჯიჯაო ქიგიოდვეს.

10. რე, თე ხიბულამი ართ-ართი უბანიე ზუბი. ზუბიში ასე, მუ-
ჭოთ უბანიში, სახელწოდება მოურს თურმე თევრე, ნამდა ართ
რუსის გამკურთუმ თაქ, ნოჭუე კიბირსი, ხოდო თაქ რუსიმ
ნინა მითინს ვანოჩქვე. ე კოჩი ცოფე შენუხებულ უკანასკნელ-
შა დო იძახუდუ თურმე: ზუბი, ზუბია დო ხალხის ვაუჩქუდუ
15. ზუბ მუს ჯოხოდუნ უბრალოთი. თე კოს ქიდეკვირესინ, კიბირი
აფუდუ შინაფილი დო ირ კოს ოძირანდუ თე კიბირს მაჭუნია
დო უკული ხალხი ადვილო იმანსოვრენს თი უცხო სიტყვას,
უკულ ცდილენს თი უცხო სიტყვამ მუდგარენ ატაცებას დო
თე სიტყვა ხოლო ხალხის ქედუმანსოვრებ დო ბოლოს თი ად-
20. გილსია, სოთ ასე ჩქი ფცხოვრენთი ართგანი ხალხი, ცალკე
სოფელი ენა ვარე, უბანიე, მარა ათაქიან მოსახლენს ულუნა
თეჯგუა ინფორმაცია, ნამდა თენა მიდგარენ რუსიმ კიბირიმ
მიხედვითიე თაქ თე სოფელიმ სახელ დამკვიდრებულ დო თიმ
უკული ქიგიადუ თე სოფელს ზუბიქი.

25. ცოფე დიო ჩიჩუეფიმ ტყა თე ზუბის, უკულ თანდათან მუჭო
ქიუ ა, მაეჩა საუკუნექ დო ქუმორთ ბოლშევიკენქინ უკული, დიჭ-
ყეს უმოსო ათვისება სოფელიში. მიდგარენ პაპა ცოფე, თი პაპას
გუნწყუმუ ჭიჭე ფარდული დო თექ დუჭყაფუ ბალანეფმა ხვამე-
ფიმ დოგურაფა. უკულ თი მახვამერ ბალანეფმა ქარუა დო კით-
30. ხირი ხოლო ქედუგურუაფუ დო უკულ თანდათანობით ხალხის
ხოლო, მუთ ბოლშევიკენქ ქომორთესინ, უკულ გურაფას მეტ პა-
ტიქ ქიგიად, დო გლქენს ხოლო ოკოდეს მუნეფიმ ბალანექ ნა-

– ნაკლებად. ადგილობრივ დადიანებთან ყოფილან ჩიჩუებიც. ჩიჩუები -თავადები, ფალავები, იგივე ფალები და ჰქონიათ მიწები. ეს მიწები ნაწილდებოდა თურმე იმის მიხედვით, ვისაც მეტი [შეძლება] ჰქონდა; ვისაც მეტი მიწა ჰქონდა, იმას მეტი უფლებები, გავლენა ჰქონდა სოფელში და ჩვენი სოფლის და ამ საჯიჯაოს და ხიბულას ადგილებს ფლობდნენ თურმე ჩიჩუები და „საჯიჯაო“ დღევანდელი სახელი რომაა, ეს ძველი საჩიჩუოს ეტიმოლოგიით, ანუ აქედან გამომდინარე, საჩიჩუოდან მოგვიანებით გადაკეთდა და საჯიჯაო დაარქვეს.

(+არის) ამ ხიბულის ერთ-ერთი უბანია ზუბი. ზუბის (+ახლა), როგორც უბნის სახელწოდება, მოდის თურმე იქიდან, რომ ერთ რუსს გამოუვლია აქ, სტკიებია კბილი, ჰოდა, აქ რუსის ენა არავის სცოდნია. ეს კაცი ყოფილა შენუხებული უკანასკნელამდე (=ძალიან) და იძახდა თურმე: ზუბი, ზუბიო და ხალხმა არ იცოდა, თუ რას ერქვა ზუბი უბრალოდ. ამ კაცს რომ დააკვირდნენ, კბილი ჰქონდა გასიებული და ყველას აჩვენებდა, ეს კბილი მტკივაო და მერე ხალხი ადვილად იმახსოვრებს იმ უცხო სიტყვას, მერე ცდილობს იმ უცხო სიტყვის რალაც ატაცებას და ეს სიტყვაც ხალხს დაუმახსოვრებია და ბოლოს იმ ადგილსო, სადაც ახლა ჩვენ ვცხოვრობთ ერთი წყება ხალხი, ცალკე სოფელი ეს არ არის, უბანია, მაგრამ აქაურ მოსახლეობას აქვთ ასეთი ინფორმაცია, რომ ამ ვილაც რუსის კბილის მიხედვით არის აქ ეს სოფლის სახელი დამკვიდრებული და ამის შემდეგ დაერქვა ამ სოფელს ზუბი.

ჯერ ყოფილა ჩიჩუების ტყე ამ ზუბში, მერე თანდათან, როგორც კი გახდა (=დადგა) მეოცე საუკუნე და მოვიდა ბოლშევიკები, მერე დაიწყეს მეტად ათვისება სოფლის. ვილაც მღვდელი ყოფილა, იმ მღვდელს გაუხსნია პატარა ფარდული და იქ დაუწყია ბავშვებისთვის ლოცვების სწავლა. მერე იმ მლოცველი ბავშვებისთვის წერა და კითხვაც უსწავლებია და მერე თანდათანობით ხალხსაც, რაც ბოლშევიკები მოვიდნენ, სწავლასაც მეტი პატივი დაედო და გლეხებსაც უნდოდათ თავიანთი შვილები

გურეფიქ გიშართუკონ დო თე პაპას მითმიაბარენდეს ჭარუა დო კითხირი ქუდაგურუკონ თიშენ დო ამდღარ დღაშა თე სოფელიშ სკოლაშ დუმაარსებელი თე პაპა კონდრატე ითვალუ. გვარი, მუ გვარი რდუ თინა? კონდრატე ჯოხოდუ თე პაპას.

5. – სოდე რდუ თენა ტერიტორიულო?

– თე ტერიტორია, ასე კლუბინ თექ ცოფე ჯვეშო სკოლა დო თე სკოლაში შენობა, მათა დადიანს უხუუ ბოლშევიკენქ თი მუშ დოხოორე, [თინა რდუ]. თინკუმა თავადენსი, უნჩაშობას საერთოთ, დიდგვარიან მითინ ქორდგ-და, ირკოს ოცილგდუ

10. საბჭოთა მთავრობა დო თის გეგლანწყეს თი დოხოორე, დოხუეს თინა დო სკოლაშ შენობათ გეგნაკეთეს. თი ადგილს, ადრე თი პაპას უდუდუ თი ჭიჭე ფარდულინ თექ, უკულ სკოლა შკვით-ნლიან, შკვითნანიან სკოლაქ ქიდეარსუ დო ადრე საჯიჯაომა, კირცხიმა გილეშ თურმე ბალანეფ კუჩხუჩაფლეთ, მინი კან-

15. ჩაფლათ ოდო უკული თაქი სკოლაქი ქიქუნი გლეხეფშო, ენა ძან თინკუმა საამაყო რდუ, დუს ინონუნდეს ნაგურეფ სკუა-ლეფ მაყვენანია. უკულ რდუ ინტერესი თი დიდგვარიანეფიშ მიმართ დო თინეფს ადრე, თინეფიშ მეტის მითინს ვაულუდუ გურაფა, ვაულუდუ ნება ქიგურუესკონ დო ასე საბჭოთა მთავ-

20. რობაქ ქუმორთუნ უკული, ირკოს შეულებუდუ იგურუკონ დო გლეხეფ უკანასკნელშა დაინტერესებულ რდეს მუნეფიშ ბალანეფქ გურაფილქ ქიუესკონ დო მუთუნს ვარკენდეს. მასნაებ-ლენს ხოლო თიცალ პატის ცენდეს დო უკანსკნელშა, მუთუნ ქეშულებუდეს-და, თურმე მუთუნ ხო ვაგოსაჭირუნა, მუთუნ

25. ხო ვეშემლებუნა, [ათეს ოკითხუდეს]. ომიშ წანენს, მაგალთო, ჟარნეჩდოართ-ჟაენჩდოხუთ წანას, თურმე ხალხის იშო მეუ-ლუდუ დიშკა, ირფელი, ოლონდა ვაგოჩირთუკო ბალანენქ დო გურაფაქ ქიყუკონ თეშენ. თემ გარდა, დიო რდუ თე სკოლა შკვითნანიან დო უკულ გეგნაკეთეს თურმე, მუჭო თქუნა,

30. რუო კლასო. თიმდროშ რუო კლასი დუ დღევანდელი არასრუ-ლი სწავლება, ანუ არასაშუალო განათლება, ხოდო ძამ ბრე-ლი რდუ თე გურაფაში მაძიებელი დო მეტი ინტერესი დუ თი

ნასწავლი გამოსულიყო და ამ მღვდელს აბარებდნენ, რომ წერა და კითხვა რომ ესწავლებინა იმიტომ; და დღემდე ამ სოფლის სკოლის დამაარსებლად მღვდელი კონდრატი ითვლება. გვარი, რა გვარი იყო ის? კონდრატი ერქვა ამ მღვდელს.

– სად იყო ეს [ფარდული] ტერიტორიულად?

5.

– ეს ტერიტორია, ახლა რომ კლუბია, იქ ყოფილა ძველად სკოლა და ეს სკოლის შენობა [გახდა მას შემდეგ, რაც] მათა დანიანს დაუშალა (=ჩამოართვეა) ბოლშევიკებმა ის თავისი სასახლე. მაშინ თავადებს, უფროსობას საერთოდ, დიდგვაროვანი თუ ვინმე იყო, ყველას ერჩოდა საბჭოთა მთავრობა და იმას ჩამოართვეს ის სასახლე, დაშალეს ის და სკოლის შენობად გადააკეთეს.

10.

იმ ადგილას, ადრე იმ მღვდელს რომ ჰქონდა პატარა ფარდული, იქ მერე სკოლა შეიქმნილია, შეიქმნილია სკოლა დაარსდა და ადრე საჯიჯაოში, კირცხში დადიოდნენ თურმე ბავშვები ფეხშიშველი, ზოგი ქალამნით და მერე, აქ სკოლა რომ დაარსდა გლეხებისთვის, ეს ძალიან საამაყო იყო მაშინ, თავს იწონებდნენ, ნასწავლი შვილები გვეყოლებო.

15.

მერე იყო (=გაჩნდა) ინტერესი [გაჯიბრებისა] იმ დიდგვაროვნების მიმართ, (+და) ადრე მათ, მათ გარდა არავის ჰქონდა განათლება, არ ჰქონდა ნება, რომ ესწავლათ და ახლა საბჭოთა მთავრობა რომ მოვიდა, ყველას შეეძლო რომ ესწავლა და გლეხები უკანასკნელამდე (=ძალიან) დაინტრესებულნი იყვნენ თავიანთი შვილები ნასწავლი რომ ყოფილიყვნენ და არაფერს არ აკლებდნენ. მასწავლებელსაც ისეთ პატივს სცემდნენ, უკანასკნელამდე (=ბოლომდე), თუ რამე შეეძლოთ თურმე, [ეკითხებოდნენ], რამე ხომ არ გჭირდებათ, რამე ხომ არ შეგვიძლია. ომის წლებში, მაგალითად, ორმოცდაერთ-ორმოცდახუთ წლებში, თურმე ხალხს იქით მიჰქონდა შეშა, ყველაფერი, ოღონდ არ გამცდარიყვნენ ბავშვები და სწავლა რომ ყოფილიყო ამიტომ. ამას გარდა, ეს სკოლა ჯერ იყო შეიქმნილი და მერე გადაკეთდა, გადააკეთეს თურმე, როგორც იტყვიან, რვა კლასად.

25.

მაშინდელი რვა კლასი იყო დღევანდელი არასრული სწავლება, ანუ არასაშუალო განათლება. ჰოდა, ძალიან ბევრი იყო (+ამ)

30.

- დროენსი. გურაფა, ბალანეფ კითხულენდეს, ვაარდუ ი დროს ირკოიშო ათე ელექტროგაყვანილობა, მარა ფიჩხით ორზანდეს დაჩხირს დო ეთი დაჩხირიშ სინთეთ გურაფლენდეს ბალანეფი. თი დროს ვართ წიგნეფი დუ. ამდლა პრობლემა რე,
5. წიგნეფი ძვირ ღირუ თიშენ, მარა ინკუმა ნაკლებო იბეშტუდუ მხატვრულ ლიტერატურა ხოლო, საკითხავი წიგნი მუთ რდუ, თენა ხოლო ნაკლები რდუ, მარა თი დროს თიცალ ინტერესი დუ თურმე, ვართ კომპიუტერი რდუ, ვართ ტელეფონი დუ დო ბალანეფ ძირითადო წიგნშა რდესი დამოკიდებული. უკული
10. მშობლეფშე ხოლო ულუდეს თიცალი, მუჯოხო თეს, მიდგომა სწავლის მიმართ, მუჭო გურაფილი ირფელს მიოჭირინუანს, გურაფაშ ფას მუთუნ ვარე დო ბალანენს ხოლო თაშ ჯერდეს დო თი დროეფიში, თი პერიოდიში ბალანეფი რდუ არძაშ უმოს აქტიურ თაობა: მაგურაფალი, მოაზროვნე ირფელნერო, ხოდო სოდგარენ სუმენეჩდოვითნანიან პერიოდის სკოლაქ გეგნიკეთინუ საშუალო სკოლათ. ამდლარდლაშა თაში რე დო თი სკოლას ოთხმოციან წანენს ბგურაფულენდ მა დო ოთხმოციან წანეფიშ ბოლოს უკულ მასწავლებლო მუფშენქ ამდლარდლაშა დო ვოგურუა ბალანენს ისტორიას. ამდლა ხოლო დიდი ინტერეს ულუნა ბალანენს ტრადიციეფი მუთიე ჩქინი, ა, ზეპირმეტყველება, ფოლკლორი, მუსით თქვა ასე გორუნთი, [უჩქუდანი].
- 15.
- 20.

ინფორმატორი მარინა გოლავა, 45 წლის
ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი
2010 წლის ზაფხული

სწავლის მაძიებელი და მეტი ინტერესი იყო იმ დროებში. სწავლა, ბავშვები კითხულობდნენ, არ იყო იმ დროს ყველასთვის (+ეს) ელექტროგაყვანილობა, მაგრამ ფიჩხით ანთებდნენ ცეცხლს და იმ ცეცხლის შუქით სწავლობდნენ ბავშვები. იმ დროს არც წიგნები იყო. დღეს პრობლემაა, წიგნები ძვირი რომ ღირს იმიტომ, მაგრამ მაშინ ნაკლებად იბეჭდებოდა მხატვრული ლიტერატურაც კი, საკითხავი წიგნი რაც იყო, ესეც ნაკლებად იყო, მაგრამ იმ დროს ისეთი ინტერესი იყო თურმე, არც კომპიუტერი იყო, არც ტელეფონი იყო და ბავშვები ძირითადად წიგნზე იყვნენ დამოკიდებული. მერე მშობლებისგანაც ჰქონდათ ისეთი, რა ჰქვია მაგას, მიდგომა სწავლის მიმართ, რომ განათლებული ყველაფერს მიაღწევს, სწავლის ფასი არაფერია და ბავშვებსაც ასე სჯეროდათ და იმ დროების, იმ პერიოდის ბავშვები იყო ყველაზე მეტად აქტიური თაობა: ბეჯითი, მოაზროვნე ყველანაირად, ჰოდა, სადღაც სამოცდაათიან წლებში სკოლა გადაკეთდა საშუალო სკოლად. დღემდე ასე არის და იმ სკოლაში ოთხმოციან წლებში ვსწავლობდი მე და ოთხმოციანი წლების ბოლოდან მასწავლებლად ვმუშაობ დღემდე და ვასწავლი ბავშვებს ისტორიას. დღესაც დიდი ინტერესი აქვთ ბავშვებს ჩვენი ტრადიციები რაცაა, აი, ზეპირმეტყველება, ფოლკლორი, რასაც ახლა თქვენ ეძებთ, [რომ იცოდნენ].

ჯვეუი დროუ ტარება

ათე წესენსი ამდლა ხოლო გითმიფშინანთი დო ბალანეფსი-თი ინფორმაციას ვოგორაფუანთ, თიშენ ნამდა [ოკო უჩქუდან] მუნეფი ბებიენს, ბაბუენს მუჭო უტარებუნა დრო დო გვალო აი, უნჩაში ხანენს სუმენერდოვით-ოთხონერ ნანაჲ ნოხოლე მუ 5. წესეფი რდუ, მუჭო იქმნებუდუ ოჯახეფი, მუჭო შეთმოხვადუ-დეს. ამდლა მეტ თავისუფლება რე, ინკმა ეზმა თავისუფლე-ბა ვარდ, მარა მუ პირობეფი რდუ, ნამდა ოჯახიქ შიქმნუკო ცოროფათი.

10. ცოფე თურმე, ე. ი. სოდე ძღაბ დო ბოშიქ შილებედ არ-თიან ძირესკო, თენა ცოფე ჯარალუა. ჯარალუა ნიშნენს, თურმე ა, ჯარშა გიშულა. ჯარი რე საზოგადოებრივი თავ-შეყრა, საზოგადოებაშა გიშულა, ჯარალუა დო თექ ასე, თი ჯარს, გიშეგორედუ ფერ ძღაბ, ბოშ მუქ ოკო იუკო, ე.ი გან-საკუთრებული. უკულ მუჭო ოკო ქიმიინესკო თენენქ, დე-15. კავშირესკო ართიანს, მუჭო დეახლოვესკო, თენა რდუ თემ საშუალეა თურმე, მისით შეულებუდუ ჯგირ სხაპუა, ჯგირ ბირა. უკულ ცოფე ლაქაფი ხოლო, ართგვარი ლაქაფი, ამდლა მატარებლობანას უძახუნა ბალანენ თეში; ე.ი ძღაბის ქიმე-20. ნონებუდუ ბოში დო ვარა ბოშის ქიმეწონებუდუ ძღაბ-და, ძღაბი ალბათ უმოს თავშეკავებულ იყიდუ, მით უმეტეს ოშ ნანაშ ნოხოლე. ეზმახანიშ ნოხოლე ვარ, ამდლა ქორე უმოსო პასიურ დო თინკუმა ხოლო იყიდუ ალბათი. ბოშ გეჲმაგო-რუნდ ძღაბის დო მუდგარენ ათაშ ჯარალუას/[შ] ის ქმნიდნენ თურმე, აი, რალაც სახეს, ვითომ ჯარიე დო იკრიბებუნა დო 25. ა, ძღაბ ბოშის ერჩენს, ბოშ – ძღაბის. უკული „ჯვარულის/[შ]“ ობირეფ ცოფე თეცალი, ჯარალუას მუთ ახასიათენდუნი; თექ მით, ვთქვათ, ბრელს იბირდუ, ბრელს სხაპუნდუ, განსა-კუთრებულო თინეფ ეახლოებუდეს ართიანს დო უკულ ნე-რილეფს ხოლო გინმოჩანდეს; უკულ მიშუ შუამავალ, თინეფ

ძველი დროსტარება

ამ წესებს დღესაც ვიხსენებთ და ბავშვებსაც ინფორმაციას ვაგროვებინებთ იმიტომ, რომ [უნდა იცოდნენ] თავიანთ ბებიებს, ბაბუებს როგორ უტარებიათ დრო და მთლად ადრე, სამოცდაათიანი-ოთხმოციანი წლების წინ რა წესები იყო, როგორ იქმნებოდა ოჯახები, როგორ ხვდებოდნენ [ერთმანეთს]. დღეს მეტი თავისუფლებაა, მაშინ ისე არ იყო, მაგრამ რა პირობები იყო, რომ ოჯახი შექმნილიყო სიყვარულით. 5.

ყოფილა თურმე, ე. ი. სადაც გოგო და ბიჭს შეიძლებოდა ერთმანეთი ენახა, ეს ყოფილა ჯარიანობა – „ჯარალუა“. „ჯარალუა“ ნიშნავს თურმე აი, ჯარში (=ხალხში) გასვლა. ჯარი არის საზოგადოებრივი თავშეყრა, საზოგადოებაში გასვლა, ჯარიანობა და იქ ახლა, იმ ჯარში აირჩეოდა ისეთი გოგო, ბიჭი რა (=როგორი) უნდა ყოფილიყო, ე. ი. განსაკუთრებული. მერე როგორ უნდა ექნათ ამათ, როგორ უნდა დაკავშირებოდნენ ერთმანეთს, როგორ დაახლოებოდნენ, ეს (=ჯარიანობა) იყო ამის (=გაცნობის) საშუალება თურმე, ვისაც შეეძლო კარგი ცეკვა, კარგი სიმღერა. მერე კიდევ ყოფილა თამაში, ერთგვარი თამაში, დღეს მატარებლობანას რომ ეძახიან ბავშვები, ისე (=ისეთი); ე. ი. გოგოს თუ მოეწონებოდა ბიჭი (+ და) ან ბიჭს თუ მოეწონებოდა გოგო, გოგო, ალბათ, უფრო თავშეკავებული იქნებოდა, მით უმეტეს ასი წლის წინ. ამდენი ხნის წინ კი არა, დღეს არის უფრო პასიური და მაშინაც იქნებოდა, ალბათ. ბიჭი ამოარჩევდა გოგოს და რაღაც ასე ჯარიანობის იმას ქმნიდნენ თურმე, აი, რაღაც სახეს, ვითომ ჯარია და იკრიბებიან და აი, გოგო ბიჭს ამოარჩევს, ბიჭი – გოგოს. მერე ჯვარულის სიმღერების მსგავსი ყოფილა ასეთი, თავშეყრას რაც ახასიათებდა; იქ ვინც, ვთქვათ, ბევრს იმღერებდა, ბევრს იცეკვებდა, განსაკუთრებით ისინი უახლოვდებოდნენ ერთმანეთს და მერე წერილებსაც გადასცემდნენ, მერე მიდიოდა შუამავალი, ამათ შორის, ვინც რომ 20. 25.

შკას მით რდუნი, ამბემ გილმალარე, აშმაყვენჯი საქმეში დო ათამ იცოროფუნდეს ასე მით ჯგირ მახირე რე, მასხაპერიე, უკულ მისით უჩქუ თე ნესეფ – ვაშკაცური. თის, ძღაბის, მუთ ახასიათენდუ, მარგალს განსაკუთრებულო, თინა თექ იგორუდუ დო თექი დუ თიმ საშუალემა, ცოროფათ შიქმნუკო ოჯახიქინი, ვარა ხშირ პირობებს თურმე თვითონ ოჯახის გასათხუარ ძღაბ ქოყუნდუ დო ვარა ოსურიშ მაგორალი ბოში-და, თენა გარიგებათი [რდუ]. მიდგაინი დუ, თეცალ საქმე მისით ახერხანდუნი. ათეს გასათხუარ ძღაბ

5. ცუნს, ეთის მუმაცონაფალ ბოშ დო აშაყუნუდუ თე საქმეს, ოჯახეფ ქორდუ ართიანიში, ასე ვთქვათ, სარგო, ქედარებუდუ ართიანს-და, აშმაყუნუდუ თე კოჩი. მუ მიაჩინედ ძღაბშა მუმას, მუთ დახვამილედუ ბოშიშ ოჯახისი თე ძღაბში ოჯახშან დო ქო, ქიციდუ პირობა-და, დანიშნენდეს დღას, მოულუდეს შანა, მოულუდესი მოსაკითხი, ვთქვათ, თინეფიში

10. სტუმარუაქ ოჯახის ვეგიანჯირუკონ თეშენ, თი მუმალარ ოჯახი მიღანდ თურმე ღვინს, მოულუდუ მუში პურ-მარილ მუსით ჯოხონ დო ქეიფენდეს. ქიციდუ თე საქმე-და, მუ უჯგუდუ. უკულ ძღაბიქ განწყუკო ოკო სტოლი თურმე და მუქო

15. ახასიათენდუ თისი გონწყუალა; უკულ ასე ვამიჩქუ მუქო ამონმენდესინი, მარა თიმ ნაკეთებ ოჭკომალი, ნაჭვ ხაჭაპური, ნაკეთებ ღუმუ, და[ბა], თეს ხოლო ინა ულუდუ თურმე, ა, მეჯინა დო შეფასება. თემ მიხედვით ხოლო შილებედ, მუჟანს გარიგებათი რდუ ოჯახეფი ეიონწყუალინი. უკულ

20. სამარგალოს, „მაცი ხვიტიასიე“ რომანი, ფილმი რე დო თექ, თე პირობეფიე ეჭარილი: თი ჯარალუა, მუქო რენა თექი, მუს ლაყაფენა. უკულ ცხენი ძან ინა რდგ სამარგალოს, ირფელნერო საჭირო ინა რდუ – ძალა, ქოთ ტრანსპორტირებაჲ საშუალემა, ქოთი: ვთქვათ, ოჯახის ცხენ ქოყუნდუ-და, თინა

25. შინელ დო შეძლებულ ოჯახი რდუ. კოს ცხენ ქოყუნდუ-და, ჯგირ ცხენ დო ჯგირ პატრონი, თენა ხოლო მუდგარენ მახასიათებელი დუ დო თი პირობეფ მუჟამ იყიდუ, ნამდა ქორ-

30.

იყო (=რომლებიც იყვნენ), ამბის მიმტანია, საქმეში შუამავალი და ასე უყვარდებოდათ აი, ვინც კარგი მომღერალია, მოცეკვავეა, მერე, რომელმაც კარგად იცის ეს წესები – ვაჟკაცური. იმ გოგოს რაც ახასიათებდა, მეგრელს განსაკუთრებით, ის იქ ამოირჩეოდა და იქ იყო იმის საშუალება, რომ სიყვარულით შექმნილიყო ოჯახი, ან, ხშირ შემთხვევაში, ოჯახს გასათხოვარი გოგო თუ ჰყავდა ან ცოლის მძებარი (=საცოლო) ბიჭი, ხდებოდა გარიგებით. ვინმე იყო, ვისაც ასეთი საქმე ეხერხებოდა. ამას გასათხოვარი გოგო ჰყავს, იმას [ცოლის] მომყვანი ბიჭი და შუამავალობდა ამ საქმეს, ოჯახები თუ იყო ერთმანეთის, ასე ვთქვათ, სარგო, შესაფერისი ერთმანეთის და შუამავლობდა ეს კაცი. რის მიცემას შეძლებდა მამა გოგოსთვის, რითი შეეძლო დახვედრა ბიჭის ოჯახს ამ გოგოს ოჯახისთვის და კი'ს [თუ იტყოდნენ], თუ იქნებოდა პირობა, დანიშნავდნენ დღეს, მოჰქონდათ ნიშანი, მოჰქონდათ მოსაკითხი, ვთქვათ, იმათი სტუმრობა ოჯახს რომ არ დასწოლოდა, ამიტომ. ის მომსვლელი ოჯახი მოიტანდა თურმე ღვინოს, მოჰქონდა თავისი პურ-მარილი რასაც ჰქვია და ქეიფობდნენ. თუ გამოვიდოდა ეს საქმე, რა ჯობდა. მერე გოგოს უნდა გაეშალა თურმე მაგიდა, როგორ ეხერხებოდა მას [სუფრის] განყოფილება. მერე ახლა არ ვიცი, როგორ ამონებდნენ, მაგრამ მისი გაკეთებული საქმელი, გამომცხვარი ხაჭაპური, გაკეთებული ღომი, აბა, ამასაც ის ჰქონდა თურმე, აი, გარეგნული იერი და შეფასება. ამის მიხედვითაც შეიძლებოდა [ქორწინება], როცა ოჯახი გარიგებით იყო ასანყოფი. მერე სამეგრელოში, „მაცი ხვითიაში“, რომანში, ფილმიც არის და იქ ეს პირობებია აღწერილი: ის თავშეყრა, როგორ არიან იქ, რას თამაშობენ. მერე ცხენი ძალიან ის იყო სამეგრელოში, ყველანაირად საჭირო ის იყო – ძალა, კიდევ ტრანსპორტირების საშუალება, კიდევაც, ვთქვათ, ოჯახს, ცხენი თუ ჰყავდა, ის სახელგანთქმული და შეძლებული ოჯახი იყო. კაცს ცხენი თუ ჰყავდა, კარგი ცხენი და კარგი პატრონი, ესეც რაღაც მახსიათებელი იყო და ის პირობები როცა (=თუკი) იქნებოდა,

5.
 10.
 15.
 20.
 25.
 30.

- ნინება, კამპანიაქ ოკო გერალინას, იყუას, დროს ინანდეს, დროშა მირიგებუდეს. თე დროშო კამპანიას დათქვენდეს დო ძირითადო დამორჩილს, შემოდგომას იყიდუ თე კამპანიეფი, მუშენ-და, სინჩხეეფი ნაკლებო რდუ, მოსავალს დაბინავენდ
5. ხალხი, მეტი შეძლება ულუდეს ოჯახის, გინალალარო ხოლო. სამარგალოს კამპანიეფ დო საერთოთ ჭირი დო დიარა დო კამპანია, თუ მუჭო თქუანა, უბედურებათ დო ბედნიერე-ბათ, საზოგადო საქმე რე. თი უბედურებამ დღასითი ჭირი-სუფალს ალურე მუშ მეზობელ დო ა, ხოლებერ დო ჯგირიმ
10. პირობეფს ხოლო ხოლებერ დო მეზობელი. თექ მოულუნა: დინაჭარალ ფარა – ქოთ დიარას, ქოთი უბედურებამ დროს დო თითი, თი დინნაჭარათი, თი გაღებულითი, ასე ვთქვათ, მუქტამ შრომათი, მუჟამს მეზობელი ვალდებულო თვლენს დუს გემსახურას, სადილ მოულასი ოჯახისი, თი ფარამ დი-
15. ნოჭარუამ გარდა, პროდუქტეფ მულასინ, უმოს ადვილო გუთმანჭუ თი ოჯახიმ უნჩაში ქოთი თი დიარამ ხარჯენს დო თიმ პირობენს დო ქოთი თი უბედურებამ დროს მუთ საჭი-რო აფუნ-დო, ანუ ქოთ დიარა დო ქოთი, მუსით ჯოხო, გარა სამარგალოსი თენა რე საზოგადო საქმე დო მეზობლეფიმ,
20. ახლობლეფიმ, ნათესავეფიმ აქტიურობათ გინმიჭყვიდუ.
- ხოლო მოკო სამარგალოს მოტაცებამ ქაოს ... ძღაბიმ მო-ტაცებამ ტრადიცია ცოფე. მით მოტაცებულო მიცონანდ ძღა-ბისი, თინა რდუ განსაკუთრებულ ვაშკაცი, მარა ჩქი ამდღა ვამობზონა თენა. მა ხოლო თქვან ხელა ვორდინ, პირიქით, ირ-
25. ფელნერო სანინააღმდეგოთ მიმორქუდგ – მუჭო შილებე, ბოი, ძალით, ვერინენქი ფერ კოს, თეცალ მონინდომას დო უკული გაიძულას ჯოხო თის, გაურენდე, ოსურობა გაუნე, სკუალეფ გურჩქინე, ურდე... ონ, თურმე თინა ვაშკაცობა ცოფე, თი-ნა, აბსოლიტურო უცხო კორი თიზმას ახერხენდგ, ნამდა დუს
30. უქოროფუანდ მუშ მომავალ ოსურს დო თენა, თე მოტაცება, ცხენშა, ნაბადშა ქიგნაჯათინედეს ძღაბი-და, თენა რდუ ღირსე-ბა დო ალბათ თეს ხოლო ულუდუ მუში სისქვამე. ძღაბი რდუ

რომ ქორწინება, ქორწილი უნდა გაჩაღდეს, იქნეს, დროს იმას შვრებოდნენ, დროზე მორიგდებოდნენ. ამ დროისთვის ქორწილს დათქვამდნენ და ძირითადად, შემოდგომაზე იქნებოდა ეს ქორწილები, იმიტომ რომ, სიცხეები ნაკლებად იყო, მოსავალს დააბინავებდა ხალხი, მეტი შეძლება ჰქონდათ ოჯახში, გადასატანადაც (=გასაცემადაც). სამეგრელოში ქორწილი და, საერთოდ, ჭირი და პურისჭამა და ქორწილი, როგორც იტყვიან, ბედნიერება და უბედურება, საზოგადო საქმეა. იმ უბედურების დღესაც ჭირისუფალს გვერდით უდგას თავისი მეზობელი და ახლობლები და ლხინის პირობებშიც – მეზობელი და ახლობელი. იქ მოაქვთ: ჩასანერი ფული (=ფულადი შესანიერი), როგორც ქორწილში, ასევე უბედურების დროსაც და იმ გაღებული ფულით, ასე ვთქვათ, მუქთა შრომით მეზობელი ვალდებულად თვლის თავს გემსახუროს, სადილი მოუტანოს ოჯახს, ფულის ჩანერის (=ფულადი დახმარების) გარდა, სურსათი რომ მოუტანოს; უფრო ადვილად სწვდება (+ის) ოჯახის უფროსი ქორწილის ხარჯებსაც და იმ პირობებს და იმ უბედურების დროსაც, რაც სჭირდება, ანუ როგორც ქორწილი, ასევე, რასაც ჰქვია, ტირილი (=ქეღები) სამეგრელოში ეს არის საზოგადო საქმე და მეზობლების, ახლობლების, ნათესავების აქტიურობით წყდება.

კიდევ მინდა სამეგრელოში მოტაცების ქაოსი [გავიხსენო], გოგოს მოტაცების ტრადიცია ყოფილა. ვინც მოტაცებით მოიყვანდა გოგოს, ის იყო განსაკუთრებული ვაჟკაცი, მაგრამ ჩვენ დღეს არ მოგვწონს ეს. მეც თქვენი ტოლი რომ ვიყავი, პირიქით, ყველანაირად საწინააღმდეგოდ მიმაჩნდა – როგორ შეიძლება, კაცო, ძალით, რომ არ იცნობ ისეთ კაცს [ჰყავდე], ასეთი მოგინდომოს და მერე, გაიძულოს ჰქვია, მას გაუჩერდე, ცოლობა გაუწიო, შვილები გაუჩინო, უზარდო... (+ჰო რომ), ეს თურმე ვაჟკაცობა ყოფილა. აბსოლუტურად უცხო კაცი იმდენს ახერხებდა, რომ თავს აყვარებდა თავის მომავალ ცოლს და ეს, ეს მოტაცება, ცხენზე, ნაბადზე თუ შემოიგდებდნენ გოგოს, ეს იყო ღირსება და, ალბათ, ამასაც ჰქონდა თავისი სილამა-

- ალბათი ნატიფი, ნაზი, ადვილო ოხვამილაფარი, ვარა ამდლა სორე ეში, ვართ პირობეფიე დო ვართ... ძან ნაკლებო, ამდლა მით უმეტეს იშვიათო მითინ თეს ქოქიმიუნსგ-და. მუზმა რე თემ მსურველი, ართი "ცოფ" ქუგარაგადუა-და; ამდლა ციხეს
5. ქიმეჩანა იშო, მი გაბედუ. თი დროს ხოლო რდგ ციხე თურ-
მე. გვალო ჯვეშო ვამიჩქ, მარა ა, საბჭოთა მთავრობა რდუ, თინკუმა გოგოს მოტაცებისთვის იყო გარკვეული ინა, მუ ჯო-
ხონ, ნანა, მარა დუთმოზოჯუნდ თი კოჩი ციხეს ხოლო თიშე-
ნი, უღირუდუ თი მუში პრინციპი დო თი მუშ გადანყვეტილება
10. თეშა. ამდლა ხოლო რე, მარა ნაკლებო. ამდლა მი რე თეშენ
დუსი იჭუნანინ, მარა თი ტრადიციას, თი ქალის მოტაცებას,
რომელსაც დიდხანს ვეფთვალისნინენდი, უღუდუ მუშ ახსნა
დო მუშ გაგება: თურმე თიცალ ღირსეული დგ თი მარგალ კოჩ,
ნამდა მოტაცებულ ძლაბის უცოროფუნდ დუს დო იქმნებუდუ
15. გაცილებით მტკიცე ოჯახეფი, ვიდრე ამდლა რენ, თინკუმა.
დო თი ოსურ ხოლო თიცალ ოსურობას წენდუ, ქოთ ჯგირ დი-
და დგ დო ქოთ ჯგირ მეუღლე დუ დო ქოთ ოჯახიშ მეთაური.
ირფელ დედა, ოსურიე ოჯახის მთავარი. მამაკაცი, ანუ ქო-
მოლკოჩ, რე ძალა, შემომტანი, საყრდენი.

ზე. გოგო იყო, ალბათ, ნაზი, ნატიფი, იოლად მოსატაცებელი, თორემ დღეს სადაა ასე, არც პირობებია და არც... ძალიან ნაკლებად, დღეს, მით უმეტეს, იშვიათად ვინმე ამას თუ გააკეთებს. რამდენია ამის მსურველი, [თუკი] ერთი „ჰოპ“ თქვიო (=ნამოგცდაო); დღეს ციხეში ჩაგსვამენ, ვინ გაბედავს. იმ დროსაც ყოფილა თურმე ციხე, მთლად ძველად არ ვიცი, მაგრამ აი, საბჭოთა მთავრობა რომ იყო, მაშინ გოგოს მოტაცებისთვის იყო გარკვეული ის, რა არის რომ ჰქვია, წელი (=სასჯელი), მაგრამ ჯდებოდა ის კაცი ციხეშიც იმიტომ, რომ უღირდა თავისი პრინციპები და გადანყვეტილება ამაღ. დღესაც არის (=ამგვარი კაცი), მაგრამ ნაკლებად. დღეს ვინაა ამაზე რომ აიტკივებს თავს, მაგრამ იმ ტრადიციას, (+იმ) ქალის მოტაცებას, რომელსაც დიდხანს არ ვითვალისწინებდი, ჰქონდა თავისი ახსნა და გაგება: თურმე ისეთი ღირსეული იყო ის მეგრელი კაცი, რომ მოტაცებულ გოგოს აყვარებდა თავს და იქმნებოდა გაცილებით მტკიცე ოჯახები, ვიდრე დღეს არის, მაშინ. და ის ქალიც ისეთ ცოლობას სწევდა, კიდევ კარგი დედა იყო, კიდევ კარგი მეუღლე იყო და კიდევ ოჯახის მეთაური. ყველაფერი დედა, ქალია ოჯახში მთავარი. მამაკაცი არის ძალა, შემომტანი, საყრდენი.

ინფორმატორი მარინე გოლავა, 45 წლის
 ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი
 2010 წლის ზაფხული

დედა დო ბაბაშ ამბე

[დედა] მონატაცებიენია, მარა მოტაცება ტყურაე, ბოში, მოტაცებათ მონატაცებ ვარე, მარა...

- ასე, თე ლექარჩე ჯოხოდ ათაურეშე თე ჭოლაშ იშო, ხოლო ხუთ კილომეტრის ქორდ იშო, ათე[ს] პირველ ჭოლას დო თეს
5. ლექარჩეს უძახედეს თენეფიშ ინას. თაქ ძაამ ინა მოსახლეობა დე, ართ სუკის გიოხორანდგ ართი სუმ-ოთხი მოსახლე. უკუ-ლი, თემ უკული, ალელიკონ იშო, მაგალთო, უკული მაჟია სუკ იჭყაფუდ დო თაშ. დო ათაქ ჩქიმ მუმა ქუდურინუაფგნა დან-ყებით სკოლაშ მასწაებელო, ვითოჩხორო წანერი დე თიმწკმა
10. მუაჩქიმი, ოდო კინიაში ინა აფუდგ – სამასწავლებელო სკო-ლა თებული, ქუდურინუაფგნა თაქ მასწავლებელო, ოდო ენა მასწაებელი ქოიჩქ ინკელა მასწაებელს მუჭომ ინა ულუდუნი დო, ართ ბოში თენა რდგნ დო, მთელ სოფელიშ ძღაბეფი, თე სუკიში, სუკიში, იშეიშენ დო, ათაქი დო ათე დროს ათე ჩქიმ
15. დიდაში საქმე გინოჭყყადილ ცოფე. მიდგარენი მარტვილიშე, ნორიგებუენა მიდგარენ კორ კორთხონჯიას, კინიაშე, ხოლო იშო ცოფე დო ათაქ კორთხონჯია დო თენა გეგნუჭყვიდგნა ჩქიმ დიდაშ ამბე დო თე ჩქიმ მუმა მაყარეთ ცოფე თაქ მონ-ვეული, ქუმუნვიებგნა ჩქიმ მუმა მაყარეთ, თომა მორგოშია
20. ქუმუნვიებგნა მაყარეთ. ათაქი თე ჩქიმ დიდას ქიმურთუმ დო კაბა ოჭალო მიდულალ, სგდე თე ჩქიმ მუმა ინორე ბინათ; თე სკოლაე თაქ, თვითონ მოსახლეობაქ დაარს თე სკოლა თინკელა, ვარა მეტ ინა ხომ ვარდგ ი დროს, მა იფჩიებუქენ თენა რე ჩხოროში ვითოშქვითიშ ამბე, კაკრაზ, ჩხოროშ ვი-თოშქვითიშ ამბე რე დო ათაქ სკოლა თვითონ მოსახლეობაქ
25. ქედაარსეს თე სკოლა და ა, ხუთ-ამშვ-შქვით ბაღანეფ რე, მეტ ვარე თაქი. ჩქიმ ბიძია ხოლო თაქ ნოგურაფუე თურმე, ჭიჭე ბაღანა ცოფე, ოდო, თე ჩქიმ დიდაქ, თე სგდე ჩქიმ მუმა ბინათ ინორენი, ათაქ მიდეღ კაბა ოჭუშა, სამოჭყუდუო კა-

დედისა და მამის [ქორწინების] ამბავი

[დედა] მოტაცებულიაო, მაგრამ მოტაცება ტყუილია, კაცო, მოტაცებით მოტაცებული არაა, მაგრამ...

(+ახლა ეს), ლექარჩე ერქვა აქედან ამ ჭოლის იქეთ კიდეც ხუთი კილომეტრით იყო იქით, [ამას] პირველ ჭოლას და ამას ლექარჩეს ეძახდნენ ამათ იმას [დასახლებას]. აქ საკმაო მოსახლეობა იყო, ერთ გორაკზე სახლობდა (+ერთი) სამი-ოთხი მოსახლე. მერე, ამის მერე, უნდა ჩასულიყავი იქით, მაგალითად, მერე მეორე გორაკი იწყებოდა და ასე. და აქ მამაჩემი დაუნიშნავთ დაწყებითი სკოლის მასწავლებელად, ცხრამეტი წლის იყო მაშინ მამაჩემი და კინიას ის ჰქონდა, სამასწავლებლო სკოლა დამთავრებული, დაუნიშნავთ აქ მასწავლებლად ჰოდა, ეს მასწავლებელი კი იცი იმ დროს მასწავლებელს როგორი ის [პატივი] ჰქონდა და ერთი ბიჭი ეს რომ იყო და მთელი სოფლის გოგოები, ამ გორაკის, გორაკის მაინცდამაინც, და აქ და ამ დროს ამ ჩემი დედის [გათხოვების] საქმე გადაწყვეტილი ყოფილა, ვილაცა მარტვილიდან, ურიგებდნენ თურმე, ვილაცა კაცს, კორთხონჯიას, კინიადან, კიდეც იქით ყოფილა [მისი საცხოვრებელი] და აქ კორთხონჯია [ცხოვრობდა] და ეს გადაუწყვეტიათ დედაჩემის ამბავი და ეს მამაჩემი მაყრად ყოფილა აქ მონვეული, მოუნვევიათ ჩემი მამა მაყრად, თომა მორგოშია მოუნვევიათ მაყრად. აქ (+ეს) დედაჩემი მისულა და კაბა შესაკერად წაუღია, სადაც მამაჩემია ბინაში; ეს სკოლაა აქ, თვითონ მოსახლეობამ დააარსა ეს სკოლა მაშინ, თორემ მეტი ის [საშუალება] ხომ არ იყო იმ დროს, მე რომ ვამბობ ეს არის ცხრაას ჩვიდმეტის ამბავი, კაკრაზ (=სწორედ რომ), ცხრაას ჩვიდმეტის ამბავია და აქ სკოლა თვითონ მოსახლეობამ დააარსეს ეს სკოლა და აი, ხუთი, ექვსი, შვიდი ბავშვია, მეტი არ არის აქ. აქ, ბიძაჩემიც აქ სწავლობდა თურმე, პატარა ბავშვი ყოფილა. ჰოდა, ამ ჩემმა დედამ ეს, სადაც ჩემი მამა ბინაში დგას, აქ [ამ ოჯახში] წაიღო კაბა შესაკერად, საპატარძლო

- ბა. ოდო, ონი, ასე ართ სუკის, ათენერი მდებარეობა რე თექ, ათაქ ართ სუკის თენეფი რენ, თექ ალელე ოკო, ეკილე ოკო, ჯგირი ართი გვერდი, ხუთოში მეტრაზემა, უკული თაქ გიო-ხოთანა დო ცათე სგდე ჩქიმე დიდა გიოხოთანცენ, ცათაქი, თე
5. ჩქიმ მუმაში ბიცომ და ცოფე გათხილი, ბიცომ და. ოდო ცათე ჩქიმ დიდას გეგნურთუმ ასე, თე კაბა მოლულალ, მურც აშო, მულა, ონი, მა ხოლო ჩქიმ ბიცომ ცურა ურქია – უთქუალ ჩქიმ მუმას ოდო ჯგირი, მოლურთუმენა, ონი, ცავა, ჯიმაღურელია, ასევა მაყარეთ ვორექია მავა მონვეულია თი სქანი ინაშავა,
10. მიდგარენ კორთხონჯიას მეცუნქიენ, თენავა ინა ვარა, ეში ქომჩქედგკონიე დო მა ნოხოლე ქომძირედგკონიე სიავან, სია მა გიცონანდია. ონი, ასე ჩქიმ დიდას უთქუალე – სქანჯგუასია მავა, გურაფილ კოცგ, უკული თეჯგუა უბრალო, სოფელიმე ძლაბისია, ეჯგუასია მი ინანდუა მა, ეჯგუასია ჩქიმო მი გეე-მეტენდუა.
15. – სონი რდე პელაგია, სონი რდე?
– ინა შე დე ნაკიანიშე, ნაკიანშე ვარ, ჭოლაშე, ჭოლაშე დე, პირველშე ვარ, მაჟია ჭოლა ჯოხო თის, დო თეში დე დედა, მაჟია ჭოლაშე დე დო თითონ თე სოფელც ჯოხო ლექარჩე, მუშენ-და,
20. რადგან თექ ქარჩეფ ოხოთანდე ართონ თიშენ. ჩქიმ დიდა ხოლო ქარჩახე დე. ონი, თაშია უთქუალ ჩქიმ დიდას, ოდო ჯგერი, მოლურთუმენა აშ, ეს მუმ ბიცო[შ] ცურა მიღურთუმე, დედას ცურა ქიმირთუმ. თეურე ამბეს ქუმურთუმ – ჯარშა მიდეცონესია ი კორთხონჯია, ჯარშა. ჯარშა მიდეცონეს ენავა-და, აბავა თა-
25. შია დო ჩქიმ მუმას მეუთხუმ ხე დო აშ მოლუცონაფ ჩქიმ დიდა თაიაშა, ვარა მუნატაცებ ვარე, ენა, თე ამბე თაში რე მაგალ-თო, თე ეპიზოდი, ათენა რე დედა დო ბაბაშ ამბე.

ინფორმატორი ნორა მორგოშია, 81 წლის
ს. თაია, ჩხორონწყუს რაიონი
2007 წლის ზაფხული

კაბა, ჰოდა, (+ჰო რომ) ახლა ამ გორაკზე ამნაირი მდებარეობა არის იქ, აქ ერთ გორაკზე ესენი რომ არის, იქ ჩახვიდე უნდა, ამოხვიდე უნდა, კარგი ერთი ნახევარი, ხუთას მეტრამდე, მერე აქ სახლობენ და იქ, სადაც ჩემი დედა სახლობს აქ, ამ ჩემი მამის ბიცოლას და ყოფილა გათხოვილი, ბიცოლას და. ჰოდა, ეს ჩემი დედა გადმოსულა ახლა, ეს კაბა წამოუღია, მოდის აქეთ, მოდიან, ჰო რომ, მეც ჩემი ბიცოლას სახლში წავალო – უთქვამს მამაჩემს და კარგი – წამოსულან, ჰოდა, აჰაო, ძმა მკვდაროო (= *ღმერთო ჩემო*), ახლაო მაყრად ვარო მეო მიწვეული იმ შენს იმაზეო (= *ქორწილზეო*), ვილაც კორთხონჯიას რომ მიჰყვებიო, ეს ისო (= *გადანწყვეტილება რომ არაო*), თორემ ეს რომ მცოდნოდაო და მე ადრე რომ მენახეო შენო, შენ მე წაგიყვანდიო. ჰო რომ, ახლა ჩემს დედას უთქვამს – შენნაირსო მეო, ნასწავლ კაცს, მერე ასეთი უბრალო სოფლის გოგოსო, ასეთსო ვინ ისაო მე, ასეთსო ჩემთვის ვინ გაიმეტებდაო.

– სადაური იყო პელაგია, სადაური იყო?

– იქიდან იყო, ნაკიანიდან, ნაკიანიდან არა, ქოლიდან, ქოლიდან იყო. პირველიდან არა, მეორე ქოლა ჰქვია იმას და ამგვარად იყო დედა, მეორე ქოლიდან იყო და თვითონ ამ სოფელს ჰქვია ლექარჩე. რატომ-და, რადგან იქ ქარჩავები ცხოვრობდნენ ერთად იმიტომ. ჩემი დედაც ქარჩავას ქალი იყო. ჰო რომ, ასეო, უთქვამს ჩემს დედას. ჰოდა კარგი, წამოსულან აქეთ, ეს თავის ბიცოლას სახლში წასულა, დედა სახლში მისულა. იქიდან ამბავი მოსულა ჯარში წიყვანესო ის კორთხონჯია, ჯარში. თუ ჯარში წაიყვანეს ესო, აბაო ასეო და ჩემს მამას მოუკიდა ხელი და აქეთ წამოუყვანია ცემი დედა თაიაში, თორემ მოტაცებული არ არის, ეს ამბავი ასეა, მაგალითად, ეს ეპიზოდი, ესაა დედას და მამას [ქორწინების] ამბავი.

ჩემი ცხოვრებას ამბეფი

- სკოლას თავ ვორდინ თიმ უკული, ართი ერიდოვით ნანას ვავცხოვრენდი თავი, სუმენერდოჩხოროშ რიცხვის მოფთი რუსეთმე, ოდო, თიმ უკუი თავ ვორექ. მოფრთინ, მუშობა დიბჭყი, ხობიმ სოფტექნიკამ რაიონული გაერთიანება რდუ,
5. ჭიჭიკო ჯოხოდ, ლატარია, მართველი რდუ დო მა დიბჭყი მუშობა ვაჭრობის ჯგუფის ხელმძღვანელო. მიხვადუდ გილულა თბილიმა თითქმის ირ მარასინ, რუსეთიმ ქალაქეფშა. უკული სუმენერდოვითოჟირს ძალით ქოდმოჭყაფეს მუშობა სკოლას. ართ-ართ მასნაებელი უკვე ღრმათ მოხუცებული
10. რდუ, თიქ მიდართუ პენსიაშა დო სკოლას უკვე გაკვეთილეფი ჩირთუდუ დო ჟორჟი ტყებუჩავა რდუ სკოლაში დირექტორი, ოდო ქომორთუ დო ქობთხუუ, ჭიჭე ხანსია, ართი სუმ თუთას ქიმუშევა დო, სუმ თუთას ვარ, უკული გვალო მუვემენდი ოთხონერდოჩხორო ნანაშახ, ონდარო მეულლე ათაქ ავარიათ
15. დომცვილეს; ათაქ სამუშაშა მიიშუ, ფაბრიკას მუშენდ სმენამ უჩაშო, ოდო მუშემს გუტენქია. ერდოვითაართი დეკემბერი დუ, ოდო აქ ბალანეფს ქუნუუ, დიო ქოთომეფი გეშაპუტორითია, უკული თუა ოდო მა ლიმონათი მინმამდუდუ, ჩქიმ დო ონტკა დო ლიმონათის ქომიბლანქია დო აშო ღურელი გამ-
20. ნომდეს. ეთიმ უკული ხათე..., მა უკული სკოლაშა ვამილუ. იმნკუმა საპენსიო ასაკიმ ვავორდი დო ნვალებურო, ნამებულო ჯოხოდ თინა, მუთუნ ა, მუთუნ შემოსავალი [ვარდუ]. პედაგოგი კოს მუ აღვენუდ, დანაზოგი ხოლო მუთუნ ვამდუდუ; მხარჯველი ვორდი, დლას ვამფიქრებ, მაგალითო, ქონებაშოთ,
25. ჩაცმა-დახურვაშოთ, თუმცა დლას ვეგლამირთუმ უკულტუროთ დო უუნთუ შარვალით ოდო თიმ უკული ეს, ასე სუმენერდოჩხორო ნანა გუვათე ერდოვითაართი კვირკვეს, სუმენერდოვითის მიდავრთ დო ანნი მუსხანს გავრზუექ მა ვამიჩქ, მარა ღურა ვამოკო დიო სინამდვილეს. ოთხ სქუა მიცუნს:

ჩემი ცხოვრების ამბები

სკოლაში აქ რომ ვიყავი (=ვსწავლობდი), იმის მერე ერთი 30 წელი არ ვცხოვრობდი აქ. სამოცდაცხრის რიცხვში (=1969 წელს) მოვედი (=ჩამოვედი) რუსეთიდან, ჰოდა, იმის მერე აქ ვარ. რომ მოვედი, მუშაობა დავინწყე, ხობის სოფტექნიკის რაიონული გაერთიანება იყო, ჭიჭიკო ერქვა, ლატარია, მმართველი იყო და მე დავინწყე მუშაობა ვაჭრობის ჯგუფის ხელმძღვანელად. თითქმის ყოველ კვირას მგზავრობა (+რომ) მიწევდა თბილისში, რუსეთის ქალაქებში, მერე სამოცდათორმეტში (=1972 წელს) ძალით დამანყებინეს მუშაობა სკოლაში. ერთ-ერთი მასწავლებელი უკვე ღრმად მოხუცი იყო, ის გავიდა პენსიაზე და სკოლაში უკვე გაკვეთილები ცდებოდა და ჟორჟი ტყეზურვა იყო სკოლის დირექტორი, ჰოდა, მოვიდა და მთხოვა, ცოტა ხანსო, ერთი სამი თვე იმუშავეო და, სამი თვე კი არა, მერე (+მთლად) ვმუშაობდი ოთხმოცდაცხრა (=1989) წლამდე, სანამ მეუღლე აქ ავარიით [არ] მომიკლეს; აქ სამუშაოზე მიდიოდა, ფაბრიკაში მუშაობდა ცვლის უფროსად, ჰოდა, მუშებს გავუშვებო. 31 დეკემბერი იყო. ჰოდა, აქ ბავშვებს (=შვილებს) უთხრა, ჯერ ქათმები ამოპუტეთო, მერე გოჭიო, ჰოდა, მე ლიმონათი შემომქონდა, ჩემი (+და) არაყი; ლიმონათს მოვიტანო და აქეთ მკვდარი შემომიტანეს (=შემომისვენეს). მის მერე მაშინვე... მე მერე სკოლაში არ წავსულვარ. მაშინ საპენსიო ასაკში არ ვიყავი და წვალებით, წამებით ერქვა [იმას], არანაირი, აი, არანაირი შემოსავალი [არ იყო]; პედაგოგ კაცს რა ექნებოდა, დანაზოგიც არაფერი მქონდა; მხარჯველი ვიყავი, არასდროს მიფიქრია, მაგალითად, ქონებაზე, ჩაცმა-დახურვაზე, თუმცა არასდროს მივლია უკულტუროდ და გაუუთოვებელი შარვლით, ჰოდა, მის მერე აჰა, ახლა 69 წელი შევასრულე (=შემისრულდა) 31 ივლისს, 70-ს შევუდექი და აწი რამდენ ხანს ვიცოცხლებ, მე არ ვიცი, მაგრამ სიკვდილი არ მინდა ჯერ ნამდვილად. ოთხი შვილი მყავს: სამი რუსეთის

სუმ რუსეთიმ შხვადოშხვა ქალაქემს ცხოვრენა, ართ სენაკის ცხოვრენს, უკულაში ძლაბი, ოდო თის ხოლო ასე დაბადებამ დლა ულუდ, ჟარნეჩ ნანა ათუუ ვითოსუმ აგვისტოს. ათაქ, ათე გაჭვარტლულს ვცხოვრენქ, ბუძი, მარა იშენ მოხიოლ 5. თაქ ვორექინ. სოდგარენ მუდგას გუვოჯინექინ, თიშ ხეში მინაკიდირა რე, მაინც, იშენ მოხიოლ. ართი-ართი არძაში უმოსი გასართობი ქოჯოხო თეს, ვარდა ჩქი ფთქუანთ ა, შურიში გინართუაფალიავა, თენა რე სასაფლაო ჩქიმო. სასაფლაომა მიდურქი, თექ ჯგირო მაფ კეთებული. ლენინგრადის ვოკეთებაფე სურათი ატომური ჩასმულობათი; ეთექი ვისვანჯუქ, ვურაგადუქ, მეჩიებ ვითომ; მუდგარენ თი აზრეფი, განუხორციელებელი მილუდესინ თინა, ალბათ წარმოდგენას მაფ შემორჩენილი დო თის მირაგადუნ მიჩქუ. დიდა, მუმა თექ მაფ დასაფლავებული, არძა ჩქიმ ძვირფას ხალხი თექ დო ეთექი 10. იფსვანჯუქ. ჩქიმო არძა ართიე: თუთაშხა, თახაშხა, ჯუმაშხა, ცააშხა; ქოჯოდუ-და, ეთექ მეულ, ხოლოს რე თაქ იშენ დო. ვავთქუანქ უღიმღიმო ცხოვრება მილუდ-მაქი, გვალო ჯგირი ცხოვრება მილუდუ: მიცხოვრებ, დრო მიტარებუ, სტუდენტ ვორდი, ჩქიმ შრომათ ქირაშა მუვშენდი. ათაქ ონჯლორე მიჩქუდ ჩქინ კოლმეურნობას ხაჩქუაშა ქირაშა დო გაღმა საჯიჯაომ კოლმეურნობას ტარიელ შენგელია დუ, ლორონთქ განათლას იშ შური, კოლმეურნობაში თავმჯოდომარე, ეთინა უნინდ ბრიგადირემს, ათე კოჩია, თიმნკუმა ბრელი სარეველა 20. ქორდუ-და, ათას ოშ მანთ ღირუდ გექტარი დიხაში ხაჩქუა, უმოსი უჯგუშეფ – უმოსი ნაკლები დო ათინას ჯგირი ქემეჩითია ოხაჩქალო დო ეთი არძაში უმოს მაღალ ანაზღაურებათ ნამუ დუ, ეთი ფას მეჩითია; სტუდენტი კოჩი რენია, ცოდა რენია, ობოლი რენია. ობოლი ვორდი. მუმაქ ომშე ქომორთუ, გულს ასკოლკა ულუდუ დო შრომა ვეშულებუდ ფიზიკური 25. სანყალს დო დოღურ, ახალგაზრდა კოჩ, ჟარნეჩდოვითოხუთი ნანერი დუ ღურუნ ოდო ჩქი ქოდოვსქიდითი, ხუთი სქუა-ლეფქ ქუდასქიდ დიაჩქიმს სანყალს. დიაჩქიმ სანყალი თექ 30.

სხვადასხვა ქალაქებში ცხოვრობენ, ერთი სენაკში ცხოვრობს, უმცროსი გოგო, ჰოდა, მას ახლა დაბადების დღე ჰქონდა, 40 წელი შეუსრულდა 13 აგვისტოს. აქ, ამ გაჭვარტლულში ვცხოვრობ, ბიძია, მაგრამ მაინც მიხარია, აქ (=ამქვეყნად) რომ ვარ; სადღაც რაღაცას გაგხედავ, მის მიერ არის ხელმოკიდებული (=მისი ხელშენაველებია). მაინც მიხარია. ერთ-ერთი ყველაზე მეტი გასართობი, თუ ჰქვია ამას [ასე], თუ არადა, ჩვენ რომ ვიტყვი, სულის გადასაყოლებელიო (=მოსაოხებელიო), ეს არის სასაფლაო ჩემთვის. სასაფლაოზე რომ წავალ, იქ კარგად მაქვს გაკეთებული. ლენინგრადში გაგაკეთებინე სურათი ატომური ჩასმულობით. იქ ვისვენებ, ველაპარაკები, მელაპარაკება ვითომ; რაღაც ის აზრები, განუხორციელებელი რომ გვქონდა ის, ალბათ წარმოდგენაში მაქვს შემორჩენილი და იმას (=იმაზე) მელაპარაკება მგონია. დედა, მამა იქ მყავს დასაფლავებული, ყველა ჩემი ძვირფასი ხალხი იქ [არის] და აი, იქ ვისვენებ. ჩემთვის სულერთია ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი; თუ მცალია, იქ მივდივარ, ახლოს არის მაინც და. არ ვიტყვი უღიმღამო ცხოვრება მქონდა–მეთქი, მთლად (=ძალიან) კარგი ცხოვრება მქონდა: მიცხოვრია, დრო მიტარებია; სტუდენტი ვიყავი, ჩემი შრომით [თავს ვირჩენდი], ქირაზე ვმუშაობდი; აქ მრცხვენოდა ჩემს კოლმეურნობაში თოხნა ქირაზე და გაღმა საჯიჯაოს კოლმეურნობაში ტარიელ შენგელია იყო, ღმერთმა გაანათლოს მისი სული, კოლმეურნობის თავმჯდომარე, ის ეტყოდა ბრიგადირებს: ეს კაციო..., მაშინ ბევრი სარეველა თუ იყო, ათას ასი მანეთი ღირდა ჰექტარი მიწის თოხნა (=სარეველები-საგან განმენდა); უფრო უკეთესები – უფრო ნაკლები და ამას კარგი მიეცითო სათოხნად და აი, ის ყველაზე (+უფრო) მაღალი ანაზღაურებით რომელიც იყო, ის ფასი მიეცითო; სტუდენტი კაციაო, ცოდვაო, ობოლიაო. ობოლი ვიყავი. მამა ომიდან რომ მოვიდა, გულში ნამსხვრევი ჰქონდა და შრომა არ შეეძლო ფიზიკური სანყალს და გარდაიცვალა, ახალგაზრდა კაცი, 55 წლის იყო, რომ მოკვდა. ჰოდა, ჩვენ დავრჩით, ხუთი შვილები დარჩა

სავადმყოფოს მუშენდ სანიტარო, უკული ოქკომალს ხოლო აკეთენდ ლეხეფშო, ეთემ გაჭირებულო გეათობრდეეს, მარა ნამთინს მუთუნი ვადომგურუაფუნა ცუდი; არდაქ მუდგარენი... არდას, დიდიენო, ჭიჭე რენო, არდას დიბლომი ულუ ჩქი-

5. მი და დო ჯიმას, ოდო არდა მუშენდ მუშუში პროფესიაში მიხედვით; ასე ა, უკვე საპენსიო ასაკის რენა. ჯიმა მიცუნს, ართი ჯიმა, ხობის ცხოვრენს, ტაქსის მუშენს მუში მანქანათ, გატაქსავებული აფუ. მოთაღეფი მიცუნს, რუო მოთა მიცუნს, ოთხი მოთაჲ სქუა მიცუნს. საერთოთ ადრე იბქორწინი მა, ვი-

10. თომქვით წანერი ვორდი, სქუა მიცუნდ; ჩქიმ უჩაში ძღაბიქ ხოლო ჩქიმი კვალს მიდაცუნუ დო თინა ხოლო ვითომქვითი წანერი დუ ითხუ დო ასე სუმენეჩდოართი წანერიე დო ჩქიმ უჩაში მოთა რე ჟარნეჩდოსუმი წანერი. მირაგადუნა, იზმა ვეგოხენია, ალბათ ნამუშერი ვარექია; ქირაშა მიმუშებ-მაქ

15. ქოინი, სქუა, ქირაშა მიმუშებუ, ქირაშა საქონელი მითხილუუ. ჭირდუ, ომიანობა [დუ], ახალი დამთავრებული რდუ ომი; მე-ზობელს უთხილანდი. კამბემეფი ცუნდუ დო ართი ჩხოუ ოხო-ლუდუ იშეინშენი. კამეშეფი წყარს ქენიჯირუდესი, ენა ხომ ჩხოუ ვენიჯირუდუ წყარს, თეურე გერდ; ეთინა მიჭირდ, თიში

20. თხილუა არდაშ უმოსო ოდო ეთექ ონდღეს ეთი დიასახლისი ოჯახიში ქომომღანდუ ლუმეს დო ხაჭოს. ლუმე რდუ მუდგარენი... ჭკიდიში ინა ჯოხოდუ ფურცელი, ფართო ფურცელი დუ, თის ქიმიოკირანდუ დო კოპეშიას ფურცელსი – ხაჭოს, მარა ხაჭო თიზმა ჭიჭე დუ, თი ლუმე ბრელი რდუ, ინა ვე-

25. მიჭკომინედუ მაგალითო, მუთუნ ვარდ თინა, ვაიბალუდუ დო მა ლუმეს ფალო ობჭკუნდი, ბოლო ართი-ჟირ ლუკმას ეთი ხაჭოშო ქეშივნახუდი დო თის ვჭკუნდი. ონჯუას ოკო ბჩუ-კო ჭკიდი, ჭკისი უხოლუანდეს ქერი დო სიმინდიში ქვირს ართო, საპონჯგუა, ვენგაყიტედ წყარი ვეგიომშვეკონ თეში.

30. ეთის ართის ნოჭკერს... ვითომ ჭკომუას ქოდევჭყანდი ოდო თი ოსურს თოლს ავალენდი დო ჯიბეშა, უბეშა ქენიპოთან-დი ჩქიმი ჭიჭე და დო ჯიმას ქუმულიკო; ეთის ართის ვითომ

დედაჩემს სანყალს. დედაჩემი სანყალი იქ, საავადმყოფოში, მუშაობდა სანიტრად, მერე საჭმელსაც აკეთებდა ავადმყოფებისთვის. ისე გაჭირვებულად გაგვზარდა, მაგრამ არავის არაფერი არ გვისწავლია ცუდი. ყველამ რაღაცა... ყველას, დიდია თუ პატარა(=ცოტა), ყველას დიპლომი აქვს ჩემს და-ძმას. ჰოდა, ყველა მუშაობდა თავისი პროფესიით. ახლა აი, უკვე საპენსიო ასაკში არიან. ძმა მყავს, ერთი ძმა, ხობში ცხოვრობს, ტაქსიზე მუშაობს თავისი მანქანით, გატაქსავებული ჰყავს. შვილიშვილები მყავს, რვა შვილიშვილი მყავს, ოთხი შვილთაშვილი მყავს. საერთოდ , ადრე ვიქორწინე მე, 17 წლის რომ ვიყავი, შვილი მყავდა. ჩემი უფროსი ქალიშვილიც ჩემს კვალს გაჰყვა და ისიც 17 წლის იყო, რომ გათხოვდა და ახლა 61 წლის არის და ჩემი უფროსი შვილიშვილი არის 43 წლის. მეუბნებიან, იმდენი [ასაკი] არ გეტყობაო, ალბათ ნამუშევარი არ ხარო. ქირაზე მიმუშავია-მეთქი კი გითხარი, შვილო, ქირაზე მიმუშავია, ქირაზე საქონელი მიმწყემსია. ჭირდა, ომიანობა [იყო],ახალი დამთავრებული იყო ომი; მეზობელს ვუმწყემსავდი. კამეჩები ჰყავდა და ერთი ძროხა ერია მაინცდამაინც. კამეჩები წყალში რომ ჩანვებოდნენ, (აქს ხომ) ძროხა არ ჩანვებოდა წყალში, იქით იდგა [ცალკე]. ის მიჭირდა, იმისი მწყემსვა ყველაზე მეტად, ჰოდა, იქ შუადღეს აი, ის დიასახლისი ოჯახისა მომიტანდა ღომსა და ხაჭოს. ღომი იყო რაღაცა... მჭადის ის ერქვა, ფურცელი, ფართო ფურცელი იყო, იმაში შეახვევდა და გოგრის ფოთოლში – ხაჭოს, მაგრამ ხაჭო იმდენად პატარა (=ცოტა) იყო, ის ღომი ბევრი იყო, იმას ვერ მიატანდი, მაგალითად, არაფერი არ იყო ის, არ გეყოფოდა და მე ღომს მარტო (=შეჭამადის გარეშე) ვჭამდი და ბოლო ერთ-ორ ლუკმას იმ ხაჭოსთვის ვინახავდი და იმას ვჭამდი. სალამოს უნდა ეჭმია მჭადი. მჭადის[თვის] ურევდნენ ქერისა და სიმინდის ფქვილს ერთად, საპონივით [იყო], ვერ გადაყლაპავდი, წყალი რომ არ დაგეყოლებინა, ისე. იმას ერთს ნაჭერს... ვითომ ჭამას დავინწყებდი, ჰოდა, იმ ქალს თვალს რომ ავარიდებდი (+და) ჯიბეში, უბეში ჩავიგდებდი, ჩემი პატარა (=უმცროსი) და-ძმის-

- ობჭკუნდი დო მაჟიას ქანიპჭკომუანდი, თინა ხოლო თინეფს ქუმულიკო. ათაში გაჭირებულო მიცხოვრებუ, მარა მუთუნი ცუდი დღას ჩქინი ოჯახის, უზდელობა ჯოხოდ თინა დო ცუდი ყოფაქცევა, სახელი ვეგედვალ. ქო, გაჭირება ბრელი მიძირუნა. მუაჩქიმ ომსი რდუ, ომშე მორთუნ, მუთუნ ვეშულებუდუ აკეთუკო სანყალს, გურიმ არეს ულუდ ასკოლკა, უძუდუ დო მუაჩქიმ[ქ] დოლურუ დო ფიფია, რდუ თეჯგუა პროფესორი, გაზეთის დოჭარეს, „ეგნატე ფიფიამ გულის აპერაცია გააკეთაო“ დო ეთინკუმა მაჟიაშა მილურ ჩქიმ მუმაქი; ვითომ თიჯგუა წარმოდგენა მილუდუ, მარა ის ხომ ფარა ოკოდ, ფარა იშენ ვამილუდეს ჩქი, მარა ვითომ თიმ დღას ლურუ ჩქიმი მუმაქი; ეთინა ქუმაჭიშუანდუ, გუკეთენდესი, თი ასკოლკას გეშულანდეს, ათეჯგუა წარმოდგენა მილუდ, ვარა ენა იშენ მიუნდომელი რდუ ჩქინო. დიო თბილისიშა მიდაბრთითკონი, თიმ ფარა ვარდუ ოჯახის.

ქართლოს ალექსანდრია, 69 წლის
ს. საჯიჯაო, ხობის რაიონი
2011 წლის აგვისტო

თვის რომ მომეტანა. იმას, ერთს, ვითომ შეეჭამდი და მეორეს – [ვითომ] სიარულისას ვჭამდი, ისიც მათთვის რომ მომეტანა. ასე გაჭირვებულად მიცხოვრია, მაგრამ რაიმე ცუდი არასდროს ჩვენს ოჯახს, უზრდელობა რომ ერქვა (+ის) და ცუდი ყოფაქცევა, [ამგვარი რამ] სახელად არ ჰქონია. კი, გაჭირვება ბევრი გვინახავს. მამაჩემი ომში იყო, ომიდან რომ მოვიდა, არაფრის გაკეთება არ შეეძლო სანყალს, გულის არეში ჰქონდა ნამსხვრევი, [იქ] ედო (+და) მამაჩემი მოკვდა და ფიფია, იყო ასეთი პროფესორი, გაზეთში დაწერეს (=გამოაქვეყნეს), „ეგნატე ფიფიამ გულის ოპერაცია გააკეთაო (=ჩაატარაო)“ და მაშინ მეორედ მომიკვდა მამაჩემი. ვითომ ისეთი წარმოდგენა მქონდა, მაგრამ იმას ხომ ფული სჭირდებოდა! ფული მაინც არ გვექონდა ჩვენ, მაგრამ ვითომ იმ დღეს გარდაიცვალა მამაჩემი, [მეგონა], ის მოუსწრებდა, გაუკეთებდნენ, იმ ნამსხვრევს ამოუღებდნენ. ასეთი წარმოდგენა მქონდა, თორემ ეს მაინც მიუწვდომელი იყო ჩვენთვის. ჯერ თბილისში რომ წავსულიყავით, იმისი ფული არ იყო ოჯახში.

5.

10.

15.

დასავლური არეალი

ვეზირო ინორნაშ არიკი

- ვეზირო ინორნა ნოჩქვენა ჯვეშო დო ვეზირო, ეახადო, თავადშა მიდართე, იახადო, ვეზირო დო მუშენს თე კოჩი. აქ წუდეს ვაენ დო ეჩიდოხუთ ნანას ოკო ემსახურას თექ ვეზირო, ეახადო, გაათუ თე ეჩიდოხუთი ნანა დო მალართე
5. აშო დო წუდეს აფუ დოტებული სუმი ძლაბეფი, ბოში ვა-
წუნს, ეახადო, ქემორთე წუდეშა. ინავა, მიწუთა მეფექია, ვა-
რა სი დირთია, ჯგერ მსახურ რექია დო ვარდავა სკანია ბომ
ქემომიჩქვია. მა ბოში ვაპუნსია დო მუ ფქიმინავა დო მა
10. ოკო მიდაფრთევე კინია ომსახურებუშავა, იახან, ძლაბეფქ
უნუუ, უნჩამ ძლაბიქე, მა გაგმონწყია ბოშუროვა დო გომ-
ტევა, უნუ; სივა ასე მორთია თაქია დო ეჩიდოხუთ ნანა რე-
ნია ვარექია დო სი თაქ ქორდავა, უნუ. გაგმანწყუ ბოშურო,
იახადო, გოუტუ ენან, ე მუმაქ თაურე ქანაზადე შხვანერი
ფორმათ, შხვა ბარგითე დო:
15. –გამარჯობა!
–გომორძგვან!
–სო მეულ?
–ათე დო თეე სახენნიფოში იშავა.... ჩქიმ მუმა დუა ვეზირი
თექია დო ეჩიდოხუთ ნანა გათუა დო ასა მა მეულია.
20. –იქ ვეზირ გეჭოფუა დო ვასაჭირენია დო სკან წუჩა იდია,
უნუნ, ირტ ოსურქ დო აშო მალართე თექ, წუდეშა ქემორთე.
–მუ რენია, სკუა, აშო დირთია?
–ვეზირი გეუჭოფუნია ისე დო ვასაჭირენია, უნე.
–აჲ, ჯგირია, მა ვაინივაო თენავა, უნუ. მაჟია სკუაქ, მა
25. გომტევა, უნუ, მა ოკო მიდაფრთევე. თენა ხოლო გაგმანწყუ
ბოშურო დო გოუტუ დო თეს ხოლო თამ ქანაზადე დო:
–გამარჯობა!
–გომორძგუა!
–სო მეულ?

ვეზირად დადგომის ამბავი

- ვეზირად დადგომა სცოდნიათ ძველად და ვეზირად, დიას და, თავადთან წავიდა (+დიას და) ვეზირად და მუშაობს ეს კაცი. აქ სახლში არ არის და ოცდახუთ წელს უნდა ემსახუროს იქ ვეზირად, დიას და, დაამთავრა ეს ოცდახუთი წელი და წამოვიდა აქეთ და სახლში ჰყავს დატოვებული სამი გოგოები, 5.
- ბიჭი არ ჰყავს, დიას და, მოვიდა სახლში. ისო, მითხრაო მეფემო, ან შენ დაბრუნდიო, კარგი მსახური ხარო და, თუ არადაო, შენიო ბიჭი გამომიგზავნეო. მე ბიჭი არ მყავსო და რა ვქნაო და მე უნდა წავიდე ისევო სამსახურადო; (+დიას რომ) გოგოებმა უთხრა, უფროსმა გოგომ, მე გამომანწყევო ბიჭურადო და გამიშვიო, (+უთხრა). შენ ახლა მოხვედიო აქო და ოცდახუთი წელი არისო არა ხარო და შენ აქ იყავიო, (+უთხრა). გამოაწყო ბიჭურად, დიას და, რომ გაუშვა ეს (=შვილი), ეს მამა აქედან შეხვდა სხვანაირი ფორმით, სხვა ტანსაცმლით და [უთხრა]:
- გამარჯობა! 15.
  - გაგიმარჯოთ!
  - სად მიდიხარ?
  - ამა და ამ სახელმწიფოს იმაშიო... ჩემი მამა იყოო ვეზირი იქო და ოცდახუთი წელი შეასრულა [მუშაობაში] და ახლა მე მივდივარო.
  - იმან ვეზირი აიყვანაო და არ სჭირდებაო და შენს სახლში წადიო რომ უთხრა, გაიქცა ქალი და აქეთ წამოვიდა ეს, სახლში მოვიდა. 20.
  - რა არისო, შვილო, აქეთ რომ დაბრუნდიო?
  - ვეზირი აუყვანიაო იმას და არ სჭირდებაო, უთხრა.
  - ხო, კარგიო, მე არ გითხარიო ესო, უთხრა. მეორე შვილმა, მე გამიშვიო, უთხრა, მე უნდა წავიდეო. ესეც გამოაწყო ბიჭურად და გაუშვა და ამასაც ასე შეხვდა, [როგორც იმათ] და [უთხრა]: 25.
  - გამარჯობა!
  - გაგიმარჯოს!

–თაშ, ვეზიროვა, – უნგ, – ჩქიმ მუმამი მანგიოროვა.

–ვეზირი ეჭოფილ აფუნია ისე დო ვაღებულენსია მეტისია დო ვარექია საჭიროვა, უნუნ დო დირთე თექ ხოლო.

5. – ცეჰ, მა ოკო მიდაფრთევა, [მუმაქ]; უკულაშიქ, მა გომ-ტევა, უნუ. ასე სი ხოლო ტყურათ მუს... დო მა უღია. ვა-დუჯერ თე უკულაშიქ დო გამანწყუ თენა ხოლო დო გოუტუ. ქანაზადგ.

–გამარჯობა!

–გომორძგუა!

10. –სო მეული?

–სკან საქმე ვარენია, მა სო მეულგნ, თენავა, უნუ.

– ვარია, მარა, მუ რენია, კოჩი იკითხენსია, უნგ.

– ვეზირო მეულია, უნუ, ხენნიფეშა.

– ვეზირი გეჭოფუა დო ვასაჭირენია.

15. – ინა სკანი საქმე ვარენია, ეჭოფუაო, ვეჭოფუაო, მა იშენ მაფუნია მიოულარი დო თექ მეულია დო გიაშქუ ცხენს მართახი დო მეურსგნ, ქათხოზ თე მუმაქ დო გაჩენდია, უნუ. მა სქან მუმა ვორექია, უნუ; ინენს ათაშ უნიავა დო არძაქ დირთუა დო სი მეულია, მარა ე მუდათე ვაგალინენ-
20. ნია სი; მალართია ცუდეშა დო შხვანერო გამგონწყენქ დო გოიტენქია, უნუ დო დართინუ ასე დო გაგმანწყუ დო ერუ ასე: სი მეურქია, უნუ, თექ, თიმ მეულაშახია, სი მუკაულ-
დარი გაფუნია ვითოჟირ ჯიმა ნდემიშ ცუდე. ათაქ სი ქადირ-
25. თექიავა, უნუ, ეახა, დოიძახენიავა, უნუ. ინეფი დოიძახენა-
ნია, მი რექ, სო მეულ? ათაშ-თაშია ხენნიფეშ ცურა მეულია ვეზიროვა.

– მიში რექ? მუ რექ?

– ალექსანდრე ალმასხანიში ბოში ვორექინ, უნია.

30. – ალესანდრე ალმასხანია ჩქინწკმა რდუა, ასე იშო იდუა ცურან, სუმ ძღაბეფი პუნსია დო ბოში ვაპუნსია თექუევა?

– ჩქიმ მუმაქ აშო იდუა, თაურენ, თიმწკმავა, ჩქიმ დი-და ფეხიძიმეთ ცოფენ დო უკული დეზაბდი დო აქ ჩქიმ მუმას

- სად მიდიხარ?
- ასე, ვეზირადო, - უთხრა. - ჩემი მამის ნაცვლადო.
- ვეზირი აყვანილი ჰყავსო იმას და არ ლებულობსო მეტსო და არა ხარო საჭიროო, რომ უთხრა და დაბრუნდა ესეც.
- ეჰ, მე უნდა წავიდეო, [მამამ]. უმცროსმა, მე გამიშვიო, უთხრა. ახლა შენც ტყუილად რას... [არ დაასრულებინა] და მე წავალო. არ დაუჯერა ამ უმცროსმა და გამოაწყო ესეც და გაუშვა. შეხვდა.
- გამარჯობა!
- გაგიმარჯოს!
- სად მიდიხარ?
- შენი საქმე არ არისო, მე სად მივდივარო ესო, უთხრა.
- არაო, მაგრამ რა არისო, კაცი იკითხავსო, უთხრა.
- ვეზირად მივდივარო, უთხრა, ხელმწიფესთან.
- ვეზირი აიყვანაო და არ სჭირდებაო.
- ის შენი საქმე არ არისო, აიყვანაო, არ აიყვანაო, მე მაინც მაქვსომისასვლელი (=მისასვლელი ვარ) და იქ მივდივარო და ჰკრა ცხენს მათრახი და, რომ მიდის, დაედევნა (+ეს) მამა და გაჩერდიო, უთხრა: მე შენი მამა ვარო, უთხრა. იმათ ასე ვუთხარიო და ყველა დაბრუნდაო და შენ მიდიხარო, მაგრამ ამ იმით (=ტანსაცმლით) ვერ წახვალო შენ; წამოდიო სახლში და სხვანაირად გამოგაწყობ და გაგიშვებო, უთხრა და დააბრუნა (+ახლა) და გამოაწყო და ესაუბრა (+ახლა): შენ რომ მიდიხარო, უთხრა, იქ მისვლამდეო შენ გასავლელი გაქვსო თორმეტი ძმა დევის სახლი. აქ შენ რომ მიადგებიო, უთხრა, (+დიახ) დაგიძახებო, (+უთხრა). ისინი დაგიძახებენო, ვინ ხარ, სად მიდიხარ? [უთხარი] ასე-ასეო, ხელმწიფის სახლში მივდივარო ვეზირადო.
- ვისი ხარ? რა ხარ?
- ალექსანდრე ალმასხანის ბიჭი ვარ, უთხარიო.
- [ისინი გეტყვიანო], ალექსანდრე ალმასხანი ჩვენთან იყოო, ახლა იქით რომ წავიდაო სახლში, სამი გოგოები მყავსო და ბიჭი არ მყავსო, თქვაო?

ვაურქედენ, უნივა სივა დო ქემორთენ, მა გომტუუა; ასევა ერი-
დოამშვ წანას მეულია, ეახავა, უნუ ასე, ათაშ ქუნივა, უნუ დო
მიდართე.

- მართალო ქიმერთე, ქადირთე თე ნდემეფიში... [ქეგაშინგ
5. მუშამ ნარაგადუქ]: თემ მეტო სი ვაფლუნია შარავა, უნუ,
მეტ კარ ვაფლუნია, უნუ, გინილევე დო მიდართევე, უნუ.
[ქადირთე] კარშა, იახადო, უძახენა ენეფი, პასუხი მეჩესგნ,
მი რექ? მუ რექ? ათენა ვორექია, უნუ. ეს ვაქუნდუა ბო-
10. შინ? ათაშია უნუ, ათაში დუა, უნუ დო ერდოხუთ წანა რე-
ნია თაურევა ხენნიფეს ომსახურუდუა დო ასე ქემორთუან,
მა ქორას ქალაფსქილადექ დო მა გომტუა, უნუ; ერდოხუთი
წანერი ბოში ვორექია, უნუ. ამსერია ალესანდრე აღმასხა-
ნიშ ბოშიქ ჩქინ ცუდეს ოკო გაჩერდასია, ვარდა მეტი მუ-
თუნით ვაგმატებენანია დო გაჩერეს თენა დო ქედანჯირეს.
15. ამსერ ოჭკუმალი ჭკუმესგ, იახადო, ქედანჯირესგ. თენენსგ
წესო უღუნა, თურმე ზესჩნახე ძლაბი ცუნა დო ათესგ დან-
ჯირუანა თენკემა, მარა ენათ ძლაბი რე დო თეთ ძლაბი რე;
ონი, ათენა რე გულთაარსი, მაგალითო, მუ უღუ გურს დო
მუ რენი, წინასწარმეტყველენს თე ძლაბი, თე დემიში ძლა-
20. ბი; ახადო, თე ძლაბისგ კიდალაშე უღუ პიჯი დო ჯანგ დო
თე ნდემიში ძლაბიქ ქემორთე დო ქალანჯირე; ახან, დოუ-
ძახე, მიკირთია, სითე ძლაბი რექე დო მათია, უნუ. სი მა
გინგოტენქია ოჭემარესია, ვარა სი რევილენანია, უნუ, თაქ.
ოჭემარესია გინინანია თინეფია, თენასია ვაკნაჯინექ დო
25. თემ იტალენქე დო ვარია? უფლება გიღუნია, მა ვარია, მა
პყუნსია დანიშნული, უნუევე; სი მითინ მუთუნსგ, ართი ნი-
ნასგ ვაინისნია. მა ასე ვაბჩოდე თეშა დო მოულგ უკულნეშე
დო იპუნანქენ, ქოუნინქენ, თიმნკემა სივა გაგაჩერენანია,
სუმ დლა დო სერს შუმა იცინია, ხოლო ნდემემს ქედაპატიყე-
30. ნანია თაქ; სუმ დლა დო სუმ სერსგ შუმა იცინია, უკულ და-
რინუანანია ტოლბაშისგ. ტოლბაში უნისნია, მუს აჩუქენქია
სკან სასინჯოსია; თი თამადა უნისნია, იახან, ეთიმნკემა-

– ჩემი მამა აქეთ რომ წამოვიდაო აქეთკენ, მაშინო დედაჩემი ფეხმძიმედ ყოფილა და მერე დავიბადე და აქ მამაჩემმა არ იცოდა, უთხარიო შენო და, რომ მოვიდა, მე გამიშვაო. ახლათო ოცდამეექვსე წელში ვარო, დიახო, უთხრა (†ახლა) ასე უთხარიო, – უთხრა [მამამ] და წავიდა [ეს გოგო].

5.

მართლა მივიდა, მიდგა ამ დევების... [გაახსენდა მამის ნათქვამი]: ამის გარდა შენ არ გაქვსო გზაო, უთხრა, მეტი კარი (=გასასვლელი) არ გაქვსო, უთხრა, რომ გახვიდე და წახვიდეო, უთხრა. [მიადგა] კარს, დიახ და, ეძახიან ესენი, რომ გამოეხმაურნენ, ვინ ხარ? რა ხარ? ეს ვარო, უთხრა. ამას რომ არ ჰყავდაო ბიჭი? ასეო, უთხრა, ასე იყოო, უთხრა [როგორც დაარიგა მამამ] და ოცდახუთი წელიაო აქეთ ხელმწიფეს ემსახურებოდაო და ახლა რომ მოვიდაო, მე მუცელში ჩავრჩენილვარ და მე გამიშვაო უთხრა; ოცდახუთი წლის ბიჭი ვარო, უთხრა. ამაღამო ალექსანდრე აღმასხანის ბიჭი ჩვენს სახლში უნდა გაჩერდესო, თუ არა და, [სხვა გზა არ არის], ვერაფრით ვერ გავუშვებოთ და გააჩერეს (=დატოვეს) ეს და დაანვინეს. ამაღამ საჭმელი ჭამეს, დიახ და, დაანვინეს. ამათ წესად აქეთ, თურმე მზეთუნახავი გოგო ჰყავთ და ამას დაანვენენ ამასთან (=სტუმართან), მაგრამ ესეც გოგოა და ესეც (=ისიც) გოგოა. (†ჰო რომ), ეს არის გულთმისანი. მაგალითად, თუ რა აქვს გულში და რა არის, წინასწარმეტყველებს ეს გოგო, ეს დევის გოგო. (†დიახ და), ამ გოგოს (=სტუმარს) კედლისკენ აქვს პირი და წევს და ეს დევის გოგო მოვიდა და მიუწვა გვერდით. დიახ რომ, დაუძახა (=უთხრა), მობრუნდიო შენც გოგო ხარ და მეცო (†უთხრა). [დევის ქალმა]: მე შენ გადაგარჩენო დილითო, თორემ შენ გკლავენო (=მოკვლას გიპირებენო), უთხრა, აქ. დილითო გეტყვიანო ესენიო, ამასო არ მოხედავ [უკან] და ისე ტოვებ თუ არაო? უფლება გაქვსო, [თქვა], მე არაო, მე მყავსო დანიშნული, რომ უთხრაო. შენ არავინ არაფერს [არ გეტყვის], ხმა-კრინტს არ გაგცემსო. მე ახლა არ მცალია ამისთვის და მოვალ შემდეგ და წავიყვანო, რომ ეტყვიო, მაშინ შენო გაგარჩებენო (=დაგტოვებენო), სამი დღე და სამი ღამე სმა იქნებაო,

10.

15.

20.

25.

30.

- ვა... ვარ!, მუ გოკონია სივა გაჩუქასია სკან მუანთილქიან, რკითხენსია თამადა, იახან, თიმნკემავა, ქომჩანსგ-და, ქომჩანსია თი მუში გიოხუნალი რაშინ, ქოუნვივა. ისია ვემერჩანსია სი თი დემი, მარა ჩქინნკემა თინერი კანონი რენია, მუ-
5. თუნითია თამადა ვალოლანსია თისია, თამადა ვადუთმენსია თესია დო ვაქიმერჩასია თიქ თი რაშინ, თის. რაშის ქიმერჩანსია თინან, თიმნკემავა წესი ვარენია, მა გამნკაზარევენ, მარა სი მითხივა ჩქიმ დუდი, ჩქიმ დუდი მითხივა, იახავა, ჩქინნკემა წესი თენერი რენია, ართი გვერდი დიხავა ძლაბიქ
10. ოკო აცილასია მუშ საქომონჯოვა. ათესია დეგეთანახმებუ-ნია ხოლო თამადა, ქოქიმინგნსია თესგ, ვარა ვადოიშკვენა-ნია დო ეთიში უკულნეშევა, მავა, ეახავა, ქიგეჩიებუქია, თე რაში დო თეს მუჭო ოკონია, ვარავა, სია რაშმა ვეგახუნენიავა. ანნი იჩიის თაქ ბრელ ხანსგ დო ქეგათანდესგ ანნი
15. იშო. ქეგათანდესგ დო თე გოთანაშახე ასე თენა ხო ქეჩუ, გედვრთგ. ანნი დართინესგ თენა, იახა, სი თაშ გოკონო თენა საოსუროთგ დო ვარგ, იტენქე? მოკონია მა ოსუროვა; ასე თეში დრო ვამლუნია დო დიფრთუქია, იახავა დო ჩქიმ ცურა იპუნანქია ჩქიმ საოსუროს. იმნკემა იშო გაჩერესგ თენა.
20. კამპანია რე, იახადო, მასგმა დლასგ ქედარინესგ თამადა. ქედარინესგ თამადან, თამადაქ უნუ, მუსგ თხინქია სკანი მუანთირს, იახან, ქუგაჩუქასგნი. ჩქიმ მუანთირსგ თისგ ფთხინქია, ქემაჩუქენსია-და, მეტი მა შხვა მუთუნ ვამოკონია, ქემაჩუქენს-და, რაშ ქემაჩუქასია დო ნდემსგ ცანცალი გელაფგ დო ჭირქა
25. ხოლო გაგვწოლაფგ იშო. ენა ოკონო ნდემსგ, თენა, თე რაში-ში მეჩამა?! ანნი ბოლოს, ახა, იყუ თეჯგუა ამბექე: ვაქიმეჩას თენან, ვამეჩგ თამადაქე საშველი დო ათენა ქიმოჩამაფუ თამადაქე თე მუდას, თე რაში ქაჩუქებაფუ თე სასინჯოშა. ანნი შვესგ, ამბე, საქმე დო ექ გენოზარება რენ, ექ (=სასინჯოქ) გეუხუნუუ საკითხი, ჩქინნკემავა წესი რენია, საოსუროქე
30. ოკო აცილასია ართ ვერსის. ო, ვაქიმინესგ ენა დემენქ, ვარია, ვარგნ, თამადაქ, თეურე თენერი წესი რენია დო ჩქი ხოლო

კიდევ (=სხვა) დევებს დაჰპატიჟებენო აქ, სამი დღე და სამი ღამე სმა იქნებაო. შემდეგ დააყენებენო (=აირჩვენო) ტოლუმბაშს. ტოლუმბაში ეტყვისო, რას აჩუქებო შენს სასიძოსო; ის თამადა რომ ეტყვისო, დიახ რომ, მაშინო... არა. რა გინდაო შენო, რომ გაჩუქოსო შენმა მამამთილმაო, [რომ] გკითხავსო თამადა, (+დიახ ხომ) მაშინო, თუ მომცემს, მომცესო ის მისი დასაჯდომი რაში, უთხარიო. იმასო არ მოგცემსო შენ ის დევი, მაგრამ ჩვენთან ისეთი კანონი არისო, არაფრით თამადა არ იზამსო იმას, თამადა არ დაუთმობსო ამასო, ქე რომ არ მოგცესო შენ ის რაში, იმას. რაშს რომ მოგცემსო ის, მაშინო წესი არ არისო, მე რომ გაგაცილოვო, მაგრამ შენ მოითხოვეო ჩემი თავი, ჩემი თავი მოითხოვეო, დიახო; ჩვენთან წესი ასეთი არისო, ერთი ნახევარი ადგილი (=მანძილი) გოგომ უნდა გააცილოსო თავისი საქმროო. ამაზე დაგთანხმდება კიდევ (=ისევ) თამდა, [თამადა] იზამსო ამას, თორემ [ისინი] არ დაგანებებენო და ამის შემდეგო, მეო (+დიახო), გესაუბრებო, ამ რაშს და ამასროგორ უნდაო [მოპყრობა], თორემო შენო რაშზე ვერ დაჯდებო. ახლა ისაუბრეს აქ ბევრ ხანს (=დიდხანს) და შემოათენდათ (+ახლა იქით); შემოათენდათ და ამ გათენებამდე ახლა ეს ხომ ესაუბრა, ადგა. ახლა დააბრუნეს ეს (=სტუმარი), დიახ, [და ჰკითხეს]: შენ ასე გინდა ეს საცოლედ თუ არა, ტოვებ? მინდაო მე ცოლადო; ახლა ამისი დრო არა მაქვსო და რომ დავბრუნდებო, (+დიახო) და ჩემს სახლში წავიყვანო ჩემს საცოლეს. მაშინ (+იქით) გააჩერეს ეს.

ქორწილია, დიახ და, მესამე დღეს აირჩიეს თამადა. რომ აირჩიეს თამადა, თამადამ უთხრა, რას სთხოვო შენს მამამთილს, (+დიახ რომ) რომ გაჩუქოსო? ჩემს მამათილს იმას ვთხოვო, თუ მაჩუქებსო, მეტი მე სხვა რამე არ მინდაო, თუ მაჩუქებს, რაში მაჩუქოსო და დევს კანკალი დაუნყია და ჭიქაც ხელიდან გავარდნია (+იქეთ). ეს უნდა დევს, ეს, ამ რაშის მიცემა?! ახლა ბოლოს, დიახ, შეიქმნა ამგვარი ამბავი: ქე რომ არ მისცეს ეს, არ მისცა თამადამ საშველი და ეს მიაცემინა თამადამ ამ იმას, ეს რაში აჩუქებინა ამ სასიძოსთვის. (+ახლა) დალიეს, ამბავი, საქმე და, იქ გაცილება

დაფთვმათია დო ქოუჯუნეს თენა დო, ცხენი ხოლო; თემ აფუ რაგადებული, ცხენს სი ხე ვემეთხავა, თინა ვადგამარგებენია, თი ნაჩუქარი ცხენია.

5. თე დემიში ძლაბისგ მეჯუნსგ თე რაში დო მიდართესგ. მიდართეს ართი კილომეტრი დო ათე ცხენსია, უნუ, ათე რაშის ოკო ქუდუჯერევე სივა, უნუ. მუდგა საქმექ შერხვადასგ, რაშის ვაკითხენ თეში, მუთუნი საქმე ვაგაქიმინენია, უნუ. რაშის ოკო ქერუევე დო რაშისგ ოკო ქერგევე, უნუ. ასე მა სი გიგოხუნუანქიავა, უნუ, რაშის დო ათენავა ესხაპუნსგ თიმნკვამავა, ესაპუნსგ თიმნკვამა, ცასგ ქიმკოტახანქია გინინსიანი, თიმნკვამა სი ქვარაშა ოკო მიდართევე, დიხასგ გიგოჯვილანქიან, თინნკვამა – ხასელასგ დო გვალასგ მიკგოჯვილანქენი, იზმა ხანსგ ჟირ გინოლუაფა ოკო ქოუჭიშუევე. ათექ ვარენიაო გაკკანწყუუადა, ეთინკვამავა სი ერგებუქია თესია, უნუ დო ქიგიოხუნუ დო
10. თე რაში ხოლო ირჩქილე თესგ დო ქიგიოხუნუ დო მართალო გეფურინ რაშიქენი, თე ძლაბიქ, თექ უნუნი, თენა ირფელი ქოქიმინგ დო რაშიქ ქედაფურინგ დო სი ნორგებუქია უნუ. ეახადო, მეულა ასე, მეულა, მეულა დო მიანჭეს ასე თე ინაშა, სახენწფოშა, დო ქიმერთე ასე თე ხენწფეში ინაშა დო მუდა
20. ულუ, თე ძლაბიქ ქიმერგ პლატოკი... ათე ცხენი დო თე ძლაბი რე ითამ თაქე მოცემული პლატოკისგ. ათენა, ხენწფეშ ძლაბი, ინოხე აბარწასგ, ათესგ კართეშა ქენუოთანქე, თიმნკვამა თისგ გონწყენსია დო სი აშო ქედასხაპია, მინდორსგ, ეახადო, მინდორსგ ქიმნოდირთექენ, იმნკვამა ქეგაჯინენა დო უკული ხენწიფე ქოძირუნს, ქემოურსგ, იახადო, მი რექ? მუ რექ? დო ათაქე
25. კითხირი იი, იახავა, დო ქერჩივა სივა, ალექსანდრე აღმასხანიშ ბოშ ვორექ დო მუშ მანგიორო გომტუ მსახურო თაქნეშე ვეზირო. ბოში ვაპჯუნდუ ირეებუდუან? ათაში რე, ათაში რე დო უკულნეშე ქიდებაბდი დო ვირდი...
30. ეახან, გონწყეს ენა დო ქოძირესგ, იახა, თუდო წარწერა ულგ, თე ძლაბიში სახელი დო გვარი. ანნ ხენწიფექ ქოძირენი, ხენწიფექ ქიჭანუუ იშო. მი რექ? მუ რექ? ათაშ, თაშ. ბოში

რომ არის, ამან (=სასიძომ) დაუსვა საკითხი, ჩვენთანო წესი არი-
სო, საცოლემ უნდა გააცილოსო ერთ კილომეტრზე. ო, არ ქნეს
ეს დევებმა. არაო. რომ არა, თამადამ [თქვა], იქით ამნაირი წესი
არისო და ჩვენც დავთმითო და გააყოლეს ეს (=გოგო) და ცხენიც.
ისე აქვს ნათქვამი, ცხენს შენ ხელი არ მოკიდოო (=ახლოო), იმას
ვერ დაამაგრებო (=დააკავებო) იმ ნაჩუქარ ცხენსო. 5.

ამ დევის გოგოს მიჰყავს ეს რაში და წავიდნენ. გაიარეს ერ-
თი კილომეტრი და ამ ცხენსო, უთხრა, ამ რაშს უნდა დაუ-
ჯეროო შენო, უთხრა. რაც გინდა საქმე შეგხვდეს, რაშს რომ
არ ჰკითხო ისე, ვერაფერ საქმეს ვერ გააკეთებო, უთხრა; რაშს
[ყველაფერ] უნდა მოუყვეო და რაშს უნდა ეპატრონოო, უთხრა. 10.
ახლა მე შენ დაგსვამო, უთხრა, რაშზე და ესო რომ ახტება მაში-
ნო, რომ ახტება მაშინ, ცას მიგასრეს რომ გეტყვისო, მაშინ შენ
მუცლისკენ უნდა წახვიდეო (=მუცლის ქვეშ უნდა მოექცეო),
მინაზე დაგასრეს რომ [გეტყვისო], მაშინ გვერდს [უნდა მიეკრა] 15.
და მთას მიგასრეს [რომ გეტყვის] იმდენ ხანს ორ[ჯერ] [მათ-
რახის] დაკვრა უნდა მოასწროო. ამის (+არ არის?) თუ შეძლებ
ანყობას, მაშინ შენ უპატრონებ ამასო, უთხრა და შესვა და ეს
რაშიც ისმენს ამას და შესვა და მართლა რომ აფრინდა რაში, ამ
გოგომ, ამ [დევის] გოგომ რომ უთხრა, ეს ყველაფერი შეასრუ- 20.
ლა და რაში დაფრინდა [მინაზე] და შენ ვარგებულხარო, უთხრა.
(+დიახ და), მიდიან ახლა, მიდიან, მიდიან და მიაღწიეს (+ახ-
ლა) ამ იმამდე, სახელმწიფომდე და მივიდა ახლა ამ ხელმწიფის
იმამდე (=სასახლემდე) და ისა აქვს, ამ [დევის] გოგომ მისცა
ცხვირსახოცი... ეს ცხენი და ეს გოგო არის ვითომ აქ მოცემუ- 25.
ლი (=გამოსახული) ცხვირსახოცზე. ეს, ხელმწიფის გოგო, ზის
აივანზე, იმას კალთაში რომ ჩაუგდებ, მაშინ მას გახსნისო და
შენ აქეთ დაეშვიო მინდორზე, დიახ და, მინდორში რომ იდგე-
ბიო, მაშინ გახედავენ და შემდეგ ხელმწიფე ნახავს, რომ მოვა,
დიახ და, [იკითხავს], ვინ ხარ? რა ხარ? და აქ (გამო)კითხვა იქ- 30.
ნება, დიახო და მოუყვეო შენო, ალექსანდრე აღმასხანის ბიჭი
ვარ და თავის ნაცვლად გამიშვა მსახურად აქ, ვეზირად. ბიჭი

ალექსანდრე ვაპუნსე თესე რაგადანდუა, ძღაბეფი პუნსია-
 ნი? ათაში დუა, ათაში დუა დო უკული დებაბღია მა, თქვანუ-
 რედუა მუმა დო ვაუჩქედუა მა დაბადებული ვორდია დო ასე
 5. გომტუა სკანდა მსახუროვა, უნუ. ცოხ! ეს არძამ უჯგუმ მუ-
 და ქემეჩე, არძაში უჯგუმო ხე მოუნწყუო ირფელი დო ჯგირი!
 ათე ძღაბისე ქეცოროფე თექ, ათე ხენნიფეში ძღაბის. ენა თი
 ძღაბიქე ეკაჩინე, თი დემიში ძღაბიქე, სი ბოშო გინირთუქიან,
 მა ვადომტუავა, უნუ, სი ბოშო გინირთუქია დო მა ვადომ-
 10. ტუავა, უნუ, ვაგომტყოლიდუავა, უნუ. ვარია, უნუ, ე ძღაბიქე
 ხოლო პირობა მეჩე დო რე თაქნეშე ანი, რე თაქინ, ართი-არ-
 თი სახენნიფოს მოლართე ლეჯიქ, განადგურე ლეჯიქ ქანა,
 იახადო, მუთუნ ვედიტუ თე ტყარღეჯიქე; თენა, კოჩი, მოსპე
 ირფელი დო ეთექია, ლეხი რე თე ძღაბი [თე ხელმნიფემ ძღა-
 ბი], ეთექია მუ ამბე რე დო მუ ვარია, მუნერი არსება რენი,
 15. თინა[ს] (=ამბეს) მომღანსენი, ფერი კოჩი მოკონანია. მუმაქე
 ქიჭანუ ასე ოსური, დიდა დო სკუა, ეახან, მუშო ოკონია სი
 კოჩია, მუ ამბე იცინია, ქანა მოლასუა ლეჯიქ, თოისერი ამბე
 რენია. ე, გოუტევა ანი სკანი ალექსანდრე ალმასხანიში ბო-
 შია, იახა, ათეჯგუა მანგარი რუნსია უნუ თე დიდაქე; ვეცუ
 20. საშველქე დო გოუტუესე თენანი, უნუ თაშ თენა, ათაშ-თაშია,
 უნუ. თე მუმაქე ქიჭანუ, მეუა, აახადო, ქიმერთია დო ტყურა
 ქოუნვა; ვაკო თე ბოში [გუტუასენი], თენა უცოროსე ასე თე
 ხენწეფესე; შორშევა, აახა, ქოძირია ლეჯი, შორშე ქოძირია,
 ხოლომა ვემერთავა, ვარა ორჭკუმუნსია იშო დო შორშე ქო-
 25. ძირია, მიკირთ დო ქემორთია, მუდგარენი ტყურა დალორია
 თაშ თეშია, უნუ.

ოჭემარეშა მუთუნ ვამარაგადენია, უნუ [თე ბოშიქ], ოჭემა-
 რესე... ამსერი ქიმერთე დო რაშისე უნუ, ათაშ რენია საქმე,
 ათაშ რენია, უნუ; ენა მუთუნ ვარენია, უნუ [რაშიქ]; მოთხი-
 30. ვა, უნუ, ათეზემა ჯიმ, მანგარი მუიდასე, მეშოკეფესე, ქანარ-
 ღვანია; ეკოკვრილო, ეახავა, დო მეტი მუთუნ ვამოკონია მა
 იშია, უნუ. იახადო, ქოუნუ ხენნიფესე, ათაშ, ჯიმე ათეჯგუა,

არ მყავდაო, რომ ამბობდაო? ასეა, ასეა და მერე დავიბადე და (გა)ვიზარდე...

(+დიახ რომ), რომ გახსნეს ეს (=ცხვირსახოცი) და ნახეს, დიახ, ქვევით წარწერა აქვს, ამ გოგოს სახელი და გვარი. (+ახ-
ლა) ხელმწიფემ რომ ნახა, ხელმწიფემ დაიბარა (+იქით). ვინ ხარ? 5.
რა ხარ? ასე, ასე. ბიჭი არ მყავსო, ალექსანდრე ამას ამბობდაო, გოგოები მყავსო? ასე იყო, ასე იყო და მერე დავიბადეო მე; თქვენთან იყო მამა და არ იცოდაო, მე [რომ] დაბადებული ვი-
ყავიო და ახლა გა[მო]მიშვა შენთან მსახურადო, უთხრა [გოგომ].
ოხ! – [გაუხარდა მეფეს]. ამას ყველაზე უკეთესი ის მისცა, ყვე- 10.
ლაზე უკეთესად შეუწყო ხელი ყველანაირად და კარგი. ამ გოგოს შეუყვარდა ეს, ამ ხელმწიფის გოგოს. (+ეს) იმ გოგომ დააბარა, იმ დევის გოგომ, შენ ბიჭად რომ გადაიქცევიო, მე არ დამტო-
ვოო, უთხრა; შენ ბიჭად [რომ] იქცევიო (+და) მე არ დამტოვოო, 15.
უთხრა, არ დამივიწყოო, უთხრა. არაო, უთხრა. ამ გოგომაც პი-
რობა მისცა და აქ რომ არის ახლა, აქ რომ არის, ერთ-ერთ სა-
ხელმწიფოში ღორი წამოვიდა, გაანადგურა ღორმა ქვეყანა, დიახ და, არაფერი არ დატოვა ამ ტყის ღორმა: ეს, კაცი (=ადამიანი),
მოსპო ყველაფერი და იქო, ავად არის ეს გოგო (=ამ ხელმწიფის
გოგო), იქო რა ამბავი არის და რა არაო, რანაირი არსება არის, 20.
იმას (=ამბავს) რომ მომიტანს, ისეთი კაცი გვინდაო. მამამ (=მე-
ფემ) დაიბარა ახლა ცოლი, დედა და შვილი, (+დიახ რომ), რად
უნდაო, შე კაცოო, რა ამბავი იქნებაო, ქვეყანა მოსპოო ღორმა,
სათვალსეირო (=სასწაული) ამბავი არისო (=ხდებაო). აი, გაუშ-
ვიო (+ახლა) შენი ალექსანდრე აღმასხანის ბიჭიო, დიახ, ამის- 25.
თანა მაგარი (=ძლიერი) რომ გყავსო, უთხრა ამ დედამ. არ იქნა
საშველი და რომ გაუშვეს ეს, უთხრა ასე ეს, ასე ასეო, უთხრა; ამ
მამამ (=მეფემ) დაიბარა, წადიო (+დიახ და), მიდიო და ტყუილი
უთხარიო. [მეფეს] არ უნდა, ეს ბიჭი [რომ გაუშვას], ეს უყვარს
ახლა ამ ხელმწიფეს; შორიდანო, დიახ, ნახეო ღორი, შორიდან ნა- 30.
ხეო, ახლოს არ მიხვიდეო, თორემ შეგჭამსო (+იქეთ) და შორიდან
ნახეო, მობრუნდი და მოდიო, რალაცა ტყუილ(+ით) მოატყუეო,

- ათეზგმა რაოდენობათ, დიდი მეშოკეფიში მელე-მოლე, ახა, ეკოსკვილო დო ქემორთ, იახა, ქიმიჲუნ თი რაში. რაშიქე ქიმ-ნინჯირე იშო მინდორსე დო თაქ ქემნარაგვესე თე ეკოკერილი მეშოკეფი დო რაშიქე გედირთ, ე ბოშიქე იშო ჟი ქიგლადო-ხოდე დო მედართე რაშიქე იშო, გეურქუ, იახადო, გეფურინგ დო მიდართე; გეფურინგ დო ქიმერთე თე არდგილიშა, თე სოფელ განადგურებული რე, თე ლეჯიშ განორებულიშა. თაქ რე ნყარი დო თაქ გიშნოვე თე ლეჯ ნყარიშ ოშუმშა დო ენა თე რაშის ირფელი უჩქე; მაგალითო, თინერი მუდა რე თენა, ნინათმგრძნობელი. ასე მოურსია თინა ნყარიშ ოშუმშაგა, უნუ. მა ასე ინბლენქიავა უნუ, შკა დიხაშა, ათესე ქიგუათხოზქია, უნუ დო სი, შკაშა მიშებლენქე დო, სივა მელე-მოლე ლეკური ქიგიაშკვია უნუ, მეშოკენსე დო მა, გეცალეზუნია თენან თეში, მა ათესე, დუონდელუღუანქია თე ჯიმუსია, უნუ დო მართალო თაში ქოლოლე. ასე, ქემურსია თინანი, მაკეთ რენია, უნუ დო შხვანერი გიმო აღვენუნი, გაიშკვანსე დო შუნსია დო ლეჯი გოხორცქენია. ეთინწკემა გოკვათია იშოვა დო გური დო ჩხონჩხი გეშელია, იახავადო, ხენწფეში სკუას ქიმელათიავა, უნუ. ათაში ქოლოლესე თენა დო ქემორთე ლეჯიქენი, ქიგუშუმუ ართი, გეჯინ იშო-აშო, ანნი შხვანერი გიმოქ იჲუ, იახადო, ათხოზე ნყარსე, ათხოზე დო გოხორცქე იშო ლეჯიქე. გოხორცქენ, ვალიშე მამალასე გოჭკირესე თენა დო გურ დო ჩხონჩხ გაშელ დო ქიმიციკუ თაქ მუდაშა, ლეკურშა, დო აჲ, ოჭკომია, გურ დო ჩხონჩხი აში ქემოილია, უნუ, თი ლეჯიში.
25. ჯგირ ასე დო, ოჭკუმ დო თე ძლაბიქე ჭიჭე შური მითქე, იახადო, მიკილე ხოლო დრო-ხანქე, ართი-ართი სახენწიფოსე უღე იბირსენ ფერი შკაფი. ათნა დგენ, ჭიჭე რე, ათნა დგენ დო ათნა მუ გოკონ, თი ობირეშისე იბირსე; მუს უნინქენ, თისე იბირსე. ეთენა ქეგმაგონუასია ართიანი, ვაბლურუქია, თქუ ძლაბიქე. ევა, გოუტევა თი სკანია ინა [ვეზირია]. იქია ქოქიმიწუა დო მეტი მუ ქიმიწასია, უნუ. ონ, ქიჭანუ თე ბოში [ხენწიფე]; უნუ, ათაში რენია... ქიმერთია, გოტეებული ვორექე ხენწიფეშე თქვია
- 30.

ასე ისეო, უთხრა.

დილამდე ვერაფერს ვერ გეტყვიო, – უთხრა ამ ბიჭმა, დილით... ამაღამ მივიდა და რაშს უთხრა, ასეაო საქმე, ასეაო, უთხრა. ეს არაფერი არ არისო, – უთხრა [რაშმა]; მოითხოვეო, უთხრა, ამდენი მარილი, მაგარ იმაში, ტომარაში, ჩაყარონო; 5. განასკვულად [მოიტანონო], დიახო, და მეტი არაფერი არ მინდაო მე იმისიო, უთხრა. დიახ და, უთხრა ხელმწიფეს, ასე, მარილი ამგვარად, ამდენი რაოდენობით, დიდი ტომრები იქით-აქეთ, დიახ, გადაბმული და მივიდა, დიახ, მოიყვანა ის რაში. რაში წამონვა (+იქით) მინდორზე და აქ დააგდეს ეს გადანას- 10. კული ტომრები და რაში ადგა, ეს ბიჭი (+იქით) ზევით დაჯდა და წავიდა რაში (+იქით), გაიქროლა, დიახ და, აფრინდა და წავიდა. რომ აფრინდა და მივიდა ამ ადგილამდე, ეს სოფელი განადგურებული [რომ] არის, [იქამდე], ამ ღორის გასწორებულამდე. აქ არის წყალი და აქ გამოდიოდა ეს ღორი წყლის სას- 15. მელად და ეს ამ რაშმა ყველაფერი იცის. მაგალითად, იმნაირი ის არის ეს, წინათმგრძობელი. ახლა მოდისო ისო წყლის დასალევადო, უთხრა. მე ახლა ჩავალო, უთხრა, შუა ადგილამდე, ამას (=წყალს) გავყვებიო, უთხრა და შენ, შუამდე შევალ და, შენო იქით-აქეთ ლეკური (=ხმალი) ჩაასვეო, უთხრა, 20. ტომრებს (=ტომრების გვერდით) და მე, რომ გაიცლებო ეს ისე (=მაშინ), მე ამას, დავადნობო ამ მარილსო, უთხრა და მართლაც ასე გააკეთა. (+ახლა), რომ მოვაო ისო, მაკედ არისო, უთხრა და სხვანაირი გემო რომ ექნება [წყალს], დაარტყამს (=მიეძალება) და დალევსო და ღორი გასკდებაო. მაშინ 25. გაჭერიო (+იქითო) და გული და ღვიძლი ამოაცალეო, დიახო და, ხელმწიფის შვილს მივუტანოთო, უთხრა. ასე გააკეთეს ეს და რომ მოვიდა ღორი, გასინჯა [წყალი] ერთ[ხელ], გაიხედა იქით-აქით, ახლა სხვანაირი გემოსი შეიქნა, დიახ და, მიჰყვა წყალს, მიჰყვა და გასკდა (+იქით) ღორი; რომ გასკდა, ელვის 30. უსწრაფესად გაჭრეს ეს და გული და ღვიძლი ამოიღო და წამოაცო აქ იმას, ლეკურს, და აი, ჭამეო, გული და ღვიძლი აქეთ

დო ურჩქილია, თენა იბირსენი თესგ, იახადო, აშო მოლართია
 სი დო სკანი ცხენქე დო გეურქივა დო აშო ქემორთია, უნუ.
 მიდალალა ვამუნდომა, ვარა სია დორქვილენსია, უნუ დო სი-
 5. ვა ქოუნვივა, წართემე, ვარა მუდგარენ, სკუა, ვაგათქვენიო,
 უნუ. ოჭემარესე მერჩა პასუხისია, უნუ [ბოშიქ]. ქიმერთ რაშიმა
 დო რაშიქე, ენა მუთუნი ვარენია. ანნი მობძენანი, თინა რენია
 [მუთ რენია], უნუ, ანნი მობძენანი თინავა, უნუ. მუდა ქიმერჩა-
 სია ჯლარი ხანტილი, ახა, დაკინებელი ხესგ, ჭითა, ახავა, დო
 10. მეტი მუთუნი ვამოკონიავა, უნუ დო გოუტუ. ხენნიფექე და-
 ხანტაფუ ენა დო გეუკინე დო მიდართე დო ქიმერთე თე სახენ-
 ნფომა; თამ-თაშია, მოულირ ვორექია, უნუ, თქვანდავა, უნუ.
 თე ხენნფე ქემოძირითე დო ხენნფე ქემოძირითია დო [უნუ]:
 ეჩიდოხუთი სახენნფო მოურსია სკანი შკაფიში გიონთხაფ-
 შა დო მალაფრთია მავა, გომტუა ხემნიფექე, ქაცნობიავა დო,
 15. მუდგათ იცინ, დატყობინუასია თე შკაფინ, ვარა მიდულანანია.
 რაშისე თაში აფუ რაგადებული, [თაში ქოთქვიია]. ცხენია, მი-
 გორუანსია ინა, ცხენსე მიგორუანსენი, თიმნკემავა ენა შკაფისე
 გეგლეღანსია, ე შკაფამო ვეშართენია დო აშ ქომუჩი თენა დო
 მავა უნია დო ეშელი ცხენმა, უნიავა სი, სი ქედგოკინუანსენი,
 20. უკული ამბე მა მიჩქენია, უნუ. ეახადო, მართალო თაშ იცუ
 თექე. უცებასე ცხენი მიგორუუ ხენნიფექე, აურე შკაფამო ვე-
 შართე დო მა ქომუჩი დო ესე მა ქემგოჭირინუანქია, [უნუ],
 ქედაკინუ დო გეფურინე რაშიქე. თე ხენნიფექე თაქე ქეგესკიდე
 იშო დო მოლართე დო თე სახენნფოსე ხენნფესე ქუმოულე თე
 25. შკაფი, იბირსენ ფერი. ურჩქილე ე ძღაბიქე, ურჩქილე დო მუ-
 თუნი ვაუჭირსე ასე, გეგშენწყუ, იახა, მუთუნი ქიშილებედ-და
 დო დოსკედე.

მიკილე დრო, ხანქე დო დელახე კინი. მამბე რე? ქიჭანუ
 მუმა ე ოსურქე, თე დიდაქე. მუმა რე საქმე? – [იკითხე მუ-
 30. მაქ]. ართი– ართი ქანა რე, თურმე ქუათე რე გგნორთელი. კორ
 მეურსენ დო ქუათ რე გინორთელი, ჩიტ მეფურინენსენ, ქუათე
 რე გინორთელი, დიხას ძე. საქონელი მეურაყ[ქ]ნო ი კოსე, მუდ-

მოგიტანეო, უთხრა, იმ ღორისა.

კარგი ახლა და, შეჭამა და ამ გოგომ ცოტა სული მოითქვა. (+ღიახ და), ისევ რომ გავიდა დრო და ხანი, ერთ-ერთ სახელმწიფოს აქვს, რომ მღერის ისეთი კარადა. ეს რომ დგას, პატარაა, ეს რომ დგას ეს, რა[ც] გინდა, იმ სიმღერას მღერის; რასაც ეტყვი, იმას მღერის. ის რომ გამაგონაო, ერთიო (=ნეტავო), არ მოვკვდებო, თქვა გოგომ. აიო, გაუშვიო ის შენი ის [ვეზირიო]. იმანო გააკეთაო [თავისი საქმე] და მეტი რა ქნასო, უთხრა. (+ჰო რომ), დაიბარა ეს ბიჭი [ხელმწიფემ], უთხრა, ასეაო [საქმე]. მიდიო, გა(მო)შვებული ვარ ხელმწიფისგან თქვიო და უსმინეო, ეს რომ მღერის იმას. (+ღიახ და), აქეთ წამოდიო შენ და შენმა ცხენმა და გააქროლეო და აქეთ მოდიო, უთხრა. წართმევა არ დაუპირო, თორემ შენო მოგკლავსო, უთხრა. (+და) შენო უთხარიო, გაფუჭებულია (=მოშლილია) ან რაიმე, შვილო, არ შეგიძლია უთხარაო, უთხრა. დილას მოგცემ პასუხსო, უთხრა [ბიჭმა]. მივიდა რაშთან და რაშმა, ეს არაფერი არ არისო. აწი რომ გველოდება, ის არისო [რაც არისო], უთხრა, აწი რომ გველოდება, ისო (+უთხრა). ის მოგცესო, სარი დახატული, ღიახ, ხელში დასაჭერი წითელი, ღიახო, და მეტი არაფერი არ მინდაო, უთხრა და გაუშვა. ხელმწიფემ დაახატვინა ეს და ასწია (=ადგა) [ეს ბიჭი] და წავიდა და მივიდა ამ სახელმწიფოში. ასე-ასეო, მოსული ვარო, უთხრა, თქვენთანო, უთხრა; ეს ხელმწიფე მაჩვენეთ და ხელმწიფე მაჩვენეთო და [უთხრა], ოცდახუთი სახელმწიფო მოდისო შენი კარადის წასართმევად და წამოვედიო მეო, გა(მო)მიშვაო ხელმწიფემ, აცნობეო და, რითაც იქნება, გადამალოსო ეს კარადა, თორემ წაართმევენო; რაშს ასე აქვს ნათქვამი, [ასე თქვიო]. ცხენიო, მოისაკლისებსო ის; ცხენს რომ მოისაკლისებს, მაშინო, ეს (=ხელმწიფე) კარადას ჩამოიღებსო, ამ კარადიანად ვერ ავაო და აქეთ მომეცი ეს და მეო [მოგეხმარები] უთხარიო და მოაჯექი ცხენს, უთხარიო შენ. შენ რომ დაგაჭერინებს [ხელში], მერმინდელი ამბავი მე ვიციო (=ე.ი. მე ვივარგებო), უთხრა. დიახ და, მართლა ასე მოხდა ეს. უცებ ცხენი მოისაკლისა ხელმწიფემ, (+აქეთ) კარადიანად ვერ

5.

10.

15.

20.

25.

30.

- გასე ორთენი, ირფელი ქუათ რე, გაჩერებული რე. ათაქ მუ ამ-
ბენია დინახალე, ეთი ამბესე მომლანსენი, ფერ კოჩი მოკონია.
ჰე, გოუტევა სკანი ალექსანდრეში ბოშია, უნუ. იქია ბრელი
ამბე ქიმიწუა ჯგერ დო მეტი მუ გოკონანია, უნუ, მუ ქიმი-
5. ნასია, უნუ, ეახადო, ჯგირ დო ქიჭანუ ხენწფექ. კარია, უნუ,
ხენწფე ურაგადე, ინჯამუნია ნუთეფითე, აჲ, ათამ, ინჯამუ დო
იკილენია, უნუ. ართი კარიში მეტი ვარენია თე ქანასია, უნუ.
ირფელი ქუათ რენია, ათე ართი კარიში მეტი; ვამნგართენია,
უნუ. ათაქნეშევა ინულა ვემინდომა, ვარა დაგამარცხენანია,
10. უნუ. ეშა ბრელ ქანას ოკონია ინულა, მარა ვენართუა მითინ-
სია, უნუ დო ქოუნვივა ათენა, ათაში რე, ათაში რე, უნივა დო
მიკირთია დო აშო მალართია, უნუ. ოჭემარესე მერჩა პასუხი-
სია, უნუ. ამსერი ქემორთე რაშიმა დო უნუ რაშის, ათაში რენია
საქმე, ათაში რენიან, რაშისე გახურებუ დო ქოცანცალანსე.
15. ათაქია უნუ, ვარა სი დოსკიდექია ცოცხალოვა დო ვარა მავა,
უნუ, მარა იშენ მიდაფრთათია, ანნია ქომოლობამ ამბე რენია
უნუ. ვარა სი იციქია ცოცხალი დო ვარა მავა უნუ, [გუმეორე].
თე რაშისე ხოლო ნოდგე შური, მაგალითო, კუდელიმ ნვანს,
ეახადო, ქომრაგადევა თიშავა, უნუ, მადვალარ კუჩხიშიავა,
20. უნუ, მელე-მოლევა, უნუ, თიჯგუა მუდა ოკო ორდასია, უნუ,
ათე კუჩხეფს ვარენიანო ქიმიოგანქენ, ართიანსე ქიმკაბიჯუაო,
თქუასია, მელე-მოლე ოკო მითილასია, უნუ, თუ ლისემარემქე.
მაჟიავა უნუ, მართახია, თე მუდამ მართახი ვარია, რკინასე-
ბურ მართახია. მა ვარენო ქიგემამკვანქენ, თინკემავა, ირფელქე
25. ოკო გიმოჭყორდასია, უნუ. მასემავა, ინა უკული გეჩიებუქია,
თიჯგუა ოკო ქიგემოკიჟინევე, ცუჯიმ ბარაბანქ ოკო გეკანთხა-
სია იშოვა, მეტ მუთუნიმ რჩქილავა ვამლუდასია, უნუ.

- ენა გახაზგრებაფუ ხენწიფესე ირფელი დო განწყისე თე
კოჩი დო მიდართე დო მერთუო, თოისერი ქორე მართალო;
30. კარი, ჰა, ინჯამუ, იკილუ, ინჯამუ, იკილუ, თენა ნუთეფით
დო ქიმერთეს, ქიგაჯინეს დო მავა, უნუ რაშიქე, გუაკინანქია
ასევა, უნუ, ართი კილომეტრიშა დო მალა, მალუღია, უნუ.

ავიდა და მე მომეცი და ამას მე მოგანოდეხო [უთხრა], მისცა ხელში და აფრინდა რაში. ეს ხელმწიფე აქ დარჩა (+იქით) და წამოვიდა და ამ სახელმწიფოს ხელმწიფეს (=ვინც გაუშვა) მოუტანა ეს კარადა, რომ მღერის ისეთი. უსმინა ამ გოგომ, უსმინა და არაფერი არ უჭირს (=არა უშავს) ახლა, გამოკეთდა, დიახ, რამე თუ შეიძლებოდა და მორჩა.

5.

გავიდა დრო, ხანი და დაავადდა ისევ. რა ამბავია? დაიბარა მამა ამ ქალმა (+ამ) დედამ. რაშია საქმე?– [იკითხა მამამ]. ერთ-ერთი ქვეყანაა, თურმე ქვად არის გადაქცეული. კაცი რომ მიდის და ქვად არის გადაქცეული, ჩიტი რომ მიფრინავს, ქვად არის გადაქცეული, მინაზე დევს. საქონელს მიერეკება ის კაცი, რალაცას რომ შვრება, ყველაფერი ქვად არის [გადაქცეული], გაჩერებულია. აქ რა ამბავიაო შიგნით, იმ ამბავს რომ მომიტანსო, ისეთი კაცი მინდაო. ეჭვ, გაუშვითო შენი ალექსანდრეს ბიჭიო, უთხრა [ცოლმა]. იმანო ბევრი ამბავი (=საქმე) გააკეთა კარგი და მეტი რა გინდათო, უთხრა [ხელმწიფემ], რა ქნასო, უთხრა. დიახ და, (+კარგი) და დაიბარა ხელმწიფემ. კარიო, უთხრა, ხელმწიფე ეუბნება, იღებო წუთებით, აი, ასე, იღება და იკეტებო, უთხრა. ერთი კარის მეტი არ არისო ამ ქვეყანაშიო, უთხრა. ყველაფერი ქვად არისო [გადაქცეული], ერთი კარის მეტი. ვერ შეხვალო, უთხრა. აქო შესვლა არ მოინდომო, თორემ დაგამარცხებენო, უთხრა. ამაში (=აქ) ბევრ ქვეყანას უნდაო შესვლა, მაგრამ ვერ შევიდაო ვერავინ, უთხრა (+და) უთხარიო ეს ასეა, ასეა, უთხარიო და მობრუნდიო და აქეთ წამოდიო, უთხრა [ხელმწიფემ]. დილით მოგცემ პასუხსო, უთხრა. ამაღამ მოვიდა რაშთან და რაშს, რომ უთხრა, ასეა საქმე, ასეაო, რაშს შეხურებია (=შემცივნებია) და კანკალებს. აქო, უთხრა, ან შენ დარჩები ცოცხალი და ან მეო, უთხრა, მაგრამ მაინც წავიდეთო, ახლა კაცობის ამბავიაო, უთხრა. ან შენ იქნებო ცოცხალი და ან მეო, [გაუმეორა]. ამ რაშსაც ჰქონია სული, მაგალითად, კუდის წვერში. დიახ და, უთხარიო იმას (+უთხრა), ფეხსაცმელიო (+უთხრა) იქით-აქეთო (+უთხრა) ისეთი ის [=გამძლე] უნდა იყო-სო, (+უთხრა), ამ ფეხებს (+არ არისო?) რომ დაჰკრავ, ერთმანეთს

10.

15.

20.

25.

30.

- თიჯგუა ოკო ქეგგმოკიყინევე, ცუჯიე... ოკო ვეფრჩქილედევე, უნუ დო ათენავა (=კურხეფი) თიჯგუა ოკო ქიმმოგევე მელე-მოლე, ართიანსე ქიმკაბუჯუაო, გურსია იფიქრენია სია დო მასემავა, მართახია თიჯგუა ოკო ქიგემაშკევე, ტყები ოკო
5. ეხორცქედასია. თექე ართიანშა სუმხოლოქე ვამგახვამილუუა-და, დინახლე მინულა აპასნი რენია, უნუ დო მართალო გაკანწყუუ თე ძლაბიქ ხოლო თენა დო ცხენქ გენირთ, დუდ დო კორიქ... დო კუდედ ქაკასოფ ათე კარს დო მიდართე ჭე დიხა, მარა ქედანთხე ცხენქ დო ლურ ცხენ. ევა, უნუ, ბოშია, უნუ,
10. სივა, უნუ, ეცადია თაქ მუ ამბე რე, ქიგეგენია, უნუ, ქოძირია იშენი, ამსერი ვამგართენია გალევა, უნუ, გალე ვანგართენია, უნუ, თენა დო დათვალიერია თენავა, მუსე ძირგნქენი. თენა ნოღვე, მკნოკირუე ნაბადი, გონწყე დო თენა[ს] [არძენს]... მა მუშო მოკონია, სივა ჩხურ გაყინია დო მა იშენ ვლურუ-
15. ქია, უთქუალუ თე რაშის. მეურსე, მეურსე ამდლა, ჭუმე, დახა, მარა სოთინი მუთუნი ვარე, თაქნეშე ქუა რე ირფელი: კორი ქუა რე, ცხენი ქუა რე, ჯოლორი ქუა რე, ჩიტი ქუათ ძე დო მუთ ქორე – ორენჯი, კორი დო ირფელი, მუთ ქორე, მუშაობა სოდე რე, გაჩერებული რე, ირფელი გაქვაგებული რე. მუზ-
20. გმა იდგნ, მის უჩქე დო შქირენს ლურ დო სოდგარენი ფურკ ქიძირე; ფურკ ქიძირე სოდგარენი დო გაკურქუ დო ქიმერთ თაქ; ქიმერთენი, თესე ჩხურუქ აცუ; ონ, თაქ მუდაჯგუა ქიგედგ თაქ, ჯგერ ცუდეჯგუა დო ათაქ დოლო ქოგოჩანს დო თე კორიქ თე დოლო ხოლო ოჭკუმ ჭიჭე დო შურ მიდგე დო
25. მინილ დინახლე. მინილ დინახალევეო, კორი ქორე, გვერდიში გიმე ქუა რე დო გვერდიში ჟიშე კორი რე.
- ენა კორი რექიაო, სოლე მორთია, უნუ.
  - მუშენია, მუ ამბე რე ქომნივა.
  - ათაქია, უკახლე ნაბადი გინმოქუნსენი, ათაქ მითილია დო
30. ქიმთიციობია, უნუ, ათაქ ქიმთიციობია. ასე მოურსია ჩქიმ მა-ლუპალია, უნუ მუმ ოსურიე გურშენ, ეახადო, ეთინავა ასე ქუ-მურსია დო... იახადო, შური ვემიოქალავა; შური ვემიოქალავა,

[რომ] შეეცყუპაო, თქვასო (=იფიქროსო) [კაცმა], იქეთ-აქეთ უნდა შევიდესო (+უთხრა) ეს ლურსმნები. მეორეო, უთხრა, მათრახიო, ამ იმის მათრახი კი არა, რკინისებური მათრახიო [გჭირდებაო]. მე (+არ არის?) რომ გადამიჭერო, მაშინ ყველაფერი უნდა დამავიწყდესო, უთხრა. მესამეო, იმას მერე გეტყვიო, ისეთი უნდა დამიყვიროო, ყური უნდა დამეხმოსო (+იქეთ), მეტი არაფერი არ უნდა მესმოდესო, უთხრა.

5.

ეს მოამზადებინა ხელმწიფეს ყველაფერი და გამოაწყვეს ეს კაცი და წავიდა (+და) რომ მივიდა, თვალსერი (=საოცრება) ხდება მართლაც. კარი, აჰა, იღება, იკეტება, იღება, იკეტება; ეს [ხდება] წუთებით და მივიდნენ, გახედეს და მეო, უთხრა რაშმა, გავუყვებიო [გზას] ახლაო, უთხრა, ერთ კილომეტრამდეო და წამო, წამოდიო, უთხრა. ისეთი უნდა დამიყვიროო, ყურიო... არ უნდა მესმოდესო, უთხრა და ესო (=ფეხები) ისეთი (=იმგვარად) უნდა დამარტყა იქით-აქეთ, ერთმანეთს მიეზვინაო? – გულში იფიქროო შენო და მესამეო, მათრახიო იმგვარად უნდა დამკრა, ტყავი უნდა ძვრებოდესო. ეს [ზემოთქმული] სამივე თუ ვერ მოახვედრე (=დაამთხვიე) ერთმანეთს, შიგნით შესვლა საშიშიაო, უთხრა და მართლაც, დაამთხვია ამ გოგომაც ეს და ცხენი გადაბრუნდა, თავი და კაცი... (+და) კუდი მოუყვა ამ კარში და წავიდა (=გაიარა) ცოტა [მანძილი], მაგრამ დაეცა ცხენი და კვდება ცხენი. [მანამდე] აიო, უთხრა, ბიჭოო, უთხრა, შენო (+უთხრა), ეცადეო, აქ რა ამბავია, გაიგოო (+უთხრა), ნახეო მაინც, ამაღამ ვერ გახვალო გარეთ (+უთხრა), გარეთ ვერ გახვალო (+უთხრა), ეს და დაათვალიერეო ესო, თუ რას ნახავ. ეს ჰქონია [ამ ბიჭს], უკან მიმაგრებული ჰქონია ნაბადი, გახსნა და ამას (=ცხენს) აძლევს... მე რად მინდაო, შენო შეგცივდებაო და მე მაინც ვკვდებიო, უთქვამს ამ რაშს. მიდის, მიდის [ეს ბიჭი] დღეს, ხვალ, დიას, მაგრამ არსად არაფერი არ არის, აქ ქვა(დ) არის ყველაფერი [გადაქცეული]: კაცი ქვა არის, ცხენი ქვა არის, ძალლი ქვა არის, ჩიტი ქვად დევს და რაც არის – საყოლელი (=საქონელი), კაცი და ყველაფერი, (+რაც არის), მუშაობა სადაც არის, გაჩერებულია, ყველაფერი

10.

15.

20.

25.

30.

ვარა გათებული რექია, უნუ.

– მუშენია დო?

- მუშენია-და, ათესია ქაჯი ნოცვენია ცოროფილი. ათე ცხენია, გიოხუნალი, მუშენ ისუსტუა, ფთქვივა დო ვეგემადგინუა თემა დუთქია დო ართ სერსია მა ქიგებდირთია ცხენეფი ინათგ, თე სახენნიფოში მუდა ცოფე თე კოჩი (=უნჩაში), ცხენეფიში მომვლელო. ქემორთუა ჩქიმ ოსურქ დო მიწუა, ცხენშა ონანგერი ქიმნომიდგია, სი გაჭირებული მეცხენევა, მიწუა, ეახადო, ქიმნუდგია; თემ ვორექია გიმონწყილი, შხვა ფორმათ; ქიმნოუდგია ონანგერი, ირფელი გაგუმუნწყივა. ანნი მა ხოლო ოკო იკუაყუნევე, მა ხოლო ოკო იკუაყუნევე, ეახა, შარასგე მაზარებელი ოკონია. მა მაჟია ცხენსგე ქიგემოხუნუა დო მიდაფრთითია ტყა ადგილშა, ეახადო, ქოძირუა თენა დო თენენქ მიდართესია დო მა ცხენენს ფთხილანქია თაქ დო მუზგმა დიდო ხანიში უკული ქემორთუა თექ გვიანო, ეახადო, ა, სი გაჭირებულ მეცხენევა, მიწუა დო მუდა ქომოცოთუა, ჭიჭე ხაჭაპურიში ნოჭკერი, ეახა, ათნა ჯიბემა ქალეზდგია იშო, ვაპჭკემია; ქემორთუა, ენა, იშო ცხენეფი მა ქუდუოკირია, იშო მიდართუა, ეახავა დო, მავა მიდაფრთია იშოვა დო მაჟია ოჭემარესია უნივა ჩქიმ ოსურსგე, ლუმა სისმარი ბძირია, ოსურია, უნივა; მუძირია სისმარია დო მუ ბძირია-და, ლუმა სისმაროვა სი ქუმორთია დო ცხენს ქიგგოხუნევა დო მა ხოლო მუდათ მიდგაუნია, მათხილარო, მათხილეთ ქეგაყუნია, ვითომცია ქაჯი ნორცვენია ცოროფილ, ინკემა სი ცხოვრენდია, მა ათაქე სკანოთ ფთხილანდია დო სი დირთ დო მორთია, ა, სი გაჭირებული მეცხენევა, მიწია, თქვია დო მეჩია დო მუდა ქომიცოთია, ხაჭაპურიში ნოტეხია, დო ასე ილამძენია. ცატ! სი მაზაკვალი ყაზაყია, მუჭო ეთემარინია თენავა, მიწუა, მა სია დო სია გვერდო ქუათე გინორთედავა დო სკანი სახენნიფო მთლიანო ქუათე გინორთედასია. ქაჯიქ ჰამენ ქაჭიშუა თეურე; ქაჯიქ ჰამენი ქაჭიშუა დო მა გვერდო ქუათ გინიფრთია დო ე მთლიანი სახენნიფოქ ქუათ გინირთუა იშოვა [თქუ თე კოჩიქ] თემ, ქემოხორხოცანს

გაქვავებულია. რამდენი იარა, ვინ იცის და შიმშილით კვდება და სადღაც კვამლი ჩანს (=დანახვა შეიძლება), კვამლი ჩანს სადღაც და გაექანა და მივიდა აქ; რომ მივიდა, ამას (=ბიჭს) შესცივდა. (+ჰო რომ), აქ რაღაცა იმგვარი დგას აქ, კარგი სახლივით და აქ მდელი ხარობს და ამ კაცმა (=ადამიანმა) ეს დოლო შეჭამა ცოტა და სული მოითქვა და შევიდა შიგნით. [რომ] შევიდა შიგნით, [ნახა], კაცია, წელს ქვევით ქვა არის და წელს ზევით კაცია.

5.

– ეს [შენ], კაცი (=ადამიანი) ხარო, საიდან მოხვედიო, უთხრა.

– რატომო, რა ამბავია, მითხარო.

– აქო, უკან ნაბდი რომ მახურავს, აქ შედი და დაიმალო, უთხრა. ახლა მოდისო ჩემი დამლუპველიო, უთხრა თავის ცოლის შესახებ, დიახ და, ისო ახლა მოვაო და... (+დიახ და), არ ისუნთქოო, ხმა არ ამოილოო, თორემ დამთავრებული ხარო (=დალუპული ხარო), უთხრა.

10.

– რატომო და?

15.

– რატომო და, ამასო (=ცოლს) ქაჯი ჰყოლიაო შეყვარებული. ეს ცხენიო, დასაჯდომი, რატომ დასუსტდაო, ვთქვიო (=ვიფიქრეო) და ვერ დავადგი ამას თავიო (=ვერ მოვიცალეო) და ერთ საღამოსო მე დავდექიო ცხენების იმად, ამ სახელმწიფოს ის ყოფილა ეს კაცი (=უფროსი), ცხენების მომვლელად. მოვიდაო ჩემი ცოლი და მითხრაო, ცხენზე უნაგირი დამიდგო, შე გაჭირვებულო მეცხენეო, მითხრაო (+დიახ და), დავუდგო. [ასე იმიტომ მითხრა], ისე ვარო გამოწყობილი, სხვა ფორმით; დავუდგო უნაგირი, ყველაფერი გამოვუნყევეო. ახლა მეც უნდა გაყვეო უკან, დიახ, გზაზე ხმის გამცემი [ხომ] უნდაო. მე მეორე ცხენზე შემსვაო და წავედითო ტყე ადგილამდე. (+დიახ და), ნახაო ეს და ესენი წავიდნენო და მე ცხენებს ვმწყემსავო აქ და (+რამდენი) დიდი ხნის შემდეგ მოვიდაო ეს (=ცოლი) გვიანო, დიახ და, აჰა, შე გაჭირვებულო მეცხენეო, მითხრაო და ის გადმომიგდოო, ცოტა ხაჭაპურის ნატეხი, დიახ, ეს ჯიბეში ჩავიდეო (+იქით), არ შევჭამეო. რომ მოვიდაო, ეს (+იქით), ცხენები მე დავაბიო, (+იქით) წავიდაო, დიახო და, მეო წავედიო (+იქითო) და მერე დილით ვუთხარო ჩემს ცოლს, წუ-

20.

25.

30.

დო ქემოურს თე ოსურს; [ურაგად], ქოიდგენიაო ხოლო შუ-
რია. ახადო, შური ვაქალავა უნუ თე ყაზაყიქე, ვარა სი ხოლო
თაში გენგომკვანსია, უნუ; ასე უცბასე ქუათ გინგომკვანსია,
უნუ. ოსურქ მიკორთე ასე იმონი, ინწკემა, გაგეთოსხაბ ექ დო
5. თუმას ქიგიაშკუ ხე დო ლეკური ქიმკაბიჯე კისერს. მი რექია,
მუ რექია, კორი რექიაო? ქინმოჯინევა, უნუ. ვარია, უნუ. ქალ-
გოჯინ-და, ქუათ გინგომკვანსია, ვაუნუო [თე კორიქ]. ვარია
უნუ. მუჭოვა, აბავა, უნუ, მი რექია, ვამჩქენი, მუ რექიან?
ქოთქვიავა, ალექსანდრე აღმასხანიში ძლაბიავა, ეახავა, ბოშო
10. გინორთედასია; ბოშო გინორთედასიავანი, ქაჯიქ ჰამენ ქაჭი-
შუნი, ბოშო გენირთ.

ასე ამარი ვარენო მუ? ქოთქვივა, თე სახენნიფოს მუჭო
რდუა მოძრაობასენი, მუჭო შური უდგედესია, მუჭო მუშენდუა
ხალხი, ყიჭე, კაბეტი, ირფელი დინახლევა მუჭო რდუა, გვერ-
15. დო ქუათ რენია გინორთელინი, თინავა, მთლიანო, ირფელამო
ინათე გინორთედასია, [გაცოცხლებედასია], თაში-თემ დო ირ-
ფელი ქოთქუ თენა თე ოსურქე თე სახენნიფომენი, თე მუში
ქომონჯიში გურშენი დო ირფელი. ეურე ქაჯიქ დაუმტიცე, ჰა-
20. მენ ქაჭიშუ. თენა მუს თქუანსენი, თის უმტიციცენს თინა, იახანი,
გეთელ დინახალე თაქ მუთ ქორენი. რაშიქ გამნოსოფე დო თაქ
ქედაფურინ, რაშიქ ხოლო გეთელ, იახადო, ეს კისერ გაითოკვათ
იშო, ე ოსურს, მუშენ-და, ვენაჯინეკო დო კისერი გაითოკვათ
იშო. ე კორიქ უნუ, სოთინ ვედავა, უნუ. ე კარქ ხოლო გაჩენდე,
25. ღიათ რე. ათე სახენნიფოს სი გაბარენქია, უნუ. თე ქანა, ირფე-
ლი, სახემნიფო დო ირ კორი, სამუშაშა მეურსენი ინა, სამუშა-
შა მეურს, ცუდეს რენი ინა, ცუდეს რე, ოგურაფშა მეურსე ინა,
ოგურაფშა მეურსე დო თოისერი ამბე რე ქანას დო ხიოლი დო
30. თოისერი ამბე რე. ვარია, მავა ვამიდაფრთენ, ვამლუნია საშვე-
ლია დო ქემოულია უკულიავა, უნუ. ვამალორავა, ქემორთია დო
ათე ქანასია სი იმეფია.

[თე ბოშიქ] გაკურქუ დო თე ნდემეფშა ქიმერთე. თე რაშიქ
უნუ, ვაგგოჭყორდასია ძლაბშა გაფუნია პირობა მეჩამილია დო

ხელ სიზმარი ვნახეო, ქალოო, (+ვუთხარიო). [მკითხა], რა ნახეო სიზმრად? (+და) რა ვნახეო-და, ნუხელ სიზმრად შენ მოხვედიო და ცხენზე შეგსვიო და მეც იმად ნაგყევიო, მწყემსად, მწყემსად ნაგყევიო; ვითომო ქაჯი გყოლიაო შეყვარებული, მასთან შენ ცხოვრობდიო, მე აქ შენთვის ვმწყემსავდიო [ცხენს] და შენ დაბრუნდი და მოხვედიო, [მითხარიო], ჰა, შე გაჭირვებულო მეცხენეო, მითხარიო (+თქვიო და მესაუბრეო) და ის გადმომიგდეო, ხაჭაპურის ნატეხიო და ახლა მიდეგსო [ჯიბეში]. ჰაიტ, შე მზაკვარო კაცოო, როგორ შეიცანიო (=შეიტყვეო) ესო, მითხრაო, მე შენო... და შენო ნახევრად ქვად გადაქცეულიყავიო და შენი სახელმწიფო მთლიანად ქვად გადაქცეულიყოსო. ქაჯმა ამინით დაუდასტურაო იქიდან. ქაჯმა ამინით დაუდასტურაო და მე ნახევრად ქვად გადავიქეცი და ეს მთლიანი სახელმწიფო ქვად გადაიქცაო (+იქით), [თქვა ამ კაცმა] ისე (=ამ დროს), მოხორხოცებს და მოდის ეს ქალი. [ეუბნება], გიდგასო კიდევ სულიო? დიახ და, არ ისუნთქოო, უთხრა ამ კაცმა [ბიჭს], თორემ შენც ასე გადაგაქცევსო, უთხრა. ახლა უცებ ქვად გადაგაქცევსო, უთხრა. ქალი რომ მიბრუნდა ახლა იქით, მაშინ გამოხტა ეს [ბიჭი] და თმაზე დაჰკრა (=ჩასჭიდა) ხელი და ხმალი მიაბჯინა კისერზე. ვინ ხარო, რა ხარო, კაცი (=ადამიანი) ხარო? ჩამახედეო [თვალეში], უთხრა. არაო, უთხრა. თუ ჩაგხედა [თვალეში], ქვად გადაგაქცევსო, არ უთხრა [ამ კაცმა]?! არაო, უთხრა. როგორო, აბაო, უთხრა, ვინ ხარო, არ ვიციო, რა ხარო? თქვიო. [ამან უთხრა], ალექსანდრე ალმასხანის გოგოო, დიახ, ბიჭად გადაქცეულიყოსო. ბიჭად რომ გადაქცეულიყოსო, ქაჯმა ამინით რომ დაუდასტურა, ბიჭად გადაიქცა.

ახლა აგერ არ არის რა? თქვიო, ამ სახელმწიფოში როგორც იყოო მოძრაობაში, როგორც სული ედგათო (=ცოცხლობდნენო), როგორც მუშაობდა ხალხი, პატარა, მოზრდილი, ყველაფერი, შიგნით როგორც იყოო, ნახევრად ქვად რომ არის გადაქცეული, ისო, მთლიანად, ყველაფრიანად, იმად გადაქცეულიყოსო [გაცოცხლებულიყოსო], ასე-ისე და ყველაფერი. თქვა ეს ქალმა ამ სახელმწიფოს შესახებ, (+ამ) თავისი ქმრის შესახებ და

- ეთიქ ვაგგოჭყორდასია, უნუ დო გაკურქუ დო თე ძღაბშა ქი-
მერთე. თე ძღაბი გეჭოფე, ნუ დექორწინეს თენენქ, კამპანია,
ამბე, საქმე. იი სახემწიფოშა ქიმერთე. ი ხემწიფეს უნუუ, ათაშ
რენია საქმევა, ათაში რენია, ი ქანავა ავალორძინია, ირფელი,
5. კარი ღია რენია, ირკოჩქ გეთელუა, ხენწფე ხენწფეთ მუშენსია
დო ირფელი. ე ხემწიფექ უნუ, ჩქიმნკემა იმეფია, უნუ, იახან,
რადგანც თეჯგუა ამბე ქოქიმიანი. ვარია, თექ პირობა მაფუნია
მეჩამილი, ოკო ქიმებრთევა, უნუ. შილებენია დიფრთევე დო
ვარდა, თე სახემწიფოს ხემწიფე იპიქია, უნუ დო ქიმერთე დო
10. თი სახემწიფოსე ხენწიფალა ჩაბარესე იშო. ეახა დო, ლუმა თექ
თამადა ვორდი დო ამდლა თაქ ვორექ.

ინფორმატორი ანთია მთავარი, 70 წლის
ს. ბარლები, გალის რ-ნი
2009 წლის სექტემბერი

ყველაფერი. იქიდან ქაჯმა დაუდასტურა, ამინ შესწირა. ეს(=ქა-
ლი) რასაც იტყვის, იმას უმტკიცებს ის (=ქაჯი). დიახ რომ, გამ-
თელდა შიგნით, აქ რაც არის, [ყველაფერი]. რაში წამოხტა და აქ
დაფრინდა, რაშიც გამთელდა(=გაცოცხლდა), დიახ და, ამას ყე-
ლი გამოჭრა (+იქით), ამ ქალს, რატომ-და, რომ არ ჩაეხედა [თვა-
ლებში] და ყელი გამოჭრა (+იქით). ამ კაცმა უთხრა, არსად არ
წახვიდეთ, უთხრა. ეს კარიც გაჩერდა, ღიადაა. ამ სახელმწიფოს
შენ გაბარებო, უთხრა. ეს ქვეყანა, ყველაფერი, სახელმწიფო და
ყველა კაცი (=ხალხი) [მოძრაობაშია]: სამუშაოზე რომ მიდის ის,
სამუშაოზე მიდის; სახლში რომ არის ის, სახლშია; სასწავლებლად
რომ მიდის ის, სასწავლებლად მიდის და საოცარი ამბავია ქვეყა-
ნაში და სიხარული და საოცარი ამბავია. არაო, მე რომ არ წავი-
დე, არა მაქვსო სამველიო და მოვალე მერეო, უთხრა [ამ ბიჭმა].
არ მომატყუოო, მოდიო და ამ ქვეყანაში შენ იმეფეო.

5.

10.

[ეს ბიჭი] გაქანდა და ამ დევებთან მივიდა. ამ რაშმა უთხრა,
არ დაგავინყდესო, გოგოსთვის გაქვსო პირობა მიცემულიო და
ის არ დაგავინყდესო, უთხრა და გაქროლდა და ამ გოგოსთან
მივიდა. ეს გოგო აიყვანა (=წაიყვანა), ნუ, დაქორწინდნენ ესე-
ნი, ქორწილი [გადაიხადეს], [შეიქმნა] ამბავი, საქმე. იმ სახელმწი-
ფოში მივიდა, [საიდანაც გამოაგზავნეს]. იმ ხელმწიფეს უთხრა,
ასეაო საქმე, ასეაო: ის ქვეყანა ავალორძინეო, ყველაფერი, კარი
ღიააო, ყველა ადამიანი გამთელდაო, ხელმწიფე ხელმწიფედ მუ-
შაობსო და ყველაფერი ამ ხელმწიფემ უთხრა, ჩემთან იმეფეო,
უთხრა, (+დიახ რომ), რადგანაც ამგვარი ამბავი (=საქმე) რომ
გააკეთე. არაო, იქ პირობა მაქვსო მიცემული, უნდა მივიდეთ,
უთხრა. შეიძლებაო დავბრუნდეთ და, თუ არა და, ამ (=იმ) სა-
ხელმწიფოს ხელმწიფე ვიქნებიო, უთხრა და მივიდა და იმ სა-
ხელმწიფოს ხელმწიფობა ჩააბარეს (+იქით); (+დიახ და), ნუსხელ
იქ თამადა ვიყავი და დღეს აქ ვარ.

15.

ალესანდრე დო კიჭოიაშ არიკი

ჯვეში კათა იშაყარუდ დო არიკის თიშენ იჩიებუდეს, სერ გათანესკონ თი გურშენ, სერ გათანესკონ თი გურშენი დო ათენას ქართუუკო კორქ დო ოჭუმარეშა ართმაჟიას ქინაჯინესკო ნორმალურო, თიშ გურშენი იჩიებუდეს არიკის.

5. ასე მა ართ არიკის ქოფთეჟუა: ასეიან მილიარდერემს ჯვეშო ნოჯოხობუედ კუბეცეფი, კუბეცის უძახედეს თურმე, მილჰონერემს კუბეცის ნოძახებუენა, იახადო, ართ-ართ კუბეცი ცოფე დო ათეს ცუნს ართ ბაღანა, ალესანდრე სახელი. ალესანდრე ჯოხო სახელი, იახადო, ცათე ალექსანდრე რე ჭიჭე, ართი ვითოჟირ ნანერი, მეტ ვარენ თიჯგუა დო ათე კუბეციშ ოჯახიშა მუდგარენი სერით ქუმურს დო დანგრიენს იფრელს, დოუტახუნს იფრელს ართო დო მაჟია ოჭმარეს მუთუნს ვაძირნა, ვართ კოს ძირნა, ვართ მუთუნს ვაძირნა დო ტახილ [ლ]ე იფრელ ართო. ათე კუბეცის მუდეფ ხო ქოცუნს, მუშ მომსახურე კათა ხო ქოცუნს თაქ, ათესი დავალ თენენს, ნამდა თენა ომჭოფითია თე კორ, ბო, ვარა გერ რენია, მუ რენია დო ქიგუდოხოდეს დო ოჭოფეს ართ კორ, უბრალო კორ. ქემნოღვე მუდგარენი ასაფეთქებელი დო თეთ აფეთქენს, თე მინ ცუდეს ოუფეთქენს, მინ კაზარმენს აუფეთქენს, ეთი მუში მუდა ულუ, წარმოებეფი ულუნ თის აუფეთქენს დო ოჭოფეს თე კორ დო ქიმთახუნეს აშენებულ მუდას, ჭიჭე შენობას, ა, მუდას, ქვიტკირჯგუას, ქვიტკირჯგუას კეთებულს ქიმთახუნეს დო ჭიჭე ფორტოჩკა უღგ. მითოხე თეს დო გასამართლან ოკო თე კორი, გასამართლან ოკო, ხალხის ოკო ქაძირან, დაშქვიდუანანო დო მუს გიმუღანა თეს განაჩენსგნი, ხალხიქ ოკო ქოძირას.

ბაღანა ბურთის ლაყაფენს ათაქ. ბაღანა ბურთის ლაყაფენს დო ქოძირ თე ბაღანა. ქომიცოთია აკა, ბაბუ, ბურთია, უნუ. ქოცუოთენ დო დოურთინუნ ბურთინ, ბაღანას მუდა ვაყუნს,

ალექსანდრე დო კიჭოიას ზღაპარი

ძველი ხალხი (=მოხუცები) გროვდებოდნენ და ზღაპარს იმიტომ ჰყვებოდნენ, ღამე რომ გაეთენებინათ იმიტომ, ღამე რომ გაეთენებინათ იმიტომ და ამას შეეყოლიებინა კაცი და დილამდე ერთმანეთისთვის ნორმალურად შეეხედათ, ამის გამო ჰყვებოდნენ ზღაპარს.

5.

ახლა მე ერთ ზღაპარს ვიტყვი: ახლანდელ მილიარდელებს ძველად რქმევიათ კუბეცები (=ვაჭრები), კუბეცს ეძახდნენ თურმე; მილიონრებს კუბეცს ეძახდნენ თურმე, დიახ და, ერთ-ერთი კუბეცი ყოფილა და ამას ჰყავს ბავშვი, ალექსანდრე – სახელი. ალექსანდრე ჰქვია სახელი, დიახ, და ეს ალექსანდრე არის პატარა, (+ერთი) თორმეტი წლის, მეტი (=ფუფროსი) რომ არ არის იმისთანა [ასაკში]. ამ კუბეცის ოჯახში რალაცა (+რომ არის), ღამით მოდის და დაანგრევს ყველაფერს, დაუმტვრევს ყველაფერს ერთად და მეორე დილას ვერაფერს ნახავენ, ვერც კაცს ნახავენ, ვერც ვერაფერს ნახავენ და დამტვრეულია ყველაფერი ერთად. ამ კუბეცს ისინი ხომ ჰყავს, თავისი მოსამსახურე ხალხი ხომ ჰყავს აქ, დაავალა ამათ, რომ ეს კაცი დამიჭირეთო, კაცო, ან მგელი არისო, [თუ] რა არისო [გამიგეთო] (+და) დაუდარაჯდნენ და დაიჭირეს ერთი კაცი, უბრალო კაცი. მოჰქონდა თურმე რალაც ასაფეთქებელი და ამით აფეთქებს, აი, ხან სახლს აუფეთქებს, ხან კაზარმებს აუფეთქებს, ის თავისი წარმოებები რომ აქვს, იმას აუფეთქებს და დაიჭირეს ეს კაცი და ჩასვეს აშენებულ იმაში, პატარა შენობაში, აი, რალაცაში, ქვიტკირივით, ქვიტკირივით გაკეთებულში ჩასვეს და პატარა სარკმელი აქვს. ზის ამაში და უნდა გაასამართლონ ეს კაცი; რომ უნდა გაასამართლონ, ხალხს უნდა აჩვენონ, ჩამოახრჩობენ თუ რას გამოუტანენ ამას განაჩენს, ახალხმა უნდა ნახოს.

10.

15.

20.

25.

ბავშვი ბურთს თამაშობს აქ. ბავშვი ბურთს თამაშობს და ნახა ეს ბავშვი. მესროლეო ერთი, ბაბუა, ბურთი, უთხრა. რომ

ხვალე რე ენა ეზოს, ხვალე ინორე დო ეთი დუმართინაფალ, ბურთიე დამართინაფალ კორ ვაჟუნს, ლაჟაფენსენ; იახა, იშო ქაჟათ, აშო ქოუჟოთ, იშო ქოუჟოთენ, ართი დლაქ მუჟილ, ხოლო მაჟია დლა, მასმა დლას ოუჟოფუ ბურთი დო ქიშინახ იშო. ქომიჟოთია ბურთია, ვარია. სქან დიდაშია მუდასია, ჯიბესია, მუდა ალაძენია, კვლა, იახა, თინა ქიმილია დო კარ გომჯია დო ქიმერჩანქია ბურთისია, უნუ. მიდართ ი ბალანაქ უცფას, გელახირ ე დიდას კილა დო გოუჯ კარ დო ქარაჟე იშო, გოუტუ. გოუტუ დო მიგორესენ, სო რე ე კოჩი, ვარე. ე ჭოფილ კორ ვარე. მიქ აკეთე, მიქ აკეთენ, ალესანდრექ მა გოუნჯია კარია, უნუ. ეუო, მუ ჯოხო გოუნჯია კარია დო თი ნუთის ბრძანება გინორ, უდაბნოს ქედახუნესკო ბალანანი თინა, მიშორკო სქუანი. კათა შაყარელ აფუ დო კორ ვაჟუნსუნ, თე კოჩქ იურცხუუ თენა დო უდაბნოს ქედახუნუუ. დო ათე უდაბნოს ბალანა რე ხოლო, გლეხიმ ბალანა, კიჭოია, დოხუნაფილ დო ათენემქ ქეშეხვადეს ართმაჟიას. კიჭოია, კიჭოია ჯოხო სახელი. ქეშეხვადენ, მეულა შარას დო ქომაჟუმინეს. ექ ქერუ მუჟო კუბეციმ სქუა რე, თექ, ალალო. ენა ზისნახე რე, კორ გაჯინალო, ა, ჯგირი, ჯგირ დიდა დო მუმამ სქუა ჯგირ იჟუაფუდ, იახადო, ნყარშა ქუმორთეს; ა, მუდა რე, ჭიჭე ინაულარი, ინაულარ [რ]ე ათაქ დო ინილ თე კიჭოიაქ დო გეშუ თე ნყარი დო ეშელ აშო. ეშაჟუნაფალ [ლ]ე თაქ. ქიდიტე მიდაქ, ალესანდრექ, დო ვეშეჟუნუ; სი ქორდავა კიჭოია დო მა ქუეორდავა ალესანდრევა, უნუ, ათემ პირობა ქომეჩია, ღორონს ქიმერია პირობავა, უნუ. მუ ქიმენას, ვეშართე დო ვაქიმერას პირობა დო გეგნითირუ იშო, მუქ კიჭოიათ გინირთე დო ექ – ალესანდრეთ.

მიდართეს დო მეულა... რამოდენიმე შარა მიდართეს დო ქიმერთეს ართ-ართ სახენწიფოშა, ვებერთელა მუდაშა, სამეფოშა ქიმერთეს. ქუმომუშეხვაფეთია თაქ, თქვანწკემა დო ქედამკინითია, მოსამსახურეთ ქედამკინითია, უნის. ეათე მიდგაჲ ეუჩა მერთეს თის, ართ ძლაბ ეუნს თეს, ეათე კოს, ართ

ესროლა და რომ დაუბრუნა ბურთი, ბავშვს ის [ვინმე] არ ჰყავს, მარტოა ეს ეზოში, მარტო დგას და ის დამბრუნებელი, ბურთის დამბრუნებელი კაცი არ ჰყავს, რომ თამაშობს [მაშინ]; დიახ, იქით ისროლა, აქეთ ესროლა, იქით რომ ესროლა, ერთი დღე გავიდა, მეორე დღეც, მესამე დღეს დაუჭირა ბურთი და შეინახა (†იქეთ). მესროლეო ბურთი, არაო. დედაშენის იმაშიო, ჯიბეშიო ის დევსო, გასაღები, დიახ, ის მოიტანეო და კარი გამიღეო და მოგცემო ბურთსო, უთხრა. ნავიდა ის ბავშვი უცებ, ჩუმად ამოულო ჯიბიდან ამ დედას გასაღები და გაულო კარი და გააგდო იქით, გაუშვა. გაუშვა და, რომ მოიკითხეს, სადაა ეს კაცი, არაა. ეს დაჭერილი კაცი არაა. ვინ გააკეთა, [იკითხეს], თუ ვინ გააკეთა, ალექსანდრემ მე გაუღეო კარიო, უთხრა. ვაიო, რას ჰქვია გაუღეო კარიო და იმ წუთში ბრძანება გასცა, უდაბნოში რომ დაესვათ ბავშვი, ის, რომ მოეშორებინა შვილი. ხალხი შეგროვილი ჰყავს და კაცი რომ არ ჰყავს, ამ კაცმა ისირცხვილა ეს და უდაბნოში დასვა [ბავშვი]. ამ უდაბნაში ბავშვია კიდევ, გლეხის ბავშვი, კიჭოია, დატოვებული და ესენი შეხვდნენ ერთმანეთს. კიჭოია, კიჭოია ჰქვია სახელი. რომ შეხვდნენ, მიდიან გზაზე და მოსწყურდათ. ამან (=ეს) მოუყვა, რომ კუბეცის შვილია, ამან, ალაღაღ. ეს ულამაზესია, კაცი შესახედავად, აი, კარგი, კარგი დედისა და მამის შვილი კარგი იქნებოდა, დიახ და, წყალთან მივიდნენ. აი, ის არის, პატარა (=ვიწრო) ჩასასვლელი, ჩასასვლელი არის აი აქ და ჩავიდა ეს კიჭოია და დალია ეს წყალი და ამოვიდა აქეთ. ამოსაყვანია აქ (=აქეთ). დატოვა იმან, ალექსანდრემ და არ ამოიყვანა. შენ იყავიო კიჭოია და მე ვიყოო ალექსანდრეო, უთხრა, ამის პირობა მომეცეო, ღმერთს მიეციო პირობაო, უთხრა. რა ქნას, ვერ ამოვა და რომ არ მისცეს პირობა [გამოსავალი არაა] და შეიცვალა (†იქეთ), თვითონ კიჭოია გახდა და ეს – ალექსანდრედ.

ნავიდნენ და მიდიან... რამდენიმე (=გარკვეული) გზა (=მანძილი) გაიარეს და მივიდნენ ერთ-ერთ სახელმწიფოში, ვეებერთელა იმაში, სამეფოში მივიდნენ. გვამუშავეთო აქ, თქვენთან და

ძღაბ ცუნსუ დო ბოში ვაცუნცუ; გაჯინ, იახანი, არძამ უჯგუში კათა ქორე თენეფი დო ა, ჯგირ ზისნახეფი.

– სი მი რექ?

– მა კიჭოია ვორექია.

5. – მიშ სქუა რექ?

– გლეხიშ სქუა.

– სი მი რექ?

– მა ალესანდრე ვორექ. ათე კუბეციშ სქუა ვორექია დო ათეჯგუა ვაკეთია საქმევა დო ჩქიმ მუმაქ გეგნობრაყუა.

10. ნანა, ათეს ქიდებკინენქ სქუათ, ვარა ენა მუშო მოკო, კიჭოია, ოდო ათე კორი სქუათ ქიდეკინეს, ათე კიჭოია, ათე მიდა, ნამდულ ალესანდრე მებალეთ გუტეს, ა, ბალეშა, ბალეს რე გაჭირებული. ათე ბალეს ძღაბ გულენს თაქი. მიირდ ე სქან მიდაქ, ალესანდრექ, ბოშო გინირთგ, ჯგირო გინირთგ.

15. რამოდენიმე წანაქ მუკილ, იახა, მარა ათე ძღაბ ოკვირ ირო თეს, ირო თეს ოკვირ დო ათე კიჭოიაქ ვაუჩუო თეშა გური, ათე ნამდვილი კიჭოიაქ?! მუმას უნუ, ასე მუმას ურაგად: ათე ჩქიმ დასიავა ათე კიჭოია გლახა თოლით ინაჯინენია, ათენა ჭყიშო გოუტევა, იშო გენაყათია თაურევა, უნუ. თე საქმე...

20. საქონელეფი მეტ მუ ცუნს ე მეფეს დო გოუტეს ჭყიშო გვალაშა. გვალას რე თაქი დო ქიმერთგ დო კიჭოია, კიჭოიავა დო არძაქ მიოგეს პალური ეურე-აურე დო გილარაყეს კიჭოია. გილურაყენა თე ჭყიშენს ხოლო, ათე ჭყიშემს, თექ ცუნსუნი თი ჭყიშეფს; ირო აჩაგრენა თეს, მუშენდა თეურე გენატებ რე დო...

25. ათე ძღაბიქ მისრულუ, ათეზმა ჭყიშეფ ქორცუნსია, აკას ვეფჩინენქია დო არძა ჭყიშეფ დომშაყარევა, მუაჩქიმ, დო ცურა ქუმომცუნია. ენა კიჭოია ვერჩქილენო, თე მიდა, ათე ალესანდრე ჯოხო სახელინ თე კიჭოია?! მეჩე ბძანება თაურე, ეთინა თექ ქედიტეთია, თქვა არძაქ მოლართითია. ბძანება მეჩე, ბძანება მეჩე უნჩაშის თექიანი, ნამდა ეთინა ქიდიტეთია თექ, ეთი კიჭოია ქედიტეთია თექ, ეთი ალესანდრე,

გაგვაჩერეთო, მოსამსახურედ დაგვაყენეთო, უთხრეს. ამ, ვის სახლშიც მივიდნენ იმას, ერთი გოგო ჰყავს, ამას, ამ კაცს, ერთი გოგო ჰყავს და ბიჭი არ ჰყავს; რომ შეხედა, დიახ რომ, ყველაზე უკეთესი ხალხი არიან ესენი და აი, კარგი მზეთუნახავები.

– შენ ვინ ხარ?

5.

– მე კიჭოია ვარ.

– ვისი შვილი ხარ?

– გლეხის შვილი.

– შენ ვინ ხარ?

– მე ალექსანდრე ვარ. ამ კუბეცის შვილი ვარო და ასეთი საქმე გავაკეთეო და მამაჩემმა გამომადგოო.

10.

დედა, ამას ავიყვანო შვილად, თორემ ეს რად მინდა, კიჭოია ჰოდა, ეს კაცი რომ შვილად აიყვანეს, ეს კიჭოია, ეს ისა, ნამდვილი ალექსანდრე, მებაღედ გაუშვეს, აი, ბაღში, ბაღშია გაჭირვებული (=საცოდავი). ამ ბაღში გოგო სეირნობს აქ. გაიზარდა ეს შენი ისა, ალექსანდრე, ბიჭი გახდა (=დაკაცდა), კარგად გახდა.

15.

რამდენიმე წელი გავიდა დიახ, მაგრამ ეს გოგო აკვირდება ყოველთვის ამას. ყოველთვის ამას აკვირდება და ეს კიჭოია არ მიუხვდა ამას, ეს ნამდვილი კიჭოია?! მამას უთხრა, ახლა მამას ეუბნება: ამ ჩემს დასო ეს კიჭოია ცუდი თვალთ უყურებსო, ეს მწყემსად გაუშვიო, (+იქეთ) გააგდეო აქედან, უთხრა. ეს საქმე... საქონლების მეტი რა ჰყავს ამ მეფეს და გაუშვეს მწყემსად მთაში. მთაშია აქ და მივიდა და კიჭოია, კიჭოიაო და ყველამ ამოკრა პანჩური აქეთ-იქიდან და არბენინეს კიჭოია. არბენინებენ ეს მწყემსებიც, ეს მწყემსებს, იქ რომ ჰყავს, ის მწყემსებს; ყოველთვის ჩაგრავენ ამას, რატომდა იქიდან გამოგდებული არის და...

20.

25.

ამ გოგომ მოისურვა, ამდენი მწყემსები გყავსო, ერთს არ ვიცნობო და ყველა მწყემსი შემიგროვეო, მამაჩემო, და სახლში მომიყვანეო. ამას კიჭოია არ ისმენს, ეს ისა, ეს ალექსანდრე რომ ჰქვია სახელად, ეს კიჭოია?! გასცა ბრძანება აქედან, ის იქ დატოვეთო, თქვენ ყველა წამოდიეთო. ბრძანება გასცა, ბრძანება რომ მისცა იქაურ უფროსს, რომ ის დატოვეთო იქ, ის

30.

დო დანარჩენ მოლეკონითია აშო. არძას ელგ ასე თე ძღაბი, თაქ ქომორთასგნ თეს ელგ დო ოჭკომალსია მა ჩქიმ ხეთ დუურიგენქია არძას, თე ჭყიშეფს, ართ დუდი ოჭკომალცია. ქიმკაღუნ, ქიმკაღუნ, ქიმკაღუნ, სო რე, ვაძირ ენა; ვაძირ ენა

5. დო ენა თაქ ქედიბტუათ ასე დო ასე იშო გინიბლათ, კიჭოიას მუქ მოხვადგნ, თექ. ენა თაქ ქორდას ასე, ქეგამგიო? ასე თაქ ქორდას.

ასე თე ალესანდრე თაქ ვარენო საქონელნკემა, ათაქ საქონელს ალურენ თეშ, გორჩქინდ ვალი-გურგინქ, ამბე, საქმე, 10. სასნაულ დო მიდაქ ქემორთ, დევიქ, ქიხვამილუ თე კორი დო იშო მიდეღუნ, დევიქ ქიხვამილუ დო იშო მიდეღუნ დო ქიმიღუნ ცუდეშა. დიდა ნოცვე თე დევის. [დევიქ] დოცვილ ართ მოზვერი. ათეს ვაჭკომუნქიან, ღუს მერკვათეგქია, უნუ. ართ ხოჯი ოჭკომია დო... დიდაქ ინაჯინ, დევიშ დიდა რე, 15. მარა თენაშ უჯგუში კორ მუს ძირგნს! ენა ვაუჩქუნო მუშ სქუაშ ამბე, ღუს მეჭკომუნსუნ. ათე ჯოლორეფს ქოფჩანქია თე ხორცისია დო ათე ბალანას გინვოტენქია მუდა, ღურა-სია, დო ექ იშო მიდართ იზმა ხანს, ჯოლორეფს ქანუურდ თე ხორცი დო ძვალ ხოლო ვეგუტეგნა ე ჯოლორეფს, გერ 20. ჯოლორეფ ცუნდგ დო ძვალ ხოლო. ქუმორთ დო ოჭკომუო? ოჭკომუა უნუ დიდაქ, ოჭკომუა, ჩქიმ სქუავა, თენა. გაჩენდ ასე თექ თაქ დო თიქ უნუ, სქუავა, მუ გაჩუქავა გინინსია, თინკემა ქოუნია, თარმუმულე ქემაჩუქი, უნია.

– მუვა?

25. – თარმუმული. თარმუმულე ქემაჩუქი უნია, მუ გაჩუქე გინინსია, თინკემა.

– დო მუ გაჩუქავა, უნუ, თეზმა ოიჭკუმუნია?

– თარმუმულე ქემაჩუქია.

– ათენა სი გინუა თინა ქუათ გინორთედასია, თიქ უნუ დო 30. დიდაქ კუჩხიშ გიმე ქუათ გინირთე.

ე თარმუმულე ქაჩუქეს, მარა თარმუმულე სო რე, კორ ვა-რე, ბოი, მუე თარმუმულე. მოლართ ექ აშო დო სო რე თარ-

კიჭოია დატოვებო იქ, ის ალექსანდრე და დანარჩენი წამოიყვანებო აქეთ. ყველას ელის ახლა ეს გოგო, აქ რომ მოვიდეს, იმას ელოდება და საჭმელსო მე ჩემი ხელით დაფურცებო ყველას, ამ მწყემსებს, ერთ თავ (=სახეობა) საჭმელსო. მიჰყვა, მიჰყვა, მიჰყვა, სად არის, ვერ ნახა ეს; ვერ ნახა ეს და ეს [ამბავი] აქ დავტოვოთ ახლა და ახლა იქით გადავიდეთ, კიჭოიას რაც გადახდა, იქ. ეს აქ იყოს ახლა, გამიგე?! ახლა აქ იყოს.

ახლა ეს ალექსანდრე აქ რომ არის, საქონელთან, აქ საქონელს [გვერდით] რომ უდგას (=უელის) ისე, ატყდა ელვა-გრგვინვა, ამბავი, საქმე, სასწაული და ის მოვიდა, დევი, მოიტაცა ეს კაცი და (ჩიქით) წაიყვანა; დეემა მოიტაცა და (ჩიქით) წაიყვანა და მიიყვანა სახლში. დედა ჰყოლია ამ დევს. [დეემა] დაკლა ერთი მოზვერი. ამას თუ არ შეჭამო, თავს მოგაჭრიო, უთხრა. ერთი ხარი შეჭამეო და... დედამ შეხედა, დევის დედაა, მაგრამ ამაზე (=ბიჭზე) უკეთესს კაცი რას ნახავს! ეს არ იცის თავისი შვილის ამბავი, თავს რომ მოაჭამს. ამ ძაღლებს ვაჭმევო ამ ხორცსო და ამ ბავშვს გადავარჩინო იმას, სიკვდილსო და ეს (=დევი) იქეთ [რომ] წავიდა ამდენ ხანს, [დედამ] ძაღლებს დაუყარა ეს ხორცი და ძვალიც არ დაუტოვებიათ ამ ძაღლებს, მგელი[ვით] ძაღლები ჰყავდა და ძვალიც [შეჭამეს]. მოვიდა და შეჭამაო? – [იკითხა]. შეჭამაო, უთხრა დედამ, შეჭამაო ჩემო შვილოო, ეს. გაჩერდა ეს ახლა აქ და მან უთხრა, შვილო, რა გაჩუქოო რომ გეტყვის, მაშინ უთხარი, „თარმუმულე“ (=მთავარი მამალი) მაჩუქეო, უთხარიო.

– რაო?

– თარმუმულე, თარმუმულე მაჩუქეო უთხარიო, რა გაჩუქო რომ გკითხავსო, მაშინ.

– და რა გაჩუქოო, უთხრა, ამდენი შეგიჭამიაო?

– თარმუმულე მაჩუქეო.

– ეს შენ რომ გითხრა ის, ქვად გადაქცეულიყოსო, იმან (=დეემა) უთხრა და წუთზე მცირე დროში დედაც ქვად იქცა.

ეს თარმუმულე აჩუქეს, მაგრამ თარმუმულე სად არის, კაცი არ არის (=არ ჩანს), კაცო, რის თარმუმულე. წამოვიდა ეს

- მუმულე?! მეურს შარას დო თარმუმულე ამარ ვორექია, მუდ-
გარენ ურაგად, აგერ ვარო თარმუმულე. მუ გოკო, მუ გო-
კონ თის გიკეთენქია, ურაგად, კარნახენს მუდგარენ; მერთ,
ქიმერთ ხოლოშა დო ათე ჯა მომესოფია, თარმუმულე. თენა
5. ტვერო ქიგოქიმინ თე თარმუმულეჲე თაქ უცვას, ტვერო მი-
დედ თე ძალა. ჯგირ ასე. წყარ ვარე თაქ, წყარი, ათე გვალას.
ათაქ ზღვა ქიგიოხუნევა. ზღვათ გინირთ უცვას. დოშქირიტი,
დოშქირიტგ. ასე უჩქ ეს უკვე, ბორო ვარე ენა, უკვე, ნამდა
10. ღმერთის ძალა არის აქ. ღმერთიქ ქიმეჩ, თი ოსურქ თიჯგურა
ძალა, ნამდა ღმერთიშ ძალა რე. ქუმულა ასე თე შუმილ კათა
დო თეს დოუჭყანა ჯიკაფის. ცეუ, უჯიკუნა თეს, ენა გაკეთ,
ენა გაკეთია, შუმილ კათა. თარმუმულე, უნუ, ქაშახუნევა თე
შუმილ კათა ზღვას, აკა, „ცორჭუ“-ს იძახედანია თეშია, უნუ.
ქიგიოხუნუუ ზღვას დო „ცოუბ“, „ცოუბ“ [იძახენა], იახადო, ვა-
15. დაშქვიდუავა გვალო დო დასქირუ წყარ თექ. დასქირუ წყარ
დო ჯგირ ასე.

- მეკილ დრო დო ხანქ, ჭიჭე ხანქ დო ძღაბ იჩიებ: ე დო მუმ
ჯოგამო მოლამრაცითია, ჯოგამო, თე ძღაბ იჩიებ. ჯოგით
მოლარაცითია, მუმ ჭყიშეფ, იფრელ დო ქემოძირითია, ჩქიმ მუ-
20. მას მუზმა საქონელ ცუნსია დო იფრელ, ჭყიშეფ ქემოძირითია.
ქემორაცეს საქონელ, ჯოგი, ჭყიშეფ, იახადო, ათე კიჭოია ურა-
გად: ათენა ჩხუბის გემეტახენანია, თე გლეხიშ სქუა რენია დო
მუდას დოფხვილათია, ეთი კაზარმაჯგუა ე ვაულუდეს, ე გვი-
რებჯგუა ულუდ მიდგასირდ, თინა აღვენუდ თი მეფეს ხოლო
25. დო ათაქ ქიმთახვილეს თე გაჭირებული თენა. ქიმთახვილეს,
მიტოხე თაქი დო გიილ ე ძღაბიქ დო ვაძირ თენა, ხოლო ვა-
ძირ. ბოლო დრო რე ასე, თეჯგუა მომენტი. ასე თეს ხოლო
ვამათმინ, ბო, თარმუმულეშე ძალა ულუ, თარმუმულეშე ძალა
ულუ დო ათაქი მოგოთანე დრო რე ასე, თე შუმილ კათა თაქ
30. იბუძოლენან თიჯგურა დრო რე დო თარმუმულევა, ათნა თემ
დოტახია, დუს ართ ქუაქ ვეგეფციასინ თემ. დანგრიუ თენა დო
გიშელ დო თარმუმულე, შუმილ კათას აკა ზღვა ოსაჭირენია,

აქეთ და სად არის თარმუმულე?! მიდის გზაზე და თარმუმულე აგერ ვარო, რალაცა ეუბნება, აგერ ვარო თარმუმულე. რა გინდა, რაც გინდა იმას გაგიკეთებო, ეუბნება, კარნახობს რალაცა. მივიდა, მივიდა ახლოს და ეს ხე მომიგლიჯეო, თარმუმულე. ეს მტვრად აქცია ამ თარმუმულემ აქ უცბად, მტვრად აქცია ეს ძალა. კარგი ახლა. წყალი არაა აქ, წყალი, ამ მთაში. აქ ზღვა გააჩინეო. ზღვად იქცა უცებ. ჩააქრე, ჩაქრა. ახლა იცის უკვე ამან, სულელი არაა, რომ ღვთის ძალა არის აქ. ღმერთმა მისცა, იმ ქალმა ისეთი ძალა, რომ ღმერთის ძალა არის. მოდის მთვრალი ხალხი და ამას (=კიჭოიას) დაუნყებენ ჯიკავს. აუფ, უჯიკავებენ ამას, ეს გააკეთე, ეს გააკეთეო, მთვრალი ხალხი. თარმუმულე, უთხრა, ჩასხიო ეს მთვრალი ხალხი ზღვაში, ერთი „ყლუპ-ყლუპს“ რომ იძახდნენ ისეო, უთხრა. ჩასხა ზღვაში და „ყლუპ“, „ყლუპ“ [იძახიან]. დიახ და, მთლად არ დაახრჩოო და დააშრო წყალი ამან. დააშრო წყალი და კარგი ახლა. 5.

გავიდა დრო და ხანი, ცოტა დრო და გოგო (=მეფის ასული) ლაპარაკობს: თავის ჯოგიანად გამორეკეთო, ჯოგიანად, ეს გოგო ლაპარაკობს. ჯოგიანად გამორეკეთო, თავისი მწყემსები, ყველაფერი და მანახეთო, ჩემს მამას რამდენი საქონელი ჰყავსო და ყველაფერი, მწყემსები მანახეთო. მორეკეს საქონელი, ჯოგი, მწყემსები დიახ და, ეს კიჭოია (=ნამდვილი გლეხის შვილი, ახლა მეფის შვილი) ელაპარაკება: ეს ჩხუბს დაგვიწყებსო, ეს გლეხის შვილი არისო და იმაში დავამწყვდიოთო, იმ კაზრამასავით არ ჰქონდათ, გვირაბივით რომ ჰქონდა ვილაცას, ისეთი ექნებოდა მეფესაც და აქ დაამწყვდიეს ეს გაჭირვებული, ეს. დაამწყვდიეს, ზის აქ და დაიარა ამ გოგომ და ვერ ნახა ეს, ისევ ვერ ნახა. ბოლო დროა ახლა, ასეთი ნუთი. ახლა ამანაც ვერ მოითმინა, ბიჭო, თარმუმულეს ძალა აქვს, თარმუმულესგან ძალა აქვს და აქ გათენების დროა ახლა, ეს მთვრალი ხალხი აქ ირევა ისეთი დროა და თარმუმულეო, ეს ისე დაამტვრიეო, თავზე ერთი ქვაც არ დამეფშვნასო, ისე. დაანგრია ეს [თარმუმულემ] და გამოვიდა [ბიჭი] და თარმუმულე, მთვრალი ხალხს ერთი ზღვა ესაჭი-

5.
10.
15.
20.
25.
30.

ზღვა ოსაჭირგნია დო გოუტუ თაქ ზღვა დო ჩურუნს თე შუმილ
კათა თეურე-თაურე დო ქიმერთ თე ძღაბჷმა დო ქაძირ დუდი.
თე ძღაბის ქაძირ დუდი დო ქაძირ დო ე კიჭოია ოჭოფეს უც-
ფას; კიჭოია ოჭოფეს დო ქიმიცუნეს. მა ვორექია თი ალესან-
5. დრევა, უნუ, ენა კიჭოია რე, თე მუმას ურაგად, თი მუმას ურა-
გად: ათენა დუა, ათაშ მალოლეს, ათაშ მალოლესია დო ათენა
უნუუა თექია დო მუთ ქემაჩაგრენდუა, ათენა მაჩაგრენდუა.

ე კიჭოია მუმ შარაშა გოუტეს დო ასე მუჭო რე საქმე. ასე
მეფეთ ქედარინეს თენა უკვე, თე კორ მეფეთ ქედარინეს დო
10. მაჟია სახენნიფოს რე ლუდუკი, მაჟია სახენნიფოს, ლუდუკი
რე მეფე, ათეს მეგობრობა გაუკეთ თენკემა, მეგობრობა უღე
თე კოც, იახა.

ფალავანდეფს ხო ურკინუანდეს თურმე ჯვემო ართმაჟიას,
ფალავანდეფს. ო, ფალავანდეფს ურკინუანდეს ართიანს დო
15. მიდგა მიგენდენი, თინა დე ძლიერი, თი მეფე დე ძლიერი დო,
იახადო, ათე ფალავანდეფს ურკინუანა ართმაჟიას დო ლუდუ-
კის უჩქე ათე ძალა, გენდ უკვე ლუდუკიქ თეს, თე ძალა უჩქე
დო ვაგენქია, სახენნიფოს ვაგენქია დო დამეხმარეო, ურაგად
ალესანდრეს, დამეხმარევა დო... მიდართეს, ქიმერთეს თაქ.
20. ირკინეს ფალავანდეფქ, ქიმერთეს ართმაჟიაშა თი სახენნიფომ
[ფალავანდეფქ], მაჟია, მასმა სახენნიფომ რე მიდგარენ ფალა-
ვანდინ დო ურაგად... ეუკუნ დო ქიგიაშქუ დიხას, ე ხერხეფ
ვარდგ ინკემა, ქოიჩქე. მიდგა მანგარს მგკირქენდ დო დიხაშა
ინიციუნანდგ, თინა დე. მუკირქუ დო ლუდუკიმ მუდას დოუნ-
25. ქირ ი კორქ დო წელს ქეგუხუნუ ეთი მუმ მეგობარ კოც მუმ
ფალავანდი. ართი ქიგიაშქუ, წელს ქეგუხუნუ. თექ ხოლო, ენა
ჯგირი ცოფე, ქიგიაშქე, მარა წელშა ვემიართე, ათე მუხლეფგმა.
მაჟია, ასე მიდამ ოჩერედ ვარენო, მიდამ ე თი მონინამდეგემ
ოჩერედი რენ, ეუკუნუ თეს, იახადო, თითქმის მუ, ა, ღიაშა
30. ქომორთ. თარმუმულევა, უნუ, დუდშა ქეგუხუნევა თინა, დუდ
ემუჩქუდასია თის, მეტ ვარდასია, უნუ. თარმუმულექ ქიმერ
ძალა დო ყორყელ ემუურქე ხვალე დო მეტ ვარე დო ქემური-

როებო, ზღვა ესაჭიროებო და გაუშვა აქ ზღვა და ცურავს ეს მთვრალი ხალხი იქით-აქეთ და მივიდა ამ გოგოსთან და აჩვენა თავი. ამ გოგოს აჩვენა თავი და ეს კიჭოია დაიჭირეს უცვებ; კიჭოია დაიჭირეს და მოიყვანეს. მე ვარო ის ალექსანდრეო, უთხრა, ეს კიჭოიაა, ამ მამას ელაპარაკება, იმ მამას ელაპარაკება: ეს იყო, ასე დაგვემართა, ასე დაგვემართაო და ეს უთხრაო ამანო და რასაც მჩაგრავდაო, ეს მჩაგრავდაო.

5.

ეს კიჭოია თავის გზაზე გაუშვეს და ახლა როგორაა საქმე. ახლა მეფედ დასვეს ეს უკვე, ეს კაცი. მეფედ დასვეს და მეორე სახელმწიფოში არის ლუდუკი, მეორე სახელმწიფოში ლუდუკი არის მეფე. ამან მეგობრობა გააკეთა ამასთან, მეგობრობა აქვს ამ კაცს, დიახ.

10.

ფალავნებს ხომ აჯიბრებდნენ ძველად თურმე ერთმანეთს, ფალავნებს. ხო, ფალავნებს აჯიბრებდნენ ერთმანეთს და ვინც მოიგებდა, ის იყო ძლიერი, ის მეფე იყო ძლიერი და, დიახ და, ამ ფალავნებს აჯიბრებენ ერთმანეთს და ლუდუკმა იცის ამის ძალა, გაენდო უკვე ლუდუკი ამას, ამის ძალა იცის და ვაგებო, სახელმწიფოს ვაგებო და დამეხმარეო, ეუბნება ალექსანდრეს, დამეხმარეო და... წავიდნენ, მივიდნენ აქ. შეიბნენ ფალავნები, მივიდნენ ერთიმეორესთან იმ სახელმწიფოს [ფალავნები], მეორე, მესამე სახელმწიფოდან რომ არის ვილაცა ფალავანი და ელაპარაკება... ასნია და დასცა მიწაზე, ეს ხერხები არ იყო მაშინ, კი იცი. ვინც მაგრად მოიქნევა და მიწაში ჩააფლობდა, ის იყო [გამარჯვებული]. მოიქნია და ლუდუკის იმას (=ფალავანს) მივარდა ის კაცი და წელამდე ჩაუსვა [მიწაში] იმ თავის მეგობარ კაცს მისი ფალავანი. ერთი დაარტყა, წელამდე ჩასვა. ამანაც, ეს კარგი [ფალავანი] ყოფილა, დაარტყა, მაგრამ წელამდე ვერ მივიდა, ამ მუხლებამდე. მეორე, ახლა იმის ჯერი არაა, იმისი, იმ მოწინააღმდეგის ჯერი რომ არის, ასნია ეს, დიახ და, თითქმის რა, აი, ილლიამდე მივიდა. თარმუმულეო, უთხრა [ალექსანდრემ], თავამდე ჩასვიო ის, თავი უჩანდესო მას, მეტი არ იყოსო, უთხრა. თარმუმულემ მისცა ძალა და ხორხი უჩანს მარტო, (+და) მეტი არ არის

15.

20.

25.

30.

5. კანს თე ფალავანდის დუდი. პკვათავაო დუდ, ვარ მუჭოვა, პკვათავაო თუ ვარ? მეჩეს უფლება, ნამდა ვაპკვათათ, ქორდას ცოცხალი კოჩი, იახა, მარა თიი სახენწიფოში მეფეჲ მიგგ, ლუ-დუკიქ, ცათემ მეშვეობით, ალესანდრემ მეშვეობით. დირთეს აშო, ქუმორთეს ცუდეშა; ალესანდრე დო მუშ მეუღლეჲ იცხოვრეს ბედნიერო დო ტკბილას ქორდეს ართო.

ინფორმატორი ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის
ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი
2007 წლის სექტემბერი

და ამოშვერილი აქვს ამ ფალავანს თავი. მოვაჭრაო თავი, თუ როგორო, მოვაჭრაო თუ არა? მისცეს უფლება, რომ არ მოვაჭრათ, იყოს ცოცხალი კაცი, დიახ, მაგრამ იმ სახელმწიფოს მეფემ მოიგო, ლუდუკმა, ამის მეშვეობით, ალექსანდრეს მეშვეობით. დაბრუნდნენ აქეთ, მოვიდნენ სახლში; ალექსანდრემ და თავისმა მეუღლემ იცხოვრეს ბედნიერად და ტკბილად იყვნენ ერთად.

5.

ხვამა

- სამარგალოს რე ათეჯგუა სალოცავეფი, თეს მარგალუ-
რო ოხვამერი ჯოხო. ჯვეშო ულუდ თენა ჩქიმ ბაბუს დო თიშ
მუმას იშოიშო ქულუდუო თენა, ვამიჩქე, მარა მუჭო ჩქიმ მუ-
მას ულუდუ დო თიშ გადმოცემათ ბაბუაჩქიმს ხოლო ულუდ
5. თენა დო თენეფს გეურდეს ჩხოუ. ასე მუჭო რე თენა, თე
ჩხოუს სამგარიოს სახელ ჯოხო. თეშო ლაგვანი ცალკე რე,
ოდო ჩხოუ ხოლო ოკო ორდგკო თიშო, ლაგვანი ოკო რდგკო
განსხვავებული შხვა ლაგვანეფეშე. გარდა თიში, ჩხოუ იშეი-
შენ ნაყიდერე ოკო რდგკო. ათე ჩხოუს იყიდენდესგნ თინა,
10. ოკო ჯაკელა ორდგკო, ნამუსუთი ვაულუდუ, მაკე ვარდენ
ფერი, ნამაკებუ, თაქ იმაკეკო ოკო ოჯახის დო თენა მუჟან
ვარდუო ქოხანდგნ, ვარ, სხვათა შორის, თენას მიცონანდეს
თინკემა, თე უნჩაშ კორ ოჯახიში ქიმიშე დო თეს დართი-
ნუანდგ მორძგვიშე, ოდო ცუც დოუნურუნდუა – ჯოხო თეს
15. სახელი, ნურუა ჯოხო თეს. ესე იგი მურდუ, მარძგვან ცუ-
ცუ ქიმშაჭკირანდგ დო ქიმორჩქინანდგ თიშენ, ნამდა თენა
მუჭო სამგარიო ჩხოუ რდუ დო თეს გიოდვანდეს, პატენიას
უძახედ ირკორ თეს. თენა განსხვავებული დგ, თე ჩხოუ, დო
20. განსხვავებულ თით, ნამდა თეს პატიცენდგ ოჯახი. თენა ქო-
ხანდგ გინცენ თინკუმა, თე გინც ხოლო პატიცენდეს. მუჭო
ასე, თის თიზმას ვაუჭვალენდეს, ნამდა თი ოხვამერქ ქიუკო
უკულ ჯგირქენ თიშგურშენ, ხვამაშ დროს. ასე თენა შილე-
ბედგ, ნამდა ოჯახიშ ნევრებს ხვალე ჭკომუკო თენა, თე გი-
ნინ თენა დო შილებედგ ხოლო მოკეთეფ, მეზობლევს დოუ-
25. ძახკონ დო თეშ მიდესკონ თენა. ათე გინის მუჟამ ვარდუო
ცვილენდესგნი თინკემა, თენას ოხვამერშო გედვანდეს დუს;
თე მუდამა მილანდეს, ლაგვანშანგ თინკემა, თენას კვარ მე-
ცუნდგკო ოკო, ჟირ ცალ კვარი, ჭვილ. თეს შილებედ მაგალ-
თო მილაძგდგკო გულ-ღვიძლი შეკეთებული, თი კვარცგ დო

ხვათა

სამეგრელოში არის ასეთი სალოცავები, ამას მეგრულად „ოხვა-მერი“ (=სალოცავი) ჰქვია. ძველად ჰქონდა ეს ჩემს ბაბუას და იმის მამას იქით-იქით (=უფრო ადრე) ჰქონდა თუ არა, არ ვიცი, მაგრამ მამაჩემს რომ ჰქონდა და მისი გადმოცემით ბაბუაჩემსაც ჰქონდა ეს და მათ ეყენათ (=ჰყავდათ) საქონელი. ახლა როგორაა ეს, ამ საქონელს „სამგარიოს“ სახელი ჰქვია, ამისთვის ქვევრი ცალკეა, ხოდა, საქონელიც უნდა ყოფილიყო მისთვის. ქვევრი უნდა ყოფილიყო განსხვავებული სხვა ქვევრებისგან. გარდა ამისა, საქონელი მაინცდამაინც ნაყიდი უნდა ყოფილიყო. ეს საქონელი, რომ იყიდნენ ის, ხბო უნდა ყოფილიყო, რომელსაც არ ჰქონდა, მაკე რომ არ იყო ისეთი, ნამაკეობა. აქ უნდა დამაკებულიყო ოჯახში და ეს როცა არ იყო რომ მოიგებდა, არა, სხვათა შორის, ამას როცა მოიყვანდნენ, მაშინ ეს უფროსი კაცი ოჯახისა მივიდოდა და ამას დაატრიალებდა მარჯვნიდან (=ნაღმა) და ყურს „დაუწურავდა“ – ასე ჰქვია ამას სახელად, „წურვა“ ჰქვია ამას. ესე იგი რა იყო, მარჯვენა ყურს ჩაჭრიდა და დაინიშნავდა იმიტომ, რომ ეს როგორც „სამგარიო“ საქონელი იყო და ამას დაარქმევდნენ „პატონიას“ (=პატონს), ეძახდა ყველა ამას. ეს განსხვავებული იყო, ეს საქონელი და განსხვავებული იმით, რომ ამას პატივს სცემდა ოჯახი. ეს რომ მოიგებდა ხბოს მაშინ, ამ ხბოსაც პატივს სცემდნენ. რანაირად ახლა: იმას იმდენს არ მოუწველიდნენ იმის გამო, რომ ის „ოხვამერი“ (=შესანიერი, სალოცავი) ყოფილიყო შემდეგ კარგი ლოცვის დროს. ახლა ეს შეიძლება, რომ მხოლოდ ოჯახის წევრებს ეჭამათ ეს, (+რომ) ეს ხბო და შეიძლება კიდევ მოკეთებებს, მეზობლებს დაგეცხა და ისე მიელოთ ეს. ამ ხბოს როცა არ იყო, რომ დაკლავდნენ, მაშინ ამას, სალოცავისთვის გადადებდნენ, თავს, ამ იმასთან მიიტანდნენ, ქვევრთან, მაშინ. ამას კვერები უნდა გაჰყოლოდა, ორი ცალი კვერი, გამომცხვარი, ამაში, მაგალითად, შეიძლება ყოფილიყო გულ-ღვიძლი შეკეთებული (=შეკმაზული) იმ კვერში და შეიძლება-

შილებედგ თეს მილაყუნდუკონ მუდა, ჭვილიდგკონ ხაჭაპუ-
რინგ, მარა თენა განსხვავებულ ხაჭაპური დგ დო ოთხკუთხა,
რალაც გამორჩეული დო ათეს ინანდეს. უკულ სოდე ვარ-
დუო თენა, ნისორი ჯოხოოდ თეს, ნისორი, ათე ნისორს ოკო
5. გეძდგეკო თენა, მორჩილ ნისორს, სპეციალურო ულუდეს
თემოთ დო თეს გეძდგეკო ოკო დუდი, გულ-ღვიძლი, ოდო
ათე გინიშ კვრდაში. თეს ქიმილანდეს თი ლაგვანშა, ქიმი-
ყუნანდ მუში ჩილდოსკუალეფს თე კორი, მიდგა იხვამანსგნი
თენა ქიმიყონანცე. ოდო თე ლაგვანს ინოდგე ღვინი, ნადუდა
10. ღვინი. მუშენ-და პირველ ღვინს დონურუნდეს დო თინკვმა
თი ღვინ თეს ინოდგუდ, ინაბუნდეს თე ლაგვანს.

ასე იხვამანდ თე კორი. გეიობუნდ თე ღვინც, სანთელს
ქუმუნტენდგ, პიჯვარს დინერდგ, „მიხელ გაბრიელ თავარან-
გელოზია“ დო თეს ათეთ მიშინუანდგ დო თე მუდა სანთელს
15. მუდანდ თაქი. თემ უკულ ღვინს გეჭოფუნდუ, თე ღვინით
დიხვამანდგ ხოლო თაში: „მიხელ გაბრიელ თავარანგელო-
ზი სი ქეშენია ჩქიმ ოჯახის, იფრელ ჯგირობუა, სიკეთე. სი
ქედეცვია ალიან-ჩალიანიშევა“, – ათეჯგუა სიტყვას ხოლო
ოყუნუნდეს თეს, დო „სი ქომუჩია მოსავალიშ ჯგერ ბედი“.
20. მაგალთო რდგდა, „ჩქიმ მუნანი გემუან ოჭკომალ ქოუყია
ჩქიმ ოჯახის, ჩქიმ ჩილდოსკუალეცვია თენავა. დო ათაშ იხ-
ვამანდგ ათეჯგუათ თე კორი, თე უნჩაშ კორი. ოდო უკულ
თენას... ასე გეთებუდ თე ხვამა, თე სანთელ ულუდეს თექ
სპეციალურო. თექ მილანდეს, ნორცხვას ქიგიორღვანდეს
25. მუდგან, ასე შილებედგ თი დროს თე მუდა ქორდ, მურე თის
ჯოხონი, ტაფე, მუდგარენეფი-და დო ვარდა შილებედგ კვციშ
ნატახას, ჯვეშო კვც უჩქუდეს თენა, იახა, ვარა მუდაშ, იახა
დო თენას ნორცხვას ქიგიორღვანდეს, მიდეღანდეს დო თი
სანთელც გინულუანდგ თინას თი კორი არძას, იახადო, თექ
30. ხოლო დიხვამანდგ ართშა დო თი მუდას გიოთანდგ უკულ
თის დო თექ რდგ თეჯგუა მუდა, ცერემონია მიშგ.

გარდა თეში, გარდა თემ ასე ხომ გეთებუდგ თე ხვამა

და ჩაეყოლებინათ ისა, გამომცხვარი ყოფილიყო ხაჭაპური, მაგრამ ეს განსხვავებული ხაჭაპური იყო და ოთხკუთხა, რალაც გამორჩეული და ამას იმას შეებოდნენ (*=ლოცულობდნენ*). მერე, სადაც რომ არ იყო (*=იყო*) ეს (*=სადაც იდო*), „ნისორი“ ერქვა ამას, „ნისორი“, ამ ნისორზე უნდა დებულიყო ეს, მომცრო ნისორზე, სპეციალურად 5. ჰქონდათ ამისთვის და ამაზე უნდა დებულიყო ეს თავი, გულ-ღვიძლი და ამ ხბოს მკერდი (*=მკერდის ნაწილი*). ამას მიიტანდნენ იმ ქვევრთან, მოიყვანდა თავის ცოლს და შვილებს ეს კაცი, ვინც ლოცულობს, ეს მოიყვანს. ხოდა, ამ ქვევრში ესხა „ნადუდა“ (*=თავიდან მოხდილი, პირველად გადმოღებული*) ღვინო. რატომ-და თავიდან 10. (*=პირველ*) ღვინოს განურავდნენ და მაშინ ის ღვინო ამაში (*=ქვევრში*) ესხა, ასხამდნენ ამ ქვევრში.

ახლა ლოცულობდა ეს კაცი. ამოასხამდა (*=ამოიღებდა*) ამ ღვინოს, სანთელს აანთებდა, პირჯვარს დაინერდა „მიქელ გაბრიელ მთავარანგელოზო“ და ამას ამით მოიხსენიებდა და ამ სანთელს 15. იმას იზმდა (*=შესწირავდა*) აქ. ამის შემდეგ ღვინოს აიღებდა, ამ ღვინით ილოცებოდა კიდევ ასე: „მიქელ გაბრიელ მთავარანგელოზო, შენ შეენიეო ჩემს ოჯახს, ყველაფერი სიკეთე, შენ დაიცავიო „ალიან-ჩალიანამდეო“ (*=ათადან-ბაბამდეო*) ასეთ სიტყვას კიდევ მიაყოლებდნენ ამას, (+და) „შენ მომეციო მოსავლის კარგი ბედი“. 20. მაგალითად იყო: „ჩემი მონეული გემრიელი (*=შესარგი*) საჭმელი შეუქენიო ჩემს ოჯახს, ჩემს ცოლს და შვილებსო“, ესო და ასე ლოცულობდა ამგვარად ეს კაცი, ეს უფროსი კაცი. ჰოდა, მერე ამას... ახლა დამთავრდებოდა ეს ლოცვა, ეს სანთელი ჰქონდათ 25. იქ სპეციალურად. იქ წაიღებდნენ, ნაკვერჩხალს დააყრიდნენ რამეზე, შეიძლებოდა, იმ დროს თუ იყო, რა ჰქვია მაგას, ტაფაზე, რალაცეებზე ან არადა შეიძლებოდა კეცის ნატეხი, ძველად კეცი იცოდნენ. დიახ და, ამას ნაკვერჩხალს დააყრიდნენ, წაიღებდნენ და იმ სანთელს გადაავლებდა (*=გადაატარებდა*) იმას ის კაცი ყველას (*=ყველაფერს*), დიახ და, იქაც დაილოცებოდა ერთხელ და იმ 30. იმაზე (*=ტაფაზე*) დადებდა მერე იმას (*=ნამწვს*) და იქ იყო ასეთი რალაც, ცერემონიალი მიდიოდა.

თაქ, გეთაყათენდ თე უნჩამ კორ ხვამასენ თინჯუმა ათენას ტახენდგ, მუ ქიმლეჭკომუნდგ; თეს ხოლო ხორც გეძდ ასე თაქენ თენას ხოლო, თენას ხოლო მუ ოჭკომუნდუ დო თი ღვინი, ჭგრქათ ღვინი თექ ნამუთ მუ იხვამუნ თინას პირველო მუ შუნდგ, თი უნჩამ კორი. იახადო, ათეჯგუა ინათ დემთავრებუდგ თენა დო უკულ მოლეღანდეს დო აქ კათა უჯინედგ ის, იახადო, თემ უკულ თენა დგ დო უკულ მიშ თეიშა თი ხორციშ ქკუმუა; თენა მუთუნით ვეშილებედგ თე შხვა, სოიშა ვახვამანდესკო დო ქიხვამანდესენი თიმ უკული არძა ართო იქეიფუდესგ, იახადო, ათეჯგუა.

მაგალთო, ჩქიმ მუმას ათეჯგუა ნეს უღუდუ. ჩხოუს ქიციდენდგ ასე, მა ფშე რამოდენიმე ჩხოუ გიმითირუ ჩქიმ მუმაქ მუმ ცხოვრებას. უკულ ქოდოსკდგ თიქ, ჩხოუქ ქოდასკიდ ჩქიმ მუმას გაჭირებულს თაქ, დო უკულ დოპილით თი ჩხოუ ჩქი დო მა ჭახანც თეს იფხვამანდი, უკულ თენა შილებედგ მაგალთო თირუა თინა შხვა მუდგარენეფით, ოხვამარეფით. ასე თაქ ჟირ ოხვამერი დგ თენა. თეს ათე დუდ ოხვამერ ჯოხოდ თეს, უნჩამ კორიმ ოხვამერ. შხვადოშხვა დიხას მუდანდეს თეს, მარა ძირითადო დუდ ოხვამერს უძახედეს მაგალთო ცუდეს ჩქიმს დო, თემ გარდა, თენა იშეიშენ იხვამუკო კორქი თუთაშხა დღასგ. ნელი რო გადა[ვიდოდა], ესე იგი ახალ წანა მუნილენდენი თინამ ორშაბათს არ უნდა გაცდენოდა ეს. ორშაბათს იშეიშენ თენა ოკო იხვამეკო კორქ. თემ გარდა, თიმ ნოხლენ დღას, ესე იგი ჟაშხა დღას, იშეიშენ იხვამანდგ ყვარილც. ათე ჟირიმ ინა უღუდგ თე ჩქიმ დიდა დო მუმას. თენა თეურეშე მიშ, თი ჯვეშე დო თი ყვარილს იხვამანდეს. ყვარილ მუმული რე, მარა ყვარილ ოკო რდგკო დო თენა ესე იგი. თენა შილებედგ ოჯახიში, ათე მუმული. იახა, მარა ყვარილი მორდესკო იახა თენა, მარა საქონელ თენა ყოველ მიზეზიმ გარეშე დაუშვებელი'დ, თენა ნაყიდერ ჩხოუმ ორდგკო. თენა ირ წანას. ათენამ უკულ მა ხო თე ჩხოუ დოპილინ, ხომ ქოდოსკიდგ თემ უკულ შხვას იხვამან-

გარდა ამისა, გარდა ამისა, ახლა ხომ დამთავრდებოდა ეს
 ლოცვა აქ, რომ დაამთავრებდა (=დაასრულებდა, ამონურავდა) ეს
 უფროსი კაცი ლოცვას, მაშინ ამას პირველს სავალდებულო იყო,
 რომ მას ის კვერი რომ იყო, ერქვა იმას, ხაჭაპური გამოცხვარი
 რომ იყო, რომელიც გინდა ყოფილიყო, იმას პირველი მოტეხდა 5.
 თვითონ, შეჭამდა; ამაზეც (=ხონჩაზე) ხორცი რომ იდო ახლა აქ,
 იმასაც, ამასაც თვითონ შეჭამდა და ის ღვინო, ჭიქით ღვინო იქ
 რომლითაც მან დაილოცა, იმას პირველი თვითონ დაღვედა ის
 უფროსი კაცი. დიახ და, ამისთანა იმით (=რიტუალით) დამთავ- 10.
 რდებოდა ეს და მერე წამოიღებდნენ და აქ ხალხი ელოდა იმას
 (=უფროს კაცს), დიახ და, ამის მერე ის იყო და მერე მიდიოდა
 იქამდე (=დამთავრებამდე) ხორცის ჭამა. ეს არაფერი არ შეიძ-
 ლებოდა, ეს სხვა, სანამ არ ილოცებდნენ (=ამის შემდეგ მიდიოდა
 იმ ხორცის ჭამა მანამდე, ვიდრე არ მორჩებოდნენ ლოცვის რი- 15.
 ტუალს) და ლოცვის მერე ყველა ერთად იქეიფებდა და ასეთი.

მაგალითად, ჩემს მამას ასეთი წესი ჰქონდა, საქონელს იყიდდა,
 მე მახსოვს, რამდენიმე საქონელი გამოიცვალა მამაჩემმა თავის
 ცხოვრებაში (=სიცოცხლეში), მერე დარჩა ის, საქონელი დარჩა
 ჩემს მამას გაჭირვებულს (=გარდაიცვალა და ამიტომ იხსენიებს 20.
 ასე) აქ და მერე დავკალით ის საქონელი და მე ცოტა ხანს ამას
 ვწირავდი; მერე შეიძლებოდა, მაგალითად, შეცვლა იმისა სხვა რა-
 ლაცეებით, „ოხვამერებით“ (=შესაწირავებით). ახლა აქ ორი „ოხ-
 ვამერი“ (=შესაწირი) იყო ეს. ამას ერქვა თავი (=მთავარი) „ოხვა-
 მერი“ (=შესაწირი), უფროსი კაცის „ოხვამერი“. სხვადასხვა ადგი- 25.
 ლას იმას შვრებოდნენ (=სწირავდნენ) ამას, მაგრამ, ძირითადად,
 თავ (=მთავარ) „ოხვამერს“ ეძახდნენ, მაგალითად ჩემს სახლში და,
 ამას გარდა, ეს მაინცდამაინც უნდა შეეწირა კაცს ორშაბათ დღეს.
 წელი რო გადავიდოდა, ესე იგი, ახალი წელი რომ შემოვიდოდა,
 იმის ორშაბათს არ უნდა გაცდენოდა ეს. ორშაბათს მაინცდამაინც 30.
 ეს უნდა შეეწირა კაცს. ამას გარდა, იმის წინა დღეს, ესე იგი
 კვირა დღეს, მაინცდამაინც შესწირავდა „ყვარილს“ (=დაკოდილ
 მამალს). ეს ორი ის (=ვალდებულება, შესაწირი) ჰქონდა ამ ჩემს

დით ჩქი მუდას ინა, მარა რაღაცნაირად ტრადიცია მიშ თენა ჩქიმ ჯვეშიშე, იახან, მა ხოლო გინობჟყვიდი თენა. იახადო, მა ხოლო ქიპიდი საქონელი თეშო. ჯაკელა ქიპიდი, იახადო, გინქ მუდა, თექ ქოდაბადგენ, იშ დოღურ ჭე ხანიშ უკული

5. ჩხოუქ, მუდგაქ ალოღენ დო, მარა გინ მოზრდით, ინა ქიფ-ხვამით დო ასე თეშ ვორექ ვაპუნცუ მუდა მა, თი ოხვამერ ჩხოუ დო იშეიშენ მილამ გერნაფა თენამ მა, მუშენ-და რდგ ჩქიმ ჯვეშიშ ტრადიცია დო მა მუშე მუდანქ.

ასე, კომუნისტებში დროს ხოლო რდგ თენას თე მუდა,

10. თენა თე ღორონთიშ ამბე დო თენეფ თიზმას ვამუდანდეს, მარა ჩქიმ მუმას თენა დღას ვემუტებუ. კომუნისტებში დროს დგ თენას იხვამანდგ დო მეც, მახოლო მიფში დო მიშე ჩქიმი ამხანაგეფი დო მიბლენდით ჩქი აქი პურმარილც, შესანიშნავი ინწყუაფუდუ ხვალე თიშ მეტი; ხორცი გილაძდგ იშეიშენი

15. ეთექ გინიში. შხვა მუთუნ თექ ვეშილებედგ. ხაჭაპურეფ – ქო, იახა რდგ, შხვა იფრელ რდგ, ხო ცვალი, თენეფი იფრელ რდგ, მარა...

– მარა ოკო ვადოსკიდგკო ვარა მუთუნქ თი ხორციშე?

– შილებედგ. ასე თის ხოლო მუშ მუდა უღუდუ, თი ვა-

20. დოსკიდგკო ხორციქენი თიშენ. მუშენ ასე.

– ვარა გინოჯღონა, ვთქვათ, ოჯახის?

– კი ამას, თენა ინდივიდუალურო ინანდეს თეს ხოლო, მაგალთო გინაჯღონალც ხოლო, მარა თექ თიზმა დგ თი ართ ნანერი გინი დგ, დო თიზმა კოც დუძახედეს, ნამდა თინა თექ

25. ობადგკო თექ დო თექ ითუკო. თე თეზას მუშ ინა უღუდ, თექ ითუკო თექენ დო უკულ მაჟია დღაშო ვადოსკიდგკო. მუშენ-და მაჟია დღას თენა თი, უნჩამ კოც ვაჭკუმედგ, თიშენ ნამდა ეგებ გურქ ქუმურთგკო, ქურჩქილექო? გამორიცხული რე თიმ დღას გურიშ მულა, ლაჭალი, თეჯგურა. ოჯახის თე-

30. ნა გამორიცხული დგ. ათემ გურშენი თეს ირო უთხილანდეს მაჟია დღას, ნამდა მუგიჩქე გურქ ქომოირთე ეგებ კოც, ვარა მუდგარე, მარა მოხვალამე შემთხვევა თიჯგუა, ვარო?! ათემ

დედა და მამას. ეს იქიდან მოდიოდა, იმ ძველიდან და იმ „ყვარლის“ სწირავდნენ. ყვარილი მამალია, მაგრამ დაკოდილი უნდა ყოფილიყო ეს და ესე იგი ეს შეიძლებოდა ოჯახისა, ეს მამალი, დიახ, მაგრამ დაკოდილად უნდა გაეზარდათ, დიახ ეს, მაგრამ საქონელი, ეს ყოველი მიზეზის გარეშე დაუშვებელი იყო, ნაყიდი ძროხის უნდა ყოფილიყო. ეს ყოველ წელს. ამის შემდეგ, მე ხომ ეს საქონელი დაკვალი, ხომ დარჩა სხვა, მერე სხვას ვწირავდით, მაგრამ რალაცნაირად ტრადიცია რომ მოდიოდა ეს ჩემი ძველიდან (*=წინაპრიდან*), [ამიტომ] მეც გადავწყვიტე ეს. დიახ და, მეც ვიყიდე საქონელი ამისთვის. დეკეული ვიყიდე, დიახ და, ხბომ ისა, ამან (*=ძროხამ*) რომ დაბადა, (+იქეთ) მოკვდა ცოტა ხნის შემდეგ ძროხა, რალაც დაემართა, მაგრამ ხბო გაეზარდეთ, ისიც შევწირეთ და ახლა ისე ვარ, არ მყავს ის, ის შესანიერი საქონელი და მაინცდამაინც ვაპირებ ამის დაყენებას (*=ყიდვას*), რატომ-და იყო ჩვენი ძველის ტრადიცია და მეც რატომ იმას ვიზამ (*=დავკარგავ*). 5.

ახლა, კომუნისტების დროსაც იყო ეს ისა, ეს ამ ღმერთის ამბავი და ესენი იმდენს არ იმას შვრებოდნენ (*=პატივს არ სცემდნენ*), მაგრამ ჩემს მამას ეს არასოდეს მიუტოვებია. კომუნისტების დროში იყო, რომ ამას ლოცულობდა და მეც, მეც მივდიოდი და მიდიოდა ჩემი ამხანაგები და მივიღებდით ჩვენ აქ პურმარილს, შესანიშნავი იშლებოდა, მარტო იმის (*=რიტუალის*) გარდა; ხორცი იყო მაგიდაზე მაინცდამაინც ხბოსი, სხვა რამე იქ არ შეიძლებოდა. ხაჭაპურები – კი, დიახ იყო, სხვა ყველაფერი იყო, კი ყველი, ესენი ყველაფერი იყო, მაგრამ... 10.

– მაგრამ არ უნდა დარჩენილიყო რამე იმ ხორციდან? 20.

– შეიძლებოდა. ახლა ამასაც თავისი ის (*=წესი*) ჰქონდა, ხორცი რომ არ დარჩენილიყო იმიტომაც. რატომ ახლა.

– ან გადაგზავნა (*=გაცემა*), ვთქვათ, ოჯახიდან [შეიძლებოდა]? 25.

– კი ამას, ეს ინდივიდუალურად იმას შვრებოდნენ (*=წყვეტდნენ*), ამასაც, მაგალითად გადასაგზავნსაც (*=გასაცემს*), მაგრამ 30.

იქ იმდენი იყო ის ერთი წლის ხბო და იმდენ კაცს დაუძახებდნენ, რომ ის იქ ყოფილიყო საკმარისი და იქ დამთავრებულყო. ამ დამ-

გურშენ სანთელც შენირენდეს, ნამდა მა ათეჯგუა მუდაქია დო მუდას, დღას დაუქვენდეს თეშო, ართ დღას, იახა ჩქიმ პატონ რექენ დო თენემქ ქიგიომუდანდეს, მურე ჯოხონ, სანთელს დოჭუნდ დო თეჟანს: „ქემაპატიია მიხელ გაბრიელ თავარანგელოზი, სამგარიო დიდებული დო მა მეფჩირთია თაქი, ამდღა გურ ქემომრთუა თენავა დო ათნა ქემაპატიია მა დო ჩქიმ ჩილდოსკუალეფს“. ართ ღერ სანთელს დოჭუნდეს თეშო.

– იშენ ხოჯ ოკო რდუკოვო თუ?

10. – ვარ, არა აქვს მაგას მნიშვნელობა. მუდგას, ო მუდგა ერჩქინდდგ, საქონელ მუდგას ეიორჩქინანდგ, იახანი, ბე-დინერ თენანი, ათენასი იხვარდესგ თიმ დღას, თენა დათქმულ დღას. ენა შილებედგ მთელ წანას ჭვალენდეს მაგალ-თო დაუშვათ დო დამორჩილს, დამორჩილს, მუდა პიჩვანც ვეშლებედგ. პიჩვანც მუშო ოკო რაგადი ენა ვეშილებედგ დო.

15. – მარა ახალ წანას უკვე?
– ახალ წანას, თი ართ წანას დინინტირკო ოკო.
– ანუ ჯვეშ ახალ წანაშა ალბათ ხო?
– ო, ჯვეში ახალ წანაშა.

20. მილუდეს ჩქე, მოფხვალამუნა თეჯგუა შემთხვევა: ჩქიმ მუმასეთ დო მა ხოლო მალოლგ თიჯგუა შემთხვევაქ, ნამდა თექ ირო გინომგლეს თექ მუდგარენ, თი მომენტეფქ ვამა-შუ, ნამდა ჩქიმ სკუალეფ დო თენეფ ართო დესგნ თენა, დო მოფხვადგ თიჯგუა შემთხვევაქ, ნამდა ეთი ჯვეშით ახალ წა-
25. ნა ვარე გინუღირინ თექი, ახალ წანა მუნიღენს ახალით დო ჯვეშ ახალ წანაშ შკას თექ ართი ჟაშხა დო ართ თუთაშხა რე. ასე თენა თეშო ხოლო ვარე იშეიშენ სასურველი, დო მუშენ ასე. თე ჟაშხას დო თუთაშხას, ასე იფრელ ჯგირობუა ლოლამგდას კოც, მარა მიდგაინს მუდგარენი ათასნერ მუდ-
30. გარენქ იყუას დო იშო გინადვალარქ გაყუასგნ თენა უხერ-ხული საქმე რე. ათეშგურშენი თენა იშეიშენ სავალდებულო რე, ნამდა წანაშ ნამდგარენ დრო ქოლოლე. მუშენ-და თე

თავრებას თავისი ის (=ნესი) ჰქონდა, რომ ეს დამთავრებულიყო იქ და მერე მეორე დღისთვის არ დარჩენილიყო, რატომ-და მეორე დღეს ეს იმ უფროს კაცს არ ეჭმეოდა, იმიტომ რომ ეგებ გული მოსვლოდა (=გაბრაზებულიყო), გესმის? გამორიცხულია იმ დღეს გულის მოსვლა, ყვირილი, ასეთი. ოჯახში ეს გამორიცხული იყო. 5.

ამიტომაც ამას ყოველთვის უფრთხოდნენ მეორე დღეს, რა იცი, იქნებ გული მოგივიდა (=გაბრაზდი) კაცს, ან რალაცა, მაგრამ მომხდარა შემთხვევა იმგვარი არა?! ამის გამო სანთელს შესწირავდნენ, რომ მე ამისთანა იმანო (=შემთხვევამ შემაცდინაო) და იმას, დღეს, უქმედ გამოაცხადებდნენ; ამისთვის ერთ დღეს, დიახ, ჩემი ბატონი 10.

რომ ხარ, (+და) ესენი იმას იზამდნენ, რა ჰქვია, სანთელს დაწვავდა (=აანთებდა) და იტყვის: „მაპატიეო, მიქელ ჩაბრიელ მთავრანგელოზო, სამგარიო დიდებული და მე შეეცადიო აქ, დღეს გული რომ მოვიყვანეო (=გავბრაზდიო) ესაო და ეს მაპატიეო მე და ჩემს ცოლს და შვილებს“. ერთ ღერ სანთელს დაწვავს (=აანთებს ამისთვის). 15.

– მაინც ხარი უნდა ყოფილიყო თუ?

– არა, არა აქვს მაგას მნიშვნელობა. ნებისმიერი, ხო, ნებისმიერი, რაც გაჩნდებოდა, საქონელი რასაც გააჩენდა; დიახ, რომ ეს ბედნიერი, ამას იყენებდნენ იმ დღეს, ამ დათქმულ დღეს. ეს შეიძლებოდა, მთელი წელი წველიდნენ, მაგალითად, დაფუშვით და 20.

შემოდგომას, რადგან მარხვაში არ შეიძლებოდა. მარხვაში, რად უნდა ლაპარაკი, ეს არ შეიძლებოდა.

– მაგრამ ახალ წელს უკვე?

– ახალ წელს, იმ ერთ წელში უნდა ჩატეულიყო.

– ანუ ძველ ახალ წლამდე ალბათ ხომ?

– ხო, ძველ ახალ წლამდე. გვექონდა ჩვენ, შეგვხვდა ასეთი შემთხვევა, ჩემს მამას და მეც დამემართა ასეთი შემთხვევა, რომ ეს (=„ხვამა“) ყოველთვის გადაგვივიდა (=გადაგვეწია) რალაცნაირად, ის მომენტები ვერ ვიშოვე, რომ ჩემი შვილები და ესენი ერთად რომ ყოფილიყვნენ ეს და შემხვდა ისეთი შემთხვევა, რომ ის ძველი წელი რომ არაა გადასული (=წასული) იქ, ახალი წელი შემოვა ახლა და ძველ ახალ წელს შუა ერთი კვირა და ერთი ორშაბათია. ახლა 30.

გინ ხოლო უკული... ჩხოუსუ ვეჭვალას, ვარა მუთუნინ თიმ გურშენი, თი ჩხოუსი მისადგომეფს, სკირაფამ მისადგომეფც ცვილენდეს თეს დო ინანდეს. ათეჯგუა შემთხვევეფ რე დო ათენა რე.

5. – სანთელს მუჭო ჭუნდეს, სანთელს? ჩხოუს ხო ვენკა-ჭუნდეს დუცუ?

– ვარ, ჩხოუს მიკოჭულაფა ენა რე, ენა მუდას, ასე მაგალთო წყარმალესია კორ თქუანს დო თენა რე თი დროს, მუჟამი საკურთხენან თინკემა, საკურთხო დო, ვარდა აში შხვა დროს უბრალოდ გაიშეყუნანა თი გინც, ქიმიყუნანს, დართინუანა მორძგვიშე, იახადო, დოვილენც უკულ თენას ართ კორი, დო გოტყაბარანს, დოხაშენს დო ათე გინინ თემ თექ უკულ სალოცავს ეთექ იჩიებგნა თეს. ის ულუ ართ ღერ სანთელ თინკემა, ნამუსუთ ვანტუნ თემ. თი მუკართინუანც 10. თინკემა პირჯვარს ინერს დო უკულ მიდეყუნანს დო თექ დოჭუნცუ სანთელც.

– თაქ ხვალე კორეფ რენანო ?

– არა, ქო ოსურეფ ხოლო რე, მარა ზოგიერთ შემთხვე-
ვემს, რე მაგალთო ზოგიერთ სოფელეფც, მაგალთო ჯვემ
20. ეთნოგრაფიულ მუდეფ მიკითხირე მა, იახანი, თექ ზოგიერთ სოფელეფიშ ინეფ რე მოშინაფილინი, თინეფც არძას შხვა-დოშხვანერო ულუ თენა; მარა ჩქინ ოჯახის ხვალე თენა ვემ-გლებე, ნამდა გათხილი ძღაბ ხომ გათხილ ქორე, თინა ქუ-მურც, ასე ხომ უჩქედგ ხომ მუჭო ხვამა რდენგ დო ეთექი,
25. თი სოდე სამგარიოშ ლაგვანი თხორგდგნ, ეთექ დო თექ მუმ ჩილდოსკუა გეურდუ თე უნჩამ კოცენი, ეთექი თინას ვარ-თი სინჯას დო ვართი თი მუმ მეულლესითი, ძღაბის, დო ვართი სკუალეფს თექ გერინამ უფლება ვაულდდეს. უკულ ქო, ამო მუნილენდესგნი, მონანნილეობას ლებულენდეს საერ-
30. თო ზეიმც. ექ ვარ, ექ ვალებულენდეს მონანნილეობას. უკულ სანთელც თექ, ვარა თექ დოჭუნდგ დო ვარა ამო მოლელანდგ დო ცუდეს დინახალე დოჭუნდგ თი სანთელც. ექ იშა ვეჯინე,

ეს ამისთვისაცაა მანცდამანც სასურველი, და რატომ ახლა. ამ კვირას და ორშაბათს, ყველაფერი სიკეთე დაემართოს კაცს, მაგრამ ვილაცას რალაცა, ათასნაირი რალაცა იქნას (*=შეიძლება შეემათხვეს*) და იქით გადასადები (*=გადასანევი*) რომ შეგექმნას, უხერხული საქმეა. ამიტომ ეს მანცდამანც სავალდებულოა, რომ წელიწადის რომელიმე დროს გააკეთო. რატომ-და, ეს ხბოც შემდეგ... ძროხასაც რომ არ ინველიდეს ან რამე სხვა, იმის გამო, იმ ძროხის მისადგომებზე, დაშრობის მისადგომებზე კლავდნენ ამას და იმას შევებოდნენ (*=სწირავდნენ*). ამისთანა შემთხვევებია და ეს არის.

5.

– სანთელს როგორ წვავდნენ (*=ანთებდნენ*), სანთელს? საქონელს ხომ არ მიაწვავდნენ (*=მიაკრავდნენ და ისე აანთებდნენ*) თავზე?

10.

– არა, საქონლის მიკვრა და ისე ანთება ეს არის, ეს ისაა, აი, მაგალითად, „წყარმალესია“ (*=გამდინარ წყალსო*), იტყვის კაცი და ეს არის იმ დროს, როდესაც საკურთხოებენ მაშინ, საკურთხად, თუ არა-და, სხვა დროს უბრალოდ გამოიყვანენ იმ ხბოს, მოიყვანს, დაატრიალებენ მარჯვნივ (*=წაღმა*), დიახ, და დაკლავს მერე ამას ერთი კაცი, გაატყავებს, მოხარშავს და როგორც გითხარი ისე, იქ მერე სალოცავში ლაპარაკობენ ამას. მას აქვს ერთი ღერი სანთელი მაშინ, რომელიც არ ანთია ისე. როცა მოაბრუნებს, მაშინ პირჯვარს იწერს და მერე წაიყვანს და იქ დანვავს (*=აანთებს*) სანთელს.

15.

20.

– აქ მარტო კაცები არიან?

– არა, კი ქალებიც არიან. მაგრამ ზოგიერთ შემთხვევებში არის მაგალითად, ზოგიერთ სოფლებში, მაგალითად, ძველი ეთნოგრაფიული ისინი (*=წაწერები*) [რომ] წამიკითხავს მე, იქ რომ ზოგიერთი სოფლების ისინია (*=ისტორია*) მოხსენიებული. იმათ ყველას სხვადასხვანაირად აქვს ეს; მაგრამ ჩვენს ოჯახში მარტო ეს არ შეიძლება, რომ გათხოვილი გოგო ხომ გათხოვილია, ის მოვა, ახლა ხომ იცოდა, რომ „ხვამა“ იყო და იქ, სადაც „სამგარიოს“ ქვეყრი იყო დაფლული, იქ და იქ, სადაც თავისი ცოლ-შვილი ეყენა ამ უფროს კაცს, იქ არც მას, არც სიძეს და არც მის მეუღლესაც,

25.

30.

ექ ქიმკაციკუანდღ ლაგვანნკემა თექ, ვარა თი „მისორი“ ჯო-
ხო თეს იახანი, ჯვეშო უძედეს თოლირი. ოღო ათე მისორს,
მისორს ქიმკაციკუანდღ დო თექ ქუმანტებუდღ დო უკულ მო-
ლელანდ აშო, თაქ ცუდეს დოჭუნდღ იშო. ექი ჭიეჭიე საკ-
5. მელეფ უღუდღ, არძას ქედაკინუანდ მუზმა ნევრეფ გეურდ
თექინ თეს დო ართის მუ თვითონ გეჭოფუნდღ დო მთლიანო
გინულუანდღ თის დუცუ, თეში ჭუნდღ უკული.

– ათე სამგარიო მუშენ ჯოხოდღ, მუ სიტყვა რე?

– „სამგარიო“, თენა... თეთ მა ხოლო ვორდ დაინტერესე-
10. ბული, მარა თენამ ბრელს შევეკითხი მა დო თეს თექ ჩქიმდა
ვაგანმარტებეს. ასე „სამგარიო“ ჯოხოდ თეს დო დუდიოხ-
ვამერი რე თენა, ესე იგი უნჩამ კოჩიმ ოხვამერს უძახენა
ზოგიერთეფი. ოღო მურე თენანი ვამიჩქე დო უკულ მუდამ
დალოცვამ დროს მუჟამ უნინდეს „მიხელ გაბრიელ მთავა-
15. რანგელოზი, სი ქეშემნია“. უკულ ათეჯგუას თქუანდეს დო:
„სამგარიო დიდებულია, სი უტიბინევა ღორონთ ათე ჩქიმ
ჯგერ გინიში ხვამავა ჩქინ ოჯახიმ ნევრეფს დო სი ქომურია
თემ...“, მუჭო ნოხოლე ვთქვინ თემ.

– ათენა ხოლო საინტერესო რე, მიქელ გაბრიელს მიმარ-
20. თენს მთავარანგელოზის დო ვართ ქრისტეს.

– ო, „მიხელ გაბრიელ მთავარანგელოზია“ – ათენას
თქუანდეს თამ დო ეში „სამგარიო“ ჯოხოდ თენას დო სამ-
გარიო მუშე ჯოხო თესინ ათენაშა მა... ე ჯვეშეფი მითარე
აქ, იახა, თე მითა რე აქ, სხვათა შორის, თაქ ამარი-ემერი
25. იხვამანდეს, ვარა ძირითად ტრადიცია თენა ჩქიმ მუმამ ცუ-
დეს რდგ. სხვათაშორის, ათეჯგურა ინა რდგ, თენა ხოლო
ქოფთქუე ოკო.

ათაქი ჩქიმ მუმა ხომ იხვამანს თეს, ასე ირწანასგ რე თე-
ნა, ირწანას რენ. თე გინი ხოლო განსაკუთრებულ ხომ ქორე,
30. თის ირო ბჟას მეტის არზენა, პატის ცენა იახანი, იგვანუდღ
დო არაჩვეულებრივ გინ იციდ. ასე, ჩქინებურა ჩხოუმ გი-
ნი მაგალთო ჟარნეჩ-ჟაფეჩდოხუთ კილო, ჟაფეჩდოთხ კილო

ქალს, და არც შვილებს იქ დგომის უფლება არ ჰქონდათ. მერე კი, როცა აქეთ შემოვიდოდნენ, მონაწილეობას იღებდნენ საერთო ზეიმში. იქ არა, იქ არ იღებდნენ მონაწილეობას. მერე სანთელს იქ აანთებდა ან აქეთ წამოიღებდა და სახლში შიგნით დაანთებდა იმ სანთელს. იქ იმას ვერ დაელოდება, იქ მიაკრავდა ქვევრთან, აი იქ, ან ის, „მისორი“ რომ ჰქვია ამაზე, ძველად ედოთ (*=ჰქონდათ*) თლილი და ამ „მისორს“, „მისორს“ მიაკრავდა და იქ წაეკიდებოდა (*=აინთებოდა*) და მერე წამოიღებდა აქეთ; აქ სახლში დანვაგდა (*=აანთებდა*) (+იქეთ). იქ პატარ-პატარა საკმეველები ჰქონდა, ყველას დააჭერინებდა (*=დაურიგებდა*), რამდენი წვერიც ეყენა იქ და ერთს ის თვითონ აიღებდა და მთლიანად გადაატარებდა იმას თავზე, ისე წვაგდა (*=აანთებდა*) მერე.

– ეს „სამგარიო“ რატომ ერქვა, რა სიტყვაა?

– „სამგარიო“, ეს.. ამით მეც ვიყავი დაინტერესებული, მაგრამ ამის [შესახებ] ბევრს შევეკითხე მე და ეს იქ ჩემთვის ვერ განმარტეს. ახლა „სამგარიო“ ერქვა ამას და „დუღ ოხვამერია“ (*=მთავარი შესანიშნავია*) ეს, ესე იგი უფროსი კაცის სალოცავს ეძახიან ზოგიერთები. ჰოდა, რა არის ეს, არ ვიცი და მერე იმის დალოცვის დროს, როცა ეტყოდნენ: „მიქელ გაბრიელ მთავარანგელოზო, შენ შემეწიეო.“ მერე ასეთს იტყოდნენ: „სამგარიო დიდებული, შენ გაუთბეო (*=სითბოდ და სიკეთედ უქციე*), ღმერთო, ამ ჩემი კარგი ხბოს ლოცვაო (*=შესანიშნავო*) ჩვენი ოჯახის წევრებს დო შენ მომეციო ისე...“, როგორ უნინ ვთქვი, ისე.

– ესეც საინტერესო არის, მიქელ გაბრიელს მიმართავს, მთავარანგელოზს, და არა ქრისტეს.

– ხო, „მიქელ გაბრიელ მთავარანგელოზო“ – ამას იტყოდნენ ასე და ისე „სამგარიო“ ერქვა ამას და „სამგარიო“ რატომ ერქვა ამას ამაზე მე... ეს ძველები არავინ არის აქ, დიახ, არავინ არის აქ, სხვათა შორის, აქ აგერ-ეგერ წირავდნენ, თორემ ძირითადი ტრადიცია ეს ჩემი მამის სახლში იყო. სხვათა შორის, ასეთი ის (*=შემთხვევა*) იყო, ესეც უნდა ვთქვა.

აქ ჩემი მამა ხომ ლოცულობს ამას, ახლა ყოველ წელსაა ეგ.

- ქიუ, ართ დღას მეზობელქ დეინტერესე დო თიქ წონგ. ია-ხადო, ასე ათენა ართიქ უნუ, ართ კოჩი: „ილიკოვა“ – ჩქიმ მუმას ურაგადენა – „თე ირ წანას ორთუქია თეს, გურქ ვეიოლუავო თე სია თეშავა“. იახანი, ჩქიმ მუმაქ უნუ: „თენა ღორონთიმ საქმე რენია თექ, დო მა ღორონთიმ მორწმუნე ვორექ დო ღორონც ვომსახურუქია. მაჟია ხოლო ქოთქუასია კოჩიქიე, მეზობელეფცია წარმონანაშე არჩა ვადუძახე დო აკა ჭიქა ღვინ ვაჩი დო ვაგემასპინძლი და, თენა ხოლო მუთუნ ვარენია, თენა ხოლო მეცუნცია თესია გიჩქვდასია“ – უნუ.
5. ნუ, თენა ხოლო რდგ, სამეზობლო გაკიშაყარუდეს თი ართ დღას, მარა თიმ დღას ჩხუბ ვეშილებედგ თექ, აყალმაყალი ვარდგკო, თამადა ოკო ორდგკო თიჯგუა ჯგერ კოჩ, ნამდა თიქ თე სუფრა მიდეცუნკო ოკო ჯგირო დო თექ ვეცუკო ოკო თე მაგალთო გეშვი, ჰაი, ჰუი, თენა; მუზმა ოკოდგ კოჩის,
10. შუნდგ, ინა გარჩქინანდგ, ოკოდგ-და შუნდგ, ვარა გეშვია – თემ რაგად ვარდ. ათეჯგურა ტრადიციეფ რდგ დო, სხვათა-შორის, გლახა ტრადიცია ვარე. მუშენ-და, ათე ღორონთიმ რწმენა, ათენა მეუდინგ კოცნგ თინკემა, ალბათ თინა გადაგ-ვარებული რე, ჩქიმ აზრით. ღორონთი, ზოგიერთ თქუანც,
15. ნამდა თაშია თენა, მა ასე შხვანერო ვემემლათ თენა დო ბრელი ინეფიმ ინა მიკითხირე, თე მეცნიერეფიმ ინეფ დო თენეფ. ბრელ მეცნიერეფ აღიარენა ათეს, მუდგარენ რენ თეს. მაგალთო, დაუშვათ დო პლატონშე ხოლო მოცუნაფი-ლი, წარმოგიდგენია? პლატონიდან მოყოლებული, მანგარ,
20. თე დიდ მეცნიერეფი მუდა, მაგალთო, იბკითხი აინშტაინიმ ათეჯგურა იპკითხი: „ბუნებაში იმდენი კანონზომიერება ხდებოა და რალაცეები ხდებოა, ამის უკან რო ვინმე არ იდგეს, არ შეიძლებაო“ – ათეჯგუას რაგადანც ი კოჩი, მითინ ვეგერდასიე თემ უკახალე დო დასურო დეკვირე თეს ბოში-
25. ნი, თენა, თენა მუდგასირენ ღორონთიმ ინას უმარგუდასენი, ვარა მუდგარენ დამთხვევე რე, მუდგარენ-მუდგარენეფი რე. თაქ ღორონთ ვარდასგნ, თე მუდგარენეფ ვარდასგ, ია-
- 30.

ყოველ წელს ეს ხბოც ხომ განსაკუთრებულია, იმას ყოველთვის რძეს მეტს აძლევენ, პატივს სცემენ, დიახ რომ, სუქდებოდა და არაჩვეულებრივი ხბო იქნებოდა. ახლა ჩვენებური საქონლის ხბო მაგალითად ასე, ორმოც-ორმოცდახუთი კილო, ორმოცდაათი კილო შეიქნა. ერთ დღეს მეზობელი დაინტერესდა და იმან აწონა. 5. დიახ და, ახლა ეს ერთმა უთხრა, ერთმა კაცმა: „ილიკო“ – ჩემს მამას ეუბნებიან – „ამ ყოველ წელს რომ აკეთებო ამას, გული არ აგიცრუვდაო (=არ მოგბერდაო) ეს შენო ამაზე“? დიახ რომ, ჩემმა მამამ უთხრა: „ეს ღმერთის საქმეაო იქ და მე ღმერთის მორწმუნე ვარ და ღმერთს ვემსახურებიო. მეორეც რომ თქვას კაცმა, 10. თუ მეზობლებს წელიწადში ერთხელ არ დაუძახე და ერთი ჭიქა ღვინო არ დააღვინე და არ გაუმასპინძლდი, ესეც არაფერი არ არისო, ეს მიჰყვება ამას, იცოდეთ – უთხრა.

ნუ, ესეც იყო: სამეზობლო შეიყრებოდა იმ ერთ დღეს, მაგრამ იმ დღეს ჩხუბი არ შეიძლებოდა იქ; აყალმაყალი რომ არ ყოფილიყო, თამადა უნდა ყოფილიყო იმისთანა კარგი კაცი, რომ მას ეს სუფრა წაეყვანა უნდა კარგად და იქ არ უნდა ყოფილიყო ეს, მაგალითად, დალიე, ჰაი, ჰუი, ეს. რამდენიც უნდოდა კაცს, დაღევდა, ის გააჩენდა (=შემოსთავაზებდა სადღევრძელოს), თუ უნდოდა, დაღევდა, თორემ დალიეო ამის ლაპარაკი არ იყო. ასეთი ტრადიციები იყო და, სხვათა შორის, ცუდი ტრადიცია არაა. რატომ-და, ამ ღმერთის რწმენა, ეს რომ დაეკარგება კაცს, მაშინ, ალბათ, ის გადაგვარებულია, ჩემი აზრით. ღმერთი, ზოგიერთი იტყვის, რომ ასეო ეს, მე სხვანაირად არ მიმიღოთ ეს და ბევრი ის (=ნაშრომი) წამიკიხავს, ამ მეცნიერების ისინი (=ნაწერები) და ესენი და ბევრი მეცნიერები აღიარებენ ამას, რაღაც რომ არის, ამას. მაგალითად, დაფუშვათ და, პლატონიდანაც მოყოლებული, წარმოგიდგენია? პლატონიდან მოყოლებული, მაგარი, ეს დიდი მეცნიერები ის, მაგალითად, წავიკითხე, აინშტაინის ამისთანა (=აზრი) წავიკითხე: „ბუნებაში იმდენი კანონზომიერება ხდებოდა და რაღაცეები ხდებოდა, ამის უკან რო ვინმე არ იდგეს, არ შეიძლებო“ – ამისთანას ლაპარაკობს ის კაცი, ვინმე რომ არ იდგესო ამის უკან და მარ-

ხანი, თენა გამორიცხულ რე. დო ზოგიერთის თენა ვანანს, მარა მა ჩქიმ ოჯახებე თენა მიჩქე, თე ტრადიციეფი დო მა თენა ათენა ვავაგრძელე დო ჩქიმ სკუალეფე ვავაგრძელასენ, თენა ვეშილებე. მა ვავაგრძელენქ დო ჩქიმ სკუალეფ ხოლო, ფიფქერენქ, ნამდა თის ვავაგრძელენანგ.

5.

სხვათაშორის, თემ უფლება ულუ ოჯახიმ უნჩაში სკუას. თის შეულებ თენა. უკულ შხვეფ დანარჩენ შილებე, მაგალთო, „მეოხვამერ“ ჯოხო დო თინა შხვაქ გირინუასენგ. ოდო თიქ ახ-

10.

დო ნოხლე გინითენ თეში თენა შხვადოშხვა სოფელეფს შხვადოშხვანერ რე. მაგალთო, ულუდეს, ზოგიერთ ინეფს ულუნა მაგალთო რჯული, ათეს თე ნადუდა ღვინს, თეს ზედაშე ჯო-

15.

ხო, ქოიჩქენა თქვა, იახადო, ათე ზედაშეს ინაბუნდეს საერთო ლაგვანც. თინეფს ხოლო, მუდა, ინა ულუდეს, მურე თის ჯო-

20.

ხონი, ათე ხატეფნკუმაიან მუდა ულუდეს თექ; ბინეხ უჩანდგ სოფელც დო თეს ართ გვარიშ კოჩი, ართ გვარიშ, მაგალთო, ჩქი მიქეფ ვორეთ დო სამიქას თეჯგუა ვარდ ჩქინკემა. მა-

25.

გალთო, გამიგონებე თენა მუხურს გამიგონებე თეჯგუა. მარტვილც გამიგონებე ხოლო, გვარებე გომოჭყორდ, მუხურიშ თოდუა რე მაგალთო, თოდუეფ ცოფენა, ათეჯგუა გვარი, გა-

30.

მიგონებე მა, ნამუთი ათენას ართი ლაგვანი ულუდეს დო სოდე ბინეხი ულუდეს, თენას მინენდეს, ქიმიცუნანდეს დო თეს ქინაბუნდეს დო გინასკვდღდგნ თიზმა ქიციდღდა, უკულ ცუდეშა მიდეღანდეს მუნეფ დო უკულ მუჟამ დათქმულ დრო ულუდეს მუნეფსგ, თინკემა თის ქიხვამანდეს თე ართ გვარი. ათეჯგუა ათასნერ ინეფ რე თენა, ო შხვადოშხვა მუდეფ ულუნა ფერე-

თლა რომ დააკვირდე ამას, ბიჭო (=კაცო), ეს [ალბათ] რაღაცა ღმერთის იმას (=ძალას) რომ ეჭიროს (=რომ არ ეჭიროს), თორემ რაღაც დამთხვევებია, რაღაც-რაღაცებია. აქ ღმერთი რომ არ იყოს, ეს რაღაცები რომ არ იყოს, დიახ რომ, ეს გამოორიცხულია. და ზოგიერთს ეს არ სწამს, მაგრამ მე ჩემი ოჯახიდან ეს ვიცი, ეს ტრადიციები და მე ეს რომ ეს არ გავაგრძელო და ჩემმა შვილებმა რომ არ გააგრძელოს, ეს არ შეიძლება. მე ვაგრძელებ და ჩემი შვილებიც, ვფიქრობ, რომ მას გააგრძელებენ.

5.

სხვათა შორის, ამის უფლება აქვს ოჯახის უფროს შვილს, მას შეუძლია ეს. მერე სხვები დანარჩენები შეიძლება, მაგალითად, „მეოხვამერი“ (=მლოცველი/ მწირველი) ჰქვია და ის სხვამ რომ დაიყენოს და იმან ილოცოს/სწიროს და იმან რომ ისა (=ატაროს რიტუალი). ამისთანა ვარიანტებიც იყო აქ და როგორც უნინ გითხარით, ისე ეს სხვადასხვა სოფლებში სხვადასხვანაირი არის. მაგალითად, ჰქონდათ, ზოგიერთ იმათ აქვთ მაგალითად რჯული (=საგვარეულო ლოცვა). ამას ამ პირველ მოხდელ ღვინოს, ამას ზედაზე ჰქვია, იცით თქვენ, დიახ და, ამ ზედაშეს ასხამდნენ საერთო ქვევრში. იმათაც ის ჰქონდათ, რაა რომ ჰქვია, ამ ხატებთან ის (=რიტუალი) ჰქონდათ იქ, ვენახი ერგო (=ჰქონდა გამენებული) სოფელს და ამას ერთი გვარის კაცი, ერთი გვარის [ხალხი უფლიდა]. მაგალითად ჩვენ მიქავეები ვართ და სამიქაოში ასეთი არ იყო ჩვენთან. მაგალითად, გამიგია, მუხურში გამიგია ამისთანა, მარტვილში გამიგია კიდევ; გვარები დამავინყდა; მუხურის თოდუაა, მაგალითად, თოდუები ყოფილან, ამისთანა გვარი, გამიგია მე, რომელთაც ერთი ქვევრი ჰქონდათ და სადაც ვენახი ჰქონდათ, ამას მოინევენ, მოიყვანდნენ და ამაში ჩაასხამდნენ და რომ გადარჩებოდა, იმდენი თუ იქნებოდა, მერე სახლში წაიღებდნენ თვითონ და მერე, როცა დათქმული დრო ჰქონდათ თვითონ, მაშინ მას ილოცებდნენ ეს ერთი გვარი. ამისთანა ათასნაირი ისინი (=წესები) არის ეს, ხო, სხვადასხვა ისინი (=წესები) რომ აქვთ, ისეთი. მარტვილისაც ასეთი იყო ის, ყველა რომელი და რომელი ხატისაც არის იქ. მაგალითად, ოსინდალეს (ჩხორონწყუს რაიონი) რომ ეძა-

10.

15.

20.

25.

30.

ბუნდეს თეს დო უკულ ათამ იხვარდეს.

- თემ გარდა, ხოლო ოხვამელ რე ხოლო, ასე მუნერ: „ოდუ-
დიას“ უძახენა ხოლო, ოხვამერს. „ოდუდიას“ იხვამანდგ კორ
მუს? დეპირებუდ, ნამდა მუ იხვამკონ თენას, მაგალთო ში-
5. ლებედ თენა მუშული რდგკო, შილებედ, მაგალთო, მუდა
რდგ, მურე თის ჯოხო, მაგალთო, ლეჯიმ მუდას, თუ, ვა-
რა მუდგარენეფ, ათეჯგუა მუდგარენეფს დეპირებუდგ თინა
მუდგასიინ ათეს ოდო „ოდუდიას“ ულუდ. უკული თემ გარ-
და, ათემ გარდა, რდგ ხოლო, მაგალთო, მა მიჩქ ჩქიმ ოჯახის
10. „ოდუდია“ ვაულუდეს, მარა გამგონებ შხვა იხვამანდგ ნდო.
ჩქიმ დიდას ულუდუ, მაგალთო, ოდაბადე. ოდაბადეს უძახ-
გდეს თის, თი ლაგვანც. ოდუდია, დუდიშე მომდინარენც. მუ,
მუშ დუდ, ხვალე ართ კორ იხვამანც მუ. თის ოდუდია, მუს
ულუდ დო თიმ ლაგვან, ოდუდიაში ლაგვან ულუდუ დო თექ
15. იხვამანდუ მუ, ხვალე ართ კორი. იახა, ათემ გარდა, დიარ-
ქიმს ულუდ მაგალთო ჩქიმ დიდას ულუდუ ათეჯგურა, „სა-
დაბადოს“ უძახუდეს თეს დო ლაგვან უთხოვრდგ სპეციალუ-
რო. სხვათაშორის, თენა თე ეცოთამას დოუტახედეს დო ასე
თიმ ნანილ ასე ხოლო გეძე თაქ ცუდეს. ჩქიმ დიდა ბრელ ხან
20. რე ლურუნ, მარა ძე დო მა უნი თენეფს, ნამდა თქვა ათენა
ვადოტახათ დო ონდო მუშით გარზე, მუშით ვამუდანს თიზ-
მახანს, თექ ძედას-მაქ დო ვამოთამ თინა, მუშენ-და ჩქიმ
დიდა თის მუდანდ დო.... თი ცერემონიალ ვაფშე, თინას თექ
იშო ილანდგ მუდგარენეფს თე ღვინ დო მუდას დო თექი ბა-
25. ბუ ახვამანდგ, მუშ მუმა ჩქიმ დიდასო, ვარ მუჭო რდნგ თენა
ვამიჩქ ასე თაქ, მარა სინამდვილეს ათაქ მუჭო უნთხოვრდგ
თენა რე დო ათეჯგუა ჯოხოდგ, „სადაბადო“ ჯოხოდგ თეს,
ათე ლაგვანს დო ათეჯგუა, ათეჯგუა ხოლო დგ.

- ეთი ხვამამ დროს, მა ნოხლე ავლნიშნი თექი, თინა შილე-
30. ბედგ გულ-ღვიძლიშე გამომდინარე მუდაქ იჭუკო კვარემქენ
თინა. შილებედ ცვალშე ხაჭაპურ ღოლესკონ, მარა ათე ხა-
ჭაპური იშეიშენ ოკო რდგკო ოხვამერ ჩხოუში ნაჭვალა ბუა-

ხიან, იქ ყოფილა ხატი, წმინდა გიორგის ხატი უნდა იყოს, თუ არ ვცდები, იქ ეს ეკლესია და იქ ჰქონიათ იმ ხატის სახელზე, ჰქონიათ იქ ვენახი. და ამ ვენახის მოყვანილი, რაც-კი ღვინოა ამას, იმ განსაკუთრებულ ქვევრში ასხამდნენ და მერე ასე იყენებდნენ.

ამის გარდა, კიდევ არის სალოცავი კიდევ, ახლა როგორი: „ოდუდიას“ ეძახიან სალოცავს. „ოდუდიაზე“ ილოცავდა კაცი რას? დაჰპირდებოდა, რა უნდა შეენირა ამას; მაგალითად, შეიძლებოდა ეს მამალი ყოფილიყო, შეიძლებოდა, მაგალითად, ის იყო, რა ჰქვია მაგას, მაგალითად ღორის იმას, გოჭი, არა რალაცებები, ამისთანა რალაცებს დაჰპირდებოდა ის რაიმეს ამას და „ოდუდიას“ პერიოდში ჰქონდა. მერე, ამის გარდა, იყო კიდევ, მაგალითად, მე ვიცი, ჩემს ოჯახში „ოდუდია“ არ იცოდნენ, მაგრამ გამიგია, სხვა სწირავდა და [იქიდან]. ჩემს დედას ჰქონდა, მაგალითად, „ოდაბადე“. „ოდაბადეს“ ეძახდნენ იმას, იმ ქვევრს. „ოდუდია“ „თავი“-დან მომდინარეობს. თვითონ, თავისი თავი, მარტო ერთი კაცი თვითონ ლოცულობს. მას „ოდუდია“, მას თვითონ ჰქონდა და ქვევრი, „ოდუდია“-ს ქვევრი ჰქონდა და იქ ლოცულობდა თვითონ, მარტო ერთი კაცი. დიახ, ამას გარდა, დედაჩემს ჰქონდა, მაგალითად, ჩემს დედას ჰქონდა ასეთი, „სადაბადოს“ ეძახდნენ ამას და ქვევრი ეფლო სპეციალურად. სხვათა შორის, ეს ამ ამოთხრაში გაუტეხავთ და ახლა იმის ნაწილი ახლაც დევს აქ სახლში. დედაჩემი დიდი ხანია, რაც გარდაიცვალა, მაგრამ დევს და მე ვუთხარი ამათ, რომ თქვენ ეს არ გატეხოთ და, სანამ თავისით გაძლებს, თავისით არ იმას იზამს (=გაცვდება), იმდენ ხანს, იქ იდოს-მეთქი და არ გადამიგდია ის. რატომ-და, დედაჩემი იმას იმას შვრებდა (=რიტუალს ატარებდა) და... ის ცერემონიალი არ მახსოვს, იმას იქ, იქეთ წაიღებდა რალაცებს – ამ ღვინოს და იმას და იქ ბაბუა სწირავდა [მისთვის], თავისი მამა დედაჩემის[თვის]. არადა, როგორ იყო, ეს არ ვიცი ახლა აქ, მაგრამ სინამდვილეში აქ რომ ჰქონდა დაფლული, ეს არის და ამისთანა ერქვა, „სადაბადო“ ერქვა ამას, ამ ქვევრს, და ამისთანა, ამისთანაც იყო.

იმ ლოცვის დროს, მე წინათ აღვნიშნე იქ, ის შეიძლებოდა გულ-

- შე კეთებულ ცვალი. ასე ათენა, ათეჯგუა ინა ხოლო რდგ თაქი, ათეჯგუა ტრადიცია დო წეს ხოლო ათეჯგუა, ნამდა მაგალთო გომარამალო თენა ვეშილებედგ მუთუნფერაშე. მაგალთო გომარამალო გოკოდგ, ბრელ საქონელ რცუნდუ-და,
5. თენა ვემშაჭვალეკო ოკოდგ თე ჩხოუშ ბჟა თი შხვეფს დო ვაუკათეკო ოკო დო თიქ ვაგმიჩეკო ოკო, თი ცვალი, თენაქ იშეიშენ ოჯახხს იხვარესეკო ოკო. მუ? თავისთავად ასე თენა მომდინარენს: თე ჩხოუ... თენა მუთუნით გემოჩამა ვეშილე-ბედგ, ვართ გინიშ, ვართ ჩხოუში, თინა იშეიშენ დირჩინუდგ
10. დო თექ ცვილენდეს უკულ ბოლოს თი მუდას. ვარა ვემაკე-ბუდ, ვარა მუდგარენ, თეს გაგმუგორენდეს თიჯგუა დროს დო დირჩინუდგ თინკუმა თექ, თი ჩხოუს ქიხვამანდეს იშო დო თიშ გომოჩამა მუთუნით ვეშლებედგ.

15. ინფორმატორი ნაპო მიქავა, 72 წლის,
ნალენჯიხა, 2008 წლის სექტემბერი

ღვიძლიდან გამომდინარე ის რომ გამომცხვარიყო, კვერები. შეიძლებოდა ყველისგან ხაჭაპური გაეკეთებინათ, მაგრამ ეს ხაჭაპური მაინცდამაინც უნდა ყოფილიყო „ოხვამერი“ (=შესაწირი) ძროხის ნაწველი რძიდან გაკეთებული ყველი. ახლა ეს, ამისთანა ისიც იყო აქ, ასეთი ტრადიცია და წესიც ასეთი, რომ, მაგალითად, გასაყიდად ეს არ შეიძლებოდა არავითარ შემთხვევაში. მაგალითად, გასაყიდად გინდოდა, ბევრი საქონელი თუ გყავდა, ეს არ უნდა მიგენველა (=ნაწველი არ უნდა შეგერია), ამ ძროხის რძე იმ სხვებისთვის და არ უნდა შეგერია და ის არ უნდა გაყიდულიყო, ის ყველი, ამან (=ეს) მაინცდამაინც ოჯახში უნდა ეხმარათ. რა? (=რატომ), თავისთავად ეს ახლა მომდინარეო: ეს ძროხა... ეს არაფრით გაყიდვა არ შეიძლებოდა არც ხბოსი, არც ძროხის. ის მაინცდამაინც დაბერდებოდა და იქ დაკლავდნენ მერე ბოლოს იმ იმაზე (=როტუალის დროს). ან არ იმაკებდა, ან რაღაც, ამას გამოუძებნიდნენ ისეთ დროს და, როცა დაბერდებოდა იქ, იმ საქონელს შესწირავდნენ (+იქით) და მისი გაყიდვა არაფრით არ შეიძლებოდა.

5.

10.

15.

2

ხვამაშ აბჟე ღო თიმნკუმაიან იდეოლოგია

- ხვამა უჩქედეს, მოძედეს თაშ, გეძედეს; ათეჯგუა სიტყვას თქუნდეს, ნამდა ოჯახის გეძენია. ჩქიმ ბიძია, ე. ი. მა ადრე დომლურ მუმაქ, მარა ბიძია უნჩაში რდგ, თი ოჯახიშ სკუა, ბიძია, დო ართ ეზოს ფცხოვრენდით თექ დო ხვამაშ დროს მუდგარენ
5. ლაგვანეფი დგ თხორილი დო გალენიშის უძახედეს თეს. კვირას ქიხვამანდ თუს დო ორშაბათის ყვარილს, მუმულ ვარ, ყვარილს. ოხვამალო დოცვილუნდეს თუს, გამზადენდეს, შებრანენდეს, თეს ქიგედვანდეს ფოდნოსის დო თეს ალუძედ ოხვამალ კვარეფი, კვარეფ კეთებული თი თუმ შიგანშე; ე.ი. ქობალს, ჭიჭე კვარეფს,
10. მილაძედ თუმ შიგანი, შეკაზმული, ხოდო, სანთელიეფ მუკოციკედ თე ფოდნოსის, თე კვერეფ გეძედ, ღვინი, წყარი, ცანა გეძედ თე ფოდნოსის. თაშ კრუგის ქუგუდოხოდედით მთელ ოჯახიშ არ-
და ნეერი: ბალანა, დიდი, ჭიჭე, ათაშ კრუგის ქუგუდოხოდედით დო ჩქიმ ბიძია, რადგანს მა მუმა ვაპუნდუნ, ბიძია მახვამან-
15. დეს. ათაშ ქუგომლუნდეს თეს სუმშა, ათაშ მორძგვიშე ოკო გომლესკო, მარა მუჟამ ვარენო ვაგანჭულუ თიმნკემა, მუდგარენ ჩოგანცალ აფუდე კეთებული, თის ქიგედვანდგ ქიგნანჭუკო, სანთელიშ გალე ვადოსკიდგკო ოკო მითინქ, ვეშილებედგ თენა დო თის ქიგედვანდგ თეს დო ათაშ ქუგულუნდგ არძოს, ქუგ-
20. ნომლუნდეს თეს, უკული ღვინს-ცალკე, წყარს-ცალკე; ქოთ ღვინს გეშუნდგ, ქოთ წყარს გეშუნდგ, სანთელს ლაგვანიშ დუს ქინკაციკუნდ დო თექ ჭუნდუ დო კვარს გოტახუნდ; პირველ ლუკმას მუ ქიმლედვანდგ დო უკული თეს გომტახენდეს ირკოს დო თიცალ გემუანი'დ, ნამდა ართიანს გივოცვილანდით ბალა-
25. ნობას, ფშუ. თენა ბრელ ხანს, ოდო ჩქიმ ბიძია ცოცხალი რდგ, თენა ირო მიღედეს დო უკულ, ქოიჩქ, კომნისტეფ ურწმუნობა-
შა უბიძენდგ ხალხის დო რწმენა ვარდგ, ხო, ვაგარძენდეს თემ ინას [საშუალეხას] დო ახალგაზრდეფ უმოს შხვა ინაშა ირდუ-
დეს დო იშგურშენ. ბიძიაქ დოღურუ უკულ თიმ გამგრძელებელ

ლოცვის ამბავი და მაშინდელი იდეოლოგია

ლოცვა იცოდნენ, [ვალად] მოჰყვებოდათ, [ვალად] ედოთ. ამგვარ სიტყვას იტყოდნენ, ოჯახს [ვალად] ადევსო. ჩემი ბიძა, ე.ი. მე მამა ადრე გარდამეცვალა, მაგრამ ბიძა უფროსი იყო, იმ ოჯახის შვილი, (ბიძია) და ერთ ეზოში ვცხოვრობდით იქ და ლოცვის დროს რალაც ქვევრები იყო დამარხული და გალენიშის ეძახდნენ ამას. კვირა დღეს გოჭს ილოცებოდა და ორშაბათს – დაკოდილს; მამალს არა, დაკოდილს. სალოცავად დაკლავდნენ გოჭს, გაამზადებდნენ, შებრანავდნენ, ამას დადებდნენ სინზე და (+ამას) გვერდით ეწყო სალოცავი კვერები, კვერები გამზადებული იმ გოჭის შიგნეულობისგან, ე.ი პურს, პატარა კვერებს შიგნით ჰქონდა გოჭის შიგნეულობა შეკმაზული ჰოდა, სანთლები იყო მიმაგრებული ამ სინზე; ეს კვერები ეწყო, ღვინო, წყალი – ესენი ეწყო ამ სინზე. ასე ირგვლივ შემოვუსხდებოდით მთელი ოჯახის ყველა წევრი: ბავშვი, დიდი, პატარა; ასე ირგვლივ შემოვუსხდებოდით და ჩემი ბიძია, რადგან მე მამა არ მყავდა, ბიძია გვლოცავდა. ასე შემოგვავლებდა ამას (=სინს) ირგვლივ სამჯერ; ასე მარჯვნიდან უნდა დაეწყო შემოვლება, მაგრამ, როცა (+არ არის?) ვერ შემოგვწვდებოდა მაშინ, რალაც ჩოგანივით ჰქონდა გაკეთებული, იმას დადებდა, უნდა გასწვდენოდა [ყველას], სანთლის გარეთ არ უნდა დარჩენილიყო არავინ, არ შეიძლებოდა ეს და იმაზე (=ჩოგანზე) დადებდა ამას (=ძღვენს) და ასე შემოავლებდა ყველას, შემოგვავლებდა ამას, მერე ღვინოს – ცალკე, წყალს – ცალკე [დალევა]; კიდევ ღვინოს დალევა, კიდევ წყალს დალევა, სანთელს ქვევრის თავზე დაამაგრებდა და იქ წვავდა და კვერს გატეხდა; პირველ ლუკმას თვითონ ჩაიდებდა და მერე ამას (=კვერს) ყველას გაგვიყოფდა და ისეთი გემრიელი იყო, ერთმანეთს ვბოცავდით ბავშვობისას, მახსოვს. ეს ბევრ დროს (=დიდხანს), სანამ ჩემი ბიძია ცოცხალი იყო, (+ეს) სულ გვექონდა და მერე, ხომ იცი, კომუნისტები ურწმუნოებისკენ უბიძგებდა ხალხს და რწმენა არ

მითინ ვარდგ. მოკლეთ, მეჭყორდ ოჯახიმ თე ტრადიციაქ, ვარა ირ წანას იკეთებუდგ თენა დო თი დღალეფს, მა ბალანობა ფშუ, მივახიოლანდით, თიცალ სასიამოვნო რდგ.

– მუ პერიოდის [იკეთებუდუქ]?

5. – ვაუღუდ მნიშვნელობა. თინა ართ დო იგივე... ნამონანაშე არჩა ოკოდ, გარკვეულ დროს. მუ მიჩქ ასე, ვაფშ თინა ზუსტას მუ დროსი რდგ, მის მუ გეძღ თიშ მიხედვით. ასე გვერდით მე-ზობელი' დ თინა ჩხოუმ სკუას იხვამანდგ, გინს ცვილგნდ, ე.ი. ოთხ კუჩხამია თქუნადეს, თი ოჯახისია ოთხ კუჩხამ გეძენია დო ოთხ კუჩხამ ოკო ცვილგკო ირ წანას დო ცვლინდგ ქოთ დო იშაყარდგ თელი სამეზობლო დო რდგ... ბრელ მუთუნს ვაკეთენ-დეს – ხორც, ლუმუ დო ხაჭაპური. სურვილ ქუღუდ თი ოჯახიმ ინას–და, ხაჭაპურს დოჭუნდეს დო ათენა რდგ; სუფრა ვარ, მარა სანთელიშ ჭუალა დო თიმ დღას ოკო ითუკო თიქ.. იჭკომგკო ოკო ართ ჩხოუქი, წერმიდგინი.

– ოდო ვაჯლონანდესო?

- ვარ, ვარ, ვარი, ინა ვეშლებედგ, ვართ იჩუანდეს ხოლო. აუცილებერო არძო იხარჯებუდ დო მეზობლეფ თავისთავო მი-შეს დო მიდგა ვარდუკო მიკმალ-მუკმალ ირკოს დუძახდეს: 20. მოზოჯით, ხვამა რე დო...; ნუ, თეცალ სასიამოვნო ინა რდგ, რწმენა უღუდ ხალხის, ნამდა თინა ოჯახის იცვენდგ, თე ლო-რონთიმ მიმართ თეცაი პატივიშ მიგება, ვედრება დო მუ მიჩქგ, ადრე თეცალ რწმენა უღდეს. ასე უმოსო სარწმუნობაშა მიდართგ ხალხიქ. ქვეშეცნეულო ირკოც უღუდგ თენა; აი, მიდგა 25. ვარდგკო, კომუნისტ რდუკო, ირ კოჩი... ლორონთ, სი ქიმმეხ-ვარი, იშენ თქუანს ხო კოჩი. მუჭო ასენ, თეშ თიმწკმა ხოლო, მარა ანას მითინ ვახმოვანენდ. მა ფშუ, ნამდა ქართის ვაბარენ-დი თი შემთხვევას, პირველო მეფრთ ქარჩა, შურო ვამაფუდგ ქართ ნაძირეფ დო ჩქიმ მამდასკუაქ მიდმაყუნ დო ეკლესია- 30. შა მთანმინდას, ეკლესიაშა მა ვენმართენია, მოშკურუნია დო თექ მიდგარენ ახალგაზრდა ქოძირ, იჩინენდუ ფერ, დო თის გელნაყუნია. მა ხვალე მოშკურუდგ. ეკლესია, გელნოფრთიკო, მუდგარენ სასნაულ მიჩქუდგ დო თეშ მინოფრთი, როგორც მუ-ზეუმში. რწმენით კი არ შევედი, როგორც მუზეუმში დო ინაქ

იყო, ხომ არ გაძლევდნენ ამის იმას (=საშუალებას) და ახალ-გაზრდები უფრო სხვა იმაზე (=იდეოლოგიაზე) იზრდებოდნენ და იმიტომ. ბიძა რომ გარდაიცვალა მერე, ამის გამგრძელებელი არავინ იყო. მოკლედ, შეწყდა ოჯახის ეს ტრადიცია, თორემ ყოველ წელს კეთდებოდა ეს და იმ დღეებს, მე ბავშვობა მახსოვს, შეეხაროდით, ისეთი სასიამოვნო იყო.

5.

– რა პერიოდში [კეთდებოდა]?

– არ ჰქონდა მნიშვნელობა. ის ერთსა და იმავე... წელიწადში ერთხელ უნდოდა, გარკვეულ დროს. რა ვიცი ახლა, არ მახსოვს ზუსტად, რა დროს იყო; ვის რა ედო [ვალად], იმის მიხედვით. ახლა გვერდით მეზობელი იყო, ის ძროხის შვილით ლოცულობდა, ხბოს კლავდა, ე.ი. ოთხფეხაო იტყოდნენ, იმ ოჯახს ოთხფეხა ჰმართებოდა და ოთხფეხა უნდა დაეკლა ყოველ წელიწადს და კლავდა კიდევ და გროვდებოდა მთელი სამეზობლო და იყო... ბევრ რამეს არ აკეთებდნენ – ხორცი, ღომი და ხაჭაპური. სურვილი თუ ჰქონდა იმ ოჯახის იმას [დიასახლისს], ხაჭაპურს გამოაცხოებდნენ და ეს იყო; სუფრა არა, მაგრამ სანთლის დანვა (=დანთება) [ხდებოდა]. და იმ დღეს უნდა დამთავრებულიყო ის [საჭმელი]. უნდა შეჭმულიყო ერთი ძროხა, წარმოიდგინე.

10.

15.

– ჰოდა, არ აგზავნიდნენ [მეზობლებთან]?

20.

– არა, არა, არა, ის არ შეიძლებოდა, არც ინახავდნენ, აუცილებლად ყველა იხარჯებოდა და მეზობლები თავისთავად (=სპეციალური მოწვევის გარეშე) მოდიოდნენ და ვინც არ უნდა ყოფილიყო, გამვლელ-გამომვლელი, ყველას დაუძახებდნენ: მობრძანდით, ლოცვაა და... ნუ, ასეთი სასიამოვნო ის იყო... რწმენა ჰქონდა ხალხს, რომ ის ოჯახს იცავდა, (+ამ) ღვთის მიმართ ასეთი პატივის მიგება, ვედრება და რა ვიცი; ადრე ასეთი რწმენა ჰქონდათ. ახლა უფრო მეტად სარწმუნოებისკენ წავიდა ხალხი. ქვეცნობიერად ყველას ჰქონდა ეს: აი, ვინც არ უნდა ყოფილიყო, კომუნისტი ყოფილიყო, ყველა... „ღმერთო, შენ დამეხმარე“ მაინც იტყვის ხომ კაცი? როგორც ახლა, ისე მაშინაც, მაგრამ ამას არავინ არ ახმოვანებდა (=ხმამალლა არავინ არ ამბობდა). მე მახსოვს, რომ თბილისში ვაბარებდი იმ შემთხვევისას (=მაშინ), პირველად მივედი (=ჩავედი) თბილისში, საერთოდ არ მქონდა

25.

30.

საერთოთ ვენნორთგ. თანამდებობაჲმ პირი' დ თვითონ დო კოჩქ ქობძირასი, ვეშლებენია დო წერმიდგინ სი დო მოშკურუდუ თემ მინვოცაცე პირველო ეკლესიაშა. იდეოლოგია მანგარ რე. თი ინათ ვრდუნდეს, თემ მეჩიებედეს, ნამდა მუ ჯოხო პარტია ვაუ-
5. კათეკო მუთუნსი, თემ თქვიკო მუთუნსი, მუშო გოკო, უაზრობა დენი, ღირსება ვაულუდგ მუთუნს, მუდგა ვათქვიკო, მუდგა ვა-
კეთიკონი.

მა ფშუ, ათე უმოსო თავისუფალ თემეფიჲმ ჭარუა მიცორდ. აი, საკონტროლოეფს მოჭარაფუნდეს დო მუდგარენ თავისუ-
10. ფალ თემა მიღენა, მაბრუო კლასის ვორდით, მაბრუო დამამათ-
ვრებელი დგ, იმწკემა მავითას გვალო ვათენდით. ასე გვალო ვითოჟირ ნანა გოზინდეს ეშ ვარ'დ დო თემა უმოსო სამამულო
ომიჲმ თემა ტრიალენდ ინწკემა. თენა ვეშილებედ ვარდკო გა-
15. მოცდასი, იშვიათო თეს ვახუდ მუთუნსი ფერ დო „როცა სამ-
შობლო გვეძახის“ თემა იყო და თექ მაფუდ თეცაი მუდგარენ
რაგადებულ, ნამდა მუჭო მოკო-მაქ ჩხუპიქ ქიდიჭყას, ნამდა
დუამტკიცე, ნამდა ჩქიმ სამშობლო მიცორს დო დუდ შევწირე.
აი, თიცალ იდეოლოგია რდგ თიმწკემა. მა გამორჩეულ ვორდი ის
20. ვეწრებუქ, უბრალოთ თემ ბრდუნდეს, ნამდა მა ჯგირ ქუორ-
დიკო, ჩქიმ ქიანამ პატრიოტ ქუორდიკო თენა დუამტკიცკონ,
თის აუცილებერო ოკოდ ჩხუპ დო თეთ ჩქიმ ლურა ოდო ათნა
ივნატრი დო ფშუ: მირიან ნარმანია რდგ განათლებაჲმ განყოფი-
25. ლემაჲმ გამგე. თენეფ მოულოდნელ საკონტროლოეფი რდგ დო
თენეფ თექ ისწორებუდ დო თე კოჩის წუკითხირ თენა დო ჩქიმ
მასწავლებელმა უთქუალ: ბალანას ფერს მუჭო რდუნთია, ნამდა
ჩხუპის ნატრენცია; თეშენ ციხეს ქუდგოხუნუანანია, თენა კოჩქ
წეკითხასიე. აი, ათეცალი დგ თიმწკემაიან იდეოლოგია.

ინფორმატორი მზია ხარებავა, 52 წლის
ს. ჩხორია, ზუგდიდის რ-ნი
2010 წლის ივლისი

თბილისი ნანახი და ჩემი მამიდაშვილი წამყვა (+და) ეკლესიაში, მთანმინდაზე. ეკლესიაში მე ვერ შევალ, მეშინიაო და იქ ვილაცა ახალგაზრდა ნახა, იცნობდა ისეთი და იმას შეყევით. მე მარტო მეშინოდა, ეკლესიაში რომ შევსულიყავი, რალაც სასწაული მე- გონა და ისე შევედი, როგორც მუზეუმში. რწმენით კი არ შევედი, [არამედ], როგორც მუზეუმში და ის საერთოდ არ შევიდა. თვი- 5. თონ თანამდებობის პირი იყო და, კაცმა (=ვინმემ) რომ მნახოს, არ შეიძლებაო და წარმოიდგენე შენ (+და) მეშინოდა ისე შევე- დი, ფეხის წვერებზე, პირველად ეკლესიაში. იდეოლოგია მაგარი (=ძლიერი) არის. ამ იმით გვზრდიდნენ, ისე გვესაუბრებოდნენ, რომ პარტია, რას ჰქვია, არ გეხსენებინა, ისე რომ გეთქვა რამე, 10. რად გინდა, უაზრობა იყო; ღირსება არ ჰქონდა არაფერს, რაც არ უნდა გეთქვა, რაც არ უნდა გეკეთებინა.

მე მახსოვს, (+ეს) უფრო თავისუფალი თემების წერა მიყვარ- და. აი, საკონტროლოებს გვანერინებდნენ და რალაც თავისუფა- 15. ლი თემა გვაქვს, მერვე კლასში ვიყავით, მერვე დამამთვრებელი იყო მაშინ, მეთათეში მთლად ვამთავრებდით. ახლა მთლად თორ- მეტი წელი რომ განელეს, ისე არ იყო და თემა უფრო მეტად, სამამულო ომის თემა ტრიალებდა მაშინ. ეს არ შეიძლებოდა არ ყოფილიყო გამოცდაზე, იშვიათად, ამას რომ არ ეხებოდა რამე ისეთი (+და) „როცა სამშობლო გვეძახის“ თემა იყო და იქ მქონდა 20. ასეთი რამე ნათქვამი, რომ როგორ მინდა-მეთქი ჩხუბი (=ომი) დაინყოს, რომ დავამტკიცო, რომ ჩემი სამშობლო მიყვარს და თავი შევწირო. აი, ისეთი იდეოლოგია იყო მაშინ. მე გამორჩეუ- ლი ვიყავი იმას არ ვამბობ, უბრალოდ, ისე გვზრდიდნენ, რომ მე კარგი რომ ვყოფილიყავი, ჩემი ქვეყნის პატრიოტი რომ ვყოფი- 25. ლიყავი, ეს რომ დამემტკიცებინა, ამას აუცილებლად უნდოდა ჩხუბი (=ომი) და ამით (=ომით) ჩემი სიკვდილი ჰოდა, ეს ვინატრე და მახსოვს: მირიან ნარმანია იყო განათლების განყოფილების გამგე. ესენი მოულოდნელი (=დაუგეგმავი) საკონტროლოები იყო და ესენი (=თემები) იქ სწორდებოდა და იმ კაცს წაუკითხავს ეს და ჩემი მასწავლებლისათვის უთქვამს: ბავშვს ისეთს (=ისე) 30. როგორ ზრდით, რომ ომს ნატრობსო. ამისთვის ციხეში ჩაგვამე- ნო, ეს რომ კაცმა წაიკითხოსო. აი, ასეთი იყო მაშინდელი იდეო- ლოგია.

სოფელი სსხელი

(ჩხორია)

დაბადებაზე თე სოფელს ბცხოვრენქ, თე სოფელიმ დაბადებულ ვორექ, თაქიანი, თე სკოლა მაფ თებული, თე სკოლას მუბენქ დო თაქ ვორექ თელი ცხოვრება.

– ქიჩიით ასე ჩხორიაშ ამბე, სახელიმ ისტორია.

5. – სახელ თეცალ რე, ნამდა თე ადგილ, მუჭო თეცალი, ცოფე ტყათ დაფარული. თაქ სოფელ ვანოარსებებუე. ძირითადო ათაქ ასე თითქმის ტრასა რე ხო დო ცენტრალურ სოფელ ჯოხო, ხო? თენა განაპირობ იშენ გესიქ, ვარა უმოს ცენტრალური დო უმოს ცნობილ სოფელ ცოფე მიმდებარე სოფელი რე ტყაია. ტყა ადგილ
10. ცოფე დო თიშენ ჯოხო თე სოფელს ტყაია დო თენა თითქმის ტყაიას გენეკუთნებუდ, თე ადგილი. უკუღ, კომნისტობამ უკუღლი, გორჩქინდუ, ნამდა თენა რე ჩხორია, ვარა ადრე უძახედეს ბეჟამ ლალგს. გამომდინარე – ათე სოფელს მეურს მდინარე, ჭიჭე მდინარე დო ბეჟამ ცოფე თე ლალგ. მიდგარენ პიროვნება [ცოფე]
15. ბეჟა დო თიმ ცოფე დო სოფელემს ქოიჩქუნა, ჟირ დო სუმ დო ოთხ კოჩი ცხოვრენდგ, ათეჯგუა რდგ ცხოვრება, ვარა ასე [რე], ეცალ ხალხმრავლობა ხო ვარდგ, კანტი-კუნტო ცხოვრენდგ ხალხი ოდო ათე ბეჟამ ცოფე თე ლალგ დო, თეშენ გამომდინარე, თე სოფელს ჯოხოდგ თურმე ბეჟამ ლალგ, მარა კომნისტობაქ ქუმორთუ, შარაქ გიჭკირგ, გესიქ მეშენობლობა ქიდიჭყგ, ხალხიქ მიმრავლე მუდგარენი, თიმ უკული ქიგიოდვეს ჩხორია დო მუს ნიშნენს ასე თენა. თენა ნიშნენს: „ბარჩხალა ბჟას“. ბჟა ჩხორიას რენია, ე.ი ზენიტის რე ბჟა დო ათეჯგუა სახელ ქიგიოდვეს. უკული საკმაოდ ცნობილ სოფელი რდგ.
- 20.

ინფორმატორი მზია ხარებავა, 52 წლის

ს. ჩხორია, ზუგდიდის რ-ნი

2010 წლის ივლისი

სოფლის სახელი

(ჩხორია)

დაბადებიდან ამ სოფელში ვცხოვრობ. ამ სოფელში ვარ დაბადებული, აქაური, ეს სკოლა მაქვს დამთავრებული, ამ სკოლაში ვმუშაობ და აქ ვარ მთელი ცხოვრება.

– მოყვებით ახლა „ჩხორიას“ ამბავი, სახელ[დებ]ის ისტორია.

– სახელი ასეთია, რომ ეს ადგილი, როგორც [ასეთი], ტყით ყოფილა დაფარული. აქ სოფელი არ არსებულა თურმე. ძირითადად აქ ახლა თითქმის ტრასა არის ხომ და ცენტრალური სოფელი ჰქვია (+ხომ)? ეს განაპირობა მანაც ჰქვია, თორემ უფრო ცენტრალური და უფრო ცნობილი სოფელი ყოფილა მიმდებარე სოფელი [რომ] არის, ტყაია¹. ტყე ადგილი ყოფილა და იმიტომ ჰქვია ამ სოფელს ტყაია და (+ეს) თითქმის ტყაიას განეკუთვნებოდა ეს ადგილი (სოფ. ჩხორია-ზეა საუბარი). მერე, კომუნისტების² შემდეგ გაჩნდა [აზრი], რომ ეს [ადგილი] არის „ჩხორია“, თორემ ადრე ეძახდნენ „ბეჟას ლელეს“³, გამომდინარე [იქიდან, რომ] ამ სოფელში მიდის (=მიედინება) მდინარე, პატარა მდინარე და ბეჟასი⁴ ყოფილა ეს ლელე. ვიღაცა პიროვნება [ყოფილა] ბეჟა და იმისი ყოფილა და სოფლებში (+ქე) იცით, ორი და სამი (+და) ოთხი კაცი ცხოვრობდა. ამნაირი იყო ცხოვრება, თორემ ახლა [რომ არის], ამნაირი ხალხმრავლობა ხომ არ იყო, კანტიკუნტად ცხოვრობდა ხალხი, ჰოდა, ამ ბეჟასი ყოფილა ეს ლელე და, აქედან გამომდინარე, ამ სოფელს ერქვა თურმე „ბეჟას ლელე“, მაგრამ კომუნისტები მოვიდნენ, გზა გაიჭრა, ჰესის მშენებლობა დაიწყო, ხალხი მომრავლდა რაღაც, იმის შემდეგ დაარქვეს „ჩხორია“ და რას ნიშნავს ახლა ეს. ეს ნიშნავს: „ჩახჩახა მზეს“. მზე „ჩხორიას“ არისო, ე. ი. ზენიტშია მზე და ამნაირი სახელი შეარქვეს. შემდეგ საკმაოდ ცნობილი სოფელი იყო.

1. სოფელი ზუგდიდის რ-ში

2. იგულისხმება 1917 წ. ოქტომბრის რევოლუცია, რის შედეგად კომუნისტური პარტია გახდა მმართველი.

3. მეგრულად „ბეჟამ ლალე“.

4. მამაკაცის სახელია, მეგრული გამოთქმა: ბეჟა, ბეჟია.

ქლაზიშ მოტაცებაშ ამბე

- ფოთო მამიშ პატა საოსურო რე დო რუსეთის რე თენა დო ფოთო მამ ლურელ რე. ოდო ოჯახის ხვალე რე თე ცოდა შურა დო ოკო თეს მინჯე. დო პატაქ თქუ დო „მავა ოსურს [ქიმიპონანქია]“. „ოსურ ქიმიცონია სია, ბაბავა, დო ქუდო-
5. დირთია, დორხველ ეზო-კარიენია თაქიავა დო მუს გილე-გაგეკია თე რუსეთიშა, იშენით მუთუნ ვანგალინე ქარწყეკია“ – უწუ. „მავა ათე დო ათე ძლაბის ქუმმოცონებაფუანთია, ჩქიმ ჯარიმ ამხანაგიში და რენია, აბაშას ცხოვრენსია, სოდ-გარენ წყემს, ბოშ, ოდინაფუს, ქეთინო ჯოხონია დო ათე
10. ძლაბის ქუმომიციონანთია და, გაბჩერდეკია დო ვარდა მა ვაგ-მაჩერენენია პატენი აქ“. ანნი „ე ძლაბის ქუჩქუნიო“ დო, „ე ძლაბია ჩქიმ ჯიმაკოჩიშ და რენია, ბოშია, დო ვამარაგადუა, მარა თის ხოლო, მუდგარენ ჭე აზრის ქორენია დო, ქუმოპ-ნონდე ოკოვა“ – თქუ თე პატაქ. „ანნი მეუა დო ქუდურაგა-
15. დევა აკა დავა თესიავა“ – უწის, „მეუა, ძლაბიშავა ქიმერ-თია“ დო მიდართე პატაქ. მიდართე პატაქ დო ქიმურთუმ ექ დო ქომორთე გახარებულქ. „მუ?“ „ძლაბიქია თქუა, მა ხოლო მობნონქია, მარავა ჩქიმ ჯიმაქია ქიგეგასიან, თენა უხერ-ხულ რენია დო ჩქიმ ნოსავა შურო ვაგმათხინსია მა მუდას,
20. ბოი, მუხურეშა მუგოკონია ბოი, ათაქი მიდგასრე არძენსია ხოლოს ჩქიმ დუს დო“. თე ძლაბის ხოლო ვაყუნდუ დიდა, ცოდა ქეთინოს. ოდო „მუ რე, ასე მუ ფქიმიანათ?“ „ასე მუფ-ქიმიანათია და, შუამავალეფი ქიმუჩქვათია თე კოს“, ვარლამ ჯოხოდე თე ძლაბიშ მუმას. ოდო მიდართე ლონდერქე, ნუ-
25. ნუქე, ლამარაქე, ნაღებ ხალხიქ მიდართეს – ინტელიგენციაქ. ქიმერთეს ასე თაქ. „მოზოჯ, დოზოჯ, მუშა რე საქმე?“ „მუ-შა რე და თქვან ძლაბ მონონსია ჩქინ ბოშისია დო თქვან თანხმოზა მოკონია“. ე ნოსას უთქუალე დო „გეგნოციითია თაურე, მუ ჯოხონია ენა, ჩქიმ ნარდე რენია ენავა, დიდა

ბობოს მოტაცების ამბავი

ფოთო მამიდას პაატა საცოლელა და რუსეთშია ეს, ფოთო მამი-
და გარდაცვლილი არის. ჰოდა, ოჯახში მარტოა ეს საცოლელი შუ-
რა და უნდა ამას პატრონი და პაატამ თქვა (+და) „მეო ცოლს [მო-
ვიყვანო]“. „ცოლი მოიყვანეო შენი (=შენთვის), მამაო (=შვილოო),
და დადექო, სავსე (=ბარაქიანი) ეზო-კარი არისო აქო და რას 5.
დანანალებო ამ რუსეთში, მანც ვერაფერი მოგაქვს, ხედავო,“ –
უთხრა. „მეო ამა და ამ გოგოს [თუ] მომყვანიებთო, ჩემი ჯარის
ამხანაგის და არისო, აბაშაში ცხოვრობსო, სადღაც წყემში, ბიჭო
(=კაცო), დასაკარგავში, ქეთინო ჰქვიაო და, თუ ამ გოგოს მომიყ-
ვანთო, გავჩერდებიო და თუ არაო, მე ვერ გავჩერდებიო ბატონო 10.
აქ“. აწი „ამ გოგომ იცისო“ და, „ეს გოგოო ჩემი ძმაკაცის და არი-
სო, ბიჭო, და ვერ ვუთხარიო, მაგრამ იმასაც კიდევ, რაღაც ცოტა
აზრზე არისო და, უნდა მოვწონდეო,“ – თქვა ამ პაატამ. „აწი წადი
და დაელაპარაკეო ერთი-და ამასო“ – უთხრეს, „წადიო, გოგოსთან
მიდიო“ და წავიდა პაატა. წავიდა პაატა და მისულა იქ და მოვიდა 15.
გახარებული. „რა?“ „გოგომ თქვაო, მეც მომწონხარო, მაგრამ ჩემ-
მა ძმამ რომ გაიგოსო, ეს უხერხული არისო და ჩემი რძალი სულ
არ გამათხოვებსო მე იმაში, კაცო, მუხურში რა გინდაო, კაცო,
[მეტყვისო], აქ ვილაცას აძლევსო ახლოს ჩემს თავს და“. ამ გო-
გოსაც არ ჰყავდა დედა, საცოლავ ქეთინოს. (+და) „რა არის ახლა, 20.
რა ვქნათ?“ „ახლა რა ვქნათო და შუამავლები მივუგზავნოთო ამ
კაცს“. ვარლამი ერქვა ამ გოგოს მამას. ჰოდა, წავიდა ლონდერი,
ნუნუ, ლამარა, ნალები ხალხი წავიდნენ – ინტელიგენცია. მივიდ-
ნენ ახლა აქ. „მობრძანდი, დაბრძანდი, რაშია საქმე?“ „რაშია და,
თქვენი გოგო მოსწონსო ჩვენს ბიჭს და თქვენი თანხმობა გვინ- 25.
დაო“. ამ რძალს უთქვამს (+და), „გაცვივდითო (=უხეში სემანტი-
კის მიმართვაა) აქედან, რა ჰქვიაო ეს, ჩემი გაზრდილია ესო, დედა
რომ არ ჰყავდა ისეთიო და მუხურში შევძლებო (=დავთანხმდე-
ბიო) მის გათხოვებას? ჰოდა, აქ არ დაინყოთო რაიმე ლაპარაკი

ვაცუნდუნ ფერია დო მუხურს გომათხუენიაო. ოდო თაქი ვა-
დიჭყათია მუთუნ რაგადი, თენა თემ შესახებ“ დო „მუჯოხო-
ნია რაგადიანი - ლონდერს უთქუალე ე მიდაშა, ნოსაშა დო
- სი მურენია, ქალბატონო, მუ, ნოსა რექია, ჯიმაშ ოსური
5. დო მართალო ნარდი გაფუნიაო ენა გინმორღვანთიანი, ქო-
მოძირითია აკა ვარა მუმა თეში, დიდა მიჩქენია ვაცუნანია“. მუმა ვარენია ასე, სოდგარენ გურიაშა რენია ულირიავა დო მამიშ ნარდი რენია, მამიში დო თენა ნოცხოვრებუე სოდგარენ ტყას მიშახე ოთხონეჩ კილომეტრი დო ეთექ მეურთია ამსერ ვითოჟირ სათის.

იმსერს ასე ვალნეს ექ დო ქუმორთეს აშო კინ. მურე? მა-
მიშა მაფუნანია ოულარი, ბიძიას ნოჯოხოზოუენია ლადი. ოდო ათე ლადიქ ქომგჩესია თანხმოზა და, უკულ ეგებ ძღაბიქია მოლმაჟონგნანია. ოვა დო ქოვა, ჩქევა ე ძღაბის ვოკოთია დო
15. თი ლადი ხოლო თანხმოზას მუჩანანია დო ჩქი ასე მოჭყუ-
დუს მიპონანთია - თქუ ლონდერქ. ნანა, მუჯოხო მოჭყუდუს ქიმიცონანთია და, აქ მუხურს ე ოსურემქ დოვილეს ქოთო-
მეფი, თულეფი, ოცვილური, კათაქ აკიშაყარგ დო მიდართეს ენემქ ლადშა. ქიმურთუმგნა ასე ექ დო აქ ჩქი ვემზადებუთ,
20. ასე მულა, ასე მულა დო ე მობილურ დო ე ტელეფონეფ სორდგ ლორონთი ინკემა დო მუმჩქენა ენა მურენ დო ვა-
მორთეს ბოში, ვამორთეს, ვამორთეს. პირველ სათიქ გეთუ, ჟირ სათიქ გეთუ, შურო ვეპალუ დო სუმ სათის ქუმორთეს, ვართ მოჭყუდ მოცუნან დო ვართ მუთუნ თემ, ეძიგვინაფილ
25. კათაქ. აქ სუფრა ქორე დო აქ სუფრა რენო, ბოში, მოჭყუ-
დუს უჯინეთ დო, დუს ქივილგნს, მა ამსერ ულია რუსეჩა ე ბოშიქ, ვარენია საშველი.

მუ ცოფე ასე თაქ თურმე. ე ლადის უთქუალ დო ვარია პატგნია, ქოვა მოზრდია მა ენავა, მარავა ოდინაფალ ვამა-
ფუნია. მიშ მუხურ, სონ მუხურია, ენა ჯიმა ემერ ცუნსია დო თი ნოსას მუჭო ოკონ თეშია. ვარა ბინა მილუ ქართის დო მუდგარენი, ენა ვეშკიდეს ენემქ ასე, ე ტყურა ვეშკიდეს

ეს, ამის შესახებ“ და „რას ჰქვიაო ლაპარაკიო ლონდერის უთქვამს ამ რძლისთვის და შენ რაო, ქალბატონო, რა, რძალი ხარო, ძმის ცოლი და მართლა გაზრდილი გყავსო ეს, რომ გვეყრიო [აქედან], გვანახეო ერთი ან მამა ამისი, დედა ვიცი, რომ არა ჰყავთო“. „მამა არ არისო ახლა, სადღაც გურიაშია წასულიო და მამიდას გაზრდილიაო, მამიდასი და ეს (=მამიდა) ცხოვრობს თურმე სადღაც ტყეში შიგნით (=სიღრმეში) ოთხმოც კილომეტრზე და იქ წადითო ამაღამ თორმეტ საათზე“.

5.

იმ საღამოს (+ახლა) ვერ წავიდნენ იქ და მოვიდნენ აქეთ ისევ. რა არის? მამიდასთან ვართო წასასვლელები. ბიძას რქმევიაო ლადი, ჰოდა, ამ ლადიმ თუ მოგვცაო თანხმობა, მერე ეგებ გოგოს წამოყვანა შეეძლოთო. ჰოო და კიო, ჩვენო ამ გოგოს ვუნდივართო და ის ლადიც თანხმობას მოგვცემსო და ჩვენ ახლა პატარძალს მოვიყვანთო, თქვა ლონდერიმ. დედა (=ვაიმე), რას ჰქვია, პატარძალს თუ მოიყვანთო... აქ მუხურში ამ ქალებმა დაკლეს ქათმები, გოჭები, საკლავი, ხალხი შეგროვდა და წავიდნენ ესენი ლადისთან. მისულან ახლა იქ და აქ ჩვენ ვემზადებით, ახლა მოვლენ, ახლა მოვლენ და ეს მობილურები და ეს ტელეფონები სად იყო ღმერთმანი მაშინ და რა ვიციოთ, ეს რა არის და არ მოვიდნენ, ბიჭო (=კაცო), არ მოვიდნენ, არ მოვიდნენ. პირველი საათი დამთავრდა (=შესრულდა), ორი საათი დამთავრდა (=შესრულდა), საერთოდ არ არსებობს (=ჩანს)[ეს ხალხი] და სამ საათზე მოვიდნენ, არც პატარძალი მოჰყავთ და არც არაფერი, ისე (=ისეთი) კუდამოძუებული ხალხი [მოვიდა]. აქ სუფრა არის [გაშლილი] და სუფრაა, ბიჭო (=კაცო), პატარძალს ვუყურებთ (=ველოდებით) და თავს იკლავს, მე ამაღამ წავალო რუსეთში ამ ბიჭმა (=პაატამ), არ არისო საშველი.

10.

15.

20.

25.

რა ყოფილა ახლა აქ თურმე. ამ ლადის უთქვამს, რომ არაო, ბატონოო. კიო გაზვარდეთ მე ესო, მაგრამ დასაკარგავი არა მყავსო. ვისი მუხური, სადაური მუხურიო, ესო ძმა ეგერ ჰყავსო და იმ რძალს როგორც უნდოდეს, ისეო. არადა, ბინა მაქვს თბილისში და რაღაცა, ეს არ იკადრეს ამათ ახლა, ეს ტყუილი

30.

დო თე ჩქიმ ფოთო მამიმ ნარდი რე ცოდა ე ლონდერ დო თე თენა ქუგოშინუ, ე მუშ მამი დო უნგარგ დო უნგარგ ნუ-ნუს, ლამარას. ჩქიმ მამია ცოცხალ ქორდასია დო ქომჩითია, დაჩხირ ეკარზენა, კათა უჯინე, ოთხოწერ კორ მუხურს. ვარე პატენ მუთუნ დო მუ ფქიმნათ!

5. ოდო ათაქ სინჯარე ხოლო, თაქ ნანი, ნანიმ ქომონჯი. ოდო რეზო-მაქ – უნი, მუ რე? ასე ირკოჩქ ხოლო მიდართუ ართ, ჟირ, სუმშია ათე ქეთინოშა, მარა ირკოს იჩინენა დო ვეჩინენა თე რეზოს, დო ვამჩინენა მა. მა ნოსა ვორექ, 10. ინა – სინჯა. მოლა-მაქ უნი აკა მა დო სი, რეზო. მოლა აკა დო თე ძღაბიმ აზრი ქიგებგათი დო ენა იმსერ ვარ, უკუული. იმსერ გეთუ იშო, ასე სუმ სათის სო მალინენა. ართ სუმ დღამ უკულ დო სი აკა მარა ქომჯინ-მაქ უნი, ნანა სკუა, პატას. ოდო მასმა დღას მა, რეზოქ, პატაქ დო ლონდერქ 15. მიდაფრთით დო ქემებრთით აბაშაშა. ოდო ნუ გგოჭყორდგ, ნამდა თე ოჯახი აკეთენს ბოტკინი ნამალს, ბოტკინი ნამალს. ნოსა აკეთენს სიყვითლემ ნამალს დო ჩქე ხო ვამჩინენა ასე დო ქიმეფრთათ ოკო თემ, ნამდა ვითომ მოკონა თე ნამალი. ოდო ქიმეფრთით ასე დო პატაქ დოჭარგ წერილი: 20. „ქეთინო, შენ მე ამ საღამოს თუ არ წამომყვები, საერთოდ მივდივარ რუსეთში და არ ვარ შენი მომხდევით“. დო ათე წერილ ქიდებკინ ხეს დო ათე წერილ მუდგათიინ ქემეფრე ოკო მა თეს, გემნოფრთე ოკო, თე ძღაბის. ქო, ძღაბ ცუდეს რე დო ქიმეფრთით. ო მოზოჯითიან, ჩქი უნით ბალანა პუ- 25. ნანია ლეხიავა, ჩქი ჩილ დო ქომონჯი ვორეთია მა დო თე რეზო. ქოვა დო ათე ნამალ მოკო. ოხ, ქოვა, მუჯოხოხონია, ნამალს ვაკეთენქია მავა მერეთმოსლასია, თაშ ქოჩით, თემ ქოჩით მირაგადენა ოშნერს ამბეს ენა დო ათე ნამალსია ასე-ვა ქიმერჩანთია მავან თქვავანი, თქვა ვეჩიათია შარას, თემ 30. ქიმილითია ცუდესა. ოდო ათაქ ხიდე რენია მინალ დო ათე ხიდესია დუდმა ქიგიდვითია თე ნამალი ათაში ჟი, ბოთილი, ოდო ეთემი გემნორთითია, ათეჯგუა რიტუალეფ ჩატარი-

არ იკადრეს და... ამ ჩემი ფოთო მამიდას გაზრდილია სანყალი ეს ლონდერი და ეს გახსენებია, ეს თავისი მამიდა და უტირია და უტირია ნუნუს, ლამარას, ჩემი მამიდაო ცოცხალი რომ იყო-სო... მოგვეცითო... ცეცხლი უკიდიათ (=შავ დღეში არიან), ხალხი ელოდება, ოთხმოცი კაცი მუხურში. არაა, ბატონო, არაფერი და რა ვქნათ!

5.

ჰოდა, აქ სიძეა კიდევ, აქ ნანი, ნანის ქმარი. რეზო-მეთქი – ვუთხარი, „რა არის?“ ახლა ყველა წავიდა ერთ[ხელ], ორ[ჯერ], სამჯერ ამ ქეთინოსთან, მაგრამ (=ამიტომ) ყველას იცნობენ და არ იცნობენ ამ რეზოს და არ მიცნობენ მე. მე რძალი ვარ, ის – სიძე. წამოდი-მეთქი ვუთხარი ერთი მე და შენ, რეზო. წამოდი ერთი და ამ გოგოს აზრი გავიგოთ. ეს იმ სალამოს არა, მერე. იმ სალამოს მორჩა (+იქით), ახლა სამ საათზე სად წავალთ?! ერთი სამი დღის მერე... და შენ ერთი კვირა დამელოდე-მეთქი, ვუთხარი, შეილო, პაატას. და მესამე დღეს მე, რეზო, პაატა და ლონდერი წავედით და მივედით აბაშაში. ჰოდა, ნუ დაგავიწყდება, რომ ეს ოჯახი აკეთებს ბოტკინის წამალს. რძალი აკეთებს სიყვითლის წამალს და ჩვენ ხომ არ გვიცნობენ ახლა და მივიდეთ უნდა ისე, რომ ვითომ გვინდა ეს წამალი. მივედით ახლა და პაატამ დაწერა წერილი: „ქეთინო, შენ მე ამ სალამოს თუ არ წამომყვები, საერთოდ მივდივარ რუსეთში და არ ვარ შენი მომხედავიო“. და ეს წერილი დავიკავე ხელში და ეს წერილი რამენაირად უნდა მივცე მე ამას, შევიდე უნდა [სახლში] ამ გოგოს[თან]. კი, გოგო სახლშია და მივედით. ო, რომ [გვითხრა] მობრძანდითო, ჩვენ ვუთხარით, ბავშვი გვყავსო ავადო, ჩვენ ცოლი და ქმარი ვართო, მე და ეს რეზო. კიო და ეს წამალი მინდა. ოხ, კიო, რას ჰქვიაო, წამალს ვაკეთებო მეო მეორედმოსვლას (=სასწაულს, უებარს); ასე მიაღებინეთო, ისე მიაღებინეთო, გვეუბნებიან ათასნაირ ამბავს ეს და ამ წამალსო, როცა მოგცემთო ახლა მე თქვენო, თქვენ არ ილაპარაკოთო გზაში, ისე მიიტანეთო სახლამდე, ოდა აქ ხიდი არისო გადასასვლელი და ამ ხიდზეო თავზე დაიდევითო ეს წამალი ასე მაღლა, ბოთლი და ისე გადაიარეთო, ასეთი რიტუალები

10.

15.

20.

25.

30.

- თია, მეტო ვემოქმედენია თენა. ქო პატონი, მუზმა ოკო თე წამალს? თე წამალს... მუდა ქომუჩითია ჟარნეჩდოვით ლა-რი. ჟარნეჩდოვით ლარი იმ დროს ფარა რე ბომ. დო არქა და რეზო ვაილუნო-მაქ ფარა, სი ლურელი ველამძენა ეზმა. ოდო
5. მუთრე ჟარნეჩ ლარ აკოფშაყარეთ მა დო რეზოქ მელე-მო-ლე. მიშანთხაფილ ვორეთ დო მუ ბლოლა. ეს ჟირ-სუმ კურს ოკონია დო უკულ ქუმოიდანთია – უწით, ქოვა. თე დროს გამნიშკვართალ თე ქეთინოქ თაქ დო აკა თაქ ტუალეც ვაი-ლუნანო-მაქ თქვა, პატონ, სოთინ? ქოვა, ქეთინოვა ქაყუნია,
10. ქაყუნია, ქაყუნია უწუ თე ნოსაქ, მიდვაყუნ დო მოლმაყუნუ ექ დო ქიმეფრთ ტუალეტიმ ხოლომა, ქიმეფჩ ნერილ. მა უწი ასე, სოიშა ტუალეტიშა მითულ დო გუთულ იზმა ხანს პა-სუხ მზათ მილუდას-მაქ უწი მა, ვარა სკან კუნმაჯინე კორ ვარე, ხომ ქოიჩქე მი ვორექ-მაქ. ქოვა მიწუ. წეკითხე ე წე-
15. რილ ექ დო გაგთოფრთი ასე მან, მირაგადე: „ამსერია ვითო-ჟირ სათის, ათაქ რე რკინაშ შარა ათე რკინაშ შარაშ იქილე ქომჯინითია“ დო ასე რე ამშე სათი. დო აშვორეთ აბაშას, ოდო ვითოჟირ საათისია, მავა ჟი ვოჯანგქია, ბალანავა მო-ბარგნია თექ დო სოდგარენ მეურსია თე ნოსა დო ვითოჟირ
20. სათის ზუსტას მა გეგნულია ცუდეშე დო ეთი ადგილიშა ქი-მულია. დო ჯგირიავა უწით. ჯგირ-მაქ უწი ენა დო ქომოფ-რთით აშო დო მომელუნა ასე თე წამალ მა დო რეზოს დო ამბე ხოლო გვალო ჯგირ მომელუნანი, გეუოლ ეს ძიცაქ, ბოი. ე სინჯას მუთუნშა ვაკინინ ძიცაქ. „ზოია უჭუჭუჭუ,
25. სი მოლასირი, მუ ქიმინი“. „ჯგირ, ბომ, ვეჩინ გინის-მაქ თექ, ბალანას ვერგებ-მაქ წამალი“. „ზოია, სი მოლასირი, მუ ქიმინი ამდლა“- იჩიებუ. ასე ხიდეშა ქიმეფრთით, ხიდეშა. ონი, „ბომი, მუ გინის-მაქი თი ჟი ქიგიდვი-მაქ დუდეშა თი წამალი“. „სი როლეფშა გემშეჭკირიავაო, მუშო გოკონია ე
30. წამალი, იშ ქინგოცოთათია წყარს“. თეს ირფელს მეზობელიშ ოსურ ნორჩქილუე თაქ. ცვანას ნოხაჩქუე მეზობელიშ ოსურ დო ნორჩქილუე თაქ დო უთქუალე დო: ჭეს ქიმიცირქინან-

ჩაატარეთო, მეტად არ იმოქმედებსო ეს. კი ბატონო, რამდენი უნდა ამ წამალს? ამ წამალს... ის მომეცითო, ორმოცდაათი ლარი. ორმოცდაათი ლარი იმ დროს ფულია, ბიჭო (=კაცო). არიქა, რეზო, არა გაქვს-მეთქი ფული, შე მკვდარო (=სასიკვდილე) არ გვიდევს ამდენი? ჰოდა, როგორც იქნა, ორმოცი ლარი შევგავროვეთ მე და რეზომ გაღმა-გამოღმა (=ორივემ). შეჭრილი ვართ როლებში და რა ვუყუ! ამას ორი-სამი კურსი უნდაო და მერე მოგიტანთო ვუთხარით, კიო. ამ დროს შემოვიდა (=მაღალი ტანის ნარნარით-შემოშრილდა) ეს ქეთინო აქ (+და) ერთი აქ ტუალეტი არა გაქვთ-მეთქი, ბატონო, სადმე? კიო, ქეთინო გაყვივო, გაყვივო, გაყვივო, – უთხრა ამ რძალმა. ნაყვივი და წამომყვა ეს და მივედი ახლოს ტუალეტამდე. მივეცი წერილი. მე ვუთხარი, ახლა სანამ ტუალეტში შევალ და გამოვალ იმდენ ხანს პასუხი მზად მქონდეს-მეთქი – ვუთხარი მე, თორემ შენი მომხედავი არავინ არ არის, ხომ იცი, ვინ ვარ-მეთქი? კიო – მითხრა. ნაიკითხა ეს წერილი ამან და, რომ გამოვედი ახლა მე, მიუბნება: „ამალამ თორმეტ საათზე, – აქ არის რკინიგზა – ამ რკინიგზის იქეთ (=გაღმა) დამელოდეთო“ და ახლა არის ექვსი საათი. ვართ შიგ აბაშაში (=ცენტრში), ჰოდა, თორმეტ საათზეო, მეო ზევით ვწევარო, ბავშვი მაბარიაო იქ და სადღაც მიდისო ეს რძალი და თორმეტ საათზე ზუსტად მე გადმოვალო სახლიდან და იმ ადგილას მივალო. კარგიო ვუთხარით. კარგი-მეთქი ვუთხარი (+ეს) და მოვედით (=წამოვედით) აქეთ და მოგვაქვს ახლა ეს წამალი მე და რეზოს და ამბავიც ძალიან კარგი რომ მოგვაქვს, აუტყდა ამას სიცილი, კაცო. ამ სიძემ ვერაფრით ვერ შეიკავა სიცილი. „ზოია უჰ, უჰ, უჰუ, შე მომსპარო, რა ქენი!“ „კარგი, ბიჭო (=კაცო), არ ილაპარაკო გითხრეს-მეთქი იქ, ბავშვს არ შეერგება (=მოუხდება) წამალი“. „ზოია, შე მომსპარო, რა ქენი დღეს!“ – მიუბნება. ახლა ხიდამდე მივედით, ხიდამდე. (+ჰო რომ), „ბიჭო (=კაცო), რა გითხრეს-მეთქი, ზემოთ დაიდევნი თავზე ეგ წამალი“. „შენ როლებში შეიჭერიო, რად გინდაო ეს წამალი, (+იქეთ) ჩავაგდოთო წყალში“. ამას ყველაფერს მეზობლის ქალი ისმენდა

- დესია, მარა ი ოსურქ თქუა, გაჭირებულ ბალანა პუნანია დო სი მუ გოძიცვნია, ბოშია, თაქია უნუა თესია დო დუდ-გმა ქიგიდუა ნამალ დო გემნილუა დო ინეფ მუთუნ გლახამ მოქმედის ვაგედესია. მიქ იცონგ ასე ძღაბი მაჟია დღას დგ
5. ასე ამბე, გარჩევანი, [თინკუმა ირაგადუ]. დო დუდგმა ქი-გობდვი ე ნამალ დო გამნოფრთი აშო. ოდო ქუმოფრთი ასე თენეფგმა. „მუ რე და მუ რე, ზოია ბიცო, მუ რე, მუ რე?“ თე სასინჯო მირაგადე პაატა. „მურე და ვითოჟირ სათის იპო-ნათ ოკო-მა უნი, ამსერი სკან მოჭყუღუ“. „ნანა, მართალიო, მართალიო?“. „მართალი-მაქ უნი, აბა მუ“. ძღაბ დო ბოშის
10. ოკონა ართიანი, ნოსას ვაკო, მუმას ვაკო, მუთუნ ვაკო. დო თინა რე ვითოჟირ სათემა ასე აბაშას, ლორონთეგიე, ინა ჭიჭე რაიონიე, სო იბლათ დრო. გილაფრთით, ჩქი მანქანათ ვორ-დით, გაზდვაჩეტირე პუნდეს ინკემა. დო, გილურთ თაქ დო
15. ე ფარა ხოლო ვამლუნა, ე ჟარნეჩდოვით ლარმა ქიმეფჩით დო ბრელ ხოლო სო მალნენა დო ჭეს ხოლო ქოფშკირენა, მარა ოჭკომალს მი ფჩანა, ფარა ვამლუნა, მუთუნ ვამლუნა. დო გემნოფრთით კინოშა. კინო აბაშას ცოფე თაქ, სო იბლათ დრო. აკა ჟირ სათის გინორთვილს ქუდობდოხოდათია დო.
20. კინო ქოცოფე თაქი. კინოს ბრელ ვაკოდგ ინკემა, ერ კაპეკ ოკოდგ, ერ კაპეკ ღირუდგ, ბოი, კინო. ასე ღირე ჟირ მანათინ იშენი. ოდო ქიმეფრთით დო კინო ქიმურს, მარა თაქ იქორ-ნინებუნა თაქ ხოლო ძღაბ დო ბოში თე კინოს დო თენემს, ბოშის უღუ ჩხვინდ გინძე ქიანაშ მადიდა, გვალო ათაჲ ტკუ,
25. ოდო ძღაბის ხოლო ათაშ უღუ ტკუ დო ძღაბიშიანეფ ბოშის ნონენდ, დიდ ჩხვინდ უღუნია დო ბოშიშიანეფ ძღაბის, თეს დიდ ჩხვინდ უღუნია. ოდო მუდავა ართ დო ართის უღედასია ნაკლებია, მარა ვეჟუ საშვეელი დო ქოთ ძღაბიქ გიკეთე ოპე-რაცია ჩხვინდიშ დო ქოთ ბოშიქ გიკეთე ოპერაცია ჩხვინდიშ
30. თე კინოს. თინა რე დექორწინეს მუთ რე დო გინვოსკიდი-თია დო ქიდებადგ ასე ბალანაქი. ბალანაქ ქიდებადგ ე კინოს დო თეს გვალო ჟირმეტრიან ჩხვინდ ქულუ. გვალო გეჟალეს

თურმე აქ. ყანას თოხნიდა თურმე მეზობლის ქალი და ისმენდა
 თურმე აქ და უთქვამს (+და), ცოტას მიღლაბუცობდნენო, მაგ-
 რამ იმ ქალმა თქვაო, გაჭირვებული ბავშვი გვყავსო (=ბავშვი
 გასაჭირში გვყავსო) და შენ რა გაცინებსო, ბიჭო (=კაცო), აქო,
 უთხრაო ამასო და თავზე დაიდოო წამალი და გადაიტანაო [ხიდ-
 ზე] და ისინი რაიმე ცუდის მოქმედს არ ჰგავდნენო. ვინ წაიყვა-
 ნა ახლა გოგო – მეორე დღეს რომ იყო ამბავი, გარჩევა [მაშინ
 ითქვა]... და თავზე დავიდე ეს წამალი და გადმოვედი აქეთ. და
 მოვედი ახლა ამათთან (=ვინც გველოდებოდა). „რა არის და... რა
 არის, ზოია ბიცოლა, რა არის, რა არის?“– ეს სასიძო მეუბნება,
 პაატა. „რა არის-და, თორმეტ საათზე უნდა წავიყვანოთ-მეთქი,
 ვუთხარი, ამაღამ შენი პატარძალი“. „დედა(=ვაიმე), მართლაო?
 მართლაო?“ მართლა-მეთქი, ვუთხარი, აბა, რა.“ გოგოს და ბიჭს
 უნდათ ერთმანეთი, რძალს არ უნდა, მამას არ უნდა, არაფერი
 არ უნდა... და ისაა, თორმეტ საათამდე, ღმერთმანი, ის პატარა
 რაიონია და სად წავიღოთ (=გავატაროთ) დრო. ვიარეთ, ჩვენ
 პატარა მანქანით ვიყავით, „გაზდვაჩეტირე“ გვყავდა მაშინ და
 დავდივართ აქ (+და), ეს ფულიც არ გვაქვს, ამ ორმოცდაათ ლა-
 რამდე მივეცით და ბევრი სიარულიც სად შეგვიძლია და ცოტა
 კიდევ გვშია, მაგრამ საჭმელს ვინ გვაჭმევს, ფული არა გვაქვს,
 არაფერი არა გვაქვს. და შევედით კინოში. კინო აბაშაში ყოფი-
 ლა აქ [ცენტრში]; სად წავიღოთ (=გავლიოთ) დრო?! ერთი ორი
 საათი გადახურულში დავსხდეთო და [ამიტომ]. კინო ყოფილა აქ.
 კინოს ბევრი არ უნდოდა მაშინ, ოცი კაპიკი უნდოდა (=სჭირდე-
 ბოდა), ოცი კაპიკი ღირდა, კაცო, კინო. ახლა რომ ღირს ორი
 მანეთი, თორემ. ჰოდა, მივედით და კინო გადის, მაგრამ აქ ქორ-
 წინდებიან, აქაც, გოგო და ბიჭი ამ კინოში და ამათ, ბიჭს აქვს
 ცხვირი გრძელი ქვეყნის სიგრძე (=ძალიან გრძელი), მთლად ასე
 მტკაველი (=აზუსტებს ხელით), ჰოდა, გოგოს კიდევ ასე აქვს
 მტკაველი და გოგოსიანები ბიჭს წუნობდა, დიდი ცხვირი აქვსო
 და ბიჭისიანები – გოგოს, ამას დიდი ცხვირი აქვსო. ჰოდა, ისო,
 ერთ და ერთს (=ერთ-ერთს) ჰქონდესო ნაკლები, მაგრამ არ იქ-

5.

 10.

 15.

 20.

 25.

 30.

ძღაბიშ დიდა დო მუმაქ ცალკე, თენეფიშ ბრალ რენია, ეჯგუა მოთა მუშო მოკონანია, ჩხვინდსირგალი ოდო რე ამბე დო გვარიან დროქ მიდართგ ასე.

- ასე თინა რე ქორე ვითოჟირიშ გვერდი დო მიდაფრთით
5. ასე დო თექ რე თი ძღაბიშ ცუდე, იძირე. შკას მეურსუ ლიანდაგ მატარებელიშ. მატარებელიშ ლიანდაგ ოკო გინორთას აშო აბაშას ქეთინოქ დო ჩქი ათაქ ტყას ოკო მიშეპტყობათ. ართ მოსახლე ქიგერე დო თე მოსახლე ქომჯინენა, მარა მუმიჩქე იშო გემნორთე ე ოსურქ ხოლო, იშეიშენ მუთა რე დო
10. მუთა გუმახვილებე ყურადღება დო ასე ვითოჟირ სათ რე დო პატაქ „ქომურ, ზოია ბიცო, სკან ხევა“ დო ქიმეფჩ ხე, ქიგიდუ გურიშა ოდო „ბახ, ბახ, ბახუა“... „ჯიმაღურელ, ინფაქტ ვემილა იშო აკა ნუთის, ქუმურს-მაქ“ – უნი დო უცბამ მამალას, სინყნარე დო, გაილო ჭიშკარი. ოდო თუთარჩელა
15. სერ რე დო ქიმირულე თე ქეთინო. ჩემოდან ქუკებე, მუდგარენ რედიკულ დო ქიმირულე ასე თენა დო „ე, წიე, ირულ, ქანოხვად-მაქ“ დო ეზმა ხანს მოლართ მატარებელქ, ოდო რკიუ დო „ვოუ, ვოუ, ვოუა“ დო ჩქი თაურე ქუდოფსკიდიტ დო მოჭყუდუქ თეურე. „ვავა, მეზდინია“ თქუ ე ბოშიქ. „მურე?“
20. „ეს ქოძირენანია ასე თაქ იშო დო მა მი მურანსია“, მარა მუთუ რენი, ე მატარებელქ გემკოხოხე დო გეგნოჟვენგე ე პატაქ დო ენა ამარ ქიგერე ცოდა, ლიანდაგიშ იქილე. ოდო ქიმეთხე ხე დო ქიმთობდოხოდით დო მოლაფრთით ოშით. ოშით მოლაფრთით გახარებულ კათაქ, მარა ასე სოთინ ვეგ-
25. მოჭიშუანია, მარა ქეთინოქ თქუ: „ვაგაშკურინანია, მა ანნი ოჭმარეშა კორ ვამომგორუანსია. მავა ჟი ვოჯანგქია მაჟია სართულსია, ბალანა ალამჯანუდუა თექი“; „ქინგარას უკულ, სო იზდათ ანნი, ე ბალანაქ?“ „ვარია, ინა ოჭმარეშა ვაგოკურცხუნია“, ოდო ქუმოფრთით გრიალ-გრიალიტ მუხურ-
30. შა დო ცოდა ი ბიძიას უნით: „ათაშ მოჭყუდ მოიციონ“, „ნამ რე მოჭყუდ?“ მოჭყუდ მა ვორექ-მაქ უნი. „მოლასირ, ზოია, სკან დუდია“. იყუ თოფიშ ცოთამაქ, კინ ცვილუაქი დო ე მუ-

ნა საშველი და ქეც გოგომ გაიკეთა ცხვირის ოპერაცია და ქეც ბიჭმა გაიკეთა ოპერაცია ცხვირისა ამ კინოში. (+ის არის), და-ქორწინდნენ როგორც იქნა და გადავრჩითო [ვიფიქრეთ] და დაი-ბადა ახლა ბავშვი. ბავშვი დაიბადა ამ კინოში და ამას მთლად 5. ორმეტრიანი ცხვირი აქვს. მთლად გადაირიგნენ გოგოს დედა და მამა ცალკე, ამათი ბრალიაო, ასეთი შვილიშვილი რად გვინდაო, გრძელცხვირა და არის ამბავი და გვარიანი დრო წავიდა ახლა.

ახლა ისაა, კი არის თორმეტის ნახევარი და წავედით ახლა და იქ არის იმ გოგოს სახლი, ჩანს. შუაში გადის ლიანდაგი მატარებ- 10. ლისა. მატარებლის ლიანდაგი უნდა გადმოვიდეს აქეთ აბაშაში ქეთინომ და ჩვენ აქ ტყეში უნდა შევიმალეთ. ერთი მოსახლე დგას და ეს მოსახლე გვიყურებს, მაგრამ რა ვიცი, იქით შევიდა ეს ქალიც, მაინცდამაინც არაფერია და რაიმე ყურადღება არ გაუმახვილებია და ახლა თორმეტი საათია და პაატამ – „მომე- 15. ციო, ზოია ბიცოლა, შენი ხელი“ და მივეცი ხელი, დაიდო გულზე და „ბახ, ბახ, ბახო“; „ძმამკვდარო (=ღმერთო ჩემო) ინფაქტი არ მიიღო ერთ წუთს, მოვა-მეთქი“ – ვუთხარი და უცებ სინყნარე და, გაიღო ჭიშკარი. ჰოდა, მთვარიანი ღამე არის და მორბის ეს ქე- 20. თინო; ჩემოდანი უჭირავს, რალაც „რედიკული“ და მორბის ახლა ეს და „ე, ბიჭო, გაიქეცი, შეეგებე-მეთქი“ და ამდენი ხანი წამოვი- და მატარებელი და იკივლა და „ვოუ, ვოუ, ვოუო“ და ჩვენ აქეთ დავრჩით და პატარძალი – იქეთ. „ვაიმე, დავიღუპეო“, – თქვა ამ ბიჭმა. „რა არის?“ „ამას ნახვენო ახლა აქ (+იქეთ) და მე ვინ მომცემსო“, მაგრამ, როგორც იქნა, ეს მატარებელი გახიხიალდა 25. და გადახტა ეს პაატა და ეს აგერ დგას საცოდავი, ლიანდაგის გადაღმა. ჰოდა. მოჰკიდა ხელი და ჩავსხედით და წამოვედით ასით (=ასი კმ/სთ სიჩქარე). ასით წამოვედით გახარებული ხალ- ხი, მაგრამ ახლა სადმე არ დაგვენიონო? მაგრამ ქეთინომ თქვა: 30. „ნუ გეშინიათო, მე აწი დილამდე კაცი არ მომიკითხავსო, მეო ზევით ვწევარო, მეორე სართულზეო, ბავშვი გვერდით მწნავო იქ“. „რომ იტიროს მერე, სად წავიდეთ აწი, ამ ბავშვმა?“ „არაო, ის დილამდე არ გაიღვიძებსო“, ჰოდა, მოვედით გრიალ-გრიალით

ხურს აკიშაყარუ... ოხ დიდებული, ბოი, უცორდეს ართიანი, უცორდეს.

- ანნი იყუ გეყუნაქ ძლაბიში. ათე მა დო რეზოქ ფთქვით, ეს ქიმეხვადგნანია, მუჭო ჩქე ვორეთია დო ჩქე იმნტათია
5. თაურე, ანნ ქუმულა მშობლეფი, დუდ ვაოძირათია. ოდო აშ მოლაფრთი მა ჩქიმ ცურა დო რეზო ხოლო მუშ ცურა მიდართე დო ე ლონდერ რე თექ ასე. ლონდერს ვეჩინენა. იჩინენა, მარა თიმდღას ვამკორჩქინელე. ქუმურთუმე ასე მუმას, თენემს დო „ჩქიმ ცურა მიქ მორთენი, თი კათა ქემოძირითია“.
10. „მუმეჩქენია, ბოი, სკან ცურა მიქ მერთუა“ – უნითია, „ვითომ წამალ მოკო“... „ვარია“ უთქუალნა ენემს, ბოი, „მუშ წამალია“. ახ, შხვა ცოფენანიაო, დეცენტრეს, შხვა ცოფენია ინეფი. ოდო ი მუმაქ უკული... ენა პატა ზისნახეჯგუა ბოში დე დო ასე სუმ სკუალეფ ქოყუნა, არძა ართიანიშ უჯგუში, ჟირ
15. ბოშ დო ართ ძლაბი. მუხურს ცხოვრენა ფოთო მამიშ ცუდეს. გაგრძელეს ემერ დო ართიან უცორა დო დიდებულ ოჯახ უღე პატას. ათენა რე თე ისტორია, ნალდი ამბე.

ინფორმატორი ზოია ახალაია, 59 წლის
ს. ქვედამაზანდარა, ნალენჯიხის რაიონი
2008 წლის აგვისტო

მუხურში და საცოდავ იმ ბიძიას ვუთხარით: „ასე, პატარძალი მოგიყვანე“, „რომელია პატარძალი?“ პატარძალი მე ვარ-მეთქი – ვუთხარი. „მომსპარი, ზოია, შენი თავიო.“ შეიქნა თოფის სროლა, ისევ დაკვლა [საკლავის] და ამ მუხურში შეგროვდა [ხალხი]... ოხ, დიდებული, კაცო, უყვარდათ ერთმანეთი, უყვარდათ.

5.

ანი შეიქნა მიყოლა გოგოს [კვალზე] (=მშობლების მოსვლა). (+ეს) მე და რეზომ ვთქვით, ამას მიხვდებიანო, რომ ჩვენ ვართო და ჩვენ გავიქცეთო აქედან. ანი მოვლენ მშობლები, თავი არ ვანახოთო, ჰოდა, აქეთ წამოვედი მე ჩემს სახლში და რეზო კიდევ თავის სახლში წავიდა და ეს ლონდერი არის იქ ახლა, ლონდერს არ იცნობენ. იცნობენ, მაგრამ იმ დღეს არ გამოჩენილა. მოსულა ახლა მამა, ესენი და... „ჩემს სახლში ვინც რომ მოვიდა, ის ხალხი მანახეთო“, „რა ვიციო, კაცო, შენს სახლში ვინ მივიდაო“ – ვუთხარითო; „ვითომ წამალი მინდა“... „არაო უთქვამთ ამათ, რისი წამალიო. ახ, სხვა ყოფილანო, დაფიქრდნენ, სხვა ყოფილათ ისინი. ჰოდა, იმ მამამ მერე [არაფერი არ თქვა]... ეს პაატა მზეთუნახავივით ლამაზი ბიჭი იყო და ახლა სამი შვილები ჰყავთ, ყველა ერთმანეთზე უკეთესი, ორი ბიჭი და ერთი გოგო. მუხურში ცხოვრობენ ფოთო მამიდას სახლში. გააგრძელეს ეგერ [გვარი] და ერთმანეთი უყვართ და დიდებული ოჯახი აქვს პაატას. ეს არის ეს ისტორია, ნაღდი ამბავი.

10.

15.

გვალაშა ეკულაშ ამბე

ჩქიმი ბოში დო მუშ ამხანაგიქ მიდართეს გვალაშა. „ლესა-ვოზიშ“ მანქანას გეხენა დო თე მუშ ამხანაგიქ უნუ, ნამდა ართ რეის ქემმოლალაფევა, იახადო, ამსერია აშო დიბრთათია. თაშ ქედომჩინეს, ნამდა ამსერ ოკო დირთან აშო, გვალაშა მიდართეს დო ამსერ ოკო დირთანი.

5. მიდართეს. არ დლაქ მიკილ, ჟირქ მიკილ, სუმქ მიკილ, ოთხიქ მიკილ დო ვარე მითინი-მუთუნი, ჩიმ-ჩამ ვარე. ხუთიქ მიკილ დო მამშვა სერც, ესე იგი, ქალამიოლ თექ აზრო დო სერიშ ხუთ საათის გებდირთი. გებდირთ დო მიდაფრთი, ათე 10. მიდგა მეჟუნცუნი, თემ ჟუდეშა ქიმეფრთი, ათაქი სკოლანკვმა ცხოვრენც დო გევოკურცხინე თე ოსური.

– მუ გიჩქე თენეფიში?

– მუთუნი ვამჩქენია;

15. ოდო ჭვენც. თან ჭვენს დო სერიშ ხუთ სათიე, ნოემბერში თუთა რე. მა მიდაფრთე ოკო-მაქ დო თე ოსურს მუთუნ ვაუთქუალ, ვარა ჩქიმ საქმეშა რე თენა ულირ, ვარა ჩქიმ ქომონც მეჟუნცე თენა დო თენა მუთუნ ვაუთქუალ დო გებდირთ დო მიდაფრთი მა. მეურქ. ნარმიდგინი ასე, გვალაშა სქურშა მიშე შარა[ნი], მეტ ნალ ვავორექ, იშო საერთოთ ვავორექ 20. დენაქანცეფი. ამსერ სერიშ ხუთ საათის, სოთინ, სოთინ სინთე ვარე. უკუმელა, ჭვენც, ნისლი რე დო მეურქ, მარა მუთუნშა ვამოშკურ დო სქურიში, კურორტი „სქურ“ რენი, ათეში კარშა ქიმეფრთი. ჭიჭე ცქირუ-ცქარუ მორლიაქ ქემადრთ სინთექ დო გაბჩენდი ან თაქი. სოთინ ვამიჩქ ან სო იბდენი. გვალა 25. სო რენ მიჩქენო, დლას ვორექო ნალ დო ოჯახ ქობძირი, ჭე სინთექ მუდა დო ოჯახ მუკოდგ ა ფერდასენი, ათაქ დო ქავოდირთი თე ოჯახის. ქიდიბძახი „ხაზეიკა“-მაქ დო ქიგმიჯინგ კორქ დო ოსურქ ხოლო ქიგმიჯინ აკომკაშე. მი რე თე ოსური, ამჭუანი გოთანაშა უჩინებ ოსურქ ქავოდირთი, გებორეს ენემქ

მთაში ასვლის ამბავი

ჩემი ბიჭი და თავისი ამახანაგი წავიდნენ მთაში. „ლესავო-ზის“ მანქანაზე სხედან და ამ თავისმა ამხანაგმა უთხრა, რომ ერთი რეისი (= გზა) წამომალებინეო, დიას და, ამ სალამოს აქეთ დავბრუნდეთო. ასე დამიბარეს, რომ ამ სალამოს უნდა დაბრუნდნენ აქეთ, მთაში წავიდნენ და ამ სალამოს უნდა დაბრუნდნენ.

5.

წავიდნენ. ერთი დღე გავიდა, ორი გავიდა, სამი გავიდა, ოთხი გავიდა და არავინ არაა, ჩამიჩუმე არ არის. ხუთიც გავიდა და მეექვსე სალამოს, ესე იგი, ჩამივარდა ეს აზრად და ღამის ხუთ საათზე ავდექი. ავდექი და წავედი. (+აი ეს) ვინც მიჰყვება, ამის სახლში მივედი, აქ სკოლასთან ცხოვრობს და გავალვძიე ეს ქალი.

10.

– რა იცი ამათი?

– არაფერი ვიციო.

(+ჰოდა) წვიმს. თან წვიმს და ღამის ხუთი საათია, ნოემბრის თვეა. მე უნდა წავიდე-მეთქი და ამ ქალს არაფერი არ უთქვამს, ან ჩემს საქმეზეა ეს წასული, ან ჩემს ქმარს მიჰყვება ეს. (+და) ეს არაფერი არ უთქვამს და ავდექი და წავედი მე. მივდივარ. წარმოიდგინე ახლა, მთაში, სქურში [რომ] მიდიოდა გზა (=სამანქანო გზა), მეტი წანასვლელი არ ვარ, იქით საერთოდ არ დამიდგამს ფეხი. ამ სალამოს, ღამის ხუთ საათზე, არსად, არსად შუეი არ არის. ბნელა, წვიმს, ნისლია და მივდივარ, მაგრამ არაფრის არ მეშინია და სქურის, კურორტი „სქური“ რომ არის, იმის კართან მივედი. ოდნავ გაიფანტა ბინდბუნდი და მოადგა სხივი, ინათა და გავჩერდი ახლა აქ. აწი არ ვიცი, თუ საით და სად წავიდე. მთა თუ სად არის, ვიცი?! როდესმე ვარ წანასვლელი?! (+და) სახლი ვნახე, ცოტა სინათლემ ისა [გამოანათა] და სახლი რომ დგას ფერდობზე, აქ და მივადექი ამ ოჯახს. დავიძახე „ხაზეიკა“ -მეთქი და გამოიხედა კაცმა და ქალმაც გამოიხედა ფანჯრიდან. ვინ არის ეს ქალი [იფიქრეს], ამ დილას, გათენებამდე, უცნობი ქალი მივადექი,

15.

20.

25.

დო ქალბატონოვა, მუ რენიანი, მა უნი, ათაქ-მაქ გვალაშა
სოდე მალნე-მა უნი. სოვა?! - დო ხათე ქიმეხვად ასე: სოვა,
გვალაშა მუ გოკონანია?! ამშვი დლა რენია ბოშეფქია იდგნი,
თინეფშა ხო ვემულია, თაქია მანქანაქ იდუა - „ურალქია“?...
5. თექ მელ-მაქ. ქალბატონოვა, ტყურათია ვემენუხავა, მუ
გიონანსია, ინავა სამყაროში დასასრულსიენია დო ექი თქვა
მუთუნით ვეგკართინენიავა დო ასე გირთათენი, უჯგუნია,
მინუ. მარა გორთა მიჭირსო?! დაჩხირ მონტუ, სრული ამშვი
10. დლა რე კორ ვეპალუნ დო გავაგრძელ შარა. მეურქ. ათაშია,
რახანცია ვეჯერქიენი, მანქანაშ ნაბარბალესე გიაყუნია, მარა
მა ვაფიფქრენქია თექ თქვა ქინგართენანია დო იდია ირიათო,
თექ ქიმეიქონანანია, მიდგართუა-და.

დოუჭყ ულა. მეურქუ, მეურქუ. აქ ნირსი რე, შურო ა, თქვან
მახოლას მუთუნ ვეძირე. ჭუბურეფ ცენცენი ფერიე, ოჩაფლე
15. გეთოდე თაქ, ჭუბურეფი. იახადო, მოკო თენა გეპჭოფენ, მა-
რა ზონდიკ გინმოქუნსუ, მუთუნ ვამილუ. იახადო, მეურქუ დო
მეურქუ, მეურქუ, უსასრულო რე, შარა ვამიჩქე, კარე ვამიჩქე,
ეზო ვარე, კარ ვარე მითინიშ დო ალბათ ოთ-ხუთ კილომეტ-
20. რი ქუვორექ ულირ დო მიდგარენ ქიმიჩიებუ, ოჭკირაფე შა-
რაშე ქუმურც მიდგარენი ახალგაზდეფ დო მა ათაშ მეურქუ
დო ხმას იფრჩქილექ ახალგაზრდეფიი[შ]. გაფჩერდი დო უნი
თენეფც: „თქვა-მაქ სოიშა მეზოჯგენტე-მაქ?“ დითა, ქომჩინეს!
თენეფ ცოფე თურმე, თი ჩქიმ ბოშის მეყუნცუნ თინა დო თიშ
ამხანაგ დო...

25. – მაყვალა დეიდა სი აქ მუგოკოდუა, მუქ ეკოიქონუა – მი-
ნუ.

– გორდია (გორდია ჯოხო თე ბოშის), გორდია რექო წიე-
მაქ. სო რეთ თქვა, მუზმა ხანიე, მუდა დლა რე იდითენი დო
თიმ სერც გიფრთუქუნი თქვით დო მუ ჯოხო, მამშვა დლა
30. ქორე დო სო რეთ-მაქენი...

– ვავორეთია ხარგელია, კახაში მანქანას (ჩქიმე ბოშიშ გურ-
შენ თქუ დო) არ[თ] ჯა გეძენია თისია, ვარავა ჩქი შურო ვავო-

გაოცდნენ ესენი და [მკითხეს], ქალბატონო, რა არისო, მე ვუთხარი, აქ-მეთქი, მთაში, საიდან (=როგორ) შემიძლია ასვლა-მეთქი, მე ვუთხარი. საითო-და..., უცებ მიხვდა ახლა: საით, მთაში რა გინდაო?! ექვსი დღე არისო, ბიჭები რომ წავიდნენო, იმათთან ხომ არ მიდიხარო, აქ მანქანა [რომ] წავიდაო (=მანქანამ გაიარაო) – „ურალიო“? იქ მივდივარ-მეთქი. ქალბატონო, ტყუილად არ შენუხდეთო, რა წავიყვანსო, ის სამყაროს დასასრულსაო და იქ თქვენ ვერაფრით ვერ ახვალთო და ახლა რომ დაბრუნდეთ, ჯობიაო – მითხრა. მაგრამ დაბრუნება მიჭირს?! ცეცხლი მიკიდია, სრული ექვსი დღეა კაცი არ ჩანს და გავაგრძელე გზა. მივდივარ. ასეო, რადგან არ იჯერებო, მანქანის ნავალს მიჰყევით, მაგრამ მე არ ვფიქრობო, რომ თქვენ იქ შეძლებთ მისვლასო და იარეო სულ, იქ მიგიყვანთო, თუ შესძელი წასვლაო.

დავუწყე სვლა. მივდივარ, მივდივარ. აქ ნისლია. სულ, ა, თქვენს სიახლოვეზე არაფერი ჩანს. ნაბლები რომ ცვივა ისეთია (=ის დროა), კოჭამდე ყრია აქ ნაბლები. დიახ და, მინდა ეს ავიღო, მაგრამ ქოლგა მახურავს, არაფერი არ მაქვს. დიახ და, მივდივარ და მივდივარ, მივდივარ, უსასრულოა, გზა არ ვიცი, კარი არ ვიცი, ეზო არ არის, კარი არ არის არავისი და ალბათ ოთხი-ხუთი კილომეტრი მაქვს გავლილი და ვილაცა მოლაპარკობს (=ლაპარაკით მოდის), მოკლე გზით მოდის ვილაც ახალგაზრდები და მე ასე (=შემხვედრი მიმართულებით) მივდივარ და ხმა მესმის ახალგაზრდების. გავჩერდი და ვუთხარი ამათ: „თქვენ-მეთქი საით მიბრძანდებით-მეთქი?“ დედა, მიცნეს! ესენი ყოფილან თურმე, იმ ჩემს ბიჭს რომ მიჰყვება, ის და იმისი ამხანაგი და...

– მაყვალა დეიდა, შენ აქ რა გინდოდაო, რამ ამოგიყვანაო – მითხრა.

– გორდია (გორდია ჰქვია ამ ბიჭს), გორდია ხარ ბოჭო-მეთქი. სად ხართ თქვენ, რამდენი ხანია, რამდენი დღეა წახვედით და იმ (=იმავე) საღამოს მოვბრუნდებითო და რა ჰქვია, მექვსე დღეა და თუ სად ხართ-მეთქი...

რეთია ხარგელია, უბედურ დღა რენია, თირ ძენ ქარწყეცია დო ვეფხარგითია.

– თქვა სო მეურთ-მაქე დო...

– პაპიროს მოკონანია დო სქურშა ოკო გიმებლათია – თქუ.

5. – გირთით აშო-მაქე. მა სო იბდა მაქენი...

– დიოვა სი შქა შარა ვარეცია ულირი. იდია, იდია დო ჟი მანქანეფ გედგენია ჩქიმ დო კახაშია დო ეთეიშა ქიმურქიან თინკემავა, ქედისხია, კარეს რენია კახა თეცია დო, ქედისხია, ჯოლორეფ ცუნანია დო შორშევა ქუდუძახია დო ქინგარჩილე-
10. ნია – მინუ.

იბდი, იბდი, იბდი თე გვალას, მარა ნისლი რე. სო ვორეცენი, ვამიჩქ. მუთუნ ვარე, კოჩი... ონდეთ გეკობრთ, ა მანქანეფ ქობძირ დო ანნი გემეფსუნთქი დო ქიდბძახი – კახა-მაქე. კა-
ხაქ ხათე ქიჩინ ჩქიმ ხმა დო უცფას გიმილ.

15. – მუ რენია, დედავა – მინუ.

– მუ ჯოხო, წიე, მუ რე, სო რეთ თეზმა ხანს – მა უწი, ამშ[ვ] დღა რე ვეპალუქუნ დო მუჭო...

– მუვა და, ათაშია, ქარწყეცია, ჩქიმგ მანქანა ხარგელი ვა-
რენია, იშ ხოლო ვარენია დო ამსერია მუდგათიენი გინიბლენ-
20. თია – თქუ. აშო მუნორთია დო ელარჯის აკეთენანია ჭყიშეფია დო ათაქია მორთია დო ოჭკომია თინა.

– მუშ ელარჯი, მიშ ელარჯი, სონ ელარჯი-მაქე დო თენეფ ქიდიპტე ასე თაქ დო „კახა, გიჩქედას, ამნინჯი ალელ-მა[ქე]“-
უწი.

25. – ქოვა – თქუ.

დო მოურქე. ანნი თინეფ ქამხვადუნი-მიჩქ ასე, თე ბოშე-
ფი. ანნი სქურშა გიმელეს, მა მუდა მიდაფრთი დო... მოურ-
ქუ, მოურქუ, მოურქუ დო სორე თენეფი, სოთინ ვაჩქე. გი-
მებლი სქურშა დო ვარე თენეფი. მოლაფრთი აშო დო ამარი
30. სქურიშ გინართ რე, ეთექი ჯალგში მუდანი, ეთექი ხერგი-
ლიშ მუდეფი, გეთორენა კოჩეფ დო ათაქ... დოშოლენა თე-
ნეფ დო ათაქ ქუქთუხუნა; ჯგალშა გუგრეძელებგნა შარა,

– არ ვართო დატვირთულიო, კახას მანქანაზე (ჩემს ბიჭ-ზე თქვა) ერთი ხე დევსო მასზე, თორემო ჩვენ სართოდ არ ვართო დატვირთული, უბედური დღეაო (=ავდარიაო), თოვლი რომ დევს ხედავო და ვერ დავიტივრთეთო.

– თქვენ სად მიდიხართ-მეთქი და...

5.

– სიგარეტი გვინდაო და სქურში უნდა ჩავიდეთო – თქვა.

– მობრუნდით აქეთ-მეთქი. მე სად წავიდე-მეთქი...

– ჯერო შენ ნახევარი გზა არ გაქვსო გავლილი. იარეო, იარეო და ზევით მანქანები დგასო ჩემი და კახასი და იქამდე რომ მიხვალ მაშინო, დაიძახეო, იქ კარავში არისო კახა [და], დაიძახეო, ძაღლები ჰყავთო (+და) შორიდან დაიძახეო და გამოგხედავსო – მითხრა.

10.

ვიარე, ვიარე, ვიარე ამ მთაში, მაგრამ ნისლია. თუ სად ვარ, არ ვიცი. არაფერი არაა, კაცი... ძლივს ავედი, ა, მანქანები ვნახე და ახლა ამოვისუნთქე და დავიძახე – კახა-მეთქი. კახამ მაშინვე იცნო ჩემი ხმა და უცებ გამოვიდა.

15.

– რა არისო, დედაო, – მითხრა.

– რას ჰქვია, ბიჭო, რა არის, სად ხართ ამდენ ხანს – მე ვუთხარი, ექვსი დღეა არ ჩანხართ და როგორ...

– რაო და, ასეო, ხედავო, ჩემი მანქანა დატვირთული არ არისო, იმისიც არ არისო და ამაღამ როგორმე გადმოვალთო – თქვა. აქეთ შემოდიო და ელარჯს აკეთებენო მწყემსებო (+და) აქ მოდიო და ჭამეო ის.

20.

– რისი ელარჯი, ვისი ელარჯი, სადაური ელარჯი-მეთქი და ესენი დავტოვე ახლა აქ და „კახა იცოდე, ამ საღამოს ჩამოდი-მეთქი“ – ვუთხარი.

25.

– კიო – თქვა.

და მოვდივარ. ახლა ისინი შემომხვდებიან – მგონია, ეს ბიჭები. (+ახლა) სქურში ჩავიდნენ [ისინი], მე გავიარე რამდენი [მანძილი იქეთ] და... [ახლა] მოვდივარ, მოვდივარ, მოვდივარ და სად არის ესენი, არსად არ ჩანს. ჩამოვედი სქურში და არ არიან ესენი. წამოვედი აქეთ და აგერ სქურის გადასახვევი არის, იქ ძელის რაღა-

30.

სქურც ვაშებენა პაპიროსი დო ჯგალშა მოლურთუმენა. მი-
ვოჯინო, მა მიჩქე, ნამდა ამნიჯი ალელენან, ამნიჯშა იშო
ვეკართე ენემსენი ფერი...

– ნიე, მუს ორთეთე, მუშენ რეთ აქ?

5. – მუშენია-და, დიფშოლითია დო იფსკირუანთია.

– გორწყეთენი თემ გიმილით ასე დო მეურთუ მუდას დო
ამნიჯი აუცილებლო გალართით-მაქ.

გედირთეს დო მიდართეს თენემქ უორწყეკენი თეში. მა აშო
ქუმოფრთი, კუჩხით თენა, იშო დო აშო ხოლო. ჭე არეულ დრო
10. დე თი დროს დო, ათაქ ქემოფრთ დო ცუჩა ვენნომრთუმენ თე-
ში, ათაში მოლაფრთი, ათნეფიმ ცუდეშა. ათაქ ნან ქიგერე –
ჩქიმ ნოსა, უკახალე:

– ქუმორთიაო დო, გულ დო მიდა... ვაიძირენიაო ჯონი?

– მიშ გულ დო ჯონ-მაქ, ბოში?

15. – გულ დო ჯონიქ სი გიგაცუნესია, მურთაზ ხოლო
იციონესია-ქოთქუ დო უკულე ჩქიმ გაჩერება თაქ მუს შეუ-
ლებუდე?! აშო ვანნომრთუმე. „ათაშია“, ქემოფრთ დო...,
„მურთაზია ხოლო მეცუნანია“ დო ხათე მობტვინი თენა, ნამ-
და, ჯონის გვალაშა ვალნე, გულის ვეკართე დო მურთას
20. გოუტენა თაქ-მაქ – ფთქვი, მურთას გუტენა თაქ. ანნი ხო-
ლო ჭიჭე დდა რე, ისერუ დო მურთა[ქ] თაქ დოშქურდას, ვა-
რა გერ, ვარა... მა მუთუნშა ვამოშქურუდე; ჩქიმ სქუა თექ
მიწონებუდე, მა ბლურიკონ, შურო შიში ხოლო ვამლუდე.
ჩქიმ ლურაშ ჯარ მიჭირდეო, სქუალეფი თექ მითორდე დო.

25. ათე „მურთა“ ქოთქუ ნანიქ დო საერთოთ აშო ვანნომრთუ-
მე, იშო მიკიფრთი დო გუვაგრძელი შარა დო მიდაფრთი კო-
ნი, კონ კუჩხით. სქურიშ მუდაშა ქიმეფრთი, აჟ, ბჟაქ დილუ.
ქიმეფრთი დო ქოგედგ თე მანქანა დო გული დო ჯონი თაქ
ქიგერენა დო ეშე ქიჯინენა დო მურთაზი ვარე.

30. – სორე მურთაზ-მაქ უნიი დო

– მურთაზია, გუტეთია, ეკევა მიდართუა.

– დედა, მუ ჯოხო მურთაზ გუტეთ ეკე-მაქ?! დო ანნ ბჟა

ცა, იქ რაღაც ახორხლილი მორები (=ძელები) რომ დევს, [რაღაცის ქვეშ] დგანან კაცები და აქ [მისულან]. დასველებულან ესენი და აქ დამსხდარან; ჯგალისკენ გაუგრძელებიათ გზა, სქურში ვერ უშო- ვიათ სიგარეტი და ჯგალში წასულან. [რომ] შევხედე, მე მგონია ამ საღამოს რომ ჩამოვლენ, ამ საღამომდე იქეთ ვერ ავლენ ესენი, ისეთი [პირი უჩანს].

5.

– ბიჭო, რას აკეთებთ, რატომ ხართ აქ?

– რატომო და, დავსველდითო და ვიშრობთო.

– რომ გხედავთ ისე გამოდით ახლა და წადით (=გაუყევით გზას), ამ საღამოს აუცილებლად ჩამოდით-მეთქი.

10.

ადგნენ და წავიდნენ ესენი რომ ვხედავ ისე. მე აქეთ მოვე- დი, ეს ფეხით, იქით და აქეთაც. ცოტა არეული დრო იყო იმ დროს და აქ მოვედი და სახლში რომ არ შევსულვარ ისე, ასე წამოვედი (მიმართულებას ჟესტით აკონკრეტებს), ამათ სახ- ლში (ინფორმატორი მიუითიებს იმ ოჯახზე, სადაც ვიმყოფე- ბით ტექსტის ჩანერის დროს). აქ ნანი დგას-ჩემი რძალი, უკან:

15.

– მოხვედიო, გული და ისა... არ გინახვსო, ჯონი?

– ვისი გული და ჯონი-მეთქი, კაცო?

– გული და ჯონი შენ გამოგყვნენო (= მოსაძებნად წამო- ვიდნენო), მურთაზიც წაიყვანესო – თქვა და მერე ჩემი გაჩე- რება აქ რას შეეძლო?! აქეთ არ შემოვსულვარ. „ასეო“, მოვედი და [მითხრეს], „მურთაზიც მიჰყავთო“ და უცებ მოვტვინე ეს, რომ ჯონი მთაში ვერ წავა, გულიც ვერ ავა და მურთა[ზ]ს გაუშვებენ აქ-მეთქი – ვთქვი, მურთა[ზ]ს გაუშვებენ აქ. ახლა კიდევ პატარა (=მოკლე) დღეა, ღამდება და მურთა[ზს] აქ შეე- შინდეს, ან მგელი, ან... მე არაფრის არ მეშინოდა; ჩემი შვილი იქ მეგულეობდა, მე რომ მომკვდარვიყავი, შიში საერთოდ არ მქონდა, ჩემი სიკვდილის ჯავრი მქონდა, შვილები იქ იყო და.

25.

ეს „მურთა[ზი]“ თქვა ნანიმ და საერთოდ აქეთ არ შემოვ- სულვარ, იქით გავბრუნდი და გავაგრძელე გზა და წავედი ისევ, ისევ ფეხით. სქურის იმამდე (=გადასახვევამდე) მივედი, აი, მზე ჩავიდა. მივედი და დგას ეს მანქანა, (+და) გული და ჯონი აქ

30.

ალულორიე.

– გაჩენდ, გაჩენდი, ინა ანნ აშო მიშას იცინია.

მარა მუთუნს დუვამარგინექო?! „მუჯოხო მურთაზი აშო მიშასიი“ – დო გვავარძელი შარა.

5. მეურქ დო მეურქ, მარა მუთუნში აზრ ვამილუ, ხვალე მურ-
თაზის ქობძირუნდე ვარა მუთუნში აზრ ვამილუ. ეზმა მუ შე-
განუხათ, ეკიბლი თაქ ონდეთ დო მანქანაშ სინთე ქორე. ა ჭიჭე
მივეახლოვი თე მანქანას დო ქობარგანა კახაშ მანქანას. ეკიბ-
ლი ასე ათაქ დო ქიგიბუძოლნა თაქ კათა დო „მურთაზ ქორენო
10. თაქ-მაქ“ დო ქოთ ქიგვახაბარკი, მუდგარენი ტროს გინოძე დო
გივანთხი თაქ, მარა შურქ ვემაცუნუ.

– მურე, მურენია... დია, სი მუგოკოდუა – მირაგად თე
გორდია – მუშა მორთი მაყვალა აქია?

– მუ ჯოხო მუშა მობრთი, მურთაზი...

15. – ამარ ვორექ, ბიცოვა – თქუ.

- დედა, დევმშვიდი, თინერო დევმშვიდი. მურთაზ ქორე-
და, ჩქიმ დუდ ჯანდაბას, მა მუდგაქ მალოლას-მაქ დო თე-
ნა რე გეგნოკირეს თე მანქანა დო მოლაფრთით ასე; მურ-
თაზ ქაშეფხუნეთ შკაშა დო ძგას – მა. ეგებ გოხორცქ მან-
20. ქანაქ, მუ გიჩქე, ამსერ. თეცალ გვალას მურთ დო ხოლო მა
გილაბდოხოდექე, გილვანთხაო, მა ბლურა ქოვარა დო შხვაშ
სქუა... დო აშამხე მურთაზ თაქ დო მოლურც კახა, მარა
ჭიჭეთ მოურცუ, მოურცუ. ეცალ გვალა, სასტაული, დღას
მაფენო თეცალი ნაძირეფ?! მოლურც დო ქიგნადგრთ, იახა-
25. ნი, მურთაშა ათაშ მემითხ ხე დო მოუნჭირანქ ათეს, მურთას;
მურთა, დედა, გეგნუნთხათენი?! კონი კახა ზადნით მოლურ-
ცუ, კონი წყენარა-წყენარას, ნელა-ნელას მოურცე. ენეფ გა-
თებული შიშიში – ჯონ დო გული – თუდო აღარენა. თე სი-
ნათლე ქიგნადგრთენ, თეს ქობძირგნთია, მარა კონი... ენა ხომ
30. მუდა შარეფ რე, იახადო, კონ სინათლე ხომ მედინ დო ენეფ
შიშიშ ღურელეფი, ჩქით შიშით გებთეთ.

ალებლით თუდო დო გოხორცქ იშო ტროსიქ. მანქანას ჯაქ

დგანან (+და), ზევით იყურებიან (+და), მურთაზი არაა.

– სადაა მურთაზი-მეთქი, ვუთხარი და

– მურთაზიო, გავუშვითო, ზევით წავიდაო.

– დედა, რას ჰქვია ამას, მურთაზი გაუშვით ზევით-მეთქი?!

(+და) აწი მზე ჩასულია.

– გაჩერდი, გაჩერდი, ის ახლა აქეთ მოდიოდეს იქნებო.

მაგრამ რამე დამაკავებს?! „რას ჰქვია მურთაზი აქეთ მოდიოდეს იქნება“ – და გავაგრძელე გზა.

მივდივარ და მივდივარ, მაგრამ არაფრის აზრი არ მაქვს, მარტო მურთაზს ვნახავდე, თორემ არაფრის აზრი არ მაქვს.

ამდენი რა შეგანუხოთ, ავედი აქ ძლივს და მანქანის შუქი არის. ა, ოდნავ მივუახლოვდი ამ მანქანას და ტვირთავენ კახას მანქანას. ამოვედი ახლა აქ და ირევა აქ ხალხი და „მურთაზი არის აქ-მეთქი“ და კიდევაც წავბორძიკდი, რალაცა ტროსი იდო თურმე და ზედ დავეცი, მაგრამ სული არ ამყვა.

– რაა, რა არისო... ვაიმე დედა, შენ რა გინდოდაო – მეუბნება ეს გორდია – რისთვის მოხვედი მაყვალა აქო?

– რას ჰქვია, რატომ მოვედი, მურთაზი...

– აგერ ვარ, ბიცოლაო – თქვა.

დედა, დავმშვიდდი, ისე დავმშვიდდი. მურთაზი თუ არის, ჩემი თავი ჯანდაბას, მე ყველაფერი დამემართოს-მეთქი და ეს არის დააკრეს [ხეები თოკებით] მანქანაზე და წამოვედით ახლა; მურთაზი ჩავისვით შუაში და გვერდზე – მე. ეგებ გასკდეს მანქანაზე [გადაკრული თოკები], რა იცი, ამ ღამეს. ასეთ მთაში მოვდივართ და ისევ მე დავჯდები გვერდით, ჩამოვვარდე? მე მოვკვდე

ქე მაინც-მეთქი და სხვისი შვილი... [ღმერთმა დაიფაროს]. მიზის აქ შუაში (+და). წამოვა კახა, მაგრამ ნელ-ნელა მოდის, მოდის. ასეთი მთა, სასწაული, როდესმე მაქვს კი ასეთი ნანახი?! წამოვა და მიადგება [კლდის ნაპირას], დიახ რომ, მურთა[ზი]სთვის ასე მიკიდია ხელი (მაჯაზე უთითებს) და მოვუჭერ ამას, მურთა[ზ]; მურთა[ზ], დედა, რომ გადავცვივდეთ?! კახა ისევ უკან წამოვა, ისევ წყნარ-წყნარად, ნელა-ნელა მოდის. ესენი შიშისგან გალუუ-

5.

10.

15.

20.

25.

30.

გობორცე დო გოციუ მანქანაქ ათაშ. უკახლენ მუდაქ გომუდა დო ონობლე უმარგე ჯაჭვის დო ათაქ უკახლე გოციუ.

5. სო დინაშა იბდათ?! გიმებლით, ლალშა ინიბლით. კახაქ მიდართ მიდგარენ კოჩი ცუდეშა, გეიოკურცხინუ, ლომ გაინულუ თეს, იახადო, ათნას უკული, ჯალეფ გედგე თაქ ასე სქურსუ, ნაძვის ხეფინი ათეს, აღმაყუნს ასე ხოლო-ხოლოს დო ათაშ ათეს ასწორენც, მარა მუ ასწორენს, ბოში, ე ჯას, მერეთმოს-ლეზა რე დო ონდეთ დუდ ქიმიბლით ათე გუმართუნკუმა, აშო გუშალ რე, აშო, სქურიშინი.

10. ათაქი, იშო მიფში მან თინკემა, ქიანაშ მადიდა, ართი ოთხ-ხუთ მეტრა ქორდ რემოტკა მუკონწყემილი დე დო თემ მიკოპონდგე. ათაქი ასე თე მაშნას გოფაჩილო ხო ქომულუ ჯალეფი, ათექ განკაყათ ათენა დო ქუდოლ. კახას უჩქე, ნამდა თენა მუქ მუკოსოფუნ დო გაჩერგ მანქანა დო თე კოჩი 15. ცუჩა გენროთე; ეკოფთხოზექ მა, ენეფ უკახალე ეკოპუნა -ჯონ დო... ჭიჭე მანქანათ.

ჭიჭე მანქანათ უკახალე ეკოპუნა დო გოსოფ კახაქ თე ეზო-ში კარ დო მინილ დო უძახ თე კოც. ურაგადექ – „სკანე ნალო-ლემ ვარე, გინილ კახა აშო, გინილ კახა აშო“. მუთუნქ ვამეხ-20. ვარ, სოიშა ვაგაგებაფუ (ინეფ ტელევიზორც ნორჩქილუედე), სოიშა ვაგაგებაფუ კახაქ, ნამდა ათენა მა ცათაში ბლოლია. თი კოც არ[თ] შურ ვაუქალ – ვარა „ვარ“, „თენა თქვანი ნალოლემ ვარე, თენა თაში რდუა“, ინა მუთუნ ვათქუ ი კოჩქ დო მა მიჩქ; გივორექ; მა ხოლო გობსისონდი ანნი, მუ ბლოლა, ე კოჩ ვეჩიებ 25. დო აქ კახაქ მა ბლოლია – უნუ დო ე კოჩქ – „ჯგირია ბაბავა“ – უნუ დო გინიბლით მა დო კახაქ აშო დო კონ მანქანას ქინ-თობდოხოდით დო ქემოფრთით ძიუთ, მარა მურთაზის ათენა ვაპალუდუ ჩქიმ მუნანჭირა, ცათაშ უნჭირანდი. გეშებსუნთქი დო ათაქი ქობძირენდი თენეფსენი – ვამჩქედენი, ათემნერი 30. თავგადსავალ მილუნა გვალაშა ეკოფრთით დო მოფრთითენი თინა.

აშო მორთი ასე. პირველშა, პირველ კარ რე სოდგარენ დო

ლები – ჯონი და გული – დაბლა დგანან. (+ეს) სინათლე რომ მოადგება, ამას ვნახავთო, მაგარამ ისევ [იკარგება], ეს ხომ ისეთი (=მიხვეულ-მოხვეული) გზებია, დიახ და, ისევ სინათლე ხომ დაიკარგა, ესენი შეშინებულები [იყვნენ], ჩვენც შიშით გავილიეთ.

ჩამოვედით დაბლა და გასკდა (+იქეთ) ტროსი (=ჯაჭვი). მანქანაზე [დამაგრებული ხეების ტროსი გასკდა] და ხეები გაიფანტა. უკანა რალაცა [ტროსი გასკდა] და წინა მხარეს ამაგრებს ჯაჭვი (+და) აქ, უკან, გაიფანტა.

სად მიწაში წავიდეთ?! ჩამოვედით, ლელეში ჩავედით. კახა წავიდა ვილაც კაცის სახლში, გააღვიძა, ძალაყინი გამოართვა ამას, დიახ და, ამის მერე, ხეები დგას აქ ახლა სქურში, ნაძვის ხეები [რომ არის], ამას მიჰყვება ახლა ახლო-ახლოს და ასეთ-ნაირად ამას ასწორებს, მაგრამ რა გაასწორებს, კაცო, ამ ხეს, მეორედ მოსვლის სასწაულია და ძლივს მივაღწიეთ ამ გამოსასვლელამდე, აქეთ გამოსასვლელი რომაა, აქეთ, სქურისა.

აქ, იქით რომ მივდიოდი მე მაშინ, ვეებერთელა, ოთხი-ხუთი მეტრო იქნებოდა „რემოტკა“ (=ლობე) მოხსნილი იყო და ისე იყო მიყუდებული. ახლა აქ მანქანას გაშლილად ხომ მოაქვს ხეები, ამან გამოსწია ეს (=ლობე) და დავარდა. კახას ჰგონია, რომ ეს მან მოგლიჯა და გააჩერა მანქანა და ამ კაცის სახლში შევიდა. მივდექე მე, ესენი უკან მომდევნ – ჯონი და [გული], მსუბუქი მანქანით.

მსუბუქი მანქანით უკან მოდიან და გაგლიჯა კახამ ამ ეზოს კარი და შევიდა და ეძახის ამ კაცს. ველაპარეკები – „შენი გაკეთებული არაა, გადმოდი კახა აქეთ, გადმოდი კახა აქეთ“. არაფერმა უშველა, სანამდე არ გააგებინა (ისინი ტელევიზორს უსმენდნენ), სანამდე არ გააგებინა კახამ, რომ ეს მე ასე გავაკეთეო. იმ კაცს არაფერი არ უთქვამს, ან „არა“, „ეს თქვენი გაკეთებული არაა, ეს ასე იყო“, ის არაფერი არ თქვა იმ კაცმა და მე ვიცი; ვდგავარ; მეც გავისუსე აწი, რა ვქნა, ეს კაცი არ ლაპარაკობს და კახამ მე გავაკეთეო – უთხრა და ამ კაცმა „კარგიო, შვილოო“ – უთხრა და წამოვედით მე და კახა აქეთ და ისევ მანქანაში ჩავსხედით და მოვედით ძლივს, მაგრამ მურთაზს ეს (მაჯაზე უთითებს)

ასე აშო მოლაფრთი კონი დო მოლაფრთინი, თე კათა კონი ქი-
გერენა ეზოში კარს.

– ქალბატონოვა, ჩქი ხომ ქოინითია, სი თექ ვაგალნედუან,
თენავა.

5. ასე მა ხომ გიმებლი უცფას აშო, ველდგ ენა, არ[თ] სათი
ალბათ ანი, თე კოჩქ მინუ დო (თე ოსურ დო თენა ქიგერენა
კარს, მინდორც):

– ქალბატონოვა, ჩქი ხომ ქოინითია, თქვავა თექია
ვაგალნედესია, თინა შორიდუა დო თაშ...

10. – მა მიდაფრთი ექ დო ქუმოფრთი.

– მუა?! ეთექ ეკორთ დო გუტორთიაო სიაო?! მართალც
ირიებუქიაო?

– მართალო-მაქ, თექ ეკოფრთ დო გიტბლი-მაქ დო კოჩ
გაბორებულ დო თინა რდგ უკული მაჟიაშა კონ იბდინ.

15.

ინფორმატორი მაყვალა ნურნუმია, 68 წლის
ს. ქვედამაზანდარა, წალენჯიხის რაიონი
2007 წლის აგვისტო

არ უვარგოდა ჩემი მონაჭერი, აი ასე ვუჭერდი.

ამოვისუნთქე და აქ თუ ვნახავდი ამათ რომ არ მეგონა, ასეთი თავგადსავალი გვაქვს მთაზე რომ ავედით და ჩამოვედით ის.

აქეთ მოდი ახლა (თხოვრის შუა სიუჟეტს უბრუნდება ინფორმატორი, ვიდრე ხელმეორედ ავიდოდა მთაზე). პირველად, პირველი ჭიშკარია სადღაც და ახლა აქ მოვედი ისევ და, რომ მოვედი, ეს ხალხი (=ცოლ-ქმარი, რომლებთანაც მთხრობელმა გზა იკითხა მთაში ასვლამდე) ისევ დგას ეზოში.

5.

– ქალბატონო, ჩვენ ხომ გითხარითო, შენ რომ იქ ვერ წახვიდოდი, ესო.

10.

ახლა მე ხომ ჩამოვედი უცებ აქეთ, არ ელოდა ეს, ერთი საათი [გავიდა] ალბათ. (+ჰო რომ) ამ კაცმა მითხრა და ეს (ქალი და ეს [კაცი] დგანან ჭიშკართან, მინდორში):

– ქალბატონო, ჩვენ ხომ გითხარითო, თქვენ იქო ვერ წახვიდოდითო, ის შორი იყო და ასე...

15.

– მე წავედი იქ და მოვედი.

– რაო?! იქ ახვედი და ჩამოხვედიო შენო?! მართალს ამბობო?

– მართლა-მეთქი, იქ ავედი და ჩამოვედი-მეთქი და კაცი გასულელებული [დარჩა] (+და), ის იყო მერე მეორეჯერაც რომ ისევ წავედი.

20.

საკატალოგო მასალა¹

ზღაპრები

ვეზირობაში არიკი (ვეზირობის არაკი) – მთავარი ანთია, 70 წლის, ს. ოქუმი, გალის რაიონი

სუმ ტყურა (სამი ტყუილი) - იორდანე აფშილავა, 60 წლის, ს. თაია, ჩხორონწყუს რაიონი

არიკი (ნანდულ ამბეთ ნარაგადუ–ნამდვილ ამბავად ნათქვამი), ნოდარ ბერია, 70 წლის, ს. კურზუ, მარტვილის რაიონი

კუბეცევიმ არიკი (ალესანდრე დო ლუდუკიმ ამბე –კუბეცების არაკი, ალექსანდრე და ლუდუკის ამბავი), ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის, ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი

ეთნოგრაფიული მასალა

სოფლის სახელწოდების ისტორია

მერი არდია, 75 წლის, ს. ზედაენერი, ზუგდიდის რაიონი
იორდანე აფშილავა, 60 წლის, ს. თაია, ჩხორონწყუს რაიონი
როინ გაბისონია, 52 წლის, ს. კურზუ, მარტვილის რაიონი
მარინა გოლავა, 42 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი
შორენა თოფურია, 44 წლის, ს. ძველი აბაშა, აბაშის რაიონი
დემურ კუხალეიშვილი, 62 წლის, ს. ჩხორია, ზუგდიდის რაიონი
ალიკა ფიფია, 25 წლის, ს. ჩხორია, ზუგდიდის რაიონი
პანტიკო ლადუა, 74 წლის, ს. ბია, ხობის რაიონი
ლიანა შონია, 68 წლის, ს. ბია, ხობის რაიონი

დემური ხარამიშვილი, 62 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი
მზია ხარებავა, 52 წლის, ს. ჩხორია, ზუგდიდის რაიონი

ტბის სახელწოდების ისტორია

როინ გაბისონია, 52 წლის, ს. კურზუ, მარტვილის რაიონი

---

1. საკატალოგო მასალაში თემატიკათა მრავალფეროვნება და ინფორმატორთა მონაცემები შეხამებულია იმგვარად, რომ წარმოჩნდეს, ზოგადად რამდენი და კონკრეტულად რომელი ინფორმატორი მონაწილეობს ამა თუ იმ თემატიკისადმი მიძღვნილი ტექსტების თხრობაში. ამის გამო ინფორმატორთა გვარები მეორდება. საგამომცემლო ჯგუფს სამომავლოდ გადანყევტილი აქვს საექსპედიციო მასალების სრული კატალოგის გამოცემა.

გვარის ისტორია

როინ გაბისონია, 52 წლის, ს. კურზუ, მარტვილის რაიონი
ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის, ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი

ეკლესიის აშენების ისტორია, ეკლესიის კარის ისტორია

შორენა თოფურია, 44 წლის, ს. ძველი აბაშა, აბაშის რაიონი
ბაბუცა იოსავა, 87 წლის, ს. ნოჯიხევი, ხობის რაიონი
ნორა მორგოშია, 80 წლის, ს. თაია, ჩხოროწყუს რაიონი

ამბავი ცოტნე დადიანსა და ნადირობაზე

პანტიკო ლადუა, 74 წლის, ს. ბია, ხობის რაიონი

მიცვალებულის დატირებისა და დასაფლავების ამბავი. ტაბლის დად-

გმა – საკურთხი, მკლავის გახნა

ინეზა ზარანდია, 70 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი
ანეტა ტუფურია, 80 წლის, ს. ოქუმი, გალის რაიონი
ზურა ქოიავა, 32 წლის, აბაშა

მარინა შალამბერია, 60 წლის, ხობი

ნათელა ხაზალია, 67 წლის, ს. ოქუმი, გალის რაიონი

ხარება

მერი არდია, 75 წლის, ს. ზედაენერი, ზუგდიდის რაიონი

ინეზა ზარანდია, 70 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი

ბაიობა (ბზობა)

მერი არდია, 75 წლის, ს. ზედაენერი, ზუგდიდის რაიონი

ინეზა ზარანდია, 70 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი

ლეილა (დრავაშა) ქითანავა, 71 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხობის

რაიონი

თანაფა (აღდგომა)

მირიან ალექსანდრია, 86 წლის, ს. საჯიჯაო, ხობის რაიონი

მერი არდია, 75 წლის, ს. ზედაენერი, ზუგდიდის რაიონი

ამირან ეგუტია, 18 წლის, ს. რუხი, ზუგდიდის რაიონი

დათო ჯიშკარიანი, 27 წლის, ს. რუხი, ზუგდიდის რაიონი

ჭიაკოკონობა (მარიამობა)

ამირან ეგუტია, 18 წლის, ს. რუხი, ზუგდიდის რაიონი

დათო ჯიშკარიანი, 27 წლის, ს. რუხი, ზუგდიდის რაიონი

ახალ წანა, კუჩხა, მაკუჩხური (ახალ წელი, პედობა, მეკველე)

მირიან ალექსანდრია, 86 წლის, ს. საჯიჯაო, ხობის რაიონი

მერი არდია, 75 წლის, ს. ზედაენერი, ზუგდიდის რაიონი

ამირან ეგუტია, 18 წლის, ს. რუხი, ზუგდიდის რაიონი
ვერა ჯაკონია - 84 წლის, ახალი ხიბულა (ხოზი);
დათო ჯიშკარიანი - 27 წლის, რუხი (ზუგდიდი);

ქირსე (ქრისტე შობა)

მერი არდია, 75 წლის, ს. ზედაენერი, ზუგდიდის რაიონი

წყარიმ კურთხევაზე ამბე (წყლის კურთხევის ამბავი)

შუდუდი შონია, 90 წლის, ს. ფახულანი, წალენჯიხის რაიონი

გიორგობის დღესასწაული

ნორა მორგოშია, 80 წლის, ს. თაია, ჩხორონწყუს რაიონი

ძველი ტრადიციები: დაოჯახება: გოგოს მოტაცების, გათხოვების ამბავი, ჩაცმა, ელარჯის მომზადება, დანწული (ბეჭილი) ყველის მომზადება, ხეთა თაყვანისცემა, ნათლობა, თოჯინას დახრჩობა, როცა გადაბმულად არის გვალვა, ლამპრობა (სვანეთში)

როინ გაბისონია, 52 წლის, ს. კურზუ, მარტვილის რაიონი

მარინა გოლავა, 42 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხოზის რაიონი

ამირან ეგუტია, 18 წლის, ს. რუხი, ზუგდიდის რაიონი

მარიამ (მარგო) მირცხულავა, 76 წლის, ხობი

ვალო მორგოშია, 74 წლის, ს. სქური, წალენჯიხის რაიონი

ანეტა ტუფურია, 80 წლის, ს. ოქუმი, გალის რაიონი

ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის, ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი

დემურ ჩიქოვანი, 52 წლის, ს. ხაბუმე, ჩხორონწყუს რაიონი

დათო ჯიშკარიანი, 27 წლის, ს. რუხი, ზუგდიდის რაიონი

ლოცვა (ხვამა), დანაპირების ასრულება

მირიან ალექსანდრია, 86 წლის, ს. საჯიჯაო, ხოზის რაიონი

ნუნუ ფიფია, 64 წლის, ს. ზედაენერი, ზუგდიდის რაიონი

ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის, ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი

ანეტა ტუფურია, 80 წლის, ს. ოქუმი, გალის რაიონი

მთის სახელწოდების ისტორია (ცამ კიბული ამბე)

ინდიკო კვარაცხელია, 74 წლის, ს. სქური, წალენჯიხის რაიონი

ვალო მორგოშია, 74 წლის, ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი

ხალხური მედიცინა – მკურნალობის (წამლობის) ამბავი

მარინა გოლავა, 42 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხოზის რაიონი

ინდიკო კვარაცხელია, 74 წლის, ს. სქური, წალენჯიხის რაიონი

ვენერა ქაჯაია, 77 წლის, ს. ონოლია, მარტვილის რაიონი

ლელია (დრავამა) ქითანავა, 71 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხოზის

რაიონი.

კვარაცხელიას ჯიშის ძროხაზე

ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის, ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი

შელოცვა (მეგრულად და ქართულად)

ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის, ს. ჯგალი, წალენჯიხის რაიონი

თავგადასავალი, რაც მას ან სხვას გადახდენია დაკავშირებული გოგოს გათხოვებასთან, ცოლის მოყვანასთან, ნადირობასთან, ბავშვობისა და სტუდენტობის წლებთან, ჯარში ყოფნასთან, აფხაზეთის ომთან, ოჯახის ტრაგედიასთან, დატირებათან, ქორწილთან, ჩაის კრეფასთან, წყლის კურთხევასთან; ფოტოს ისტორია, ხელსახოცის შესახებ:

ნოდარ ბერია, 73 წლის, ს. კურზუ (მარტვილი)

როინ გაბისონია, 52 წლის, ს. კურზუ (მარტვილი)

ზურაბ ქოიავა, 32 წლის, აბაშა

რომიკო ქოიავა, 32 წლის, აბაშა

დოდო ქოიავა, 74 წლის, აბაშა

ვაჟა ჯალალონია, 75 წლის, აბაშა

ვალეკო გრიგოლია, 70 წლის, აბაშა

დოდო გრიგოლია, 68 წლის, აბაშა

კლარა კაჭარავა, 75 წლის, აბაშა

ჯემალ გრიგოლია, 77 წლის, აბაშა

მირდაზ ბალათურია, 55 წლის, აბაშა

ნაზი ქოიავა, 56 წლის, აბაშა

ციალა თოფურია, 82 წლის, აბაშა

ნოდარ ქოიავა, 70 წლის, აბაშა

ნანული ბალათურია, 55 წლის, აბაშა

შორენა თოფურია, 44 წლის, აბაშა

რაჟდენ ლომაია, 78 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)

დემური ხარამიშვილი, 62 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)

მანანა ადამია, 48 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)

მარინა გოლავა, 42 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)

ხოხოლი შულაია, 78 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)

ვერა (ნათელა) ჯაკონია, 82 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)

კლეო იოსავა, 91 წლის, ს. ბია (ხოზი)

ციური გერგაია, 49 წლის, ს. ბია (ხოზი)

პანტიკო ლადუა, 74 წლის, ს. ბია (ხოზი)

ბაბუცა იოსავა, 87 წლის, ს. ნოჯიხევი (ხოზი)

ციალა ნიკოლავა, 71 წლის, ს. ნოჯიხევი (ხოზი)
 დათიკო ტყეებუჩავა, 82 წლის,ს. საჯიჯაო (ხოზი)
 ქართლოს ალექსანდრია - 69 წლის, საჯიჯაო (ხოზი)
 მირიან ალექსანდრია - 86 წლის, საჯიჯაო (ხოზი)
 ვერა კვირკვია - 82 წლის, საჯიჯაო (ხოზი)
 მარიამ მირცხულავა, 76 წლის (ხოზი)
 საშა არჩაია, 68 წლის (ხოზი)
 ნორა მორგოშია, 80 წლის, ს. თაია (ჩხორონწყუ)
 ლეილა მორგოშია, 73 წლის, ს. თაია (ჩხორონწყუ)
 ალიკა ფიფია, 25 წლის, ს. ჩხორია, (ზუგდიდი)
 გულიკო ბერულავა, 74 წლის, ს. ჩხორია, (ზუგდიდი)
 მზია ხარებავა, 52 წლის, ს. ჩხორია, (ზუგდიდი)
 დემური კუხალეიშვილი, 62 წლის, ს. ჩხორია (ზუგდიდი)
 თამაზ დანელია - 48, წლის, ზედაენერი (ზუგდიდი)
 თინა ქარაია, 71 წლის, ს. ზედაენერი (ზუგდიდი)
 ნუნუ ფიფია, 64 წლის, ს. ზედაენერი (ზუგდიდი)
 ვანტი ფიფია, 70 წლის, ს. ზედაენერი (ზუგდიდი)
 მერი ფიფია, 74 წლის, ს. ზედაენერი (ზუგდიდი)
 ზურაბ ქარდავა - 37 წლის, ზედაენერი (ზუგდიდი)
 ბერაძე ეთერი (ლტოლოვილი ს. ბარლებიდან), 52 წლის ს. რუხი
 (ზუგდიდი)
 ვალო მორგოშია - 76 წლის, ს. სქური (წალენჯიხა)
 ზოია ახალაია, 59 წლის, ს.ქვედამაზანდარა (წალენჯიხა)
 ნოდარ ჩანგელია, 73 წლის, ს. ჯგალი (წალენჯიხა)
 შურა არქანია, 80 წლის, ს. მუჟავა (წალენჯიხა)
 აპოლონ არქანია, 66 წლის, ს. მუჟავა (წალენჯიხა)
 შუდუდი შონია, 90 წლის, ს. ფახულანი (წალენჯიხა)
 მაყვალა შანავა (წურწემია), 68 წლის, ს. ქვედამაზანდარა, (წალენ-
 ჯიხა)

ბიობრაფია

როინ გაბისონია, 52 წლის, ს. კურზუ (მარტვილი)
 ნადია შენგელია, 83 წლის, ს. თაია (ჩხორონწყუ)
 რაყდენ ლომია, 78 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)
 დემურ ხარამიშვილი, 62 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)
 მანანა ადამია, 48 წლის, ს. ახალი ხიბულა (ხოზი)
 მარინა გოლავა, ს. 42 წლის, ახალი ხიბულა (ხოზი)

ხოხოლი შულაია, ს. 78 წლის, ახალი ხიბულა (ხოზი)
ვერა (ნათელა) ჯაკონია, ს. 82 წლის ახალი ხიბულა (ხოზი);
კლეო იოსავა, 91 წლის, ს. ბია (ხოზი)
ციური გერგაია, 49 წლის, ს. ბია (ხოზი)
ბაბუცა იოსავა, 87 წლის, ს. ნოჯიხევი (ხოზი)
ციალა ნიკოლავა, 71 წლის, ნოჯიხევი (ხოზი)
მარიამ მირცხულავა, 76 წლის (ხოზი)
საშა არჩაია, 68 წლის, (ხოზი)
მარგარიტა არჩაია, 73 წლის (ხოზი)
ნორა ფაჩულია, 80 წლის, ბია (ხოზი)
ომარ იოსავა, 69 წლის, ბია (ხოზი)
ლიანა შონია, 68 წლის, ბია (ხოზი)
ნინა ნორაკიძე, 79 წლის, ნოჯიხევი (ხოზი)
ქართლოს ალექსანდრია, 69 წლის, საჯიჯაო (ხოზი)
მირიან ალექსანდრია, 86 წლის, საჯიჯაო (ხოზი)
ვერა კვიციანი, 82 წლის, საჯიჯაო (ხოზი)
ანეტა ტუფურია, 80 წლის, ს. ოქუმი (გალი)
შედუდი შონია, 90 წლის, ს. ფახულანი, (ნალენჯიხა)
ტატაჩი ფიფია, 86 წლის, ს. ჩხორია (ზუგდიდი)
ალიკა ფიფია, 25 წლის, ს. ჩხორია (ზუგდიდი)
გულიკო ბერულავა, 74 წლის, ს. ჩხორია (ზუგდიდი)
მზია ხარებავა, 52 წლის, ს. ჩხორია (ზუგდიდი)
დემურ კუხალაიშვილი, 62 წლის, ს. ჩხორია (ზუგდიდი)
ვანტი ფიფია, 70 წლის, ს. ზედაენერი (ზუგდიდი)
ზურაბ ქარდავა, 37 წლის, ს. ზედაენერი (ზუგდიდი)

ღიალოგი: საღვთისმეტყველო, თავგანდობლების განხილვა

ვალო მორგოშია, 76 წლის, ს. სქური, ნალენჯიხის რაიონი
ინდიკო კვარაცხელია, 74 წლის, ს. სქური, ნალენჯიხის რაიონი

ლექსები

ლტოლვილების ლექსი – იროდი აკობია, 80 წლის, ს. თაია, ჩხო-
როწყეს რაიონი

აკაკი წერეთლის „გამზრდელის“ მეგრული ვერსია – კითხულობს
იროდი აკობია

ხალხური ლექსი ტარაიელზე – დემური ხარამიშვილი, 62 წლის, ს.

ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი

ჯაპიშ ჯინსი გითვობეკი (თუთის ძირას ვზივარ)... – ომარი იოსავა, 69 წლის, ს. ბია, ხობის რაიონი

ირი ქიანი დივლი... (მთელი ქვეყანა დავიარე) – იგივე

არგუსომ დალიას... (ავვისტოს დამლევს) – იგივე

მა მუსით ვთქუანდი... (მე რასაც ვიტყოდი) – იგივე

ქოროფა (სიყვარული) – ნინა ნორაკიძე, 79 წლის, ს. ნოჯიხევი, ხობის რაიონი

ართი ვარდი განკობნილი (ერთი ვარდი მოვწყვიტე)–იგივე

მა სი ვარდი თიშენ მერჩი (მე შენ ვარდი იმიტომ მოგეცი) – იგივე

ართი დროს, ართ ადგილს (ერთ დროს, ერთ ადგილას) – იგივე

სკან თოლევ მაჭუალი (შენი თვალეხი დამწველი)– იგივე

ქოროფა (სიყვარული) – ხოხოლი შულაია, 78 წლის, ს. ახალი ხიბულა, ხობის რაიონი

ქოროფა კინე (სიყვარული ისევე)– იგივე

სირჩინუე (სიბერე) –იგივე

სახუმარო (კომპიუტერიდან ამონერილი) – იგივე

მარებელი (სახუმარო) – დათიკო ტყებუჩავა, 82 წლის, ს. საჯიჯაო, ხობის რაიონი

ქოროფა (სიყვარული–სახუმარო) – იგივე

სახუმარო – იგივე

მარებელიშ სახუმარო – იგივე

თამადა–იგივე

სახუმარო (ოსური მოკო გუვათხუე–ცოლი მინდა გავათხოვო)– იგივე

ვითი ნანა ვაჟკაცურო... (ათი წელი ვაჟკაცურად) – კოტე პერტა-ხია, 70 წლის, ს. საჯიჯაო, ხობის რაიონი

გაგიმარჯოს, ჯიმა შოთა... (გაგიმარჯოს, ძმაო შოთა) – იგივე

ქუგუგალე, სამარგალო... (შემოგეველე, სამეგრელო) – იგივე

დლასი ვამოსპელებასი (არასოდეს გამქრალიყოს) – იგივე

გაჭირებულ ჩქენ მუმული (საწყალი ჩვენი მამალი) – გულიკო ბერულავა, 74 წლის, ს. ჩხორია, ზუგდიდის რაიონი

ოჭუმარეს გოლიას... (დილით გამთენიისას) – ალიკა ფიფია, 25 წლის, ს. ჩხორია, ზუგდიდის რაიონი

ფაცხა – ტატაჩი ფიფია, 86 წლის, ს. ჩხორია, ზუგდიდის რაიონი

ნანა მუქ მალოღნი (ვაიმე, რა დამემართა) – იგივე

ნანაო და ნანაო – იგივე
 ქოთომეფიშ მახინჯეფი (ქათმების ქურდები)– იგივე
 ქარწყეთო, ჯიმალეფი... (ხედავთ, ძმებო) – იგივე
 ვო, რეროშა, რეროშა – იგივე
 ინორჩინელი (ჩაბერებული) – მერი ფიფია, 74 წლის, ს. ზედაენერი,
 ზუგდიდის რაიონი
 აფხაზეთი – იგივე
 სირჩინუე (სიბერე) – იგივე
 ჩქიმი ახალგაზრდა სქუა (ჩემი ახალგაზრდა შვილი) – იგივე
 ცოროფა (სიყვარული) – იგივე
 დიდა (დედა)– იგივე
 ნოხორო (ნასახლარი) – იგივე
 გაშაირება – იგივე
 ხასლას ინგირი ალათხოზ (გვერდით ენგური მიუყვება) – იგივე
 სტუმართ მოცოროფე მესტია (სტუმართმოყვარე მესტია) – იგივე
 ჩქინი ქიანაში გასაჭირი (ჩვენი ქვეყნის გასაჭირი) – იგივე
 ბუში მოურც ქართიშა (ბუში ჩამოდის თბილისში) – იგივე
 შაირი – იგივე
 საახალწლო – იგივე
 მშვიდობა – იგივე
 ჩაი – იგივე
 რადიაცია – იგივე
 გამომშვიდობება – იგივე
 ქელეხი – იგივე
 კახათი – იგივე
 აფხაზეთში დალუპულთათვის – იგივე
 თუთა – იგივე
 ჩქიმი სკვამი სამარგალო – ომიკო ქანთარია, 63 წლის, ზუგდიდი
 სკან ცოროფა ჩქიმი გურცგ... (შენი სიყვარული ჩემს გულში) – იგივე
 ლექსი კოჭოიაზე – იგივე
 ჩქიმ მენცარო... (ჩემო მომაჯადოებელო)– იგივე
 ცას – იგივე
 ჩქიმი ზუგიდი (ჩემი ზუგდიდი)– იგივე
 რაში, სქანი დუდი ფთხისი (რაშო, შენი თავი მთხოვეს) – იგივე
 ჭკუა – იგივე
 ნანდული ამბე (ნამდვილი ამბავი)–იგივე

- რკინება (ომიკოსა და გოგის შერკინება) – იგივე
 ომიკოს დო მუშ მოლათირეს (ომიკოს და მის შემცვლელს) – იგივე
 ორთაშ მგნორთათ სამარგალოშ სურათი (დედამინის ფერისცვალებით
 სამეგრელოს სურათი) – იგივე
 წკონდა კოჩანა (წმინდა კაცობა) – იგივე
 პასუხიშ პასუხი გოგი შონიას (პასუხის პასუხი გოგი შინიას) – იგივე
 ხოჯიკიაქ გემეტყარ (ხარი გამიუველურდა) – იგივე
 ედემ პატონს (ედემ ბატონს) – იგივე
 მალ წყარ(ი) ჩე პიც (გამდინარი წყალი თეთრ პირს) – იგივე
 მორდუ კურთხუს, ოდაბადეს (მშობლიურ კურთხეს, საგაზრდილოს)
- იგივე
 ჩე რაში დო თუთარჩელა (თეთრი რაში და თუთარჩელა) – იგივე
 როკი – იგივე
 დანიელ ფიფია, ოდიშიშ შარას – კითხულობს ომიკო ქანთარია

